Miroslav Nožina

Mezinárodní organizovaný zločin v České republice

THEMIS, Praha 2003

© Miroslav Nožina, 2003
ISNB 80-7312-018-6

OBSAH

ÚVODEM 11

SVĚT ZLOČINU 15
Průmysl zločinu 15
Světové kriminální sítě 20
Organizovaný zločin v Evropě 24
Středoevropský prostor

KRIMINÁLNÍ PROSTŘEDÍ V ČR 33
Organizovaný zločin v Českých zemích před rokem 1989 33
Změny 90. let 37
Podíl národního a mezinárodního prvku organizovaného zločinu v ČR

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ZLOČINECKÁ SESKUPENÍ 43
POSTSOVĚTSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN 43
Proces kriminalizace sovětské společnosti 45
Vorovski mir
Nomenklatura a teneviki
Reket
Nové podsvětí
Brigády a avtoritety
Renesance vorů
Čornyje
Kriminálně-syndikalistický stát
Zahraniční expanze postsovětského zločinu 75
Struktura seskupení postsovětského zločinu 79
POSTSOVĚTSKÝ ZLOČIN V ČR 82
Pronikání do České republiky 82

Hlavní činnosti postsovětského zločinu v České republice ... 86
Ruská seskupení na českém území ... 93
Organizace Semjona Mogileviče
Solncevská mafie
Ukrajinská seskupení na českém území ... 103
Luhaňská brigáda
Kyjevská brigáda
Mukačevská brigáda
Lvovská brigáda
Užhorodská brigáda
Iršavská brigáda
Kavkazská seskupení na českém území ... 110
Dagestánci
Čečenci
Arméni
Ázerbájdžánci
Bezpečnostní rizika spojená s postsovětským zločinem ... 112
BALKÁNSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ... 115
Balkánský syndrom ... 116
Bývalá Jugoslávie: zločin ve stínu války ... 119
Albánské zločinecké organizace ... 124
Albánci – národ na okraji
Faktory růstu albánského zločinu
Albánie – Kolumbie Evropy
Moc albánských klanů
Kosovo a Makedonie – zbraně pro Velkou Albánii
Struktura a fungování albánských zločineckých seskupení
Invaze albánského zločinu do Evropy
POSTJUGOSLÁVSKÝ A ALBÁNSKÝ ZLOČIN V ČR ... 138
Způsoby pronikání do České republiky ... 138
Hlavní činnosti zločinců z Balkánu v České republice ... 139
Turecký organizovaný zločin ... 145
Turci v Čechách
Bulharský organizovaný zločin ... 149
Bulhaři v Čechách
Bezpečnostní rizika spojená s balkánským organizovaným zločinem ... 153
ITALSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ... 155
Kořeny italské mafie ... 155
Italská mafie v USA ... 161
Struktura a fungování italské mafie ... 162
Invaze italského organizovaného zločinu do Evropy ... 167
ITALSKÝ ZLOČIN V ČR ... 168
Camorra
Sicilská Maffie
Cosa Nostra
Bezpečnostní rizika spojená s italským organizovaným zločinem ... 174
ASIJSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ... 175
Čínský organizovaný zločin ... 178
Globální expanze čínského zločinu
Struktura a fungování čínských zločineckých seskupení
Vietnamské kriminální sítě ... 187
ČÍNSKÝ A VIETNAMSKÝ ZLOČIN V ČR ... 188
Způsoby pronikání do České republiky ... 188
Hranice asijské komunity ... 193
Psychologie asijských venkovanů
„Civilní" vrstva asijské komunity
Muž na vrcholu asijské společenské hierarchie
Vztahy mezi Vietnamci a Číňany v České republice ... 206
Vztahy Asijců s českým prostředím ... 207
Působení čínského a vietnamského organizovaného zločinu v ČR ... 208
Zločin v čínské komunitě
Zločin ve vietnamské komunitě
Japonský organizovaný zločin ... 218
Dějiny jakuzy
Jakuza v japonské společnosti

Zahraniční expanze japonského zločinu
Korejský organizovaný zločin 222
Bezpečnostní rizika spojená s asijským organizovaným zločinem 223

JIHOAMERICKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN 227
Producentské oblasti koky 228
Největší jihoamerické drogové organizace 230
Kolumbijské drogové kartely
Mexické drogové kartely
Struktura a fungování jihoamerických zločineckých organizací 239
Kokain v Evropě 241
Jihoameričané ve východní Evropě
JIHOAMERICKÝ ZLOČIN V ČR 245
Letecká křižovatka Praha-Ruzyně
Jihoamerické drogové buňky v Čechách
Bezpečnostní rizika spojená s jihoamerickým organizovaným zločinem 257

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ZE STŘEDNÍHO VÝCHODU 259
Neklidný Orient 260
Migrace ze Středního východu do Evropy 262
Hranice komunit ze Středního východu
Struktura a fungování zločineckých organizací ze Středního východu 267
Kriminální činnosti skupin ze Středního východu v Evropě 269
Ilegální migrace
Drogové řetězce
ZLOČIN ZE STŘEDNÍHO VÝCHODU V ČR 274
Způsoby pronikání do České republiky 274
Geneze „arabského" podsvětí v Čechách
Hlavní činnosti zločinců ze Středního východu na českém území 279
„Arabská" drogová kriminalita
Alžírští překupníci drog
Tuniští překupníci drog
Maročtí překupníci drog
Ilegální migrace organizovaná „Araby"
Finanční machinace a podvody „arabského" organizovaného zločinu
Obchod se zbraněmi – ilegální vývozy z České republiky
Organizovaný zločin a islámský terorismus 291
Bezpečnostní rizika spojená s organizovaným zločinem ze Středního východu 294

SUBSAHARSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN 297
Starosti Černé paní 298
Počátky nigerijské mafie 302
Struktura, filozofie a fungování kriminálních seskupení ze subsaharské Afriky 305
Buňka – základní složka subsaharského zločinu
Subsaharské korporace a syndikáty
Ogoboni – systém tajných společností Afriky
Expanze subsaharského zločinu do východní Evropy 314
SUBSAHARSKÝ ZLOČIN V ČR 317
Způsoby pronikání Afričanů do České republiky 317
Hlavní činnosti Afričanů na území České republiky 321
Obchod s drogami mezi čtyřmi kontinenty
Podvody v africkém stylu
Další činnosti afrických gangů
Bezpečnostní rizika spojená se subsaharským organizovaným zločinem 338

DOPAD PŮSOBENÍ MEZINÁRODNÍHO ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU NA SITUACI V ČR 339
Řeč statistik 339
Kriminální činnosti s mezinárodním dosahem 341
Nelegální obchod s drogami
Nelegální migrace
Obchod s lidmi

Nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami a radioaktivními materiály
Násilná trestná činnost
Padělání
Korupce
Finanční kriminalita, praní špinavých peněz
Krádeže kulturního dědictví
Krádeže motorových vozidel
Ekologická kriminalita
Teritoria působení mezinárodního organizovaného zločinu v České republice 353

BOJ PROTI MEZINÁRODNÍMU ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU 357
Bezpečnostní spolupráce České republiky na úrovni Organizace spojených národů 357
Bezpečnostní spolupráce České republiky na úrovni Evropské unie 359
Bezpečnostní spolupráce České republiky ve středoevropském prostoru 365
Dvoustranná bezpečnostní spolupráce 365
Domácí politika české vlády 368
Vízová euforie
Stav legislativy v České republice 369
Dětské choroby české legislativy
Prosazování práva v České republice 375
Policie a bezpečnostní složky
Stav české justice
Zhodnocení 379

ZÁVĚR 381

LITERATURA A PRAMENY 389

Doslov 402

ÚVODEM

Bouřlivé změny probíhající od konce 80. let, kdy se řada zemí bývalého socialistického bloku vydala na cestu za demokracií a tržní ekonomikou, s sebou nepřináší jenom pozitivní jevy jako rozvoj, svobodu či oslabení vojensko-politických hrozeb mezinárodní bezpečnosti. Liberalizace společnosti, ekonomická a sociální transformace, která probíhá v postkomunistických zemích, to vše vytvořilo zároveň vhodné prostředí pro šíření sociálněpatologických jevů, jako je terorismus, extremismus, násilí, nelegální migrace, obchod s lidmi, prostituce, zneužívání drog, hospodářská kriminalita či „praní špinavých peněz"... Těmto *new threats* – novým hrozbám – které mají globální rozměr, řada zemí světa čelí se stále většími obtížemi. Do České republiky přišly tyto jevy jak zvenčí, tak i v nebývalé míře vybujely z domácího podhoubí. V transformující se zemi nalezly živnou půdu. Vstup do demokratického světa byl pro naši zemi zároveň i krokem do světa mezinárodního zločinu, který dnes operuje v globálních dimenzích.

Česká republika se po roce 1989 v rostoucí míře stává působištěm řady mezinárodních kriminálních skupin. Jedná se o seskupení z území bývalého SSSR, Balkánu, Itálie, Asie (zejména Číny a Vietnamu), Středního východu, Subsaharské Afriky a Latinské Ameriky. Činnost těchto organizací se na českém území prolíná s aktivitami českých a slovenských skupin, dochází k jejich vzájemné kooperaci, anebo naopak ke konkurenčním bojům. Jejich nebezpečnost stoupá úměrně s organizovaností a mezinárodním dosahem. Tato seskupení dnes znamenají přímé ohrožení bezpečnosti státu.

Mezinárodní zločinecké organizace do České republiky přenáší u nás doposud neznámé metody a techniky kriminální činnosti, novou kulturu a filozofii zločinu, která úzce souvisí s kultu-

rou zemí nebo oblastí, z nichž pocházejí. Nevyužívají je izolovaně jen v České republice, ale vyvinuly je, praktikovaly a praktikují mnohdy v desítkách dalších zemí světa. To, k čemu na českém území v současné době dochází, je skutečný „střet různých kultur zločinu" ze čtyř kontinentů. Účinný postup proti nim je možný, dokážeme-li analyzovat tato kriminální specifika.

Reakcí na vzniklou potřebu byl i projekt „Mezinárodní organizovaný zločin v České republice" (*International Organized Crime in the Czech Republic*) realizovaný za *podpory Research Support Scheme of the Open Society Support Foundation (RSS No.: 84/1999)* v letech 1999 – 2002. Projekt byl součástí dlouhodobého výzkumného programu „Internacionalizace kriminality" řešeného na půdě Ústavu mezinárodních vztahů Praha. Jeho cílem bylo zmapovat obecné trendy ve vývoji nadnárodní organizované kriminality a jejich dopady na teritorium České republiky.

Zaměřil jsem se především na největší zločinecké organizace s globálním dosahem, které na českém území operují. Zatímco většina dosavadních studií podobného typu si všímá spíše jednotlivých projevů organizovaného zločinu, jako je nelegální obchod s drogami, zbraněmi atd., či na jednotlivá seskupení, jako jsou ruské či čínské organizace, v této publikaci jsem si položil základní otázku – co znamená v současných převratných procesech globalizujícího se světa průnik a činnost různých nadnárodních seskupení organizovaného zločinu pro konkrétní stát, konkrétní teritorium – v tomto případě Českou republiku? Tomuto úhlu pohledu odpovídá i struktura zpracování jednotlivých témat. Poměrně značný prostor rovněž věnuji problematice ekonomických, sociálních a kulturních specifik vzniku a vývoje kriminálních seskupení, která na území České republiky pronikají, jejich činnosti na mezinárodní úrovni. V českém prostředí analyzuji mechanizmy jejich průniku, usazování a dalšího vyvíjení aktivit, vzájemné vazby a souvislosti mezi českou a mezinárodní kriminální scénou.

Největší pozornost a prostor poskytuji seskupením, která představují pro teritorium České republiky nejvážnější nebezpečí – to se týká především organizovaného zločinu přicházejícího z území bývalého Sovětského svazu. Naopak spíše okrajově se zmiňuji o seskupeních, která zatím na české území zasahují minimálně

či pro něj představují pouze potenciální hrozbu – jako např. japonský a korejský organizovaný zločin. V závěru jsem si položil otázku, do jaké míry jsou tyto skupiny skutečnou hrozbou české národní bezpečnosti a jak adekvátně na tento problém reaguje česká bezpečnostní politika.

Vzhledem ke značné mnohotvárnosti tématu jsem byl nucen zvolit mezioborový přístup, kdy navzájem propojuji geograficko-politické, antropologické, sociologické, kriminologické aj. pohledy na problematiku – na druhé straně jsem pak, především z prostorových důvodů, omezil teoretické pasáže a rovněž právní rozbory. V tomto ohledu existuje v České republice již poměrně bohatá odborná literatura, kterou může případný zájemce dále využít.

Práce na projektu vycházela z konzultací s odborníky nejrůznějších odvětví, ze shromažďování pramenných a archivních materiálů, rozboru tisku a sběru informací v terénu jak doma, tak v zahraničí. Jeho realizace by nebyla možná bez spolupráce s řadou bezpečnostních aj. složek. V České republice se jednalo zejména o Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV Policie ČR (ÚOOZ) a Národní protidrogovou centrálu SKPV Policie ČR (NPC). Pracovníci těchto útvarů se potýkají v organizovaným zločinem v každodenní praxi, proto bohužel není možné uvést jejich jména. Jejich činnost koordinovali a do studie rovněž významně autorsky přispěli pplk. Jan Svoboda (ÚOOZ) a npor. Miloš Vaněček (NPC). Můj dík za spolupráci dále patří pracovníkům Policejního prezidia ČR, Národní ústředny Interpolu (Praha), Institutu pro kriminologii a sociální prevenci Praha a Ústavu mezinárodních vztahů Praha. Ze zahraničí pak pracovníkům United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention (Vídeň), National Criminal Intelligence Service a Home Office (Londýn), britské sekce Europolu, Bundeskriminalamtes Wiesbaden, Association d'Études Géopolitiques des Drogues (Nantes), Federálního úřadu pro policejní záležitosti (Bern), Kantonální policie Vaudoise (Lausanne), Ženevské policie, Služby po bořbe s nezakonnym oborotom narkotikov (Moskva), University Lausanne, University Groningen, Střediska pro mír, přeměnu a zahraniční politiku Ukrajiny, Ministerstva zahraničních věcí Maďarské republiky, Národního institutu kriminologie (Budapešť), Regionálního centra pro boj s přeshraničním zloči-

nem (Bukurešť), Centra pro politická a strategická studia Al-Ahram (Káhira), Ljubljanské univerzity (Slovinsko), Akademie Policejního sboru (Bratislava), Zarijské univerzity (Nigérie), Open Society Archives Středoevropské univerzity (Budapešť), nadace Demokracie a bezpečnost (Sofie), Ministerstva vnitřních věcí a správy (Varšava) i mnoha dalším, kteří větší či menší měrou přispěli k této práci.

Určitým předstupněm závěrečné studie se stal tematický sborník „Mezinárodní organizovaný zločin v ČR" (Praha 1997), na němž se podílela řada předních odborníků na tuto problematiku. Dílčí výstupy projektu byly průběžně publikovány v odborné literatuře i denním tisku.

Z bezpečnostních důvodů bylo nutné v řadě případů pozměnit jména, využít iniciál či přezdívek a rovněž oslabit informaci o zdroji. Samotné procesy a události jsem se snažil interpretovat s co největší přesností. To vzhledem ke skutečnosti, že organizovaný zločin je protispolečenský fenomén, tedy fenomén který má tendenci utajovat sebe sama, nebylo nijak snadné.

Praha, červenec 2003
Autor

SVĚT ZLOČINU

Průmysl zločinu

Co rozumíme pod pojmem organizovaný zločin? Význam tohoto termínu není přesně vymezen, ani u nás, ani ve světě.

Různé bezpečnostní systémy se v chápání, co je a co není organizovaný zločin, liší. Souvisí to s odlišným kulturním a sociálním prostředím, v němž se organizovaný zločin zrodil a rozvíjel, s odlišnými ideologickými koncepcemi bezpečnostních složek různých zemí apod. Jedna z řady definic říká: jde o *nezákonnou činnost více než dvou osob, konanou systematicky po delší dobu, zaměřenou na získání finančního prospěchu a využívající k tomu násilně získaného vlivu v prostředcích obchodu, průmyslu, médií, politických a soudních kruhů.*[1]

Pracovníci Interpolu se na mezinárodním sympoziu o organizovaném zločinu v St. Cloudu v květnu 1988 shodli na následující definici: *Libovolná skupina s korporační strukturou, jejímž předním cílem je získat peníze nezákonnou činností a jež ke svému přežití často používá zastrašovací a korupční metody.*[2] Mezinárodní úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu přijala tato charakteristika: *Skupina organizovaného zločinu znamená strukturovanou skupinu tří či více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné shodě za účelem spáchání jednoho či více závažných trestných činů či trestných*

[1] Srv.: Problematika organizovaného zločinu a účinného postupu proti tomuto typu trestné činnosti. Ministerstvo vnitra ČR, Praha, 15. 5. 1996 (nepublikováno).
[2] Problematika organizovaného zločinu a účinného postupu proti tomuto typu trestné činnosti. Ministerstvo vnitra ČR, Praha, 15. 5. 1996 (nepublikováno).

činů stanovených v souladu s Úmluvou (OSN) za účelem získání přímého či nepřímého finančního či jiného hmotného prospěchu.[3]

Ve výčtu definic bychom mohli ještě dlouho pokračovat. V tomto případě je očividné, že důležitější než slovní ekvilibristika je spíše obsahové vymezení organizovaného zločinu. To se u většiny definic zpravidla alespoň zčásti překrývá.

Evropská unie používá při odlišení organizovaného zločinu následující identifikační znaky, které jsem přijal i do základní koncepce této práce:

1. Spolupráce více než dvou osob.
2. Podezření ze spáchání závažné trestné činnosti.
3. Činnost zaměřená na honbu za ziskem.
4. V organizaci má každý své konkrétní a specifické úkoly.
5. Činnost je dlouhodobá.
6. Uvnitř organizace panuje určitá forma kázně a kontroly.
7. Páchání trestné činnosti na mezinárodní úrovni.
8. Používání násilí a jiných nátlakových prostředků.
9. Využívání stávajících hospodářských a obchodních struktur ve svůj prospěch.
10. Napojení organizace na procesy praní peněz
11. Ovlivňování politiky, médií, veřejné správy, soudních orgánů nebo ekonomiky.

Jsou-li pozitivně identifikovány první tři znaky a alespoň tři

[3] pro účely Úmluvy „závažný trestný čin" znamená jednání představující trestný čin postižitelný trestem odnětí svobody v délce nejméně čtyři roky nebo závažnějším trestem; „strukturovaná skupina" znamená skupinu, která není náhodně utvořena za účelem bezprostředního páchání trestného činu a která nemusí mít formálním způsobem definované funkce svých členů, nepřetržitost svého členství ani rozvinutou strukturu; „majetek" znamená prostředky všeho druhu, ať již materiální či nemateriální povahy, movité či nemovité, hmotné či nehmotné a právní dokumenty či nástroje dokládající právní nárok na takové prostředky či podíl na nich. United Nations Convention Against Transnational Organised Crime, United Nations General Assembly, 55th Session, Agenda item 105, Internet:
http://www.odccp.org/pdf/crime/a_res_55/res5525e.pdf.

další z uvedeného soupisu, jedná se o organizovaný zločin.[4] Vzhledem k zaměření této studie, je nezbytný i bod 7 – páchání trestné činnosti na mezinárodní úrovni.

Při analýze činností organizovaného zločinu zjišťujeme, že *vykazují řadu formálních rysů srovnatelných s podnikatelskou činností.* Organizovaný zločin, shodně s podnikáním, reaguje na intenzitu a strukturu společenské poptávky, ať už vyplývající z nedostatečného uspokojování, nebo uměle vyvolávanou. Stejně jako u podnikání je jeho hlavním cílem *maximální zisk,* ovšem na rozdíl od legální sféry je to *zisk dosažený bez ohledu na použité prostředky, právní rámec či oblast činnosti.*

Je zřejmé, že *organizovaná a běžná kriminalita se navzájem kvalitativně odlišují.* Zatímco u běžné kriminality je ústředním bodem zájmu konkrétní pachatel a konkrétní trestný čin, u organizované kriminality jsou tyto faktory druhotné. Ústředním motivem není totiž spáchaný trestný čin a pachatel, ale snaha o dosažení prospěchu realizovaná v širších souvislostech. Jde o to rychle získat zboží, případně poskytnout určitou službu, maximalizovat a nakonec legalizovat zisk. Přitom není podstatné, jak tohoto cíle bude dosaženo, popřípadě jaké trestné činy bude nutné v průběhu operace spáchat. Výraz „průmysl zločinu" (*crime industry*) vcelku výstižně charakterizuje tuto „podnikatelskou" činnost, organizovanou podle modelu prosperujícího podniku; s tím rozdílem, že zločinné podnikání se neohlíží na společenské normy. Organizovaný zločin primárně poskytuje zboží a služby, které jsou zákonem omezeny, případně zcela zakázány, avšak v populaci po nich vzniká trvalá poptávka, a to i pod rouškou oficiálního odmítání. Tuto poptávku si organizovaný zločin snaží udržet, případně se snaží vyvolat poptávku po jiných druzích zboží či služeb za účelem udržení si, či množení zisků. Přizpůsobuje se podmínkám tržního hospodářství, prorůstání ilegálního a legálního trhu mu poskytuje dobré krytí a posiluje jeho hospodářskou stabilitu. Současně infikuje hospodářské prostředí zasažených zemí novými nepřípustnými praktikami. Znepoko-

[4] Organizovaný zločin – pojem, vymezení, základní charakteristika. In: Aktualizovaná Koncepce boje proti organizovanému zločinu. Ministerstvo vnitra ČR, Praha 2000 (nepublikovaný návrh), s. 2.

jení vyvolává, když si uvědomíme, jak úzký prostor v naší transformující se společnosti často odděluje řadu podnikatelských aktivit od hranice zákonnosti.

Vedle maximálních zisků má organizovaný zločin zájem i na jejich následné legalizaci a pronikání do společenských struktur. Zisky jsou ve značné míře spotřebovávány nebo tezaurovány, část z nich je však investována v hospodářské sféře, použita k zajištění bezpečnosti (a beztrestnosti) či k boji s konkurencí.

Při pokusech o obsahové vymezení termínu organizovaný zločin je třeba brát v úvahu také následující skutečnosti: trestné činy jsou páchány jednotlivci nebo skupinami osob. Organizované skupiny zločinců jsou různě seskupeny, počínaje poměrně volným sdružením a konče dokonalými organizacemi s vypracovaným organizačním řádem. Charakteristickým rysem je požadavek přísné disciplíny a dodržování pravidel konspirace. Od trestné činnosti páchané *bandou (gangem)* se organizovaný zločin liší vysoce efektivní organizací a druhem i provedením trestného činu. Banda vzniká případ od případu, aby provedla naplánovaný čin či sérii činů. Naproti tomu struktura skupin organizovaného zločinu je zpravidla pevná, trvalá a jsou pro něj charakteristické i komplikované trestné činy. Jedná se o *pokračující a ustavičné zločinecké spiknutí, živené strachem a korupcí a motivované hrabivostí.*

Rovněž existuje rozdíl mezi skupinami, které páchají organizovaný zločin a organizacemi mafiánského typu, případně mafií samotnou. *Mafie* v dnešním pojetí znamená organizovaný zločin, ale každá organizovaná kriminální skupina ještě zdaleka není mafií. O mafii hovoříme v případech, kdy příslušná organizace kromě spáchání trestných činů a dosažení s tím spojených cílů vyvíjí i snahy o získání hospodářské moci, kontroly nad politickým životem. Zjevná je i snaha o zamezení trestního postihu ze strany státu.

Organizovaný zločin není podchycen v žádných statistikách. Jeho statistickou evidenci znemožňuje velmi široké spektrum působností, které se skrývají za mnoha právními kvalifikacemi, překračuje hranice resortů a mnohdy i států. V případě internacionální dimenze hovoříme o *mezinárodní*, resp. *nadnárodní organizované kriminalitě*, *přeshraniční kriminalitě, globální kriminalitě* aj.

Samotná latence zmíněných kriminálních aktivit je obrovská. Kvalitou vysoce předčí i nejrafinovanější formy kriminality obecné. Výkonné složky organizovaných zločinců se zpravidla sdružují na základě etnické, jazykové, teritoriální či jiné sociální sounáležitosti.

Vůdci organizovaných skupin zločinců často využívají služeb vysoce kvalifikovaných odborníků a zároveň se spojují s podsvětím, kterého pak využívají k účasti na trestné činnosti či k obslužnému a podpůrnému servisu. Struktury zločineckých skupin jsou velmi stabilní, dlouhodobě zacílené, mají velkou regenerační schopnost – díky tomu jsou značně rezistentní vůči vnějším represivním opatřením.

Nástroji organizované kriminality jsou zastrašování, nejbrutálnější teroristické útoky, vraždy, korupce. Své pomocníky při provádění těchto činů si organizovaný zločin vybírá v kriminálně závadovém prostředí mezi společenskou spodinou, v kruzích kolem nekontrolované prostituce a v extrémních polokriminálních skupinách.

Svou honbou za maximálním ekonomickým ziskem se organizovaný zločin odlišuje od ideologicky zaměřených teroristických, extremistických, rasových, náboženských, ultranacionalistických aj. seskupení, která se soustřeďují na destabilizaci společenského *statusu quo*.

Metody a prostředky, jimiž svých cílů tato seskupení dosahují, jsou však často shodné. Mnohdy je sbližuje příležitostná shoda zájmů. Zprostředkovaně tak roste i úloha organizovaného zločinu v lokálních konfliktech.

Daná seskupení jsou proto v souvislosti s organizovaným zločinem rovněž sledována.

Organizované páchání trestné činnosti, zejména v jeho nadnárodních formách, je nejnebezpečnější protispolečenské chování, jehož výsledkem jsou nejzávažnější zásahy do života společnosti. Vyvolává defektní jevy jak na domácí, tak i mezinárodní scéně. Jeho nebezpečnost nespočívá pouze v tom, že bezprostředně ohrožuje obyvatelstvo. Nebezpečné je zvláště tím, že rozkládá a destabilizuje základní sociální, ekonomické a politické instituce a podrývá důvěru veřejnosti k těmto institucím. Vážným jeho průvodním jevem a nástrojem je korupce.

V postupech proti tomuto druhu trestné činnosti proto není

možné účinně praktikovat vyšetřovací metody, užívané při potírání běžné kriminality.[5]

Světové kriminální sítě

Globalizace organizované kriminality je bezesporu důsledkem hospodářských, sociálních a politických změn, které ve světě probíhají. Vznik a rozvoj „světového domu" v druhé polovině 20. století změnil od základu podmínky, v nichž operuje jak legální, tak i nelegální podnikání. Dochází ke *globalizaci mezinárodních obchodních a finančních sítí, zvyšuje se prostupnost hranic, narůstá vzájemná závislost a propojenost států a národů a jejich ekonomik.* Objevují se informační dálnice, gigantické transfery lidí, zboží, peněz. Světovou ekonomiku ovládají multinacionální konsorcia.

Snad nejvýrazněji se tento trend projevuje v oblasti *dopravy*, kde prudce narůstá pohyb lidí a zboží přes hranice států. Mezi roky 1960 a 1974 se jenom v letecké přepravě u mezinárodních letů zvyšuje objem nalétaných pasažérských kilometrů z 43 miliard kilometrů na 249 miliard kilometrů. Od první poloviny 90. let již se tato čísla pohybují nad jedním bilionem pasažérských kilometrů.[6]

Do Evropy směřují nejenom krátkodobí návštěvníci, ale i silné *migrační vlny* z Turecka, Severní Afriky aj. Konec studené války pak otevírá západní Evropu běžencům z bývalého komunistického bloku. Již v roce 1989 emigruje do zemí Evropského společenství více než milion lidí, zejména v důsledku nepokojů a hospodářských problémů ve východní Evropě a na Balkáně.[7]

Společně s mobilitou populace narůstá i objem *mezinárodního obchodu*. Trend volných tržních vztahů prosazovaný po 2. světové válce vede ke globálnímu nárůstu vývozu a dovozu zboží a služeb. Zatímco v roce 1948 činil světový export zboží 58 miliard dolarů, v roce 1983 to již bylo 1835 miliard dolarů a v roce 1993 3639 miliard. Rok 2000 přinesl další navýšení na 6364 miliard dolarů.[8] To vše se odráží i ve sféře *„šedých", pololegálních a „černých", ilegálních ekonomik*. Nárůst nadnárodních ekonomických aktivit výrazně usnadňuje i podnikání v oblasti nezákonné činnosti – obchodních transakcí, produkce a přepravy „zboží" aj. – protože bezpečnostní složky jednotlivých zemí nejsou schopné tak velký objem dodávek a lidí, přecházející území jejich států, účinně kontrolovat. Prostupnost státních hranic se neúměrně zvyšuje a celní kontroly nejsou pro nadnárodní překupnické organizace velkým problémem.[9]

S rozvojem dopravy, telekomunikací a mezinárodního obchodu probíhá i *rozvoj globálních finančních sítí*. Ty na jedné straně značně urychlují obchodní transakce, na straně druhé však významně napomáhají při zastírání původu peněz. Jejich prostřednictvím je organizovaný zločin schopen provádět rychle, snadno a relativně beztrestně transfery zisků z nelegální činnosti. „Praní špinavých peněz" se řadí v oblasti mezinárodní organizované kriminality k nejsofistikovanějším operacím. Právě v této chvíli prochází pročišťovacím procesem na naší planetě kolem 150 miliard dolarů.

Obchodní a finanční dění se soustřeďuje ve světových metropolích – Londýně, Frankfurtu, New Yorku, Tokiu, Hongkongu... *Nárůst úlohy velkých městských center* jako uzlových bodů globálního hospodářského systému se stává významným fenoménem současného světa. Tato centra soustřeďují kapitál, disponují rozvinutým dopravním a telekomunikačním systémem, výdobytky technického pokroku. Díky svému propojení s nejrůznějšími částmi světa v sobě koncentrují množství kosmopolitních prvků. V rámci velkých městských celků dnes vedle sebe zpravidla koexistují komunity z nejrůznějších částí světa – Asie, Afriky, Evropy, Ameriky. Fungují jako katalyzátory nadnárodních transakcí.

[5] Srv.: Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin – pojem, znaky nástroje, In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 11–14.
[6] Vernon, R.: Storm Over the Multinationals. Cambridge (MA) 1977, s. 2; World Air Transport Statistics č. 37, červen 1993, s. 8–11.
[7] Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit. In.: Miroslav Nožina (ed.) Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha 1997, (s. 17– 24), s. 18.
[8] Statistika World Trade Organisation. Internet. www. wto.org.
[9] Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit, c.d., s. 18.

Světové metropole zákonitě přitahují i organizovaný zločin, kterému toto prostředí poskytuje množství příležitostí. Paralelně s velkými obchodními konsorcii, jejichž vliv sahá do nejrůznějších částí světa, řídí své operace odtud i organizovaný zločin. V důsledku globálních procesů nejagilnější a nejflexibilnější z původně národních, klanových či kulturně regionálních zločineckých seskupení, jako jsou italská mafie, turecké a balkánské zločinecké klany, čínské triády, arabské gangy, subsaharské gangy, latinskoameričtí „narcos", kavkazské klany a nejrůznější seskupení z bývalého SSSR aj., opouštějí zejména po skončení studené války svá domovská teritoria a v honbě za maximálním ziskem či pod tlakem domácích událostí expandují do světa. Do nových oblastí působení si s sebou přinášejí vlastní kulturní návyky, metody a styl kriminálních aktivit. Zde se napojují na domácí podsvětí. Při svém pronikání obratně využívají lokálních zvláštností a mezer v legislativě jednotlivých zemí. Dochází k přesouvání, střetávání a prolínání značně různorodých kultur zločinu, jimž nezkušené bezpečnostní složky nových hostitelských zemí čelí jen s obtížemi.

Hromadící se zkušenosti potvrzují, že organizovaná kriminalita přináší vážné ohrožení bezpečnosti na individuální, národní i mezinárodní úrovni.

• *Individuální úroveň.* Policejní statistiky v Moskvě zaznamenaly v posledních 4–5 letech výrazný ústup případů běžné pouliční kriminality. Tento trend není zapříčiněn zlepšující se prací milice. Jeho důvodem je, že nezávislí delikventi jsou z ulic ruského hlavního města jako nežádoucí konkurence vytlačováni organizovanými gangy, anebo se začleňují do skupin organizovaného zločinu, které vyvíjejí zločinnou činnost na daleko systematičtější bázi a jsou schopny si zakoupit i nezájem bezpečnostních složek. Opticky se zdá, že organizovaný zločin napomáhá zajistit individuální bezpečnost občanů. Namísto drobných deliktů ale nastupují daleko závažnější trestné činy širšího dosahu, které silně ovlivňují základní mechanizmy fungování ruské společnosti. Namísto individuálně zaměřené kriminality nastupuje kriminální podnikání vyznačující se nezájmem o jednotlivce. Pakliže se ovšem jednotlivec stane překážkou prosazování zájmů organizovaného zločinu, je bez milosti zlikvidován.[10]

• *Národní úroveň.* Agresivita organizovaného zločinu stoupá úměrně

[10] Terénní informace, Moskva.

s obtížemi, s nimiž se při svém podnikání setkává. Kolumbijské narkokartely upřednostňovaly po léta ve své strategii nenásilné formy ovlivňování – kooptování a korupci osob. Jakmile se však jejich zájmy ocitly v příkrém rozporu se státní politikou, rozpoutaly v zemi vlnu teroru, které padlo za oběť 1300 policistů, stovky soudců, státních zástupců, novinářů a předních politiků. Jenom v roce 1989 mafie provedla na 260 atentátů. Kolumbie se ocitla ve výjimečném stavu.

Podobnou zkušenost získala i Itálie, kde mafie zahájila cílenou likvidaci soudního systému a stala se pro bezpečnost země větší hrozbou nežli politicky orientované teroristické organizace, včetně pověstných Rudých brigád. Mafie dokázala v Itálii vytvořit nezákonné, ale efektivně fungující struktury s vlastním stínovým územím, populací, zákony a ozbrojenými silami. Zejména sicilská mafie využívala a využívá k zabezpečování svých zájmů bohatství získaného především z obchodu s heroinem z jihovýchodní Asie a s kokainem z Latinské Ameriky, jak cestou korupce, tak i násilí. Podařilo se jí proniknout i do řad křesťansko-demokratické strany a infiltrovat vládní struktury na lokální, regionální a zčásti i národní úrovni. Neváhá použít ani násilí. Zejména v průběhu osmdesátých let mafie pravidelně likvidovala městské zástupce, policisty, politiky, úředníky a zástupce odborů.

Vlna atentátů získala novou dimenzi v roce 1992, kdy mafie zavraždila prokurátora Paola Borselina, zvláštního pověřence pro boj s organizovaným zločinem, a soudce Giovanni Falconeho. I když tyto činy vyvolaly, zejména pod vlivem veřejného mínění, vlnu represí, nepodařilo se italské vládě pozice mafie významněji ohrozit.

Kolumbie a Itálie se staly názorným příkladem zemí, v nichž organizovaný zločin dokázal proniknout hluboko do hospodářských a politických struktur státu. V okamžiku ohrožení svých zájmů byl pak schopen destabilizovat základy občanské společnosti.

• *Mezinárodní úroveň.* Globální vývojové trendy citované výše, obtíže národního rozvoje řady zemí a v neposlední řadě i problémy vznikající na mezinárodní scéně, poskytují organizovanému zločinu řadu příležitostí pro zahraniční expanzi a násobení zisků. Organizovaný zločin těží z nestability systémů, slabosti hospodářských a sociálních struktur jednotlivých zemí, nedokonalosti zákonů, hospodářských a sociálních nerovností jak na národní, tak i mezinárodní úrovni, bezohlednosti a zkorumpovatelnosti vládnoucích oligarchií, etnických a náboženských rozdílů a sporů. Jedním z význačných rysů organizovaného zločinu pak je, že je schopen na mezinárodní úrovni vytvářet v zájmu svých aktivit „zóny míru" a „zóny nepokoje", resp. na jedné straně potlačovat nezávislé kriminální aktivity, které by mohly směřovat proti jeho vlastním zájmům, a na straně druhé uměle podporovat a těžit z existujícího chaosu.[11]

[11] Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit, c.d., s. 21.

Organizovaný zločin v Evropě

Sítě nadnárodního organizovaného zločinu dnes obepínají svět. Silně zasažena je i Evropa. I zde, stejně jako v dalších zemích, „průmysl zločinu" nalezl vhodné podmínky pro své „podnikání".

Hlavními doménami organizovaných kriminálních skupin se staly obchod s drogami, podvody a legalizace nezákonných zisků. Vysoce aktivní jsou v oblasti organizování ilegální imigrace do zemí Evropské unie, obchodu s lidmi, pašování alkoholu a tabákových výrobků, krádeží a pašování automobilů, zbraní a dalších komodit. Zřídka se soustřeďují na jedinou kriminální činnost – např. obchod s drogami je často kombinován s ilegální imigrací a „praním špinavých peněz" včetně investic do legálního podnikání.

Zpráva Europolu o situaci zemí Evropské unie v oblasti organizovaného zločinu za rok 2000 udává, že i když hlavní problém (s mírně nadpolovičním objemem aktivit) zde nadále představují organizovaná kriminální seskupení „domácího", resp. západoevropského původu (včetně italské mafie), „nedomácí" seskupení mají na kriminální scénu v Evropské unii značný negativní vliv.[12]

I když mezi členskými státy Evropské unie existují v oblasti struktur a aktivit mezinárodního organizovaného zločinu rozdíly, je možné zde nalézt řadu shodných prvků.

Většina organizovaných kriminálních seskupení operujících v zemích Unie má 10–15 členů, mezi kterými existuje dělba práce. Členská základna skupin je víceméně stálá – to se týká zejména jejich řídících složek, které bývají etnicky jednotné. Skupiny přicházející ze zahraničí jsou mnohdy propojené příbuzenskými a teritoriálními vazbami vytvořenými ještě v původních zemích. Širší členská základna bývá naopak heterogenní, zahrnuje členy z několika států či etnik. Heterogenní skupiny složené z příslušníků různých národností jsou dnes spíše pravidlem než výjimkou. Skupiny jsou většinou hierarchizované a praktikují určité formy vnitřní disciplíny, která zvyšuje jejich soudržnost. Své operace provádějí plánovitě za využívání „podnikatelských" přístupů, kdy kalkulují možné zisky a rizika.

Pro specifické úkoly najímají často specialisty a pro operační činnost využívají špičkové technologie, zejména pro zajištění bezpečné komunikace. Přetrvávajícím problémem spojeným s těmito skupinami je rozšířené využívání násilí při prosazování jejich zájmů. Klíčovou částí jejich *modusu operandi* je i korupce jako prostředek získávání výhod a umožňování a zakrývání aktivit. Soustřeďují se přitom zejména na podnikatelskou komunitu, ovšem počet případů korupce veřejných činitelů, včetně pracovníků bezpečnostních složek a policistů v zemích Evropské unie nadále roste.

Množství financí akumulovaných organizovaným zločinem v zemích Unie není možné odpovědně odhadnout. Jeho evropské zisky se však budou pohybovat řádově v miliardách eur.

Tyto zisky jsou z části reinvestovány do legální sféry a do společností kryjících kriminální činnosti – firem export/import, cestovních kanceláří, nočních klubů a diskoték, kasin, peněžních ústavů aj. Směšování legálních a ilegálních aktivit se dnes stalo podle zprávy Europolu „obchodní značkou" organizovaného zločinu.[13]

Částečně v důsledku toho dochází – minimálně na vedoucích úrovních organizací – k integrování organizovaného zločinu do společnosti, kdy kriminální bossové nezřídka vystupují jako seriózní podnikatelé a trestné činnosti se přímo neúčastní. To znesnadňuje jejich odhalování.

– Skupiny pocházející z území bývalého Sovětského svazu jsou ve státech Evropské unie zapojeny především do obchodu s drogami, násilné kriminality, nezákonné imigrace, obchodu s lidmi, pašování cigaret a „praní špinavých peněz". Zločin přímo z Ruské federace se zaměřuje na Evropskou unii zejména ve finanční oblasti (investice, legalizace nezákonných zisků);
– albánské skupiny jsou značně homogenní a striktně hierarchi-

[12] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530-68rev3, s. 10–11.

[13] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530–68rev3, s. 11.

zované, založené na příbuzenských vztazích. Projevují značný sklon k násilí.

Vedle nelegálního obchodu s drogami, v němž zaujímají dominantní pozici v řadě členských států Evropské unie, se v rostoucí míře angažují v nelegální imigraci, obchodu s lidskými bytostmi, násilné kriminalitě, krádežích a podvodech;
– turecké skupiny v Evropské unii jsou hierarchizované a silně homogenní. Činné jsou zejména v oblasti drogové kriminality, finanční kriminality, oblasti ilegální imigrace, obchodu s lidmi a prostituce;
– čínská seskupení se angažují zejména v ilegální imigraci a v rostoucí míře i v oblasti loupeží duchovního vlastnictví (obchod s falešným značkovým zbožím) a pašování heroinu.

Zatímco v minulosti operovala zejména v rámci asijských komunit, v současné době projevují tendenci vyvíjet aktivity i mimo ně – a to jak při výběru obětí, tak i v rámci spolupráce s jinoetnickými skupinami organizovaného zločinu působícími v zemích Evropské unie;
– kolumbijské skupiny se již dnes neorganizují do velkých monolitických kartelů, ale spíše do malých, adaptabilnějších buněk, které na jedné straně udržují úzké kontakty se skupinami v Kolumbii a na straně druhé se napojují na evropské podsvětí. Nadále se zabývají zejména obchodom s drogami;
– severoafrické skupiny se zaměřují zejména na obchod s drogami (především s kanabinoidy), majetkovou kriminalitu (včetně obchodu s kradenými vozy), obchod s lidmi a nezákonnou imigraci. Mnoho z těchto skupin je velmi dobře organizovaných;
– nigerijské skupiny jsou formovány na klanových a kmenových principech.

Na druhé straně jsou vysoce profesionální, schopné praktikovat sofistikované formy kriminálních aktivit. Na území Evropské unie se zabývají zejména podvody, organizováním prostituce a obchodem s drogami.

Tato kriminální seskupení se nesoustřeďují na jen území jednoho státu, ale operují mezinárodně. Přitom flexibilně spolupracují s jinými seskupeními organizovaného zločinu – to se zejména v posledních letech týká i seskupení, která byla původně považována za uzavřená a soběstačná (např. Turků, Albánců, Čí-

ňanů).[14] Těmito cestami dokázala efektivně proniknout i do středoevropského prostoru.

Středoevropský prostor[15]

V České republice, Německu, Rakousku, Polsku, Maďarsku a na Slovensku vyvolal konec studené války, otevření hranic a návrat zemí bývalého socialistického bloku k demokracii a tržní ekonomice značnou společenskou turbulenci. Tato turbulence přesahuje i do zemí, ležících původně na druhé straně „železné opony". Z nich naopak do postkomunistických zemí úspěšně penetruje zločin „západního" typu.

Převratné společenské procesy zde vytvořily nestabilizované prostředí, v němž se organizovanému zločinu mimořádně dobře daří.[16]

V *Německu* je, vedle Rakouska, mezinárodní organizovaný zločin usazen relativně nejdéle.[17] Jenom v roce 2000 zde bylo zatčeno 9421 lidí z 92 zemí světa. 44 % z nich tvořili němečtí občané, zbytek připadl na cizince.[18] Podíl domácích skupin bude zhruba poloviční.

V oblasti organizovaného zločinu přicházejícího ze zahraničí považují německé úřady za nejnebezpečnější skupiny turecké,

[14] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530-68rev3, s. 5–6.

[15] Ke kapitole srv: Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. In.: Návrh usnesení vlády České republiky k Aktualizované koncepci boje proti organizovanému zločinu, Praha 2000 (nepublikováno) s. 45–51 (dále jen Aktualizace 2000); Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 1999. Příloha 1: Stručná informace o situaci v oblasti vnitřní bezpečnosti v některých zemích střední a západní Evropy v roce 1999. Ministerstvo vnitra ČR: http.:www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si99/priloha1.html.

[16] srv.: Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit a mezinárodní bezpečnost. c.d., s. 17–24; Organizovaný zločin v dokumentech neapolské konference a v italském právu, ed. Miroslav Scheinost, IKSP Praha, březen 1996, s. 18–22.

[17] K Německu srv.: Lagebild Organisierte Kriminalität 2000, Bundesrepublik Deutschland, http:/www.de/lageberichte/2000kf/kf_bulabi.doc.

[18] 9,6 % Turci, 5,8 % Italové, 5,4 % Jugoslávci, 4 % Poláci, 2,3 % Litevci, 2 % Rusové, 1,7 % Albánci, 1,6 % Nigerijci, 1,5 % Češi, 15 % ostatní zatčení ze střední a východní Evropy (Europol 2000, c.d., s. 44).

italské, jugoslávské, polské, ruské, nigerijské, vietnamské a rumunské.[19]

Italský a turecký organizovaný zločin, které na německé scéně dlouho dominovaly, dnes zatlačují do pozadí ruskojazyčné organizované skupiny, jež se snaží pronikat i do legálních sfér německé ekonomiky. Proto také Německo podepsalo v květnu 1999 dohodu s Ruskou federací o společném postupu proti organizovanému zločinu.

Jugoslávský/Kosovo-albánský organizovaný zločin je podle německé policie „kvalitativně nejvýznamnější" skupinou v Německu[20] – tedy skupinou, která páchá nejvíce škod v poměru k počtu zatčení. Významný je jeho podíl zejména v obchodu s drogami. Nigerijský, rumunský a vietnamský organizovaný zločin se ocitly mezi nejvýznamnějšími kriminálními seskupeními až v roce 1999.[21]

Dalším z významných problémů ovlivňujících vnitřní bezpečnost Německa je migrace. Německé orgány zaznamenávají nárůst počtu žadatelů o azyl, z nichž mnozí se do země dostali ilegálně. Problémem rovněž zůstává, že význačná část organizovaných zločineckých seskupení[22] operuje na německém území ze zahraničí – v Německu má zřízeny pouze kontaktní buňky nebo sem vysílá emisary ke splnění určitých úkolů. To se týká například polských a rumunských seskupení. Česká republika ve vztahu k Německu funguje jako významné tranzitní území migrantů a drog a také jako základna pro další penetraci mezinárodního organizovaného zločinu.[23]

Celkový podíl organizované kriminality v *Rakousku* – zejména v oblasti nelegální migrace, obchodování s drogami, krádeží motorových vozidel, ekonomické kriminality (kriminalita „bílých límečků"), pašování a obchodu s lidmi, organizované prostituce, praní peněz, násilné trestné činnosti – na celkové kriminalitě je v současné době odhadován na 30 až 35%. Od roku 1999 se projevuje tendence ve zvyšování tohoto podílu. Zisky z organizované kriminality jsou, stejně jako v jiných zemích, převáděny na zahraniční konta a investovány do nemovitostí nebo cenností. Experti ministerstva vnitra odhadují výši podezřelých finančních prostředků, které jsou uloženy v rakouských bankách, na 500 milionů rakouských šilinků.[24]

Za jeden z potenciálně nejnebezpečnějších projevů organizovaného zločinu považují rakouské státní orgány nelegální migraci. V roce 2000 stoupl počet ilegálních migrantů v Rakousku na 46 000.[25] Stále narůstající migrace je dalším mimořádně výnosným zdrojem zisků pro její organizátory, a proto se stále zvyšuje počet kriminálních skupin, které nelegální migraci na rakouském území organizují. Kriminální aktivity v Rakousku v souvislosti s nelegální migrací jsou velmi často připravovány a řízeny z území okolních států – nejčastěji z Maďarska, České republiky a Slovenska.

I když se v roce 1999 díky důslednému postupu Rakouska proti organizované kriminalitě přitažlivost země jako zázemí pro zločinecké organizace poněkud snížila, významné ruskojazyčné a italské zločinecké organizace pokládají Rakousko za týlovou zemi a za organizační základnu pro plánování mezinárodních aktivit.[26]

V *Polsku* je organizovaný zločin považován za silně rizikový jev. Polský Úřad pro ochranu státu (UOP) při hodnocení vývoje v roce 1999 konstatoval, že pro Polsko představuje organizovaný zločin jednu z hlavních bezpečnostních hrozeb. Informace získané úřadem také naznačují, že významné ruskojazyčné zločinecké organizace působící ve Spojených státech usilují o získání kontroly nad kriminálními skupinami působícími na polském území. Polsko čelí i expanzi asijských etnických gangů – hlavně z Vietnamu a Číny. Zvyšuje se výskyt případů ekonomické kriminality, legalizace zisků pocházejících z trestné činnosti a korupce (zejména ve sféře hospodaření s veřejnými finančními prostředky). Zvláště v příhraničních oblastech, které jsou nejvíce postižené korupcí, mohou organizované zločinecké skupiny snad-

[19] Europol 2000, c.d., s. 46.
[20] Tamtéž, s. 46.
[21] Tamtéž, s. 46.
[22] Tamtéž, s. 46
[23] Zdroj Bundeskriminalamtes Wiesbaden.
[24] Nelze vyloučit, že tato částka je silně podhodnocená.
[25] Europol 2000, c.d., s. 34.
[26] Aktualizace 2000.

no získat kontrolu nad sociálním a obchodním děním v menších městech.[27]

Za nejzávažnější činnosti organizovaného zločinu na *Slovensku* je pokládáno pašování drog, korupce,[28] daňové úniky, dětská pornografie a legalizace výnosů pocházejících z trestné činnosti. Vydírání je spojeno zejména s nucenou ochranou – *racketeeringem*. Podle dostupných oficiálních informací bylo na Slovensku detekováno celkem sedm významných organizovaných skupin ze zemí bývalého Sovětského svazu, bývalé Jugoslávie, Albánie a Číny. Hromadné sdělovací prostředky uvádějí přibližně padesát významných organizovaných kriminálních seskupení. Většinu těchto skupin údajně kontrolují slovenští občané, ale jejich členy se velmi často stávají osoby ukrajinského, maďarského, romského nebo ruského původu.

Slovensko je také považováno za jednu s nejvýznamnějších tranzitních zemí při nelegální migraci do Evropské unie.

Za hlavní slovenský problém při potlačování organizované kriminality lze považovat korupci a propojení představitelů organizované kriminality se státními strukturami.

Maďarsko je dnes označováno za „Mekku" organizovaného zločinu přicházejícího z východu. Za svoji základnu si ho vybraly nejvlivnější ruskojazyčné organizace. Aktivní jsou zde balkánská seskupení, sílí vliv asijských skupin. Maďarsko je jednou z nejfrekventovanějších pašeráckých křižovatek Evropy – přes jeho území procházejí tři větve tzv. Balkánské trasy, po kterých je pašován zejména heroin a marihuana; dále jsou přepravovány osobní automobily odcizené v západní Evropě, problematická je organizovaná nelegální migrace. Počet trestných činů spojených s drogami, organizovaným obchodem s lidmi atd. roste.

Maďarské vládě a bezpečnostním orgánům se problém organizovaného zločinu daří řešit pouze v omezené míře. Podle některých informací došlo v minulých letech k průniku maďarského organizovaného zločinu až do nejvyšších politických sfér. Existuje podezření, že někteří vysocí maďarští politici jsou zapojeni do aktivit tzv. „černé" a „šedé" ekonomiky. Vysoký podíl šedé/černé ekonomiky na celkovém hospodářství země bývá obecně zdůvodňován kontakty organizovaného zločinu se státní (případně regionální) správou. Jako příklad bývá často uváděn maďarský region Zahony, kde podíl šedé a černé ekonomiky na celkové ekonomice údajně dosahuje 50 %.[29]

Ve všech zemích středoevropského, resp. evropského regionu, dnes nalezneme v oblasti organizovaných kriminálních aktivit s mezinárodním dosahem víceméně obdobné trendy. Vstup mezinárodních kriminálních seskupení na území České republiky nebyl v důsledku toho nijak náhodný.

[27] Zdroj: Ministerstvo vnitřních věcí a správy, Varšava, srv. Aktualizace 2000.
[28] Z hlediska indexu vnímání korupce, zveřejněného v roce 1999 organizací Transparency International, má Slovensko nejhorší pozici ze všech států sousedících s Českou republikou.
[29] Srv: Aktualizace 2000, c.d.

KRIMINÁLNÍ PROSTŘEDÍ V ČR

Organizovaný zločin v Českých zemích před rokem 1989

Příznivé podmínky pro nárůst organizovaných kriminálních aktivit byly v Českých zemích vytvořeny dlouho před rokem 1989.

Kriminální sítě s mezinárodním dosahem zde registrujeme již v dobách tzv. „první republiky" – např. v oblasti mezinárodního obchodu s drogami a pašování zboží (např. cukerinu).[1] V socialistickém Československu pak zejména latentní kriminalita dosáhla mimořádných rozměrů, vyznačovala se však četnými specifiky zločinu, uzavřeného za „železnou oponou".

Bývalé socialistické země měly málo toho, čím se mohly před světem chlubit. Dávaly proto na odiv alespoň bezplatnou lékařskou péči, neexistenci nezaměstnanosti, úspěchy ve sportu a také nízkou kriminalitu.

Postupem času se prokázala pofidérnost těchto na odiv předkládaných předností. Úroveň lékařské péče byla mnohdy diskutabilní, její institut rozsáhle zneužíván, bezplatné poskytování léků na recepty „za korunu" vedlo k zneužívání farmak a rozsáhlému šíření tzv. „skrytých drogových závislostí".[2] Místo nezaměstnanosti zjevné existovala v socialistickém Československu nezaměstnanost skrytá v podobě tzv. přezaměstnanosti, která

[1] Srv.: Nožinová, M.: Život a kultura pašeráků na Orlicku v období první republiky (tzv. 35. hraniční zóna). Ústav etnologie. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2001 (nepublikováno); Marek, J.: Smrt v celním pásmu. Cheb 2000.

[2] Tento typ závislostí je úzce spojen s masovým zneužíváním léků, které nenavozují u člověka mimořádné stavy, ale víceméně ho udržují v určité pseudo-

způsobovala na jedné straně nízkou životní úroveň, na druhé straně vedla k úpadku pracovní morálky, k malé produktivitě práce a konec konců k ekonomickému krachu.[3] Úspěchů ve sportu bylo dosahováno díky jeho skryté profesionalizaci a nezřídka dopingu. Lze posléze pochybovat o tom, že údaje trestních statistik, vzbuzující tehdy tolik oficiálního optimismu, věrně vystihovala skutečnou situaci v oblasti kriminality. Je všeobecně známa nedokonalost trestních statistik, z nichž lze přesněji odhadovat pouze trendy zločinnosti. Vládnoucí ideologie po vzoru stejného myšlenkového vývoje v Sovětském svazu stanovila, že kriminalita ve společnosti reálného socialismu existuje jen díky přežitkům kapitalismu ve vědomí a jednání lidí, popř. subjektivním chybám a deformacím, a bude tedy s přechodem ke společnosti komunistické postupně mizet. Skutečnost se zejména v průběhu 80. let dosti vzpírala tomuto ideologickému klišé, ale trestní statistiky tu byly také od toho, aby v žádoucím směru obraz reality upravily.[4]

Zajímavý názor nabízí kriminolog O. Osmančík: „Jedním z hlavních kritérií hodnocení policistů a policejních útvarů, a tím i jejich odměňování a služební kariéry bylo tzv. procento objasněnosti. Za těchto okolností bylo zcela logické, že se policie nezabývala případy, u kterých bylo jen velice málo pravděpodobné, že pachatel bude odhalen, resp. se jimi policie zabývala pouze tehdy,

kondici. Pokud se dotyčný pokusí o jejich vysazení, rozvinou se u něj různé poruchy, např. bolesti hlavy, rozladěnost, nervozita, nespavost, pocity neklidu a nespokojenosti. Za této situace si organismus jako by „vynucuje“ dodání látky. Případy takových závislostí byly v ČSSR mnohonásobně vyšší než závislosti „otevřené“. Počet osob zasažených drogovou závislostí jako takovou (skrytou i otevřenou) podle odhadů J. Drtila v 70. letech stoupl na 3% populace v ČR, tedy na přibližně 300 000 osob. Počátkem 80. let pak zvýšil týž autor své odhady již na 400 000 osob. Paradoxně přitom léky vyvolávající skrytou závislost byly populaci poskytovány v podstatě zdarma státem a jeho zdravotnickým systémem. Nožina, M.: Svět drog v Čechách. Praha 1997, s. 112.; Drtil, J.: Drogy, jejich historie a perspektiva. Protialkoholický obzor 26, č. 6/1991, (s. 387–390), s. 389; Drtil, J.: Epidemiologie drogových závislostí v Československu. Referát přednesený na semináři pořádaném v Kosově Hoře u Sedlčan sekcí sociální patologie Čs. sociologické společnosti při ČSAV, 1982 (nepublikováno).

[3] Srv.: Osmančík, O.: referát na mezinárodní konferenci Trestní justice a kontrola kriminality v ČR. Praha 13.–14. 5. 1996.

[4] Tamtéž.

kdy to z různých důvodů, např. pro závažnost činu, bylo nezbytné. Pod nejrůznějšími záminkami, leckdy i zastrašováním, policie odmítala přejímat trestní oznámení občanů a organizací, pokud nebyl zároveň udán konkrétní podezřelý pachatel. Policie byla v očích veřejnosti symbolem represivního totalitního režimu, vymykala se jakékoli veřejné kontrole, požívala nejrůznější privilegia a občané z ní měli strach. Snažili se proto pokud možno vyhýbat jakýmkoliv kontaktům s ní. Poněvadž ani policie příliš netoužila po styku s veřejností, byla oznamovací aktivita u tradiční kriminality ze strany občanů velice slabá. Vlastní aktivní vyhledávací činnost policie se selektivně soustřeďovala jednak na osoby třídně a politicky nepřátelské, jednak na případy s vysokou pravděpodobností, že pachatel bude zjištěn, popř. na kampaně a akce, které účelově sloužily momentálním politickým a ideologickým potřebám režimu.

O značné selektivitě práce policie ve výše uvedeném směru svědčí nepřímo i policejní trestní statistikou vykazovaná procenta objasněnosti, přesahující zpravidla v 80. letech 70 % a více. Takové výsledky, které by mohly závidět i nejvyspělejší bezpečnostní služby světa, dosahované navíc policií ve svém průměru po stránce profesionální a materiálně technického vybavení nikterak vynikající, samy o sobě vzbuzují určité pochybnosti o své korektnosti a o serióznosti postupů, které k nim vedly“.[5]

Objektivní výzkumy fenoménu latentní kriminality připouštěny nebyly, takže se o její skutečné výši dnes můžeme jenom dohadovat. To se týká zejména kriminality majetkové.

Komunistický režim bývalého Československa patřil v tehdejším východním bloku k nejortodoxnějším. Jako takový krátce po svém nástupu k moci totálně zlikvidoval veškeré soukromé podnikání a zkolektivizoval všechen majetek přesahující osobní potřebu občanů. Tento majetek, který ztratil konkrétního vlastníka a byl označován jako „všelidový“, pokud šlo o převažující majetek státní, a „skupinový“, pokud šlo o zbývající majetek socialistických družstev, se stal fakticky anonymním vlastnictvím. Centrálně direktivně řízená ekonomika svou malou výkonností způsobila, že společnost i jednotlivci se nacházeli v trvale deficitní si-

[5] Tamtéž.

tuaci, v níž poptávka po všem, a to mnohdy i po nejběžnějším zboží denní potřeby, vysoko přesahovala nabídku. Výdělky byly znivelizovány a i když byly nevelké, převyšovaly kapacitu tehdejšího trhu. V masovém rozsahu se tak rozšířilo rozkrádání tohoto anonymního majetku, který patřil „všem" a vlastně nikomu. Všeobecná neúcta k cizímu vlastnictví, kterou se komunistickému režimu podařilo vypěstovat, se tak obracela proti němu samému. Rozkrádání se stalo natolik všeobecným jevem, že počalo být považováno za standardní způsob chování v podmínkách života za socialismu, za nedílnou součást jeho folklóru. Latence kriminality na tomto úseku zřejmě dosahovala mimořádných rozměrů.

Masové rozkrádání a s tím související rozbujelé sítě stínové ekonomiky se staly jedním ze symptomů hluboké krize vnitřně se hroutícího režimu, jehož celková eroze se urychlila po sovětské okupaci v roce 1968 a poté po odstartování perestrojky v Sovětském svazu. Ta se u české nomenklatury setkávala jen s velmi chladným ohlasem. Zejména v druhé polovině 80. let se začaly markantně projevovat příznaky sociální dezorganizace a bylo jen otázkou času, kdy tento stav vyvolá vlnu kriminality. Prvé náznaky již tomu nasvědčovaly. Nápadně se zvyšovala například brutalita deliktů násilné povahy. „Panoptikální společnost" v Československu, organizovaná po způsobu hierarchizovaných sociálních jednotek, byla protkána sítí agentů Státní bezpečnosti (StB), donašečů z řad závodních a uličních stranických organizací, domovních důvěrníků a občanských výborů, pomocných stráží a odposlouchávacích zařízení. Všeobecnou kontrolu navíc usnadňovala fakticky obecná pracovní povinnost i institut trvalého bydliště. Tyto dříve spolehlivé mechanizmy formální institucionalizované kontroly, jimiž disponoval tehdejší centralizovaný policejní systém, schopný reglementovat každého člověka i v nejběžnějších záležitostech, však začaly za nové situace selhávat. Bezpečnostní složky nebyly schopny se novému vývoji přizpůsobit.[6]

Některé kriminologické studie tvrdí, že organizovaný zločin v Česku před rokem 1989 neexistoval. Není to pravda. Organizovaný zločin zde byl, pouze jeho tvář byla jiná. V podmínkách totalitního státu byly „klasické" aktivity organizovaného zločinu

[6] Tamtéž.

jako obchod s drogami, zbraněmi, prostituce, vydírání, nájemné vraždy aj. omezeny na minimum, resp. zůstávaly doménou běžné kriminality.

O to výraznější byla činnost řady více či méně organizovaných skupin v ekonomické oblasti – importu a distribuci nedostatkového zboží, nezákonné směně valut, exportu uměleckých předmětů, krádeží a prodeje zboží aj. Zejména koncem 80. let, kdy ideologická a hospodářská krize komunismu vrcholila, dochází v ČSSR k rozvoji paralelní šedé ekonomiky, která supluje neschopnost státu zajistit svým občanům dostačující přísun zboží a životních potřeb. Formují se rozsáhlé korupční sítě zasahující hluboko do sfér státního hospodářství a byrokracie. Jejich členové jsou ochotni pracovat pro kohokoliv, kdo disponuje dostatečným množstvím peněz. V české společnosti se objevuje nová vrstva „socialistických zbohatlíků" – šedých podnikatelů a osob těžících ze svého postavení ve státním aparátu a stranické nomenklatuře. Tito lidé pokračují ve spolupráci i po roce 1989 – a to často i za hranicí zákona.

Změny 90. let

Na počátku 90. let se v Českých zemích vytvořily relativně vhodné podmínky pro činnost mezinárodního organizovaného zločinu[7]:

- s otevřením státních hranic a ekonomiky se naše země stává součástí globálních procesů. Do Čech přes ně akceleruje přeprava lidí a zboží. Naše území zasahuje silná migrační vlna. Z Prahy se stává evropská metropole,
- rozsáhlá ekonomická transformace spojená s mohutnými majetkovými přesuny, rychlým vytvářením trhu a kapitálu poskytuje řadu příležitostí ke kriminálním operacím,
- privatizační proces, mezery v legislativě i neoficiální vládní politika „nezájmu" o původ peněz užívaných v tomto procesu

[7] Ke kapitole srv: Nožina, M.: Das Netzwerk des internationalen organisierten Verbrachtens in der Tsechischen Republik. In: Organisierte Kriminalität. Bandesaufnahme, Transnationale Dimension, wege der Bekämpfung. R. C. Meier-Walser – G. Hirscher – K. Lange – E. Palumbo (Eds.), Mnichov 1999, s. 221–224.

umožnily řadě stínových podnikatelů socialistické éry, zkorumpovaných byrokratů a členů nomenklatury legalizovat své zisky a vstoupit do legálního podnikání.[8] Podsvětí tak bylo výrazně oslabeno, resp. organizované kriminální aktivity zůstaly v rukou delikventů nižšího řádu,

- „klasické" oblasti kriminality jako loupeže, násilné zločiny, obchod s drogami, ilegální gambling, prostituce aj. neměly v socialistickém Československu nikdy vysoce organizované formy. Obchod s drogami byl rozvinut minimálně, vraždy na objednávku a krádeže automobilů byly jevem prakticky neznámým. Pro dravé kriminální skupiny ze zahraničí, které pracují vysoce profesionálními metodami, bylo místní podsvětí pouze malou konkurencí,
- ve sféře stínové ekonomiky vzniká okolo 15 % hrubého domácího produktu České republiky (odhady do budoucnosti hovoří o 17–25 % HDP)[9],
- zásadní změny prodělává legislativa, která teprve postupně, s obtížemi a mnohdy opožděně, vytváří právní prostředky účinnějšího boje proti organizované kriminalitě. V justičním, policejním a správním aparátu probíhá radikální přestavba prakticky za pochodu,
- existující stav společenského vědomí obsahuje rizikové faktory zvyšující možnost asociálního jednání. Přestávají platit léta zažité pravdy, osobní každodenní zkušenosti, rutinní pravidla praktického jednání. Radikálně se mění hodnotový systém. Vytvářejí se nové vzorce a kritéria společenského úspěchu, normy sociálního jednání se relativizují, je oslabena sociální regulace a kontrola – a to v situaci, kdy právní a morální vědomí společnosti bylo v důsledku vývoje minulých let pokřiveno. Ve struktuře žádoucího modelu společenského úspěchu se výrazně dostává do popředí materiální zisk, často bez ohledu na zdroje, dochází k oslabení morálních norem jako důsledku morální devastace a nenaplněných konzumních aspirací minulého období.[10]

V průběhu devadesátých let se v naší společnosti vytváří vrstva podnikatelů, které z nedostatku jiné terminologie označujeme jako „špinaví byznysmeni". Pro tento typ lidí je rozhodující míra zisku bez ohledu na to, zda jí bylo dosaženo v rámci či za hranicí zákona. Obratně využívají mezer v legislativě a v případě nutnosti neváhají využít i značně tvrdých prostředků k dosažení svých cílů. Právě „nezájem" o zákonnost spojuje tyto lidi s organizovaným zločinem. Moderní „průmysl zločinu" je ve své podstatě rovněž „podnikatelskou" aktivitou fungující podle modelu prosperujícího podniku. Hranice mezi legální a nelegální podnikatelskou sférou proto bývá často nezřetelná – zejména v zemích s nedostatečně rozvinutým právním prostředím, mezi něž transformující se Česká republika bezesporu patří.

Tyto faktory podněcují vznik a nárůst domácích forem organizované kriminality na pozadí významného vzestupu kriminality obecné.

Celkově představuje Česká republika po roce 1989 území s výhodnou geografickou polohou v sousedství zemí Evropské unie, slabě organizovaným podsvětím, dostatečně početným populačním potenciálem ochotným ke spolupráci v oblasti nezákonných aktivit, slabými zákony, nechráněnými hranicemi, s dezorientovanou policií, nezkušenou ve vyšetřování transnacionálních forem kriminální činnosti. Vstup mezinárodních kriminálních seskupení na naše území byl v důsledku toho rychlý a efektivní.

Podíl národního a mezinárodního prvku organizovaného zločinu v České republice

Hlavním motorem organizovaných kriminálních aktivit na počátku 90. let v České republice nebylo domácí kriminální podsvětí, jak je tomu např. v zemích bývalého SSSR či na Balkáně. Moderní formy kriminálního podnikání k nám přišly zvenčí. Po rekognoskaci terénu a vybudování výchozích pozic začíná mezi-

[8] Cervenka, Z.: Money laundering and terrorism: Organised Crime in the Czech Republic: tunnelling of banks and funds. Conference on the new forms of Terrorism, Wildbad Kreuth, November 5–7, 1997, s. 5.

[9] Česká tisková kancelář (dále ČTK) 25. 4. 1995 podle studie V. Kadery v Hospodářských rozhledech Komerční banky č. 4/95.

[10] Srv. Problematika organizovaného zločinu a účinného postupu proti tomuto typu trestné činnosti, Ministerstvo vnitra ČR, Praha 15. 5. 1996, s. 3–4 (nepublikováno).

národní organizovaný zločin v Českých zemích nastupovat k ofenzivě. Na tento import se napojuje domácí podsvětí. V letech 1990–1992 mezinárodní zločin kontroloval více než 3/4 organizovaných kriminálních aktivit na našem území. Čeští občané ovšem začali s těmito skupinami záhy spolupracovat jako řidiči, přechovávači zbraní a zboží, regionální „poradci" aj. V roce 1993 již Češi tvořili zhruba polovinu všech příslušníků skupin organizovaného zločinu (ve většině případů zaujímali nižší pozice v jejich hierarchické struktuře). V následujících třech letech český fenomén dále rostl. V letech 1997–1998 byl opět poněkud zatlačen do pozadí zahraničním fenoménem. V současné době operuje podle informací Policejního prezidia na území České republiky 75 organizovaných kriminálních seskupení, podle jiných odhadů okolo stovky, která mají zhruba 2000 členů. Počet „externistů" – pomahačů těchto seskupení – bude zhruba stejný. Přibližně 1/3 – 1/2 z nich má vedoucí složky cizího původu.[11] Tento poměr zhruba odpovídá situaci v zemích Evropské unie.[12] S jistou nadsázkou je proto ve vztahu k západoevropskému prostoru možné hovořit o „standardizované" či „standardizující se" situaci na poli organizovaného zločinu.

Dalším problémem je hloubka průniku mezinárodních kriminálních seskupení do české ekonomiky a společnosti. V České republice zaznamenáváme vysoký stupeň organizovanosti a rozšiřující se rozsah činnosti u skupin pocházejících z Itálie, bývalého Sovětského svazu a Číny. Rozsáhlá je rovněž nezákonná aktivita občanů bývalé Jugoslávie. Dále v České republice operují skupiny pocházející z Bulharska, Polska, Rumunska, Turecka, Albánie, Řecka, arabských států, Vietnamu. Většina těchto zahraničních skupin organizovaného zločinu již na našem

[11] Srv. Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin a národní bezpečnost. Analýza pro projekt „Vývoj bezpečnostní politiky ČR po vstupu do NATO (výzkumný grant Ministerstva zahraničních věcí ČR, ved. J. Eichler, 1999/2000); Nožina, M.: Globální zločin v malých zemích – případ České republiky. Medzinárodné otázky (Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava, r. X/2001, č. 2 s. 6–28a), s. 12; Srv. Cejp, M.: Výsledky osmé expertizy o základních charakteristikách organizovaného zločinu. Kriminalistika, r. XXXIV/2001, č. 3.
Internet: http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_03/cejp.html.

[12] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530-68rev3, s. 6

území prodělala fázi uchycení a stabilizace ve strukturách podsvětí a směřuje k vyšším formám činností. Řada indicií nasvědčuje, že dochází k vzájemným kontaktům domácího a zahraničního podsvětí, nelze ani vyloučit možnost propojení domácích a zahraničních skupin organizovaného zločinu. Zjevné je využívání příslušníků českého kriminálního podsvětí k práci pro zahraniční organizace. Tyto organizace zároveň projevují tendence pronikat do administrativních struktur státu a jeho ekonomiky.[13]

[13] Srv. Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin a národní bezpečnost. Analýza pro projekt „Vývoj bezpečnostní politiky ČR po vstupu do NATO", (výzkumný grant Ministerstva zahraničních věcí ČR, ved. J. Eichler), 1999/2000 (nepublikováno).

NEJVÝZNAMNĚJŠÍ ZLOČINECKÁ SESKUPENÍ

POSTSOVĚTSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

„(Zločinecké organizace pocházející z území států bývalého SSSR – pozn. aut.) ...patří mezi nejaktivnější, za poslední čtyři roky došlo k velkému nárůstu jimi páchané trestné činnosti. Trestná činnost, kterou páchají, je značně variabilní (zahrnuje zejména násilné trestné činy – racketeering, vydírání prostitutek z bývalého Sovětského svazu, nedovolené obchodování se zbraněmi, obchod s drogami, legalizování výnosů získaných trestnou činností, kuplířství, převaděčství, krádeže motorových vozidel a další); ukrajinské, ruské a čečenské organizované zločinecké organizace mají výrazné zastoupení v oblasti páchání násilné kriminality, která se vyznačuje brutalitou, devastací obětí, jako vražedný nástroj převažují střelné zbraně. Při rozdělování teritorií mezi jednotlivými zločineckými skupinami z bývalého Sovětského svazu dochází i k usmrcení členů znepřátelené skupiny. Pronikají na území České republiky za pomoci různých krycích firem (povolení k pobytu získávají za účelem zaměstnání ve vlastní firmě, nebo ve firmě, kterou provozuje další osoba ruské národnosti), vládnou značnými finančními prostředky, prostředky v České republice investují zejména do nemovitostí. Dominantním pro ruské zločinecké organizace je finanční trestná činnost; patrný je růst organizovanosti v činnosti ukrajinských zločineckých organizací, které jsou stále agresivnější, podílejí se na loupežných přepadeních bank, zvyšuje se nelegální zaměstnávání ukrajinských dělníků, v současné době páchají sériová loupežná přepadení převážně na území hl. m. Prahy apod.; vzhledem k neustále se prohlubujícímu prorůstání do státních struktur ve státech bývalého SNS je jejich

vliv a moc stále závažnější. Podle poznatků BIS ruskojazyčný organizovaný zločin je v České republice reprezentován skupinami z Ruska, Ukrajiny a z oblasti Kavkazu. Pro oblast ruskojazyčného organizovaného zločinu je typické postupné přecházení od zjevné trestné činnosti, která charakterizovala tyto skupiny v počátečních stadiích existence, k legálnímu podnikání. Do České republiky přicházejí s již získaným kapitálem pocházejícím z trestné činnosti spáchané mimo teritorium České republiky. Tento kapitál následně využívají při zakládání legálních obchodních firem. Charakteristickým rysem činnosti ruskojazyčných skupin organizovaného zločinu je pronikání do ekonomické sféry s důsledkem její možné destabilizace, snaha o získání významného vlivu ve strategických hospodářských odvětvích, snaha o korupci státní správy a ovlivňování jejího rozhodování, snaha etablovat svoje členy nebo spolupracovníky v orgánech státní moci a politických stranách. Tyto skupiny disponují značnými finančními částkami, které investují do organizační infrastruktury zločineckých skupin a do jejich podnikání, jako např. distribuce drog, nelegální zbrojní obchody, pašování strategických materiálů.

Ministerstvo vnitra ČR[1]

Co se vlastně skrývá za pojmy „postsovětský" či „ruskojazyčný" organizovaný zločin – „ruská mafie"?[2] Nejlépe organizovaná a nejrychleji rostoucí struktura kriminálních gangů na světě. Zabývá se širokou škálou aktivit a je prý mnohem úspěšnější než například mafie italská.

Globální aktivity organizovaného zločinu expandujícího z území bývalého Sovětského svazu jsou považovány za jednu z nejvážnějších bezpečnostních hrozeb lidstva.

V případě postsovětského organizovaného zločinu se jedná o mnohovrstevný fenomén, jehož strukturu a fungování není možné pochopit, aniž dokážeme určit hlavní zdroje.

[1] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. In.: Návrh usnesení vlády České republiky k Aktualizované koncepci boje proti organizovanému zločinu, Praha 2000, s. 7–8 (nepublikováno).
[2] Pod tímto termínem bývají často zahrnovány nejen skupiny původem z vlastního Ruska, ale z celého území bývalého Sovětského svazu.

Proces kriminalizace sovětské společnosti

Na první pohled se zdá, jako by v Rusku během jedné dekády jeho nové historie, datované počátkem Gorbačovovy *perestrojky*, naráz vyrostl konglomerát zločineckých a hospodářských struktur, který nemá ve světě obdoby a nelze ho srovnat ani s Amerikou třicátých let, či zlatým věkem čínských triád. To, co se dnes v SNS děje, má však své hluboké historické a sociální kořeny. V dobách sovětského státu měl však organizovaný zločin skrytější podobu.

V polovině 80. let, v souvislosti s krizí sovětského impéria a prosazováním Gorbačovových politických, sociálních a ekonomických reforem však vystoupil na veřejnost. Kriminální aktivity se v té době zmatků staly pro mnoho lidí jednou z nejsnazších cest, jak získat rychle a snadno značné bohatství. Na druhé straně pak zhoršující se životní úroveň většiny obyvatel Ruska přiváděly do řad kriminálních gangů a světa zločinu stále více mladých lidí poznamenaných ztrátou životních perspektiv. Svět byznysu a svět zločinu si v Rusku podaly ruce.

Za těchto podmínek se začal formovat ruský organizovaný zločin moderní doby. Jeho hlavními pilíři, na kterých je v současnosti především postaven, se stala čtyři tradiční centra kriminálních aktivit v Rusku:

– *vorovski mir* – zločinecké podsvětí, reprezentované tradiční kriminální elitou,
– *nomenklatura a teneviki* -- zkorumpovaní příslušníci mocenských a ekonomických špiček bývalého Sovětského svazu,
– *brigady a avtoritety* – novodobá zločinecká seskupení, jejichž aktivity a počet prudce vzrostl po zahájení perestrojky, zformovaná na základě kontroly nad určitým teritoriem (např. Solncevská mafie), na základě specifických kriminálních aktivit, společné životní zkušenosti (veteráni z Afghánistánu), členství ve stejných sportovních klubech či kolem určitého vůdce; někteří vůdcové těchto gangů si vydobyli značný respekt a jsou označováni jako *avtoritety,* („autority").
– *čornyje* („černí") – zločinecké gangy zformované na základě klanového a etnického principu, složené zejména z příslušníků kavkazských národů jako jsou Čečeni, Arméni, Ázerbájdžánci, Dagestánci, Gruzínci a Ingušové.

Všechny čtyři typy zločineckých seskupení dnes vedle sebe existují, dochází k jejich prolínání i ostrým konkurenčním střetům. Operují na celém území bývalého Sovětského svazu i v zahraničí. Společná všem je agresivita a expanzivnost.

V souvislosti s ruským, resp. postsovětským organizovaným zločinem je uváděna celá řada závažných a mnohdy značně protichůdných údajů a čísel. Odborníci se doposud přou, jak pod střechu jedné definice shrnout tak očividně nesourodé jevy, jako jsou kriminální aktivity tradičního ruského podsvětí, finančně-průmyslových konsorcií a politických seskupení, bývalých komunistických špiček, sovětských tajných služeb a armády, zločin různých etnických a klanových seskupení a mnoho dalších. Klasická definice v tomto případě ani zdaleka nevystihuje podstatu problému. Ruské bezpečnostní složky, které mají se svými zločinci největší zkušenosti, proto přišly s daleko velkorysejší definicí pojmu „organizovaný zločin". Vymezují ho jako *organizovanou komunitu zločinců čítající od 50 do 1000 lidí, která se angažuje v systematickém kriminálním podnikání a chrání se před zákonem pomocí korupce.*[3] Blíže pak vysvětlují, že se jedná o skupiny, které se *zabývají kriminálními činnostmi ve snaze získat stálý příjem; mají schopnost pracovat v delších časových obdobích; mají přesně vymezenou dělbu práce; mají dobré informace o dění týkajícm se jejich zájmu a rozvinutou vnitřní komunikaci; mají společné finanční aj. zdroje, rozvinutý systém utajení a bezpečnostních opatření.*[4]

Vorovski mir

Rusko se i v minulosti potýkalo s více či méně vzdutými vlnami kriminality. Země trpěla terorem zločinců již v dobách Petra Velikého (1695–1725). Na periférii Moskvy jich v té době řádilo na 30 tisíc, třebaže jejich vzájemná spolupráce a organizovanost byla ještě malá. Rané gangy přijaly organizační řád rolnických společenství, ze kterých pocházela většina jejich členů. Zisky se rozdělovaly mezi jednotlivé členy rovným dílem a vůdci gangů, považováni za první mezi rovnými, byli obyčejně nejstarší a nejzkušenější zločinci. V průběhu 18. století organizovanost zločineckých band začala narůstat, jejich členové ukládali svůj lup do

[3] Svědectví generálplukovníka Michaila Jegorova, v té době ministra vnitra SNS a ředitele Oddělení pro kontrolu organizovaného zločinu, před Stálým podvýborem pro vyšetřování senátu USA, 26. květen 1994.
[4] Segodnja – Moskva, 20. leden 1995, rozhovor s generálem Kozyrevem.

společného „fondu," *obščaku*, objevily se krycí přezdívky osob i zvláštní argot – jazyk podsvětí – *feňa.* „Zavedená" společenství žebráků a zločinců mnohdy přijímala nové adepty až po šestileté zkušební lhůtě, během níž se perspektivní členové učili „profesi" a kodexu chování a byli izolováni od „zkorumpovaných" zvyků ostatní společnosti. Dezerce byla považována za nejzávažnější zločin. Spolky žebráků trestaly odpadlíky mimo jiné rozpáráním jejich žebráckých brašen. Symbolicky je tak zbavovaly zdrojů obživy a vyvrhovaly je do „vnějšího" světa.[5] Konečným důkazem loajality ke skupině byla adeptova ochota viditelně potvrdit svoji odlišnost od ostatní společnosti a opovržení konvencemi useknáváním si prstů, rozřezáváním si zápěstí a později i tetováním.[6]

Do konce 19. století rozvinul ruský svět zločinu profesionální dělbu práce uvnitř skupin, v jejichž čele stáli příslušníci tzv. *jadra* (jádra), resp. předchůdci dnešních kriminálních „bossů", známých jako *vory v zakone* („zločinci podle zákona"). Příslušníci *vorovskogo mira*, podsvětí, označovaní rovněž často jako *blatnyje,* považovali okolní svět za nepřátelské, méněcenné prostředí. Necítili povinnost se k příslušníkům tohoto vnějšího světa chovat s úctou ani jim sdělovat pravdu.[7]

Léta 1905–1920, od první velké revoluce až po konec občanské války, byla v Rusku obdobím krveprolití, strádání a vln hladomorů, chaosu. Ozbrojené bandy lupičů terorizovaly města i venkov a nebály se postavit ani armádě. Příznačné pro tuto dobu plnou zmatků bylo, že podobně jako kozáci, kteří v minulosti bojovali proti carovi, byli ruští bandité mnohdy označováni za ochránce chudých a utlačovaných, za jakési Robiny Hoody bojující proti zvůli carské moci. Zvláště v závěrečném období úpadku carského státu bylo mnoho organizovaných kriminálních skupin idealizováno jako symbol politického odporu.

Listopadová revoluce v roce 1917 v Rusku a nástup bolševiků k moci změnily situaci. Vzájemný respekt mezi světem revolucionářů a světem zločinců vzal záhy za své. Drtivá většina pře-

[5] Handelman, S.: Comrade Criminal. Russia's New Mafiya, New Haven–London 1995, s. 31.
[6] Handelman, S.: c.d., s. 33.
[7] Handelman, S.: c.d., s. 17.

dáků podsvětí se odmítla podřídit novému režimu a záhy to začala dokazovat i loupežemi a vraždami rudých komisařů.[8] Bolševická moc odpověděla podsvětí se značnou razancí. Její bezpečnostní oddíly – *čeka* – začaly střílet bandity na potkání. Samotný Lenin prohlásil, že válka se zločinem musí být vedena stejně tvrdými metodami jako válka s kontrarevolucí.[9] Příznačné pro tuto bouřlivou dobu bylo, že řada politických oponentů nového pořádku ve snaze vyvolat nestabilitu, chaos a paniku v novém státě, začala najímat profesionální zločince k teroristickým a záškodnickým akcím. Za existujících podmínek v Rusku bylo nemožné spolupracovat s podsvětím bez alespoň částečné asimilace do světa zločinu. Mnoho politických oponentů bolševiků tak bylo více vtahováno do kriminálních aktivit, jež zejména v pozdějších letech často převážily nad jejich politickými předsevzetími. Tito „političtí" zločinci, přezdívaní *žigani*, se často stávali vůdci kriminálních skupin mladistvých, které terorizovaly porevoluční Rusko. *Žigani* si vypůjčili tradice a zvyklosti tradičního zločineckého podsvětí a přizpůsobili je novým podmínkám. Někteří z těchto nových zločinců, žijících v „ideologické" opozici vůči novému státu, časem vyrostli v kriminální elitu s vlastním morálním kodexem a zákony. Tyto zákony zakazovaly pracovat, mít trvalou rodinu (*postojannuju semju*), bojovat v armádě, spolupracovat s úřady. Naopak přikazovaly zachovávat mlčenlivost a přispívat do společného fondu, *obščaku*. Z tradičního podsvětí *žigani* převzali řadu atributů – tetování, argot, přezdívky, tajnou gestikulaci – i emocionálních prvků, jako byly písně, přísloví, pořekadla aj. Ve vztahu k okolnímu světu i ke svým partnerům v kriminálním světě se však *žigani* nedokázali zbavit svých předcházejících politických východisek. To je od tradičního zločineckého podsvětí oddělovalo a způsobovalo i řadu problémů při střetech se zákonem a bezpečnostními složkami. Koncem 20. a ve 30. letech se proto příslušníci nižších úrovní řízení některých organizací postavili proti svým „příliš zideologizovaným" bossům a zvolili si vlastní pragmatičtější vedení, označované jako *juriki*.

[8] Chalidze, V.: Criminal Russia: Essays on Crime in the Soviet Union, New York 1977, s. 76.
[9] Handelman, S.: c.d., s. 5.

Po krvavé válce, do níž se zapojili i mnozí další *blatnyje* a která způsobila sovětskému podsvětí těžké ztráty, došlo k mírovým jednáním, při nich bylo rozhodnuto o ustanovení autorit – *vorů v zakone*. Tito vybraní „zločinci podle zákona," resp. „zločinci uplatňující zákon", byli pověřeni rozhodováním vznikajících sporů. V kriminálním prostředí si záhy získali značný vliv a vážnost, i když se mnohdy na zločinech přímo nepodíleli.[10]

Místem, kde se organizační a morální řád sovětského podsvětí dotvářel a vybrušoval se staly věznice a trestné pracovní tábory. Leningradský akademik Dmitrij S. Lichačev pozoroval v roce 1931, že trestanci pracující na výstavbě Stalinova baltsko-bělomořského vodního kanálu jsou sdružení do organizace napodobující hierarchickou strukturu komunistické strany. „Navzdory tomu, že zločinci prokazují nedostatek disciplíny, jsou jejich životy řízeny systémem striktních omezení, která zasahují do každé minuty jejich života," napsal o tomto fenoménu Lichačev. „A konečně, jsou ovládáni systémem kolektivní víry, která je společná kriminálníkům nejrůznějšího etnického původu." Takzvaný „Soud zločinců" soudil a trestal kohokoliv, kdo narušil tato nepsaná pravidla: „Život odsouzených je regulován a omezován nespočetnými pravidly, standarty, představami o správnosti jednání a dobrých způsobech," poznamenává Lichačev.[11]

Pobyt ve vězení za sovětské éry znamenal automatickou ztrátu řady občanských práv, jako práva na práci či povolení k pobytu ve většině velkých měst. Propuštění delikventi nemohli počítat s přílišnou tolerancí úřadů a nálepky zločince se zpravidla nezbavili až do smrti. To mnohé z nich přirozeně vypuzovalo ještě hlouběji do světa zločinu a ještě více upevňovalo výlučnou soudržnost *vorovskogo mira*.

Příslušníci *vorovskogo mira*, zocelení tvrdými podmínkami lágrů, po propuštění zpravidla dále šířili přijatý kodex mezi novými členy. Autorita *vorů* stoupala i přesto, že řídili svět zločinu zpoza mříží. Jeden z nejznámějších kriminálních bossů v Rusku, pře-

[10] Serio, J. D. – Razinkin, V. S.: The Traditional Role of Vory v Zakone, in Russia's Criminal World and Adaptations to a New Social Reality (internet: http//acsp.uic.edu/oicj/cje/050405.htm).
[11] Chalidze, V.: Criminal Russia: Essays on Crime in the Soviet Union, New York 1977, s. 53–54.

zdívaný „Strýček Vasja", strávil ve vězení více než čtyřicet let. Když v roce 1933 zemřel, byl označován jak policisty, tak i zločinci za jednu z nejmocnějších postav sovětského podsvětí.[12]

Blatnyje si vytvořili v Sovětském svazu jakýsi paralelní stát s vlastními krutými zákony a vlastní „vládou" – *vorovskoj schodkoj,* shromážděním *vorů* (známá byla shromáždění organizovaná v Kazani a v moskevských Sokolnikách). *Blatnyje* byli paradoxně v dobách sovětské vlády jedněmi z nejsvobodnějších lidí. Na rozdíl od většiny populace Sovětského svazu netrpěli materiálními problémy, v okruhu svých kolegů – přátelství s ostatními lidmi se zpravidla vyhýbali – se nemuseli obávat volně vyslovovat své názory na dění v zemi a politiku. V důsledku toho byli odsuzování podle par. 58 (protistátní činnost), který zahrnoval řadu krutých postihů, jen výjimečně. Jedním z hlavních pravidel *vorovskogo mira* bylo: „*v politiku ne vmešivaťsja, s predstaviteljami vlasti ne obščaťsja*" („do politiky se nevměšovat, nestýkat se s představiteli moci"). Právě toto pravidlo uzavření se do sebe *vorovskomu miru* umožnilo přežít i tvrdé doby stalinského režimu.[13]

Druhá světová válka vnesla do řad příslušníků sovětského zločineckého bratrstva zmatek. Někteří z nich, podobně jako členové sicilské mafie, „vyslyšeli volání vlasti", porušili zásadu nespolupráce a vstoupili do armády. V situaci kdy Stalin nechal zlikvidovat velkou část sovětského armádního vedení mnozí *blatnyje*, zocelení režimem stalinských kriminálů, dosáhli vysokých vojenských hodností. Velké množství vojáků se zkušeností z nápravného zařízení sloužilo např. v armádě maršála Rokossovského. Snaha „vlastenců", nazývaných v podsvětí *suki*, „čubky", o znovuzískání autority v podsvětí po skončení světového konfliktu rozpoutala další vlnu krveprolití, tzv. *sučnuju vojnu* se „zatvrzelými", kteří během válečných událostí zachovávali kodex nespolupráce s režimem a namísto vstupu do armády volili raději vězení. *Suki*, již podstatně více napojení na státní aparát, s mnohdy tichým souhlasem sovětských bezpečnostních orgánů,

[12] Handelman, S.: c.d., s. 34.
[13] Ščekočichin, Ju. – Gurov, A.: Lev prignul. In: Processy. Glasnosť i mafija: Protivopostojanie. Moskva 1989, s. 8.

v této válce zvítězili. Dokonce v podsvětí prosadili vlastní upravený morální kodex, který za určitých podmínek umožňoval spolupráci se státními autoritami.

50. léta sovětské éry v důsledku toho probíhala na jedné straně ve znamení velice drastických postupů sovětské moci vůči kriminálním živlům, na druhé straně však policie a správy věznic skrytě tolerovaly působení příslušníků nové generace *vorů v zakone*, známých jako *otkoloti* („odštěpenci"), kteří se vyznačovali mnohem laxnějším postojem k tradicím *vorovskogo mira* a neúctou ke starým autoritám. Zánik starých zločineckých skupin po *sučnoj vojne*, snižování počtu *vorů v zakone*, zanikání tradic, zvyků a kodexu *blatnych*, doprovázené relativním klidem v podsvětí, přivedl sovětskou bezpečnost v 60. letech dokonce k tvrzení, že na území Sovětského svazu byl organizovaný zločin definitivně vymýcen. Bylo to však pouze povrchní zdání. Organizovanost a propojení kriminálního podsvětí se státními strukturami ve skutečnosti rostly. Dochází k významným setkáním (*schodkam*) *vorů v zakone* v různých oblastech země – Moskvě (1947), Kazani (1955), Krasnodaru (1956) aj., na nichž je diskutován další rozvoj kriminálních aktivit. Na setkáních v Moskvě a Krasnodaru je dokonce zbaveno moci několik starých *vorů* a odsouzeno k smrti.[14] Svět zločinu v Sovětském svazu se formuje na nové bázi.

I přestože byl *vorovski mir* světem profesionálního organizovaného zločinu, nikdy v Sovětském svazu nedosáhl úrovně mafie. Prvek propojení organizovaného zločinu se státním aparátem, který je pro mafiánská seskupení příznačný, vnesla do kriminálních aktivit v Sovětském svazu až jiná vrstva profesionálních zločinců, označovaná často jako zločinecká nomenklatura.

Nomenklatura a teneviki

Během let komunistické vlády v Sovětském svazu vznikla zhruba 1,5milionová elitní skupina lidí žijící v luxusu za státní peníze – *nomenklatura.* Její členové tvořili privátní klub lidí, jejichž nej-

[14] Serio, J. D. – Razinkin, V. S.: The Traditional Role of Vory v Zakone in Russia's Criminal World and Adaptations to a New Social Reality, c.d.

větší povinností byla loajalita vůči Straně, a to loajalita bezmezná, stojící nad osobními či rodinnými zájmy. V čele tohoto rozvětveného mocenského aparátu stál generální tajemník komunistické strany, prakticky neomezený vládce sovětského státu.

Nomenklatura si během trvání sovětského režimu vyvinula vnitřní systém odměn, trestů a úplatků od relativně nevinných projevů vděku a loajality, jako bylo ovoce a květiny, až po vysoké peněžní částky a osobní výhody.

Klíčem k prebendám byla co nejvyšší stranická či státní funkce. Lidé, stojící mimo stranický aparát neměli šanci obstát. Naopak v případě úspěšného průniku do řad nomenklatury znamenala celoživotní zabezpečení dobré životní úrovně včetně důchodového věku, bydlení na dobré úrovni, přístup do exkluzivně zásobovaných obchodů se „speciálními" cenami, výběrové vzdělání pro děti, přepravu služebními vozy atd. Jeden z příslušníků sovětské nomenklatury a důvěrník Andropova a Gorbačova Georgij Arbatov ve své knize *Systém* odhaduje, že díky nejrůznějším výhodám příslušníci aparátu utratili za potraviny méně než 10% ze svého platu v porovnání se 60 –70 %, jež za jídlo musely vydat ostatní sovětské rodiny. Bylo běžné, že děti vysokých státních představitelů navštěvovaly stejné školy a letní tábory, ženily a vdávaly se mezi sebou. „Aparát se pokoušel vytvořit systém dědičné moci... prostřednictvím systému exkluzivního vzdělání a systému jmenování do úřadů a povyšování," napsal Arbatov.[15]

Přístup k privilegiím byl v Sovětském svazu často daleko důležitější nežli výše platu. Jak dokazovaly dlouhé fronty na výrobky a exkluzivní zboží v sovětských obchodech v 70. a 80. letech, hlavním problémem ve společnosti nebyl ani tak nedostatek peněz, možnost *kupiť*, ale možnost *dostať*, mít přístup ke zboží a výhodám.[16] V Sovětském svazu se nikdo neodvažoval hádat, jak velké prostředky byly deponovány ze státního rozpočtu na zajišťování těchto výhod.

Z prostředí nomenklaturních špiček se směrem dolů odvíjela

[15] Arbatov, G.: The System: An Insider's Life in Soviet Politics. New York. Random House, 1992, s. 242–243.

[16] Mendras, M.: Rule by Bureaucracy in Russia. In: Democracy and Corruption in Europe, ed. by Donatella Della Porta and Yves Mény, London-Washington 1997, s. 120.

silná hierarchizovaná administrativní struktura plnící na všech svých úrovních příkazy Moskvy a obdařená značnou výkonnou mocí. To vše v situaci, kdy byly zlikvidovány poslední zbytky svobodného podnikání v zemi, byl znárodněn průmysl a banky, zničeno rolnictvo jako třída, zakázán volný obchod, drasticky omezována svoboda slova a projevy demokracie. Stát na jakémkoliv stupni administrativní struktury znamenalo mít moc rozhodovat nad osudy jiných. „(Měli jsme) obrovský parazitující aparát, který poskytoval nebo rušil povolení a zákazy, staral se o všechno, mohl kohokoliv zlikvidovat, odstranit ho a často i uvrhnout do vězení, anebo na druhé straně ho vyzdvihnout," napsal o tom G. Arbatov.[17]

Mocenský monopol byrokracie vyvolával korupční jednání. Během sedmi desítek let sovětské vlády vznikl ucelený systém s pevně stanovenými cenami. Platilo se za přidělení státního bytu, pořadníku na automobil, rychlou opravu prasklého vodovodního potrubí, nedostatkové „podpultové" potraviny a další zboží, za umístění dítěte na střední a vysoké škole, za napsání dobrého kádrového posudku či nedostatkové lístky do Velkého divadla v Moskvě, za státní zakázku, která by vedení podniku pomohla splnit roční výrobní plán.

Situaci dále zatemňovala nejasná definice vlastnictví. V Sovětském svazu, stejně jako v ostatních komunistických zemích, patřilo národní bohatství „lidu" – všem a vlastně nikomu. V důsledku toho nebyli úředníci státní správy zpravidla vnitřně zainteresováni na jeho udržování a rozvoji. Příznačné pro sovětskou dobu je, že hlavním výrobním motivem bylo „splnění plánu", dodržení závazků nadiktovaných shora. Jenom v tom případě mohl ředitel závodu či oblastní tajemník očekávat odpovídající prémie, postup ve funkci či další výhody. Pro *plan* byl proto ochoten udělat mnohé – včetně bezohledného devastování lidských či přírodních zdrojů a korumpování nadřízených či úředníků státní kontroly. Bylo běžným zvykem „uctít" revizní komise, které přicházely provést kontrolu hospodaření do výrobních podniků či zemědělských kolchozů. Na druhé straně pak „lidové vlastnictví" oslabovalo i zájem orgánů kontroly o razantní zásahy

[17] Arbatov, G.: c.d., 250.

a projevovalo se ve snaze přesunout alespoň malou část tohoto bohatství do vlastních kapes. S výší funkce upláceného úředníka a rozsahem operace rostla i peněžní částka či objem poskytnutých mu výhod.

Pokřivené vlastnické vztahy, neomezený monopol moci, dominance parciálních zájmů nad zájmy společnosti doprovázená korupčním jednáním, to vše hluboce ovlivnilo život drtivé většiny zemí komunistického bloku. Stalinova smrt v roce 1953 a rozpad jeho mocenského aparátu, svržení kultu osobnosti na XX. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, všeobecné oteplení a uvolnění tuhého režimu za Chruščovova období, to vše tyto procesy ještě více obnažilo a zintenzivnilo.V Sovětském svazu tyto sociálněpatologické jevy dosáhly gigantických rozměrů, způsobily všeobecný společenský úpadek a vedly ke vzniku paralelní „černé" ekonomiky. Jejími nositeli se stala specificky sovětská kriminální seskupení – *obchodní kasty* a *cechoviki.*

Vedení *obchodních kast* tvořili vedoucí ředitelé obchodních center a dodavatelských podniků, a také vedoucí straničtí představitelé, příslušníci nomenklatury. Právě díky své značné moci dokázali vybudovat a po desítky let udržovat v chodu rozsáhlé korupčně-kriminální sítě, které sahaly od nejposlednější prodavačky stojící za pultem přes řidiče dodávkových automobilů a vedoucí obchodních oddělení až po stranické a státní špičky. Předáci *obchodních kast* stáli za rozsáhlými nezákonnými operacemi – od krádeží zboží, přes korupci až po zásobování černého trhu ze státních skladů. V jejich rukou se rovněž soustřeďovaly největší zisky z kriminálních aktivit, jež připravovaly stát ročně o miliony rublů.

Systém vzájemně výhodných úsluh a korupce, demoralizace společnosti spojená s prosazováním parciálních zájmů na úkor zájmů společnosti daly vzniknout dalšímu silnému odvětví sovětské černé ekonomiky – skupinám *cechoviků,* operujícím v těsném souručenství jak s příslušníky státního aparátu, tak i s členy obchodních kast. *Cechoviki* na rozdíl od *obchodních kast* zboží nerozkrádali, ale vyráběli.

Zejména v průběhu sedmdesátých let se v Sovětském svazu začal vytvářet ilegální soukromý průmysl, parazitující na zestátněné výrobě. Hlavní náplní jeho činnosti byla výroba a prodej nedostatkového zboží z materiálu a surovin odcizených ve stát-

ních podnicích. Po celém Sovětském svazu, zejména na Kavkaze a v polofeudální Střední Asii, vznikaly tajné dílny, *cechy*, a továrny, kde se z odcizených surovin a na odcizených strojích vyrábělo úzkoprofilové zboží, například napodobeniny amerických džínů. V Sovětském svazu té doby mizely beze stopy vlaky plné textilních strojů či zásilky příze. Pro majitele ilegálních továren nebylo ničím neobvyklým se načerno připojit na plynovod či na elektrickou síť. To vše s požehnáním a za pomoci zkorumpovaných pracovníků státního aparátu. Stále více finančních prostředků plynulo do soukromých rukou. Postupně se vytvářela kasta *cechoviků*, bohatých sovětských podnikatelů, pracujících v ilegalitě.

18. května 1962 uveřejnil list *Pravda Ukrajiny* rozsáhlý článek o „podnikání" jistého Tjaničeva, člena komunistické strany a ředitele továrny v Charkově, který se svou skupinou zorganizoval „rozsáhlou ilegální výrobu" exkluzivního zboží, které prodával prostřednictvím státní obchodní sítě. Tjaničevovy obchodní operace kryli členové regionálního výboru strany a inkasovali za to odpovídající honoráře. Celý systém výroby a distribuce zboží fungoval bezchybně až do doby, kdy Tjaničev, opojený svým podnikatelským úspěchem, začal otevřeně žít na vysoké noze – střídal milenky, automobily, domy, drahé obleky. To upoutalo pozornost kontrolních orgánů milice a Tjaničev byl zatčen.[18]

Další z největších případů té doby se týkal tajné továrny na oděvy, která vynášela svým majitelům 150 000 rublů ročně. Majitelé, nejen že bez problémů získávali pro svoji továrnu dělníky a platili si „ochránce", ale dokázali dokonce legalizovat své zisky prostřednictvím Státní banky. Úzce spolupracovali s 68 státními podniky jak v oblasti dodávek materiálu, tak i distribuce zboží.[19]

V tisku chruščovovské éry se postupně začaly objevovat další a další zprávy o skandálech podobného typu. Více či méně otevřeně se začalo hovořit o „paralelní sovětské ekonomice" a o *tenevikach,* stínových podnikatelích. Tento fenomén narostl do takových rozměrů, že počátkem 60. let Nikita Chruščov osobně nařídil vedoucím složkám KGB, aby zemi očistili od černé ekonomiky. KGB poté zahájila proti *tenevikům* rozsáhlé tažení.

[18] Coulloudon, V.: La mafia en Union Soviétique, Paris 1990, s. 40–41
[19] Coulloudon, V.: La mafia en Union Soviétique, Paris 1990, s. 41

Velkou pozornost vyvolala tzv. „Uzbecká aféra". V Uzbekistánu byla zločinecká spojení a korupce neobyčejně rozšířená. Konexe uzbecké mafie sahaly až k bývalému zeti Leonida Brežněva Juriji Čurbanovovi. Během pěti let vyšetřování zatkl starší vyšetřovatel generální prokuratury Sovětského svazu Telman Gdljan s více než stovkou svých pomocníků všechny tajemníky ÚV KS Uzbekistánu včetně prvního tajemníka Šafara Rašidova, první tajemníky oblastních, okresních i městských stranických výborů, předsedu republikové rady ministrů a řadu dalších vysokých hospodářských pracovníků, náčelníky oblastních správ vnitra a také „uzbeckého Beriju", ministra vnitra Jachjajeva, a všechny jeho náměstky. Celkem na sedmdesát lidí. Gdljanův tým kromě toho nalezl v tajných skrýších, v polyetylénových pytlích a mlékárenských konvích zakopaných do země a v sejfech zazděných do stěn předměty v hodnotě třiceti milionů rublů.[20]

Celkově toto tažení končilo pouze částečným úspěchem. Zejména díky úzkému propojení se státním aparátem a nezájmu regionálních představitelů na likvidaci bohatého zdroje příjmů, ale i prostých občanů, kterým šedá ekonomika suplovala neschopnost státu postarat se o jejich základní životní potřeby v Sovětském svazu. A tak šedá ekonomika i nadále prosperovala.

Reket

Nárůst bohatství *cechoviků* a příslušníků obchodních kast záhy vyvolal reakci tradičního sovětského podsvětí. Kapitáni sovětské šedé ekonomiky se stali cílem útoků skupin vyděračů. *Blatnyje* podpalovali automobily a domy zbohatlíků, v sedmdesátých letech se objevily i první únosy dětí a vyhrožování. Informace o případech vydírání z pochopitelných důvodů tajili jak vyděrači, tak jejich oběti – policie o nich získávala jen velice málo zpráv; svědci mlčeli i v případech, kdy docházelo k zabití nějakého „vzpurného" podnikatele. Do podsvětí začaly proudit peníze v doposud nebývalém množství. Objevily se skupiny profesionálních vyděračů výlučně specializované na tento druh činnosti. Skupiny se vnitřně hierarchizovaly – na vrcholu stáli „bossové", kteří kontrolovali finance a organizovali dělbu práce mezi „ochránce", „vyzvědače", „vojáky" aj. *Reket teneviků* se stal velmi lukrativní profesí.

Stále více šedých byznysmenů se ocitalo před volbou – buď platit vyděračům, anebo živit brigádu „býků" (ochranku), či žít v neustálém strachu před nájezdy banditů. Většina z nich zvolila první možnost, jiní ale začali na svoji ochranu vytvářet zvláštní komanda. Propukla další krize, poznamenaná četnými vraždami. Netrvala však dlouho. Z podnětu byznysmenů, kteří válkou trpěli nejvíce, proběhla v roce 1979 v Kislovodsku schůzka *cechoviků* a představitelů *vorů v zakone* z celého Sovětského Svazu. Byznysmeni se zde zavázali vyplácet *blatnym* 10 % ze svých zisků „za ochranu".[21] Zločinci, zainteresovaní na pravidelnosti přísunu peněz tehdy přislíbili byznysmenům ochranu a pomoc v konfliktních situacích, při prodeji zboží aj. V důsledku toho pak ilegální byznysmeni byli tedy nuceni v zájmu bezpečnosti svého podnikání platit „daně" jak ve směru „navrch" – zkorumpovaným pracovníkům administrativy –, tak i „dolů" – příslušníkům podsvětí. V prostředí sovětské šedé ekonomiky tak fakticky došlo k propojení tradičního světa zločinu a státních struktur v zájmu co nejvyšších zisků. Byly položeny základy pozdější státněsyndikalistické mafie.

Za fasádou Potěmkinových vesnic hlasitě deklarovaných úspěchů sovětského hospodářství se prohlubovala společenská a hospodářská krize. Přicházel pád, který už nebylo možné zastavit. Sovětský režim nakonec neztroskotal díky vnějšímu tlaku „imperialistických mocností", ale vlivem morálního a ekonomického rozkladu, který rozleptal jeho systém zevnitř. Gorbačovova *perestrojka,* zahájená v polovině 80. let, byla už jen posledním neúspěšným pokusem zastavit pád sovětského impéria.

Nové podsvětí

Gorbačovův program přestavby sovětské společnosti vycházel z představy, že socialistická ekonomika se přemění v tržní hos-

[20] Lichanov, D. – Belych, V.: Súdruh krstný otec alebo Mafia v Sovetskom zväze, Bratislava 1992, s. 113, 115.

[21] Ščekočichin, Ju. – Gurov, A.: Lev prignul. In: Processy. Glasnosť i mafija: Protivopostojanie. Moskva 1989, s. 11, Modestov, N.: Moskva banditskaja, Moskva 1998, s. 12–13.

podářství na základě privatizačního procesu. Jeho hlavními komponenty měla být liberalizace cen, přechod k rigorózní peněžní a finanční politice, zrušení státní regulace výroby a rozdělování, rychlá privatizace malých podniků a postupné odstátnění velkých podniků, pozemková reforma, podpora konkurence a připuštění zahraničního kapitálu, přístup ruského hospodářství k světovému trhu a postupný přechod ke konvertibilitě rublu, konverze zbrojního průmyslu a nakonec sociální opatření, která měla změkčit působení reformy.

Během tří let od pádu komunismu přijalo 40–50 milionů Rusů účast na podnikatelských aktivitách v rámci svobodného trhu – ať už přímo, nebo prostřednictvím rodinných vztahů. Jednalo se o pracovníky v privatizovaných továrnách, družstvech, na soukromých farmách a v bankách. Vedle dělníků šlo rovněž o manažery, vlastníky obchodů, investory a podnikatele. Toto obrovské číslo bylo často citovaným příkladem, jak daleko postoupilo Rusko na cestě ke kapitalismu. Říkalo však jen částečnou pravdu.[22]

Stav ekonomiky nebyl oficiálně analyzován, ale situace, s níž se začali seznamovat západní odborníci, ukazovala neuvěřitelnou zanedbanost téměř všech komponentů hospodářství s výjimkou zbrojního průmyslu. Náklady, jaké by Rusko potřebovalo na obnovu svého hospodářského potenciálu, byly prostě nevyčíslitelné, protože teprve s postupem doby se vyjevoval rozsah devastace.

K hmotným útrapám všedního dne přistoupila i dále rostoucí kriminalita, která se stala metlou nejen velkoměst. Špatně placená policie byla obviňována z netečnosti vůči zločinu, zvláště organizovanému, a také z korupce. Častým jevem se staly stávky kvůli nevyplaceným mzdám. V únoru 1995 otřásla Ruskem výstražná stávka havířů za vyplacení dlužných mezd, jíž se zúčastnilo půl milionu lidí. Mnozí celoživotní střadatelé přišli kvůli inflaci o celoživotní úspory. Výrazně vzrostl počet sebevražd, hospodářsky motivovaných kriminálních činů. Stále menší část obyvatel žila ve víře, že se poměry přece jen zlepší.

Přesto bylo ve velkých městech k dostání téměř vše, včetně jakéhokoliv zahraničního zboží, ovšem za horentní sumy. Německý historik Karl Schlögel nazval svůj esej o současném Rusku *Yankee na Arbatu.* Vystihl v této zkratce amerikanizaci centrálních bulvárů Moskvy i nové – zámožné, zbohatlické vrstvy, o jejichž kontaktech s podsvětím se namnoze mluvilo jako o všeobecně známém faktu.[23] *Novyje ljudi,* „noví lidé" – kapitáni primitivního ruského kapitalismu – se stali novodobou dominantou sociálního života Ruska.

V průběhu 80. let byl každý krok země Sovětů na cestě k čemusi, co vzdáleně vyhlíželo jako kapitalismus, na Západě přijímán s nadšením. První soukromá restaurace, první soukromá fabrika, první kapitálový trh, první milionář (a následné vytvoření prominentní skupiny, která se nazvala „Klub milionářů"), to vše se stávalo mediálními senzacemi. Všechny tyto události byly totiž považovány za známky konečného rozpadu komunistického systému. „Postsovětský člověk" sám však přílišné nadšení nevzbuzoval. Měl zpravidla tendenci stát se buď byrokratem, anebo zločincem – případně obojím. Byl inteligentní, tvrdý, bezohledný. Jeho hlavním krédem a modlou bylo zbohatnout – zbohatnout za každou cenu. Hranice mezi „tvrdým byznysem" a hospodářskou kriminalitou měla v tomto období jen velice nejasné kontury. V prostředí posedlém touhou po rychlém zbohatnutí prosperovaly obskurní společnosti jako MMM či Hermes Financ, nabízející obrovské zhodnocení vkladů.

Koncem července 1993 varovalo ministerstvo financí veřejnost před investiční společností MMM. Přesto na ni nastal run zejména malých

[22] Handelman, S.: c.d., s. 120, V srpnu 1994 přehled publikovaný v *Argumenty i Fakty* tvrdil, že kolem 50 milionů lidí, tedy 25–30 % ruské populace, je možné označit za střední třídu. Vydělávají 500 000 rublů (kolem 250 dolarů) měsíčně. Dalších 5 % neboli devět milionů lidí, bylo klasifikováno jako vyšší střední třída a přibližně 3,5 % (2,5 milionu lidí) byli rubloví milionáři – zpráva z: „Radio Advertises Tune in to Russiás Middle Class". The New York Times, 15. srpen, 1994. Moskevský finančník Konstantin Borovoj odhadoval, že 40 milionů lidí bylo zapojeno do nestátní ekonomiky v interview pro *Nezavisimuju Gazetu* (15. květen 1992). Nezdá se, že by to byla reálná čísla. V polovině léta 1993, podle Richarda Layarda, profesora na London School of Economics a poradce Jelcina, bylo kolem 20 % ruských pracovníků v průmyslu zaměstnáno v soukromém průmyslu (cit. podle „Russia Opens Up Market But Few Have Money", *The New York Times*, 18. listopad 1993).

[23] Švankmajer, M.– Sládek, Z. – Moulis, V.: Dějiny Ruska, Praha 1995, 410–411.

investorů – továrních dělníků, žen v domácnosti aj. MMM v krátké době prodala podíly za více než 4 miliardy rublů (2 miliony dolarů). Poté prudce snížila cenu svých akcií. Poškodila tak 5–10 milionů lidí. Tisíce okradených investorů zdemolovaly a rozkradly zařízení kanceláří společnosti. Následné vyšetřování odhalilo, že společnost pro zhodnocení vkladů nic nepodnikala a investovala pouze do krytí osobních potřeb svého vedení. Zázračně vysoké dividendy z počátečních vkladů byly vypláceny podle pyramidového schématu z vkladů dalších investorů a nikoliv z podnikatelských aktivit. Příznačné je, že vláda připustila, že měla lépe chránit zájmy zákazníků, ale odmítla vyplácet náhrady.

V témže roce okouzlila téměř 450 000 obyvatel St. Peterburgu nabídka konsorcia obchodních firem, které přislíbily 250 % zisk během tří měsíců klientům ochotným poskytnout mu dispoziční právo na své privatizační kupóny (Kupóny byly podíly ze státních podniků poskytnuté každému občanu Ruska, jež bylo možné nakupovat nebo prodávat). Vedení konsorcia poté zmizelo i s mnohamilionovými vklady.[24]

Tento a podobné incidenty sice významně přispívaly k posílení nedůvěry obyčejných Rusů vůči „kapitalismu", nijak však nezmenšil jejich chuť zbohatnout.

„Rusové kteří už v nic nevěří – ve vládu, v politiky – jsou ochotni věřit reklamě, která jim slibuje zbohatnutí přes noc," charakterizoval soudobou situaci v ruské společnosti Michail Berger na stránkách deníku *Izvestija*.[25] Popularita podobných „cest ke zbohatnutí" byla symptomem doby, poznamenané likvidací zavedených životních schémat a sociálních jistot uprostřed probíhajícího kapitalistického „boomu".

Většina bohatství „Nových Rusů" nepocházela z nárůstu produktivity, ale ze zisků pocházejících z peněžních a zbožních spekulací na nově otevřeném kapitálovém trhu, z provizí za služby a prodej dovozového zboží nově zbohatlému a nových požitků chtivému obyvatelstvu. Průmyslová produkce, která je páteří každé fungující ekonomiky, naopak prudce klesala. Rozvoji ekonomiky bránily nadále takové překážky jako zákaz vlastnictví půdy ke komerčním účelům, vysoké daňové zatížení. Rusko i nadále ovládala silná byrokracie, považující úřední posty za vhodný

[24] Švankmajer, M.– Sládek, Z. – Moulis, V.: Dějiny Ruska, Praha 1995, s. 411; Handelman, S.: c.d., s. 121.
[25] Švankmajer, M.– Sládek, Z. – Moulis, V.: Dějiny Ruska, Praha 1995, s. 411.

zdroj mimořádných příjmů; byrokracie pevně rozhodnutá rozehrát svou vlastní kapitalistickou hru, předestilovat svou moc ve skutečné bohatství. Proces privatizace, který měnil „národní bohatství", jež mělo patřit všem, ale profitovali z něj jenom vyvolení, dal k tomu sovětské byrokracii obrovskou příležitost. Jeden z ruských představitelů Valerij Černogorodskij přiznal, že privatizace v Rusku často vyústila do „soukromých monopolů, které vznikly ze státních monopolů", a že „obyčejný podnikatel jim nemůže konkurovat. *Privatizacija* dostala v jazyce prostých Rusů další jméno – *prichvatizacija* – „nahrabání si".

Proces privatizace měl ozdravit ruskou společnost a přinést do státní pokladny prostředky nutné pro sociální rozvoj země. Stal se však především obrovskou příležitostí k obohacení bývalých příslušníků nomenklatury a státního aparátu. Zejména v počátečním obdobím ruské transformace bylo dovoleno téměř vše. Ministři a jejich úředníci se zmocňovali podniků, jejich zařízení prodávali jeden druhému, a poté podepisovali lukrativní kontrakty se západními partnery. Ředitelé státních ústavů obchodovali s nemovitostmi.

Často si ředitel založil na své jméno malou soukromou firmu, na kterou z veřejné instituce pozvolna převedl majetek a poté i nejvýnosnější zakázky a nejtalentovanější lidi. Vasilij Gromyko, jeden čas náměstek ministra zdravotnictví, zasedal ve stejné době v radě ředitelů *Siemensmedtechniky*, zdravotnického *joint venture*.

Jurij Skokov, předseda Výboru národní obrany a druhý nejmocnější muž v ruské vládě do roku 1993, řídil, vedle dalších aktivit, Garanční fond, který měl monopol na prodej surovin a vojenského materiálu. Bývalý viceprezident Alexandr Ruckoj byl předsedou fondu *Vozroždenije*, charitní organizace penzionovaných vojáků, který byl později spojován s případem pašování milionů tun ropy a ropných produktů.

Rovněž v řadě oblastí Ruska působily početné armády „podnikajících byrokratů". Zkorumpovaní úředníci v honbě za astronomickým profitem často prodávali státní majetek za směšné ceny.

Tak byl významný obchodní přístav Nachodka na tichomořském pobřeží prodán soukromé firmě za pouhých 18,4 milionu rublů. Přitom jeho cena byla oficiálně odhadnuta na 70 milionů

rublů.[26] Noviny *Moskovskij komsomolec* hořce žertovaly, že by si fanouškové hokejového klubu *Vancouver Canuck* za 25 milionů dolarů, které zaplatili za čtyřletou smlouvu s „ruskou raketou" Pavlem Burem, mohli koupit automobilku v Gorkém i se sto tisíci zaměstnanci; ta se prodala za 26,6 milionu dolarů. Automobilka ZIL se jměním jedné miliardy dolarů byla zprivatizována za čtyři miliony a koncern *Gazprom*, který podle odhadů disponuje třetinou světové zásoby plynu, byl prodán za 230 milionů dolarů. Výsledkem bylo, že Rusko získalo z privatizace pouhou polovinu z toho, co získalo v privatizaci Maďarsko.[27] Výši zpronevěry státního majetku v zemích bývalého SNS už zřejmě nebude možné nikdy zcela vyčíslit.

Horečnaté dění v ruské společnosti po odstartování *perestrojky* nutně zasáhlo i svět profesionálního zločinu. *Teneviki* a bossové podsvětí již nemuseli skrývat své bohatství. Bylo velice snadné zlegalizovat kdysi nezákonné „podnikání"; otevřít si soukromý obchod, zahájit provoz továrny. Při dobrých kontaktech nebylo problémem ani koupit za babku stagnující státní podnik. *Teneviki* a zločinečtí bossové se k tomuto účelu bez problémů spojovali s příslušníky státního aparátu. Zisky z podnikání na černém trhu již nekončily v tajných trezorech či zahrabány kdesi v zemi. Bylo možné je investovat či uložit v bance, často i v zahraničí. Stále více *novych ljudej* navštěvujících exkluzivní kluby pro zbohatlíky s hrdostí vystavovalo svoji kriminální minulost. *Vorovski mir* změnil svoji tvář.

Brigády a avtoritety

Jedním z významných fenoménů doby se stala novodobá zločinecká seskupení jejichž aktivity a počet prudce vzrostl po zahájení *perestrojky*. Tato seskupení, někdy nazývaná *brigády*, se zformovala na základě kontroly nad určitým teritoriem, na základě specifických kriminálních aktivit, společné životní zkušenosti, členství ve stejných sportovních klubech či kolem určitého

[26] Handelman, S.: c.d., s. 123–124.
[27] Williamsová, A.: Privatizace v Rusku: Zločin století. Co je nového v České republice: Komentovaný přehled zpráv, Internet, Pátek 7. 1. 2001.

vůdce. Jejich názvy jsou často odvozeny od místa, čtvrti, nádraží nebo letiště, v jehož okolí působí aj.

Prostředí, kde přestaly platit léta zažité pravdy, kde je právní a morální vědomí společnosti v důsledku vývoje minulých let pokřiveno, kde je oslabena sociální regulace a kontrola, kde se novým a mnohdy jediným kritériem společenského úspěchu stává materiální zisk, záhy produkuje kriminální gangy mládeže, specializující se na vykrádání aut, bytů, násilnou kriminalitu, vydírání aj.

K této narůstající mase profesionálních delikventů se připojují navrátilci z Afghánistánu, demoralizovaní zkušenostmi z války, propuštění milicionáři a příslušníci speciálních jednotek, bývalí sportovci, kteří ztratili své výsadní postavení hýčkaných reprezentantů země Sovětů, členové kdysi ilegálních skupin bojového umění aj. Místy soustředění těchto gangů jsou nejrůznější kluby, restaurace, ale i sportovní kluby a tělocvičny. Gangy rovněž slouží jako servisní skupiny na objednávku pro formující se „podnikatelská" seskupení. Likvidují nepohodlnou konkurenci, vymáhají dluhy a „poplatky", fungují jako ochranka. Jejich organizovanost i rozsah aktivit postupně narůstá. Někteří jejich vůdcové, označovaní jako *avtoritety* („autority"), si vydobývají značný respekt a slouží i jako arbitři lokálních sporů, které paralyzované státní a bezpečnostní orgány již nejsou schopny řešit. Na svých územích se stávají novodobými „kmotry", kteří nevzešli z prostředí tradičního *vorovskogo mira* a nejsou na něm závislí. Jsou rovněž daleko více ochotni riskovat v kriminálním „podnikání".

To jim mnohdy přináší obrovské zisky, o jakých se tradičním *vorům* ani nesnilo. V každém velkém městě Ruska působí desítky skupin řízených *avtoritety*. V průběhu 90. let si v Moskvě vydobyly nechvalnou pověst např. skupiny Assirijskaja, Balašichinskaja, Baumanskaja, Dolnoprudněnskaja, Demodědovskaja, Kazaňskaja, Izmajlovskaja, Ljubercy, Podolskaja, Puškino, Solncevskaja, Solomonskaja, Ščelkovskaja, Tambovskaja; v Sankt Peterburgu působí Dobrovskaja, Kazaňskaja, Tambovskaja, Ťjumenskaja, Veliki Luki; v oblasti za Uralem Sverdlovskaja a Jekatěrinburgskaja; na Dálném východě Mitiščinskaja; na Ukrajině jsou aktivní osoby spojené s organizací Semjona Mogileviče; v Lotyšsku se „proslavily" skupiny D. Děkanidzeho a J. Livaka;

v Litvě skupina D. a M. Kaplanovů....[28] Jejich vzestup ve světě zločinu je mnohdy raketový.

Renesance vorů

Na počátku 90. let se řada kriminologů domnívala, že vlivem převratných změn v sovětské společnosti, resp. světě zločinu, instituce *vorů v zakone* postupně zanikne. Nasvědčovala tomu i vlna vražd kriminálních bossů, která kromě boje o zájmové sféry a zisky naznačovala nástup nové a tvrdší generace, jež se k vedoucímu postavení nedopracovala dlouholetou kriminální činností, ale díky svému vzdělání, specializaci a stykům ve státní správě a ekonomické sféře. Tato generace zachytila nástup politických a ekonomických změn a obratně využila obrovských příležitostí ke zbohatnutí a uchopení moci ve státě. Zásady *vorů* založené na nespolupráci se státními orgány působily v perestrojkovém vření archaicky. Navzdory tvrzení, že instituce *vorů v zakone* je umírajícím zvířetem, však bossové ruského podsvětí dokázali znovu nalézt své místo na slunci. Krizi identity se jim podařilo překonat díky několika opatřením.

Především – *vorovski mir* začal „korunovat" na *vory v zakone* mladé progresivní zločince. Ruská policie odhalila, že jenom v prvních šesti měsících roku 1994 získalo tento titul 16 kandidátů, zatímco v průběhu celého předcházejícího roku to bylo pouhých 11. Příznačné pro novou vlnu *vorů* bylo, že se výrazně snížil jejich věk. 85,6 % z nich bylo ve věku mezi 30–40 roky a pouze čtyři *vorové* byli starší 60 let. Naopak několik *vorů* bylo ve věku mezi 22 a 25 roky, tedy ve věku pro tradiční podsvětí kdysi zcela nepřijatelném. V únoru 1994 zaregistrovala policie *vora* v zakone přezdívaného „Mišel", který se narodil v roce 1972.[29] Mnoho z těchto nových *vorů* byli lidé, kteří si předtím na svých teritoriích vydobyli pověst *avtoritetů*.

Protože „korunovace" probíhají za přísně utajených podmínek, je pravděpodobné, že ruská policie není schopná zjistit skutečný počet příslušníků této kriminální elity. Podle policejní zprávy z poloviny 90. let bylo v Rusku zaznamenáno 387 *vorů v zakone*, z nichž si 100 odpykávalo trest ve vězení. Dalších 339 z ostatních republik bývalého Sovětského svazu často operovalo na území Ruské federace. 2/3 z této kriminální elity byli etničtí Rusové (33,1 %) a Gruzínci (31,6 %); zbytek tvořili Arméni (8,2%), Ázerbájdžánci (5,25 %), Uzbeci, Ukrajinci, Kazaši, Abcházové a ostatní (21,9 %). Nejvyšší koncentrace *vorů* byla v Moskvě.

Za druhé – ideologie tradičního *vorovskogo mira* se v prostředí mladých, sociálně vykořeněných delikventů setkala s pozitivní odezvou. Stala se pro ně určitou psychologickou náhražkou sociálních motivací a ideálů, které jsou pro období dospívání nezbytné. V určitém zvráceném slova smyslu jim pomohla nalézt nové místo v životě; poskytla jim místo „kam patří", dala novou životní náplň, určitou formu sebeúcty a sebereflexe. I když samozřejmě existovalo mnoho mladých, kteří odmítali autoritu *vorů*, velká část jich podlehla lákadlu výhod, které jim nabízela střecha silných kriminálních organizací. Navíc sami *vorové* odmítli nečinně přihlížet, jak je jejich moc svévolně uzurpována. Během vlny potyček v podsvětí se tvrdě vypořádali s řadou gangů nepoddajných mladistvých.[30]

Za třetí – *vory v zakone* zahájili po změně společenských podmínek mohutnou teritoriální expanzi. Šíření vorovských tradic bylo v posledních deseti letech zaznamenáno po celém Rusku, zejména na Dálném východě, Sibiři a v oblasti Uralu. Emisaři *vorovskogo mira* se objevili v doposud nezasažených regionech a městech jako Pskově, Omsku, Smolensku, Burjatsku aj. Podle policejních informací podsvětí v St. Peterburgu v minulosti nikdy nepřijalo instituci *vorů v zakone*. V roce 1993 však *vor* „Jakuťonok" z Permu prosadil svoji autoritu nad několika velkými peterburgskými kriminálními skupinami. Gruzínští *vorové* „Tomaz", „Avto" a „Nugzara" byli v St. Peterburgu zatčeni pro vydírání bohatého gruzínského podnikatele. V září 1994 zde již policie zaregistrovala aktivity devíti *vorů*.

[28] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny organizovaného zločinu a jejich aktivity na českém území. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, Miroslav Nožina (ed.), Praha 1997, s. 47.

[29] Serio, J. D. – Razinkin, V. S.: The Traditional Role of Vory v Zakone in Russia's Criminal World and Adaptations to a New Social Reality, c.d.

[30] Serio, J. D. – Razinkin, V. S.: c.d.

Za čtvrté – *vory v zakone* se aktivně zapojili do mezinárodních kriminálních aktivit. Jména jako „Japončik", „MacIntosh", „Tajvančik" aj. začala vzbuzovat pozornost specialistů Interpolu a policejních pracovníků v řadě zemí světa.

Zločinci podle zákona rozšiřují svůj vliv na nová, doposud nedotčená teritoria, diverzifikují svoji činnost cestou pronikání do legitimní obchodní sféry, především do bankovnictví, zahraničního obchodu, obchodu s realitami, automobilového a zábavního průmyslu. Zároveň pokračují ve svých tradičních kriminálních aktivitách, jako je vydírání, korupce, obchod s drogami, přepady bank aj. I nadále tak zůstávají významnými aktéry v komplikovaném a nebezpečném boji o budoucí tvář Ruska.

Čornyje

Rozpad komunistického řádu, nepokoje na Kavkaze a jinde s sebou přinesly i rostoucí aktivitu dravých gangů z mimoruských oblastí. Tzv. *čornyje* – „černí" – zejména Čečeni, Gruzíni, a Arméni, ale také Dagestánci, Azerové, a Abchazové, organizovaní na etnickém a klanovém principu, začali pronikat do sfér kriminálního „podnikání", doposud vyhrazených příslušníkům *vorovskogo mira.* Angažovali se i v nových lukrativních oblastech, jako byl obchod s drogami a se zbraněmi. Ruskojazyčné skupiny se snažily nevítanou konkurenci vytlačit; v letech 1991–1992 proto docházelo k mnoha vzájemným srážkám. Poté se situace víceméně uklidnila.

Již v roce 1989 patřily mezi nejbohatší kriminální seskupení v Moskvě čečenské gangy. Podrobení Čečenů patří k temným stránkám ruské imperiální historie. V 19. století se stal tento nepoddajný národ Kavkazu jednou z největších překážek expanze carského Ruska na jih. Nadvládě Ruska se podrobil až po více než sto let trvající krvavé partyzánské válce. Odpor vůči centrální moci v Čečenech přežíval i nadále. Během 2. světové války se Stalin natolik obával možného čečenského spojenectví s německou armádou postupující od Kaspického moře, že nechal tisíce Čečenů násilím deportovat z jejich domovů do střední Asie. Mnoho jich rovněž skončilo v pracovních táborech. Když byl nakonec Čečenům po válce povolen návrat do vlasti, zjistili, že jejich domovy a nejlepší půdu mezitím obsadili cizinci.

Řada z nich proto odešla do Ruska, kde se usazovali zejména v Moskvě a St. Peterburgu. Ve snaze uživit své početné rodiny, se tehdy řada příslušníků čečenských *teip* – rodinných klanů, dala na cestu zločinu.

Čečeni si uchovávají silný klanový systém, založený na rodinných vztazích. Děti Čečenů jsou vychovávány k úctě ke starším a k nedůvěře vůči cizincům. Tradičně milují zbraně jako symbol síly i prostředek řešení sporů. Do dnešní podoby se čečenské kriminální skupiny zformovaly již za Brežněvových časů. Své mocenské postavení pak začaly výrazně upevňovat od roku 1987.[31] V období postupného odsunu sovětské armády dislokované v Německu Čečeni organizovali v rámci armádních konvojů převoz kradených automobilů po železnici do Ruska.[32]

Již v roce 1989 patřily čečenské gangy mezi nejbohatší kriminální seskupení v Moskvě. Udržovaly četné kontakty s obdobnými skupinami v jižním Rusku a na Kavkaze. Ty zároveň využívaly jejich základen ke krátkodobým nájezdům do Moskvy. Obchod s automobily byl pouze jedním z odvětví jejich aktivit. Od roku 1989 přecházejí i na vydírání a pronikání do obchodních struktur. V prostředí, kde neexistovaly jasně vymezené hranice mezi legálním a ilegálním podnikáním, začala řada jejich bossů vystupovat jako bohatí podnikatelé. V letech 1990–1991 již v Moskvě působilo kolem 800 příslušníků čečenských gangů. Příznačné pro ně je, že se, zřejmě pod vlivem západních filmů, s oblibou oblékají ve stylu amerických mafiánů 30. let – nosí proužkované obleky, klobouky, pomádují si vlasy.

Konflikt v Čečensku a ruská invaze zahájená v prosinci 1994 dále vystupňovaly aktivitu čečenských kriminálních organizací. I přes ruskou blokádu se hlavní město Čečenska Groznyj stalo největším tržištěm zbraní na celém Kavkaze. Reportér listu *Moskovskije novosti*, který navštívil čečenské hlavní město v roce 1993, napsal, že na zbraně bylo možné narazit prakticky všude. „Zbraně byly vždy součástí kavkazského života, ale věci se teď

[31] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny organizovaného zločinu a jejich aktivity na českém území. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, Miroslav Nožina (ed.), Praha 1997, s. 48–49.
[32] Macháček, Z. – Rumpl, T.: c.d., s. 49.

trochu změnily. Vedle kalašnikovů zde můžete vidět i velkorážné minomety a protitankové zbraně.[33] Velitel ruských ozbrojených sil v Groznému odhadoval, že ve městě je více než 150 tisíc střelných zbraní (V té době mělo čečenské hlavní město 400 tisíc obyvatel).

Je příznačné, že právě v období kavkazské krize se čečenský zločin přetransformoval z gangů žijících z prodeje kradených aut, vydírání a loupeží na sofistikované kriminální konglomeráty obchodující se zbraněmi a drogami. Ruské vládní zdroje tvrdily, že každý týden putuje z Moskvy do státem kontrolovaných bank v Groznému patnáct milionů rublů. Zločinecké syndikáty rovněž účinně narušovaly ekonomickou blokádu kavkazské republiky tím, že stejnými podloudnými cestami, jakými dopravovaly zbraně a drogy, dodávaly do Čečenska potraviny, pohonné hmoty a další nedostatkové zboží.[34]

Třebaže přímé spojení mezi zločineckými syndikáty a vládou v Groznému nebylo nikdy spolehlivě prokázáno, evidentně mezi nimi existovala vzájemná závislost. Podle ruských zpravodajských informací někteří z čečenských kriminálních bossů zaujímali významná místa v kabinetu opozičního prezidenta Dudajeva. Fakticky bylo velice obtížné rozlišit mezi aktivitami kriminálních syndikátů a vládními úředníky. Ať už Dudajevova vláda profitovala na nelegálním obchodu se zbraněmi, anebo ne, nedělala nic, aby ho potlačila. Během dvou let Dudajevovy vlády se čečenské syndikáty staly nejaktivnějšími obchodníky se zbraněmi na teritoriu celého bývalého Sovětského svazu. Jejich organizace profitovaly na blokádě a kavkazských nepokojích s obrovským ziskem. Ten se ještě znásobil poté, co čečenské skupiny začaly nakupovat a prodávat vedle zbraní i drogy. Jejich členové vlastnili jenom v Moskvě více než pět stovek bytů, 140 obchodních aj. společností a půl desítky hotelů. Podle informací ruské policie v polovině roku 1992 vlastnily tři hlavní čečenské klany v Moskvě společnou banku s finančními rezervami odhadovanými na stovky miliard rublů.[35]

[33] Moskovskie novosti, 18. 2. 1993.
[34] Handelman, S.: c.d., s. 220–222.
[35] Tamtéž.

Stojí i v pozadí „Čečenského případu“ z roku 1992 – jednoho z největších finančních podvodů v historii ruského zločinu, kdy do podvodných operací s falešnými úpisy bylo nějakým způsobem zataženo 160 bankovních a obchodních institucí. Jen díky včasné intervenci státních orgánů podvodníci nakonec zinkasovali „pouhých“ 40 milionů rublů. Otřesená ruská vláda později přiznala, že kdyby nebyl podvod včas odhalen, mohl způsobit kolaps národního peněžního systému. Podle Igora Baranovského, reportéra listu *Moskovskie Novosti,* který se na čečenské gangy specializuje, se „Čečeni stali první (etnicky zformovanou) zločineckou skupinou, která úspěšně pronikla do sovětské ekonomiky“.[36]

Schopnost Čečenů fungovat zároveň jako kriminální a politická síla se stala vzorem pro mnoho jejich následovníků v postsovětském podsvětí. Zločinecké organizace z oblasti bývalých středoasijských republik a Kavkazu dnes expandují nejen na území dnešního SNS, ale i do dalších zemí Evropy a Ameriky.

Gruzíni působili v Moskvě od konce od 60. let (Givi Beradze). V 90. letech sem přesídlila řada dalších skupin (z 60 vůdců nejvýznamnějších gangů pocházelo jen 15 z Moskvy). Vzhledem k válečnému konfliktu a silné devastaci země totiž neměly gruzínské zločinecké skupiny ve své vlasti příznivé podmínky pro vyvíjení kriminálních aktivit. Expandují proto do zahraničí. V současné době mají v Moskvě cca 300 členů. Rozdělují se do čtyř základních skupin: Tbilisi, Kutaisi, smíšené Tbilisi-Kutaisi a Zigidi-Kutaisi. Patří mezi ně i příslušníci soukromé armády *Mchedrioni,* složené z gruzínských vlastenců i kriminálních živlů, vedené Jabou Joselianim. Ten strávil v sovětských věženích 17 let za nepolitické zločiny; v roce 1995 byl zbaven poslanecké imunity a obviněn z organizování atentátu na hlavu státu – Grigorije Ševarnadzeho. Armáda *Mchedrioni* pomohla gruzínské vládě potlačit povstání na západě země, současně však terorizuje civilní obyvatelstvo.

Hlavními oblastmi zájmu gruzínských zločineckých skupin jsou loupeže, vykrádání bytů, vydírání, únosy (zaměřené na gruzínskou komunitu), krádeže vozidel a drogy. Existuje úzké spojení

[36] Tamtéž, s. 223.

těchto skupin s Německem, Rakouskem, Belgií, Nizozemím, Izraelem a USA.[37]

V obchodu s drogami jsou ve Společenství nezávislých států nejaktivnější příslušníci zločineckých skupin z Ázerbájdžánu. V 90. letech zhruba 70 % překupníků drog zadržených na území Ruska tvořili Azerové.[38]

Zpráva francouzského Střediska pro geopolitické sledování drog (OGD) tvrdí, že v kavkazském regionu jsou do obchodu s drogami v různé míře zapojeny všechny azerské a rovněž řada gruzínských klanů. Příkladem může být azerská „Sumgaitská mafie," která kontroluje významnou část afghánského obchodu s opiem v oblasti jižního Kyrgyzstánu. Mafie dodává zbraně a vojenské vybavení většině opozičních organizací v Tádžikistánu. Výměnou za ně dostává opium, které transportuje do Ázerbájdžánu. Opium je v Sumgaitu zpracováno na heroin, jejž členové azerských „Šedých vlků" (kopie ultrapravicové politické organizace, která působí v Turecku) pašují přes hranice na turecký drogový trh.[39]

Kriminálně-syndikalistický stát

Koncem 80. a na počátku 90. let mnoho příslušníků podsvětí podporovalo reformátory. *Vorové* věděli, že kremelští konzervativci se snaží zastavit proces hospodářské liberalizace, v jehož nepřehledném proudu kriminální struktury prakticky nerušeně prováděly své operace, přinášející jim obrovské zisky. Mnozí z nich pociťovali i osobní uspokojení nad tím, že pomáhají oslabovat systém, který z duše nenáviděli.

Starosta Moskvy Gavril Popov, který získal svůj post ve stejné kampani, jež vynesla Borise Jelcina do Kremlu, později přiznal, že reformátoři dostávali finanční podporu od *teneviků* – stínových podnikatelů často napojených na podsvětí. „V závislosti na tom jak jsme politicky sílili, rostl i objem finanční pomoci, kterou jsme z těchto kruhů dostávali," řekl Popov bojovníkovi za lidská

[37] Fituni, L.: CIS: Organised Crime and its International Activities. Referát přednesený na konferenci Mezinárodní dimenze organizovaného zločinu (Wildbat Kreuth, SRN, 22. – 24. 9. 1993) pořádané nadací Hans Seidel Stiftung (nepublikováno).
[38] Tamtéž, s. 9.
[39] The Geopolitical Drug Dispatch 1995/44, s. 1–5.

práva Lvu Timofejevovi v roce 1992. „Během voleb (*teneviki* – pozn. aut.) poskytovali významnou podporu jak mně, tak Jelcinovi. Například jsme od nich dostali peníze na plakáty a letáky. Předtím jsme museli připravovat naše tiskoviny ručně.[40]

Podpora demokratů začala slábnout, když gangsteři zjistili, že reformátoři nejsou „vhodní pro byznys". Až příliš často se totiž v jejich řadách ozývaly hlasy volající po zavedení opatření proti ekonomickému a společenskému chaosu, po rozhodném postupu proti mafii.

Opatření Jelcinovy vlády směřovala k likvidaci kriminality a vytvoření pevnějších právních norem. To by ve svém důsledku znamenalo oslabení pozic podsvětí. Společnost zájmů naopak začala svádět dohromady představitele podsvětí a nomenklatury, usilovně lovící v kalných vodách sociálních změn. Podsvětí a nomenklatura představovaly dva hlavní kapitálové proudy v ruské společnosti – výnosy z černého trhu a majetek komunistické strany. Teď byly jejich zisky a bohatství ohroženy. Staré formální bariéry mezi *vorovskim mirom* a stranickou byrokratickou hierarchií zanikaly pod tlakem nových zájmových aliancí. Místní a oblastní úředníci spojovali síly s bývalými černými podnikateli a předáky kriminálních seskupení. Na druhé straně „noví Rusové", mohli prosperovat v reformní atmosféře často pouze za hranicemi zákona. Mnoho z nich začalo využívat služeb kriminálních gangů, najímalo si je k „ochraně", uzavíralo s nimi „spojenectví", využívalo je jako nástroje k eliminaci konkurentů – včetně nájemných vražd – aj. Jedním z frekventovaných termínů v žargonu postsovětského organizovaného zločinu se v této souvislosti stala *kryša* – „střecha" – zločinecký patronát.

Během studené války užívala sovětská zpravodajská služba tohoto termínu v souvislosti s krytím svých agentů v zahraničí. V novodobém kontextu zločineckých aktivit však získal poněkud odlišný význam. Termín *kryša* je nyní užíván v souvislosti s poskytováním různých forem „ochrany". *Kryšu* může poskytovat zločinecká organizace svým členům. Častá je i forma, kdy kriminální seskupení vyhlásí kontrolu nad určitou formou podnikání a vyžaduje odvádění „daní" z těchto aktivit. Konečně, *kryša* může zahrnovat jisté formy ochrany ilegálních činností

[40] Handelmann, S.: c.d., s. 311.

členů zkorumpované státní správy, policie, daňových úřadů, armády, celní služby či pohraniční stráže.[41]

Oslabení sociálně regulativních prvků, označované v Rusku termínem *bezpredel* – „neohraničenost", „bezzákonnost" – znemožňuje mnoha podnikatelům přežívat a prosperovat bez ochrany a zaštítění nějakého organizovaného bezpečnostního seskupení. Tato seskupení mohou mít formu od veřejné bezpečnostní služby, přes soukromé strážní agentury až po organizované kriminální gangy. Podnikatelé dnes musí v mnoha případech platit 10–60 % ze svých nezdaněných zisků za ochranu, bez ohledu na to, kdo tuto ochranu poskytuje. Zejména tyto výdaje nutí podnikatele, aby co nejvíce krátili své daňové odvody státu; zkorumpovaní úředníci státní správy ovšem často sami falšují daňová potvrzení, ať už v zájmu osobního zisku, anebo ve prospěch zločineckých organizací.[42] Právě neschopnost státu vybírat efektivně daně se stala mimo jiné jednou z významných příčin současné hospodářské krize v Rusku.

Mnohdy, jestliže zjistí, že určitá forma podnikání přináší mimořádný zisk, kriminální seskupení požadují i přímou majetkovou účast anebo se snaží danou oblast zcela ovládnout. Nerozpakují se přitom použít velice tvrdých metod – včetně vražd, vydírání a únosů.

Na druhé straně *kryša* přináší i určité výhody. Podnikatel, který vstoupí „pod střechu" organizované kriminální skupiny nebývá pouze objektem vydírání. *Kryša* mu na oplátku za podíl na zisku nabízí i určité spektrum služeb. Podnikatel může očekávat, že ho organizace ochrání před ostatními vyděrači včetně zkorumpovaných státních úředníků, že bude efektivně strážit jeho majetek, vybírat pro něj těžko dobytné dluhy, asistovat při dovozních a vývozních operacích, mnohdy mu i poskytovat služby svých právních a obchodních poradců, výhodné podmínky ve svých bankách.[43]

Roku 1994 sestavila kremelská analytická služba pro ruského prezidenta Borise Jelcina zprávu, vytvořenou na základě průzkumů, provedených po celém Rusku. Zpráva udává, že 70–80 % soukromých podniků a komerčních bank v největších městech je nuceno platit mafii 20 – 30% daň ze zisku. V případě malých podnikatelů je toto číslo ještě mnohem vyšší. Na druhé straně ruské ministerstvo vnitra a orgány milice uvádějí, že asi 30 % jejich operačních důstojníků je angažováno v nějaké formě *krysy*. Jejich „klienti" variují od malých trhovců až po představitele velkých obchodních firem a bank. Předtím, než ho v roce

[41] Russian Organised Crime. Global Organised Crime Project. CSIS Task Force Report, Washington D.C. 1997, 29 (dále ROC).
[42] ROC, c.d., s.29.
[43] Banky jsou dnes v Rusku významnou součástí kriminálního systému: nejen proto, že jsou do nich ukládány peníze a jsou v nich přepírány finance pocházející z nezákonných aktivit. Zločinci je zároveň využívají i jako nástroj kontroly svých klientů. Bankovní konta, výpisy z účtů a záznamy o mezibankovních převodech jsou zároveň i snadnou cestou, jak odhalit nové zámožné „klienty".

1996 prezident Jelcin zbavil postu šéfa prezidentské bezpečnostní služby, údajně řídil jednu z největších *kryš* v Rusku generál Alexandr Koržakov (pozdější člen Státní dumy).[44]

Kryša se stala běžným jevem každodenního života Ruska a dalších zemí bývalého Sovětského svazu.

Podle amerických expertů je zde model *kryšy* klíčovým komponentem integrace legálních a ilegálních ekonomik. Svět zločineckého podnikání s legitimním ruským byznysem dnes žije bok po boku – a často se s ním i překrývá.[45]

Ruské ministerstvo vnitra uvádí znepokojivá čísla o prudce narůstajícím počtu a rozsahu činností skupin organizovaného zločinu na území Ruské federace.

Zatímco v roce 1990 jich ruská policie registrovala 785, v roce 1994 vzrostl jejich počet na 5691 a v roce 1996 na závratných 8000. Počet členů těchto skupin již přesáhl hranici 100 000. S organizovaným zločinem jsou dnes v Rusku nějak spojeny na tři miliony lidí.[46] Závratné zisky mafie, počítané v miliardách dolarů, plynou především z nezákonného obchodu se zbraněmi, drogami a nukleárními materiály. Podle údajů ruského ministerstva vnitra kontrolují zločinecké organizace rovněž na 40 000 obchodních a průmyslových společností v Rusku.

Stejné zdroje odhadují, že organizovaný zločin je zapojen do 40 % soukromých podnikatelských aktivit, 50 % ruských bank a 60 % státních podniků. Někteří odborníci odhadují, že podíl „šedé" ekonomiky na celkovém hrubém domácím produktu Ruska činí 40 %. Nejodvážnější kalkulace pak tvrdí, že 2/3 ruské ekonomiky ovládají kriminální syndikáty.[47]

Mafie dnes hraje i další důležitou roli – ve společensky destabilizovaných regionech států Společenství nezávislých států vytváří v podstatě paralelní státní strukturu. „Hodně lidí je nuceno, nebo to dělají i dobrovolně, využívat služeb mafie, které by normálně prováděl stát, od rozhodování sporů po zajištění bezpeč-

[44] ROC, c.d.,29–30.
[45] ROC, c.d., 31.
[46] The World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime. United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Newsletter, No. 26/27, November 1995, s. 27; ROC, s. 25.
[47] ROC, c.d., s. 25.

nosti," napsali analytici Mezinárodního institutu pro strategická studia v Moskvě.[48]

Kriminálně-syndikalistický stát je charakterizován:
– zkorumpovanou vládní byrokracií na všech úrovních, od nejnižších státních úředníků po ministry,
– mocnými, vysoce profesionalizovanými zločineckými strukturami a
– byznysmeny, pro něž jsou existující zákony a podnikatelská etika pouze nežádoucími překážkami při dosahování maximálních zisků.

Tento sociální trojúhelník, jehož ramena jsou vzájemně pevně propojena společnými zájmy – zejména snahou o sebeobohacení, přežití v prostředí s oslabenými sociálními normami a kontrolními mechanizmy, mocenskými ambicemi. V tomto prostředí dochází k oslabení moci ústředních státních orgánů a jejich úlohu suplují paralelní mocenské struktury budované zájmovými seskupeními a regionálními autoritami. Ty často fungují bez ohledu na hranice zákonnosti.[49] Na mezinárodní úrovni v této situaci vyvstává otázka, s kým vlastně jednat o obchodě či investicích – s představiteli paralyzovaného státního aparátu neschopného plnit uzavřené dohody či s paralelními autoritami schopnými dohody plnit. Za hlasitým proklamováním národních zájmů se pak často skrývá snaha o osobní obohacení. Země SNS dnes vykazují řadu znaků kriminálně-syndikalistických států. Nízká efektivita zahraniční pomoci poskytované zemím SNS tuto skutečnost jasně dokládá. Jedním z největších úkolů ruského prezidenta Putina po jeho nástupu do prezidentské funkce je dnes oslabení moci regionálních či paralelních autorit a zvýšení autority centrální vlády a státních orgánů.

Špičky postsovětské mafie dnes hovoří cizími jazyky, dokonale se oblékají a děti posílají do zahraničních škol. Jejich vliv roste. Mafiánští bossové disponují mocí vládců malých impérií. „Pokud se nepodaří zastavit síly organizovaného zločinu, Rusko se vyvine ve stát ovládaný kriminálními syndikáty," napsal v obsáhlé studii o ruské mafii William Webster, bývalý šéf americké zpravodajské služby CIA.[50]

Země bývalého Sovětského svazu sice odmítají katastrofické vize přicházející ze Západu, přiznávají však, že problém organizovaného zločinu ohrožuje další vývoj země a předpovídá nové bitvy. „Boj s kriminálními gangy pro nás zůstává jednou z hlav-

[48] Rybář, J.: Svět děsí vliv ruské mafie, Moskva slibuje další křížová tažení, MFD 12. 2. 1998, s. 10.
[49] Srv: ROC, c.d., s. 29–30
[50] Rybář, J.: c.d.

ních priorit," prohlásil v lednu 1998 ruský ministr vnitra Anatolij Kulikov.[51] Pokračující nárůst kriminality postsovětských zločineckých seskupení doma i v zahraničí však svědčí spíše o tom, že snahy bezpečnostních složek nejsou příliš úspěšné. Mafie je dnes ve Společenství nezávislých států všudypřítomná. Její vliv dosahuje téměř do všech oblastí života země, do všech vrstev ruské společnosti včetně – jak tvrdí západní rozvědky – té nejvyšší. Odhaduje se, že mafie investuje do „politické ochrany" až třetinu svých obrovských příjmů. Cizí firmy často berou nutnost kontaktů s mafií jako samozřejmou součást práce v Rusku. Bezpečnostní složky ve státech Společenství nezávislých států postrádají prostředky – a mnohdy i vůli se s tímto mnohovrstevnatým fenoménem účinně vypořádat.

V Rusku postupně došlo k tak všeobecnému a komplexnímu provázání legálních a nelegálních struktur na „obchodní", ale i osobní úrovni, že obojí v mnoha případech splývá. „Nemůžeme již déle hovořit o spojení mezi starým mafiánským podsvětím a byrokraty. Musíme hovořit o prolínání", prohlásil v roce 1992 inspektor Vladimír Kaliničenko, speciální pověřenec vlády pro vyhledávání komunistických fondů v zahraničí.[52]

Zahraniční expanze postsovětského zločinu

Tak velký zločinecký potenciál není možné udržet v dnešním globalizujícím se světě v rámci jediného teritoria. Postsovětské organizované skupiny se na světové scéně začaly razantně prosazovat zejména na přelomu let 1989/90.[53]Záhy se objevily v řadě zemí. Americké zdroje odhadují, že dnes působí minimálně ve 44 zemích světa[54], např. v USA, Kanadě, Číně, Macau, Japonsku, Turecku, Izraeli, Polsku, Litvě, Lotyšsku, Estonsku, Finsku, Švédsku, České republice, Slovenské republice, Maďarsku, Rumunsku, Bulharsku, Řecku, Kyperské republice, Německu, Ra-

[51] Rybář, J.: c.d.
[52] Handelman, S.: c.d., s. 110.
[53] Zdroj Národní protidrogová centrála Policie ČR, Praha (dále NPC).
[54] Dunn, G.: Major Mafia Gangs in Russia. In.: Russian Organised Crime. The New Threat? Phil Williams (ed.), London–Portland 1997, s. 63.

kousku, Švýcarsku, Itálii, Francii, Španělsku, Nizozemí, Belgii, Velké Británii a státech Jižní Ameriky. Z gigantické masy postsovětských profesionálních zločinců dnes podle ruských zdrojů nejméně 300 skupin s třemi tisíci členy operuje na mezinárodní úrovni.[55] Rovněž velká část mafiánských zisků podle ruského ministerstva vnitra mizí v zahraničí. To hatí naděje optimistů, doufajících, že by časem mohly investice mafiánských klanů v Rusku podpořit rodící se kapitalismus.

Počátky vývozu ruskojazyčného organizovaného zločinu sahají do 70. let, kdy vystěhovalecká vlna 400 tisíc emigrantů převážně židovského původu ze Sovětského svazu vynesla na Západ i tisíce příslušníků sovětského zločineckého podsvětí. Cílovými zeměmi byly kromě Izraele Spojené státy, v menší míře Rakousko a Spolková republika Německo.

Židovští expatrianti ze Sovětského svazu vytvářeli v zahraničí komunity obchodníků, jejichž příslušníci se mnohdy znali ještě z pobytu v Rusku. Po celém světě (hlavně v západní Evropě, USA a Kanadě) vybudovali síť společností na široké logistické bázi s vysoce organizovanou mezinárodní strukturou. Jejich prostřednictvím nashromáždili legálních i ilegálních transakcí velké bohatství. Tato komunita, která se v minulosti zabývala padělání, podvody, obchodem se zlatem a ikonami aj., se v 80. letech změnila ve společenství úspěšných obchodníků specializujících se na trestnou činnost v ekonomické sféře. Obchodní firmy *joint-ventures* vytvořené sovětskými expatrianty jsou využívány jako krycí společnosti pro nezákonné transakce přinášející mnohamilionové zisky. Stávají se však i častým cílem vydírání ruskojazyčných zločineckých skupin, které pronikly na Západ po rozpadu Sovětského svazu.

Koncem 80. a začátkem 90. let. zasáhla západní země druhá emigrační vlna ze Sovětského svazu. S ní přicházejí profesionální postsovětští zločinci, kteří hledají nová působiště, příslušníci etnických mafií, členové bývalé nomenklatury a bezpečnostních složek, podnikatelé využívající vlastních nebo společných podniků k nezákonným finančním transakcím, vyslanci zločineckých

[55] ROC, c.d., s. 27. Jedná se o spodní odhad z ruských zdrojů. Toto číslo bude pravděpodobně ještě mnohem vyšší.

syndikátů vybavení znalostí několika jazyků, obrovskými finančními prostředky a odbornými znalostmi. Kromě kapitálu a brutality si s sebou na Západ přinášejí doposud neznámé typy kriminality.[56] Pro západní experty, připravené na invazi „ruských medvědů v ťubetějkách", znamenají tito uhlazení profesionálové šok.

Americký Federální úřad pro vyšetřování (FBI) identifikoval pouze ve Spojených státech pět velkých postsovětských skupin organizovaného zločinu, rozdělených do zhruba 220 gangů, které nyní operují v 17 velkých amerických městech.[57] Podle bývalého vysokého činitele amerického Federálního úřadu pro vyšetřování FBI Jima Moodyho se jedná zhruba o 4000 lidí.[58] Členové ruské mafie jsou podle jeho vyjádření „velmi vzdělaní, hovoří několika jazyky, neváhají použít násilí a nemají strach z amerických zákonů". Proto jsou velmi nebezpeční.[59] Ruská mafie je již od osmdesátých let rovnocenným partnerem domácího organizovaného zločinu v americkém New Yorku. Záhy začala kontrolovat jednu třetinu prodeje benzinu v tomto městě. Patří jí čerpací stanice, transportní cisterny i velké zásobní tanky. Federální daňový úřad odhadoval v polovině 90. let ztráty způsobené ruskou mafií na jednu miliardu dolarů ročně.[60] Rusové jsou v USA používáni i k nájemným vraždám.[61]

Jednou z nejvýznamnějších postav ruského organizovaného zločinu, která odešla do USA, je Vjačeslav Kirilovič Ivankov. Z drobného zloděje a vyděrače se vypracoval na hlavu moskevské mafie s rozsáhlými kontakty na vládní a ekonomické struktury. Ze své třicetileté zločinecké kariéry v Sovětském svazu strávil 14 let za mřížemi. Po propuštění z vězení a odchodu z Ruska do USA nově zformoval newyorskou skupinu *Organizacija* a stal se koordinátorem ruských aktivit v USA. I přes oceán si uchoval významný vliv na dění v Moskvě a Dálném východě.

[56] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny OZ a jejich aktivity na českém území. In: Mezinárodní zločin v ČR, c.d., s. 50–51.
[57] Newsweek 2. 9. 1995, s.13.
[58] Zemské noviny 2. 2. 1996, (dále ZN).
[59] ZN 2. 2. 1996.
[60] Týden 1995/12, s. 21.
[61] Fituni, L., 1993: *CIS: Organized Crime and its International Activities*. Referát přednesený na konferenci Mezinárodní dimenze organizovaného zločinu (org. Hans Seidel Stiftung), Wildbat Kreuth (Německo) 22. 9. – 24. 9., (nepublikováno), s. 2.

V USA navázal spolupráci s rodinami italsko-americké mafie Genovese a Gambini z New Yorku a kolumbijskými drogovými kartely. Měl podíl na podvodech s ropnými produkty a obchodu s drogami. Je však pravděpodobné, že je mu připisováno mnohem více trestných činů, než stačil spáchat. Jeho popularita mezi různými významnými osobnostmi v Ruské federaci má rozporuplný základ – je označován za antikomunistu a ochránce lidských práv, hluboce věřícího člověka, muže schopného nastolit pořádek a potřít kriminální živly z Kavkazu.

Pro jiné je to rasista, nepohodlná osoba, která ví příliš mnoho, je nezdravě bohatá a stojí v cestě mnohem dravější mladé generaci ruských zločinců neuznávajících staré autority.

Ivankov byl červenci 1996 v New Yorku usvědčen z vraždy a vydírání a odsouzen k třiceti letům vězení. Jeho zločinecké impérium od jeho zatčení v červnu 1995 postupně přešlo pod kontrolu Solncevské, Izmajlovské a dalších organizací.[62]

V zemích Evropské unie se „Rusové" etablují v širokém spektru kriminálních činností od pouliční prostituce až po složité obchodní transakce se strategickými surovinami, zbraněmi a nukleárními materiály. Živý zájem projevují i o bankovní systém řady zemí. V roce 1994 upozornili američtí agenti na zvýšený zájem ruské mafie o bankovní systém Lichtenštejnska. Vzhledem k množství špinavých peněz, jimiž disponuje, existovaly obavy, že podnikne formálně legální kroky k převzetí některé banky. V oblasti praní špinavých peněz vzbuzuje zájem zločinců i Švýcarsko a Velká Británie.

V Berlíně údajně operují čtyři velké skupiny postsovětského organizovaného zločinu. Soustřeďují se hlavně na vydírání místních ruských obchodníků a další tradiční sféry – prostituci, hazardní hry, drogy, obchod s kradenými auty. Jen ze Saska je podle údajů německé policie ročně vyvezeno více než 25 000 ukradených automobilů do Ruska a na Ukrajinu.

Na tajných jednáních v Praze, Varšavě, Budapešti aj. „Rusové" uzavřeli dohody o spolupráci s italskou mafií a dalšími skupinami mezinárodního organizovaného zločinu, navazují kontakty s místním podsvětím.

Nevyhýbají se ani legálním aktivitám. Po „historickém summitu bossů" v Miami na americké Floridě v roce 1993 se pod

[62] Macháček – Rumpl, c.d., s. 52; Respekt č. 52, 21. 11. 1998 – 3. 1. 1999.

heslem „méně násilí, více investic" zaměřují i na legální podnikání, jako např. stavební průmysl v Německu. Podle náčelníka pro boj s organizovanou zločinností moskevské policie Viktora Bulgakova postsovětští mafiáni do zahraničí převádějí velké částky peněz a podporují tak nezanedbatelným způsobem ekonomiku hostitelských zemí. Představitelům moskevské Solncevské mafie patří údajně ve Vídni několik restaurací, obchodů a hotelů a ruský kmotr „MacIntosh" prý vlastní podíl v jedné z francouzských bank.[63] Mafie ze Společenství nezávislých států dnes míří i do Afriky a na Blízký východ.[64] Pevně usazená je např. v Izraeli a na Kypru.[65]

Skupiny organizovaného zločinu z bývalého Sovětského svazu se razantně prosazují i ve střední a východní Evropě, kam začaly pronikat záhy po pádu komunismu. Vzhledem k relativně stabilní ekonomické situaci, pro kriminální skupiny značně přitažlivé, byly silně postiženy Maďarsko, Polsko a tehdejší Československo.

S ročním obratem 200 miliard dolarů se „Rusové" stali ekonomicky nejsilnější složkou evropského organizovaného zločinu.

Struktura seskupení postsovětského zločinu

Pro postsovětský organizovaný zločin je všeobecně příznačná hierarchie upevňovaná tvrdými disciplinárními postihy, omezené členství, někdy založené na rodinných či etnických vztazích, vysoká utajenost a striktní oddělování různých sfér činností, časté užívání násilí.[66] Struktura postsovětských skupin je mnohem volnější než např. u italských kriminálních organizací. Vrchol zločinecké hierarchie zpravidla tvoří vůdci, které lze obecně rozdělit na dva typy: seskupení kolem „bossů" s kriminální minulostí je

[63] MFD 14. 4. 1995.
[64] Fituni, L., 1993: *CIS: Organized Crime and its International Activities*. Referát přednesený na konferenci Mezinárodní dimenze organizovaného zločinu (org. Hans Seidel Stiftung), Wildbat Kreuth (Německo) 22. 9. – 24. 9., (nepublikováno), s. 2.
[65] MFD 14. 4. 1995.
[66] Srv.: Dunn, G.: Major Mafia Gangs in Russia, c.d., s. 64–65.

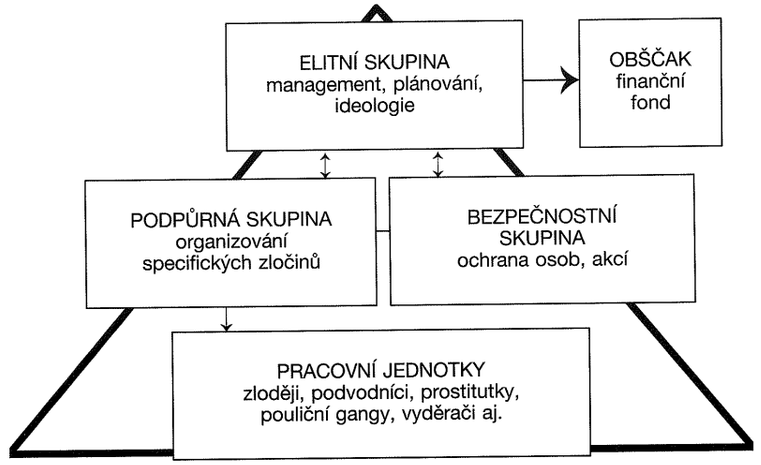
typické pro slovanské organizace (Rusy, Ukrajince) a pro Abcházy, Armény, Gruzínce a Osetince; seskupení kolem klanových nebo charismatických vůdců převládá mezi Azery, Čečeny, Dagestánci, Inguši, Tatary a příslušníky středoasijských národů. Tito vůdci mají dnes často výborné kontakty na vedoucí činitele v oblasti průmyslu, národní a regionální správy apod. Právě seskupení vzniklá spojením zločinců s představiteli bývalé i současné postsovětské nomenklatury a bezpečnostních sborů znamenají vzhledem k tomu, že se mnohdy nedopouštějí zjevných kriminálních činů, největší nebezpečí pro ekonomiku a případně i bezpečnost hostitelských zemí.[67]

Střední článek organizací se skládá ze zástupců zodpovědných za řízení denních operací, strategických a finančních poradců, právníků zajišťujících bezpečnost před zákonem, ředitelů krycích obchodních a finančních společností a velitelů skupin, které provádějí vlastní kriminální činnost, jako je vydírání, pašování drog aj., či zajišťují fyzickou bezpečnost organizace včetně zpravodajské činnosti a likvidace nepohodlných osob.

Nejnižší složku tvoří řadoví členové těchto skupin, tzv. „pěšáci" či „vojáci", zabývající se konkrétními kriminálními činy.[68]

Hypotetický model struktury rozvinutějších forem ruských kriminálních organizací sestavili pracovníci americké agentury *Financial Crimes Enforcement Network (FinCEN)*. Podle nich je fungování těchto organizací založeno na principu buněk, které mezi sebou ve snaze zamezit případnému odhalení celé organizace udržují jen omezené kontakty. Každý z bossů organizovaného zločinu kontroluje několik buněk prostřednictvím „brigadýrů". Zároveň zaměstnává pozorovatele, kteří na činnost „brigadýrů" dohlížejí a zajišťují tak jejich loajalitu bossovi. Na dně celé struktury působí výkonné buňky, které se zabývají konkrétní kriminální činností – obchodem s drogami, prostitucí, násilnou trestnou činností apod. Bossové se kriminálních činností přímo neúčastní, pouze je zprostředkovaně řídí, věnují se strategii a taktice kriminálních operací. Navenek vystupují jako legální podnikatelé, často navazují kontakty s představiteli administrativních a hospodářských elit doma nebo v hostitelské zemi.[69]

[67] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny OZ a jejich aktivity na českém území. In: Mezinárodní zločin v ČR, c.d., s. 43.
[68] Tamtéž, s. 42.
[69] Srv. http://www.fincen.gor/

Policejní experti se shodují v tom, že ruský a ukrajinský zločin představují dva rozdílné typy, proti nimž musí být uplatňován rozdílný postup. Ukrajinci jsou velmi náchylní k násilí. Ukrajinský zločin je rovněž „čitelnější" než ruský, jeho metody jsou jen mírně pozměňovány. Na druhé straně ochota Ukrajinců spolupracovat či něco z jejich prostředí při zadržení sdělit, je téměř nulová. Zločince původem z Ruska lze charakterizovat jako zločince na vyšší úrovni, zejména pokud se týká vzdělanosti, rozhledu. Jejich metody páchání trestné činnosti jsou daleko promyšlenější, disponují vyššími částkami peněz, neboť zločinecký finanční potenciál v Rusku je obrovský.[70]

Organizace z Kavkazu a Zakavkazska patří ve srovnání s těmito dvěma seskupeními mezi ta méně rozvinutá. Např. čečenské kriminální organizace jsou formovány na klanovém principu. Vyznačují se hierarchickou strukturou, jasným řetězcem příkazů a systémem sankcí. Spíše než sdružení zločinců připomínají paravojenská seskupení. Počet jejich členů je odhadován na 2000,

[70] zdroj: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Policie ČR (ÚOOZ).

s 20 hlavními vůdci. Šéf každé skupiny je označován jako „starší". Existuje rovněž rada „starších", která se skládá z vůdců jednotlivých skupin, jež mají mezi sebou rozdělena teritoria a sféry „podnikání". Rozhodnutí rady je závazné. Čečeni tvoří značně homogenní celek: příslušníci ostatních národností mívají v čečenských organizacích pouze omezené pravomoci a většinou zaujímají podřízené postavení. Příslušníci čečenských gangů jsou známí svou brutalitou.[71]

Zejména v případě těchto skupin je nutné počítat s jejich odlišnou mentalitou, rodovou soudržností, historickým odporem proti Rusům a faktem, že příslušníci národů Kavkazska a Zakavkazska jsou tradičně obratnými obchodníky.

POSTSOVĚTSKÝ ZLOČIN V ČR

Pronikání do České republiky

Členové postsovětského organizovaného zločinu přicházejí do České republiky především z Ruska, Ukrajiny a oblasti Kavkazu. Nejedná se pouze o občany zemí Společenství nezávislých států, ale rovněž o emigranty z bývalého Sovětského svazu (SSSR), příslušníky vystěhovalecké vlny 70. let, kteří již dnes mají jinou státní příslušnost. Výše postavení bossové jsou často státními příslušníky Izraele. Na českém území operují jak malé kriminální skupiny, tak i členové silných zločineckých syndikátů, vybavení značnými finančními prostředky a profesionálními znalostmi. Vzhledem k dlouhodobé dislokaci jednotek sovětské armády u nás, úzkým kontaktům stranických nomenklatur a bezpečnostních složek – včetně bývalé Státní bezpečnosti – provázaných ekonomicky v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci aj., zločinecké skupiny z bývalého Sovětského svazu po převratu v listopadu 1989 snadno navázaly na předcházející kontakty. Jejich příliv usnadnila i liberální vízová politika České republiky. V českém prostředí se bezpečně orientují.

[71] Macháček, Z.–Rumpl, T.: c.d., s. 49.

Příchozí ze Společenství nezávislých států (SNS), kteří se snažili v první polovině 90. let na území České republiky usadit, nejčastěji využívali nedokonalosti legislativy, zejména v oblasti pobytového režimu cizinců. Samotný vstup byl rovněž jednodušší než do západních zemí, neboť české úřady vyžadovaly pouze ověřené pozvání, které bylo snadné získat nelegální cestou.[72] (V případě sousedního Slovenska a Maďarska byly v hraničním styku se zeměmi SNS v té době zrušeny všechny formality.)

Můžeme konstatovat, že existovala určitá benevolence České republiky k tomuto problému, kdy získání živnostenského oprávnění nebo založení firmy bylo velmi snadné a při určitých kontaktech na živnostenské odbory městských úřadů se živnostenské oprávnění dalo vyřídit do jednoho dne. Všichni tito lidé začínali s živnostenským oprávněním nebo živnostenským listem „koupě zboží za účelem jeho prodeje"[73], kde je předmět podnikání tzv. univerzální a nic neříkající, skoro vše dovolující. Dnes pronikají na české území za pomoci různých krycích firem (povolení k pobytu získávají za účelem zaměstnání ve vlastní firmě nebo ve firmě, kterou provozuje další člověk původem ze SNS.[74]

Na území České republiky, zpočátku převážně v Praze, se začínají objevovat první emisaři postsovětského zločinu již krátce po listopadu 1989. Vedle nezávislých gangů kriminálních delikventů přijíždějí do České republiky i výkonné skupiny význačných organizací. Postsovětští zločinci jsou zpočátku spojováni zejména s nižší úrovní organizované trestné činnosti – začínají se angažovat v činnostech, jako je organizovaná prostituce (zejména oblast Paláce kultury na Praze 4), snaží se získat kontrolu nad pouličním prodejem upomínkových předmětů – nad tzv. „čepičáři" (hlavně v Praze 1), pouličním gamblingem – „skořápkami", provádějí vydírání, loupeže aj. Boj o vymezení sfér vlivu s jinými domácími i zahraničními skupinami doprovázejí brutální vraždy a násilná trestná činnost. Informace z prostředí pražských

[72] Macháček, Z.– Rumpl,T.: c.d., s. 51–52.
[73] Zdroj Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Policie České republiky (dále ÚOOZ).
[74] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si00/2_11krim.html.

pouličních gamblerů z té doby hovoří o tom, že „když odmítali platit výpalné, skupinky ruských vyděračů je odvážely do lesů v okolí Prahy, kde je s pistolí v ruce nutili kopat si hroby. Pod takovým nátlakem se podřídili všichni gambleři.[75]

Úvodní boje a roztržky, spojené s vymezováním sfér vlivu trvají v podstatě do roku 1993. Protože se navenek projevují pouze nižšími formami pouliční kriminality, je problém postsovětského organizovaného zločinu pronikajícího do České republiky z oficiálních míst dlouho podceňován.

Bezpečnostní experti, kteří mají jen minimální zkušenosti s mezinárodním organizovaným zločinem, často hovoří o tom, že tento fenomén zasáhne naše území jen okrajově, že České země jsou pro ruskojazyčný zločin pouze jakousi „oázou," kam se mafiáni jezdí jenom rekreovat.

Zločinecké projevy příchozích z Východu nejsou s organizovaným zločinem spojovány.

Z řad policie se však ozývají i varovné hlasy. V roce 1992 šéf slovenské policie Štefan Lastovka v rozhovoru pro nizozemský deník Trouw odhaduje, že v Praze působí asi 3000 „nelegálních vyslanců" ze SNS, kteří jsou většinou členy jedné z deseti mafií importovaných z bývalého Sovětského svazu. V Československu je podle něj na 140 podniků se zahraniční účastí, které ve spolupráci s partnery ze zemí SNS propírají špinavé peníze.[76]

Poprvé větší pozornost české policie upoutala skupina původem z Rostova na Donu, soustředěná kolem Gruzínce D. M. Jednalo se o veterána afghánské války, který v České republice začal působit v oblasti pouliční kriminality. Skupina působila v Praze, Brně, Karlových Varech a severních Čechách. Kolem roku 1993 D. M. společně s českým občanem romského původu v Čechách založil krycí firmu. T. kromě služeb při zřízení společnosti poskytl D. M. zázemí a spojení na romské podsvětí.

Skupina působila v oblasti obchodu s kradenými vozidly, drogami, falešnými bankovkami, jízdenkami MHD, kolky a telefonními kartami, dále organizovaného vydírání a finančních podvodů. Čtyři příslušníky T. skupiny včetně T. samotného zatkli policisté v březnu 1995. D. M. poté uprchl do zahraničí, na základě mezinárodního zatykače byl však počátkem roku 1996 zadržen maďarskou policií a v létě 1996 vydán do České

[75] Informace z terénu.
[76] ČSTK: Zahraniční aktuality 30. 6. 1992.

republiky, kde proti němu bylo vedeno stíhání. Pro nedostatek důkazů byl však nakonec osvobozen.[77]

Situace v přístupu oficiálních míst se mění až v roce 1994, kdy začíná být jasné, že na území České republiky vstoupily jedny z nejsilnějších postsovětských zločineckých organizací a že se postsovětská kriminální seskupení snaží aktivně pronikat do českých finančních kruhů a ekonomiky.

Od poloviny 90. let už nikdo nepochybuje o tom, že u nás postsovětský organizovaný zločin pevně zapustil kořeny.

Zajímavou organizační specifiku ruskojazyčného podsvětí odhalil pokus o vzpouru ruskojazyčných vězňů z českých nápravných zařízení v listopadu 2001, řízený pravděpodobně z Ukrajiny. Prokázalo se, že delikventi ze SNS do českého prostředí exportovali organizaci a praktiky z vězeňských zařízení na území bývalého Sovětského svazu, které se zde vyvíjely již od stalinských dob.

V noci z neděle na pondělí 12. 11. 2001 zahájilo čtyři sta příslušníků speciálních policejních útvarů a více než osm set příslušníků Vězeňské služby razii v jedenácti českých věznicích. Jejím cílem bylo předejít vzpouře organizované sítě vězňů ze zemí bývalého Sovětského svazu, jež měla krýt následující útěk některých z nich na svobodu. Akce dostala krycí název „Alcatraz".

Vzpoura byla plánována jak uvnitř věznic, tak i zvenčí. Devatenáct hlavních organizátorů bylo ještě v noci převezeno do jiných věznic. Na špici hierarchie uvězněných byli dva vězni z brněnské věznice napojení na organizovaný zločin.

Rozhodnutí o zásahu padlo poté, co Útvar pro odhalování organizovaného zločinu potvrdil domněnku Vězeňské služby, že série nedávných hladovek rusky mluvících vězňů byla organizovanou a promyšlenou akcí, jež měla být jakýmsi testem bezpečnostního systému v České republice. Hlavním organizátorem hladovek byl kazašský vězeň v ruskojazyčném podsvětí známý jako „Ivanovič".

Při akci byly v celách nalezeny tři mobilní telefony, dále SIM karty k mobilům, náčrtky plánů vězeňských budov, nože a nástroje použitelné k napadení. Skupiny vězňů komunikovaly prostřednictvím šifrovaných motáků, dopisů, balíčků či různých návštěv. I když hlavních organizátorů bylo devatenáct, podle údajů generální ředitelky Vězeňské služby Kamily Mencové se počet jejich tzv. „obslužného personálu" pohyboval v řádu stovek. Policista, který se podílel na víkendové policejní akci, odhadl, že do vzpoury by se zapojila drtivá většina z 1200 ruskojazyčných vězňů umístěných v českých věznicích. „Mají přísnou hierarchii,

[77] Macháček, Z.–Rumpl, T.: c.d., s. 56; zdroj ÚOOZ.

a tak by ty spodní články musely poslouchat," upřesnil. Policejní akce zabránila i vraždě muže, který se rozhodl tuto strukturu ignorovat.[78]

Hlavní činnosti postsovětského zločinu v České republice

Činnost ruskojazyčných zločinců zasáhla během doby až na výjimky do všech oblastí či zájmů chráněných naším trestním zákonem. Podle poznatků českých policistů ji charakterizuje „vysoká organizovanost, konspirativnost, disciplína, obtížnost průniku do prostředí za pomoci informátorů, kriminální zkušenost pachatelů a jejich dynamika až drzost".[79] Mezi kriminálními aktivitami jednoznačně převažuje násilná trestná činnost a „vybírání výpalného," slangově známé jako *racketeering*.[80] Objevuje se i zavádění *kryšy* – zločineckého patronátu.

V Praze „Rusové" nejdříve ovládli pěší zónu a začali vybírat tzv. *reket*, „výpalné," od svých krajanů a později i od Čechů. Systém *reketu* byl jednoduchý. Když někdo z prodejců odmítal zaplatit, přišli Rusové, převrhli mu jako nedopatřením stolek či stáhli ubrus, na kterém měl zboží (třeba sklo za 20 000 Kč) a všechno rozbili. Jinou formou nátlaku bylo zapálení stánku, krádeže aut prodejců, fyzické násilí a podobně. Čeští prodejci si proto začali platit ochranku. V Kaprově ulici zastřelil příslušník ochranky ve sporu jednoho z ruských vyděračů. Začalo docházet i k přestřelkám mezi ruskými vyděrači a ruskými prodejci – „čepičáři".[81]

Za počátek boje gangů o prodejní stánkové prostory na pražské Královské cestě označují policejní zdroje vraždu ruského občana v Karlově ulici v březnu 1992. Policisté v souvislosti s ní zadrželi v Praze 4 za dramatických okolností 24letého mladíka z bývalého Sovětského svazu. Během zatýkání mladík použil proti kriminalistům pistoli. V následné přestřelce byl sám postřelen do ramene, ruky a nohy.[82]

Do roku 1999 se pod *kryšou* ocitali ve valné většině ruskojazyční cizinci podnikající na našem území. V roce 2000 začalo

[78] zdroj ÚOOZ.
[79] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).
[80] V ruskojazyčné verzi *reket.*
[81] Večerní Praha 21. 1. 1994.
[82] Rudé právo 10. 3. 1992, zdroj ÚOOZ.

narůstat poskytování *kryšy* podnikatelům – občanům České republiky. Podstatou této trestné činnosti je pravidelné splácení finančního obnosu za určité časové období (zpravidla 1x měsíčně) za ochranu proti jiným vyděračským skupinám a za zajištění bezproblémového podnikání v České republice. K pravidelným splátkám jsou klienti nuceni pohrůžkami či přímo fyzickým násilím (zejména na rodinných příslušnících) a v krajních případech dochází i k demonstrativní likvidaci obětí.

Vraždy, které provádějí ruskojazyčná seskupení, lze obecně rozdělit do tří typů:
- ukázková likvidace osob jako zastrašující prostředek pro další objekty při poskytování *kryši*,
- likvidace nepohodlných svědků prováděné trestné činnosti,
- vraždy na objednávku.

V posledních letech české bezpečnostní složky zaznamenávají nárůst *loupežných přepadení*, a to zejména prodejen mobilních telefonů, zlatnictví a obchodů, u nichž lze předpokládat poměrně vysoké denní tržby a pro kradené zboží rychlý odbyt. Policie zjistila, že převážná část výnosu z prodeje takto získaného zboží je dále postupována vyšším článkům organizací – brigád, k nimž se jednotliví „pěšáci" (přímí pachatelé) hlásí.

Zavedení vízové povinnosti pro některé státy bývalého Sovětského svazu v roce 2001, se jednoznačně odrazilo v nárůstu *organizování nelegální migrace a obchodu s lidmi* ze strany ruskojazyčných seskupení na našem území. Vhodné ženy – migrantky bývají po příchodu na naše území dopravovány do nočních podniků a posléze nuceny k prostituci. Dále jim bývá poskytována *kryša*. Ženy jsou jako výhodný „obchodní artikl" prodávány dále do třetích zemí, např. do Itálie, Německa, Nizozemska.

Zavedení vízové povinnosti také podnítilo i rozvoj padělatelských dílen na celém území České republiky, které se zabývají *padělaním potřebných dokladů* pro zajištění „legálního pobytu" v České republice. Jde např. o padělání cestovních dokladů, notářských ověření při zakládání firem, výpisů z rejstříků trestů apod. V souvislosti s touto trestnou činností, jsou do činností ruskojazyčných zločineckých struktur zapojováni i čeští občané, kteří za úplatu poskytují fiktivní potvrzení o zajištění ubytování pro cizince.

Čeští občané často slouží i jako tzv. „bílí koně" ruskojazyčných

skupin – za úplatu či po „domluvě“ uzavírají leasingové smlouvy, např. u prodejců aut. Smlouvy poté nejsou plněny a vozidla mizí do zahraničí. „Bílé koně“ „Rusové“ v mnoha případech likvidují, aby se tak zbavili nepohodlných svědků.

Distribuce drog. Zatímco zpráva české Národní protidrogové centrály (NPC) pro rok 2000 ještě hovořila o „nástupu“ rusky mluvících zločineckých skupin na českou drogovou scénu, rok 2001 již nikoho nenechal na pochybách, že „Rusové“ se v této oblasti pevně etablovali. Jejich aktivita zřejmě nadále poroste. Protidrogová policie předpokládá zapojení těchto skupin do obchodu s různými druhy drog, zejména heroinu a syntetických drog.[83] Hlavní hrozbu na drogovém poli představují skupiny z Ukrajiny, Dagestánu a Zakavkazska. Je možné očekávat jejich snahy o využívání českého podsvětí a také nástup bezohledného násilí i do obchodu s drogami v ruskojazyčném prostředí.[84]

V drogovém „podnikání“ se ruskojazyčné skupiny napojují na albánské podsvětí. Distribuovaný heroin pochází pravděpodobně z Turecka a z Afghánistánu (včetně vysoce kvalitního tzv. „bílého heroinu“). Podle informací ruské rozvědky z ledna 2002 bylo v pohraničních oblastech Afghánistánu nashromážděno přes deset tun heroinu, který chtějí pašeráci dostat přes Tádžikistán a Rusko do Evropy.[85] „Zboží“ je na naše území dopravováno přes Maďarsko, Bulharsko a Slovensko. Ve spojitosti s vazbami ruskojazyčných cizinců na albánskou komunitu je třeba dále zmínit i *nelegální držení zbraní a obchod s nimi.* U „Rusů“ policie zachytila např. samopaly AK 47 jugoslávské licence, samopaly AGRAM 2000 a útočné granáty, dále samopaly HEKLER a KOCH, u kterých bylo zjištěno, že licence k jejich výrobě je spjata právě se státy bývalé Jugoslávie.

Obchod s radioaktivními materiály. Snadnost, s jakou lze získat radioaktivní látky z bývalého Sovětského svazu, vyvolává značné obavy bezpečnostních expertů. Ve většině z téměř 1000 doposud známých případů pašování jaderných materiálů se jednalo o izo-

[83] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).
[84] Tamtéž.
[85] Podle ruské agentury ITAR-TASS, ČTK 28. 1. 2002.

topy nebo materiály zcela nepoužitelné k výrobě jaderných zbraní (jsou však nezřídka použitelné např. ke kontaminaci vody či potravin).[86] To se ovšem netýká největšího případu spojeného s Českou republikou, kdy v Praze došlo k záchytu 2,722 kilogramů vysoce obohaceného uranu používaného jako rozbuška jaderných hlavic. Uran pocházel z území Společenství nezávislých států a měl být prodán v jistém distribučním centru v Německu za více než 68 milionů korun. Odtud měl pravděpodobně pokračovat do Nigérie. Nigerijská mafie, krytá fiktivní firmou, měla zaplatit za „zboží“ (určené pro nejmenovanou třetí zemi) drogami, a ty měly být distribuovány na německém trhu. Rozhodující část takto získané částky se měla vrátit na území SNS.[87]

V září 1997 byli v souvislosti s tímto záchytem odsouzeni k trestům odnětí svobody český jaderný fyzik Josef Vágner, občan Tádžikistánu Alexandr Ščerbinin (oba na 8 let), podnikatel Zdeněk Čech a policista Zdeněk Šindlauer.

Případ je spojen především s osobou A. Ščerbinina, neúspěšného podnikatele z Obninska v Kalužské oblasti. Zde se nachází Institut fyziky a energetického inženýrství, který skladuje stovky kilogramů vysoce obohaceného uranu. Ščerbinin dlužil v důsledku neúspěšné obchodní transakce místní mafii částku v hodnotě zhruba 50 000 dolarů a snažil se za každou cenu nalézt způsob, jak svůj dluh uhradit. V březnu 1994 se na něj obrátil překupník Eduard Baranov s nabídkou, že svůj dluh může uhradit tak, že pro něj bude pašovat uran. A. Š. zpočátku odmítl, ale později nabídku přijal. Baranov poskytl Ščerbininovi vzorek uranu pro potenciální kupce a ten odjel do Minska, aby se zde poradil se svým přítelem A. Malyšem, obchodníkem s alkoholem a chemickými produkty. Malyš ho nakontaktoval na podnikatele v oblasti kamionové přepravy českého občana Z. Čecha. Přes Čecha se Ščerbinin dále seznámil s fyzikem J. Vágnerem, který za socialistické éry pracoval v českém jaderném průmyslu a po roce 1989 se z něho stal neúspěšný podnikatel. Vágner souhlasil s tím, že přicestuje do Minska k projednání možností, kde nalézt kupce. Ščerbinin mu na setkání řekl, že je schopen dodat „až tunu“ uranu. Vágner si vzorek látky odvezl do Prahy, aby zde otestoval její kvalitu. Když zjistil, že se jedná o uran U 235 vysoce obohacený na 87,7% , oznámil Ščerbininovi, že je možné ho prodat za vysokou částku. Ščerbinin s Čechem v červnu 1994 nastoupili do vlaku ve směru Moskva-Varšava-Praha. Bělorusko-polskou hranici přejeli bez

[86] Klášterký, K.: Nezákonný obchod s radioaktivními materiály Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 103.
[87] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, c.d., s. 204–205.

problémů. Na polsko-české hranici uložil Čech kontejner s uranem do plastikové tašky a podplatil průvodčího, aby ji u sebe ponechal, dokud vlak nebude v Čechách. Do Prahy dorazili 8. června a uran ukryli v kanceláři Čechovy dopravní firmy.

Kupec, kterého kontaktoval Vágner, však neměl dostatek financí na zaplacení „zboží". Následovalo proto několik měsíců neúspěšného hledání nového kupce, které čeští detektivové označují jako „komedii plnou omylů". Ščerbininovi dodavatelé v Rusku chtěli za gram uranu 400–800 USD. Čech, Vágner a Ščerbin se ho proto rozhodli prodat za 1300–1800 USD za gram. Mezi neúspěšně kontaktovanými kupci byli Němci, kteří požadovali oficiální certifikát kvality materiálu, Italové (či podle výpovědi Čecha snad Španělé), kteří byli ochotni zaplatit pětinásobek stanovené ceny, ovšem ve falešných bankovkách, Nigerijci nabízející platbu v drogách. Skupina se usilovně snažila prodat uran zejména z obavy z odplaty ruskojazyčné mafie, jestliže neuspěje. Čech se nakonec spojil s pražským policejní důstojníkem Z. Šindlauerem, který tvrdil, že má kontakty na organizovaný zločin.

Hledání kupce je vedlo až k agentovi německé zpravodajské služby, který pracoval v utajení. Do Prahy přicestoval krátce poté, co policie v bavorském městě Landshut zatkla šest lidí nabízejících k prodeji 0,8 g uranu 235.[88] Uran byl identický s látkou, již nabízel Ščerbinin, a podle závěru policejních expertů pocházel ze stejného zdroje. Němečtí policisté se domnívali, že pašeráci zadržení v Landshutu jsou ve spojení s Vágnerem. 13. prosince 1994 Vágner oznámil svým společníkům, že má kupce. Společně se Ščerbininem se setkali s dvěma muži, občany Rakouska a Německa, v bance poblíž Václavského náměstí v Praze, kde jim tito muži předvedli bezpečnostní schránku obsahující 5 milionů amerických dolarů v bankovkách.

Další setkání bylo stanoveno na 14. prosinec 1994, aby kupci měli čas si ověřit kvalitu nabízeného vzorku. Následujícího dne však byli Ščerbinin, Vágner a Čech cestou na místo schůzky zatčeni. Kontejner s uranem převáželi volně uložený na zadním sedadle vozu.[89]

V oblasti *finanční trestné činnosti* od roku 1997 v České republice jednoznačně dominují zločinecké organizace původem z Ruské federace. Jedním z největších problémů ve vztahu k zemím SNS je pak vývoz postsovětského zločinu prostřednictvím obchodu a investic. Tyto tendence jsou ve všech zemích střední Evropy mimořádně silné. Přitom prakticky nefunguje referenční služba, která by dokázala podezřelé osoby a firmy vstupující na

[88] Klášterký, K.: Nezákonný obchod s radioaktivními materiály. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, Praha 1997 s. 103.
[89] Fleishman, J.: Bumbling Gang Took Gray for Gold. Philadelphia Inquirer 13. January 1999.

naše území účinně odhalovat a eliminovat. Způsobené škody mohou být obrovské.

Za příklad pokusu o průnik do finančních kruhů, získání finanční instituce a internacionalizace kriminálních praktik může sloužit případ 1. Finančního a stavebního koncernu a podnikatele Alima Biljakoviče Karmova, v němž ruské seskupení využilo již dříve v Rusku ověřeného scénáře nabídky značného navýšení vkladů a následné zpronevěry.

Pravděpodobně od roku 1992 začala na českém území vyvíjet činnost ruská podnikatelská skupina Hermes Koncern. Mimo země bývalého Sovětského svazu působí prostřednictvím bankovních poboček a společností v Německu (Hamburk), dále ve Švýcarsku, Izraeli, Norsku, Nizozemí a USA.

Na základě dostupných informací lze konstatovat, že se jedná o firmy zabývající se dovozem a vývozem (především nerostných surovin, zlata a diamantů ze zemí SNS) a podnikáním v oblasti financí, investic a nemovitostí. Pokud jde o trestnou činnost, v Ruské federaci probíhá vyšetřování finančních machinací a existuje podezření na nelegální aktivity v oblasti obchodu s drogami a praní peněz.

Skupina Hermes založila v Moskvě koncem roku 1994 společnost I. Finanční a stavební koncern Moskva (I. FSK) a bankovní dům Kalita. V ruských sdělovacích prostředcích zahájila masivní mediální kampaň podporovanou starostou Moskvy Lužkovem a dalšími představiteli moskevského magistrátu. Společnost pod slibem vysokého zhodnocení vkladů a získání bytů obdržela od přibližně padesáti tisíc vkladatelů 7 miliard ruských rublů. Pojištění vkladů měla provádět pojišťovna Gefes, která je součástí holdingu Hermes. Podíly na zisku měl vyplácet Kalita, který sloužil jako depozitní banka. V srpnu 1994 však došlo k omezení vyplácení podílů a v říjnu 1994 bylo vyplácení zastaveno úplně. Ruská prokuratura zahájila trestní stíhání několika představitelů Hermesu, dosud bez viditelného úspěchu.

Generální ředitel I. FSK Petrikov údajně převážel hotovost do sídla Futurum Rus. Pak došlo k výměně rublů za dolary a peníze byly vyexpedovány do Prahy. Část peněz údajně směřovala do Čečenska na nákup zbraní pro frakci prezidenta Dudajeva. Je možné, že pobočky I. FSK v Kazachstánu a dalších zemích SNS Dudajeva rovněž financovaly. Podle jiné verze Petrikov převedl 7 miliard rublů z Moskvy na kazašskou společnost Areljan (hotovost měla být přeměněna na zlato) a odtud měly být finance předisponovány do Prahy.

Provedením transferu byl pověřen jistý Alim Karmov, což potvrzují jeho časté cesty do České republiky.

Karmovovo zázemí je poněkud nejasné. Opíral se mimo jiné o styky s pracovníky kanceláře prezidenta Jelcina, přes které sjednával pro české podnikatele pronikání na ruské trhy. V Praze rovněž organizoval sympozium pro ruské podnikatele – zástupce ruského Hermesu, rakous-

kého Nordexu mimo jiné podezřívaného ze styků s ruským organizovaným zločinem)[90] a další.

Dceřiná společnost Hermesu, I. FSK, začala v České republice působit od května roku 1994. V červnu 1994, tedy v době, kdy získala od ruských vkladatelů několik miliard rublů, založila v Praze stejnojmennou akciovou společnost I. FSK, přičemž ručení prováděla moskevská I. FSK. Společnost nabízela po uložení finančních prostředků formou tichého společenství roční zhodnocení vkladů 25 %. Mimo to inzerovala výkup nemovitostí v Praze a okolí. Později se hlavním akcionářem I. FSK staly Svaz průmyslníků Kazachstánu (20 %) a Lavico S. A. (60 %), která údajně nevlastnila žádný majetek, neměla žádný obrat a měla pouze jediného zaměstnance.

V listopadu 1994 Karmov založil v České republice Investiční společnost Futurum a. s. a o měsíc později podílový fond Futurum Aurum. Ten přesně podle ruského vzoru zahájil v březnu 1995 mohutnou reklamní kampaň v českých sdělovacích prostředcích. V té době fond vydával na reklamu nejvíce prostředků ze všech firem působících v Čechách.

Přes varování v médiích – překlady z ruského tisku, průběžné komentáře v ekonomických rubrikách aj., Karmov získal důvěru asi dvou tisíc lidí, kteří svěřili jeho společnostem kolem 350 milionů korun. Podobně jako v Moskvě nebyly tyto částky ukládány do depozitní banky, ale použity k neznámým účelům. Částečné výplaty podílů probíhaly do ledna 1996. 9. března 1996 Karmov otiskl v deníku Právo „doznání" o zpronevěře svěřených financí, přičemž požádal o šestiměsíční lhůtu k splacení dluhu ve výši 200 milionů korun. I poté, co několik klientů podalo na Karmova trestní oznámení, Karmov zveřejnil další plány – nabídka výkupu a správy akcií, plány na podílnictví při bytové výstavbě a zakládání nových společností. Když finanční inspekce zjistila, že Karmov splácel bankovní úvěry jedné své společnosti z nových úvěrů pro společnost druhou, byl zatčen. Osud financí, které mu byly svěřeny, není znám.

Česká policie vyslovila domněnku, že osoba Karmova sloužila k testování, co vše je možné si dovolit v České republice v oblasti financí.[91]

Praní špinavých peněz. Trestná činnost zajišťuje ruskojazyčným zločineckým strukturám vysoké příjmy. Tyto zisky je nutné legalizovat, aby jejich další použití vytvořilo zdání zákonnosti. Pro členy zločineckých brigád je typické, že navenek působí seriozně, mají vlastní firmu, která vykazuje průměrné výnosy, starají se o rodinu atd.

[90] Toto obvinění se v Rakousku stalo předmětem soudního líčení, ve kterém Nordex zvítězil a byl oficiálně očištěn.
[91] Macháček, Z. – Rumpl, T.: c.d., s. 57–58.

K „praní špinavých peněz" slouží ruskojazyčným zločincům fiktivně založené firmy po celém území České republiky. Ruští „společníci" firem ukládají na jména svých českých „partnerů" v různých bankovních ústavech po celém českém území „keš" finanční hotovosti v amerických dolarech, které zpravidla odpovídají základním vkladům v uvedených firmách. Vložené finance jsou nejpozději den po vkladu na základě plné moci vyzvednuty.

Tyto firmy bývají evidovány na neexistujících adresách, v rodinných domcích (mnohdy nic netušících majitelů) aj., často kryjí trestnou činnost, jako je např. zaměstnávání nelegálních migrantů či poskytnutí *kryši* apod. Na jejich „vrub" jsou dále skupovány na území celé České republiky ve velkém měřítku nemovitosti, které se tímto okamžikem samozřejmě stávají výhodným obchodním artiklem.

Že majitel, ruskojazyčná firma, de facto neexistuje a s nemovitostí disponuje někdo jiný, je věc v tomto případě podružná. Závažnější je skutečnost, že zcela bez kontroly dochází k převodu nemovitostí např. z obecního majetku na neexistující ruskojazyčné firmy, přičemž těžko lze odhadnout původ vkládaných financí na bankovní účty.

Konta těchto firem dále slouží k převodu získaných financí z domovských zemí do třetích zemí. Zakrývá se tak jejich původ. K těmto operacím dochází proto, že sami zločinci se potřebují vyhnout nežádoucí pozornosti, kterou přináší náhlé bohatství – jednak ze strany svých konkurentů, aby se i oni nestali „předmětem zájmu" vyděračů, a také proto, že výnosy ze zločinů chtějí umístit mimo dosah zákonů o propadnutí majetku a reinvestovat je jak do legálních, tak nelegálních podniků. Ty na samotném konci vytvářejí ještě větší zdroje.

Ruské skupiny prostřednictvím těchto financí získávají vliv na ekonomiku našeho státu.

Ruská seskupení na českém území

Organizace Semjona Mogileviče

Za hlavního představitele tohoto seskupení, známého i jako Solomonská mafie, označují bezpečnostní složky řady zemí Sem-

jona Mogileviče, přezdívaného „Seva“, či „Chytrý don“. Razantní vstup organizace Semjona Mogileviče na české území v roce 1993 podle policejních zdrojů v podstatě ukončuje boje a roztržky mezi ruskojazyčnými seskupeními o vymezení sfér vlivu. Tato organizace, především prostřednictvím svých výkonných skupin, které pro ni vykonávaly „špinavou práci“, zcela ovládla vybrané teritorium (zejména v Praze). Svým způsobem toleruje jen jisté druhy vymáhání dluhů, vybírání výpalného a prostituci, které provádějí nezávislí zločinci nižšího řádu. Její čelní představitelé se naopak snaží vystupovat jako ctihodní podnikatelé na mezinárodní úrovni. Snaží se vytvářet lobby v českých společenských, ekonomických a politických sférách a svého vlivu využívat k jak k legální, tak i nelegální činnosti.[92]

„Vypral jsem akorát jedenkrát rubly v hodnotě 5 dolarů, které jsem nechal v košili,“ tvrdí o sobě Ukrajinec Semjon Judkovič Mogilevič. Výsledky policejních šetření proti jeho osobě mu dávají za pravdu – jsou prakticky nulové. Britští specialisté na ruský organizovaný zločin přesto označují Mogileviče, přezdívaného v kriminálním podsvětí pro své úspěchy „Chytrý don“, za jednoho z „nejvážnějších světových zločinců“, jehož osobní majetek činí asi 100 milionů amerických dolarů.

Finanční operace „Sevu“ Mogileviče vždy přitahovaly. Vystudoval ekonomiku na univerzitě ve Lvově, už na počátku 70. let měl však za podvody a finanční trestnou činnost konflikty se zákonem. Ve vězení strávil celkem 7 let. Vidina větších možností ho přivedla z Kyjeva do Moskvy, kde působil v kriminální skupině Solomonsky v oblasti letiště Vnukovo a Kyjevského nádraží. Z té doby se datují jeho první kontakty se Sergejem Michajlovem a Viktorem Averinem z tehdy pouliční kriminální skupiny působící v oblasti čtvrti Solncevo. V roce 1987 Mogilevič působí v Polsku. Bohatne na zprostředkování transferů peněz židovských emigrantů do Izraele a prodejem jejich majetku v Sovětském svazu. Podle tvrzení jeho bývalého spolupracovníka Moni Elsona, který si odpykává trest vězení v USA, „Seva“ zakoupil v jedné ze středoasijských republik zkrachovalé aerolinie, aby je mohl využít k pašování heroinu. Materiály americké FBI a izraelské zpravodajské služby ho dále viní z obchodů s nukleárními materiály, zbraněmi, organizování prostituce, drahými kameny a kradenými uměleckými předměty. Během jedné ze svých typických obchodních transakcí měl Mogilevič za 20 milionů dolarů prodat zbraně odcizené na základnách sovětských vojsk ve Východním Německu do Íránu. Vedle ručních zbraní šlo i o rakety země-vzduch a 12 plně vyzbrojených bojových vozidel.

[92] Zdroj ÚOOZ.

V 80. letech Mogilevič založil společnost Arbat pro dovoz a vývoz ropy. Čtvrtinovým vlastníkem společnosti byl legendární ruský mafiánský kmotr „Japončik“ Vjačeslav Ivankov. Ten si dnes odpykává dlouholetý trest za vydírání ve federálním vězení v americkém Raybrooku. Když počátkem 90. let propukla v Moskvě válka gangů, Mogilevič odešel do Izraele, kde měl podle izraelských zpravodajců „významné a vlivné politické styky“.

V roce 1989 se Mogilevič potřetí oženil. Jeho nová manželka Katalina Pappová je maďarského původu. To mu na základě zákona o slučování manželství umožnilo přesídlit do Budapešti. Právě odtud začal budovat základy svého kriminálního impéria, jehož jádro dnes tvoří zhruba 250 osob. Mezinárodní bezpečnostní experty šokovalo, když „Chytrý don“ skoupil v maďarské privatizaci podniky zbrojní výroby Magnex 2000, Digep General Machine Works a Army Co-op a získal licenci na nákup a prodej zbraní do zahraničí. Významné renomé v podsvětí mu však přinesla zejména jeho obratnost v oblasti legalizace nezákonných zisků.

Mogilevič získal v roce 1991 izraelskou státní příslušnost, intenzivně cestuje a rozvíjí kontakty s hlavními bossy ruských a ukrajinských kriminálních skupin, jako jsou „Japončik“ a „Biba“ v USA, „Tajvančik“ v Německu, „MacIntosh“ ve Francii,“ „Michas“ a „Avera“ v Rakousku a ve Švýcarsku. Díky své praxi ve finanční oblasti pro ně a mnoho dalších založil, zejména prostřednictvím nastrčených osob, přes sto zdokumentovaných společností, jejichž prostřednictvím „propírá“ zisky z finančních podvodů a jiných nelegálních aktivit v Rusku a dalších zemích. Organizoval nepravidelná setkání mafiánských bossů v Budapešti, Tel Avivu, Miami, Los Angeles, Praze a jinde. Zároveň pěstoval styky z významnými představiteli hospodářského a politického života řady zemí. Podle informací americké zpravodajské služby CIA v Rusku jeho obchodní kontakty sahají až k bývalému premiérovi Viktoru Černomyrdinovi a ekonomickému „carovi“ Anatoliji Čubajsovi. Oba ruští prominenti to však popírají. Skandál vzbudila fotografie pořízená FBI, na níž je v Dallasu zachycen jeden významných sponzorů americké Republikánské strany v přátelském rozhovoru s údajným vysokým „důstojníkem“ Mogilevičovy organizace Vachtangem Ubirijou.

Největší pozornost policie v souvislosti s nelegálními finančními operacemi přitahují společnosti Arigon Oil Kft. v Budapešti, moskevský Arbat International, kyjevský Arigon, F and G Trade v Los Angeles, Arco Globus International v New Yorku a YBM Magnex International v Pennsylvánii. Podle internetového časopisu *Britské listy* navzdory spojitosti s Mogilevičem se firmě YBM podařilo proniknout v roce 1996 na torontskou burzu a získat podporu tak významných makléřských firem, jako je First Marathon Securities Ltd. a Nesbitt Burns. V květnu 1998 měla firma YBM tržní hodnotu 600 milionů dolarů. Cena jejích akcií se však rozložila a obchodování s nimi bylo zastaveno 13. května 1998, když 60 policistů americké FBI provedlo razii v ústředí firmy ve městě Newtown. Vyšetřování praní špinavých peněz v YBM nadále pokračuje.

Mogilevičovo jméno se objevilo i v souvislosti s podvody s lehkými topnými oleji ve střední Evropě, kdy byly vlády Maďarska, Polska, Čes-

ké republiky a Slovenska připraveny na clech o miliardy korun. Jeden ze svědků v Maďarsku Mogileviče označil za organizátora těchto podvodů.

Agenti CIA věří, že právě Semjon Mogilevič byl jednou z klíčových postav ve finančním skandálu z roku 1999, který otřásl rusko-americkými vztahy. Mogilevič měl údajně zprostředkovat „vyprání" až 15 miliard dolarů pocházejících z Ruska přes konta americké Bank of New York (BNY). V souvislosti se skandálem jsou často citována i jména čelných ruských prominentů včetně ruského prezidenta Borise Jelcina a jeho dcery Taťány.

Američtí vyšetřovatelé se začali o praní peněz původem z Ruska více zajímat po krachu ruského finančního systému v roce 1998. Tento krach vyvolal lavinovitý odsun kapitálu ze země. Jejich pozornost v této souvislosti upoutala i renomovaná Bank of New York, která se ve snaze zachytit „trend" minulých let specializovala na převody hotovostí a zakládání bezpečnostních kont pro ruské banky v USA. Jedním z nejlepších zákazníků BNY byla „rychlokvašná" ruská banka Inkombank, která prováděla denně až 250 finančních převodů do USA. U BNY zřídila pět účtů na jméno společnosti, která prokazatelně nevyvíjela žádné obchodní aktivity. Přitom od října 1997 do března 1998 bylo na jednom z podezřelých účtů v Bank of New York uskutečněno 10 tisíc clearingových operací v celkovém objemu 4,2 miliardy dolarů. Vzhledem ke skutečnosti, že tento ruský účet nebyl kvůli vyšetřování okamžitě zmrazen, vyšetřovatelé předpokládají, že od začátku roku 1998 mohlo bankou prostřednictvím řady účtů „protéct" 10 miliard dolarů původem z Ruska. Suma peněz „vypraných" v NYB a dalších třech bankách pak podle vyšetřovatelů daleko překročila 15 miliard dolarů. (Pro srovnání – objem veškerých devizových rezerv České republiky činí zhruba 11,7 miliardy dolarů), Přitom není stále jasné, odkud se zde tak obrovská částka vzala ani kam peníze dále směřovaly. Existuje podezření, že vedle nejrůznějších nelegálních finančních operací byly tyto peníze „odsáty" z půjček Mezinárodního měnového fondu (MMF) Rusku. 20 miliardovou půjčku obdrželo Rusko v roce 2002. Podle auditu 1,2 miliardy dolarů MMF „ztracených" v Rusku prokazatelně skončilo na účtu jisté ruské společnosti v New Jersey. Jestliže budou tato obvinění potvrzena, MMF svoji pomoc Rusku pravděpodobně zastaví, což bude mít pro jeho oslabenou ekonomiku vážné následky.

Britští vyšetřovatelé tvrdí, že při finančních operacích prominenti z Ruska vědomě spolupracovali s mafií, od níž si nechávali své peníze vyprat a poté uložit na nejrůznější zahraniční konta. Z dosud přesně nedefinované účasti podezřívají dnes již bývalého i ruského prezidenta Jelcina a jeho vlivnou dceru Taťánu. Finanční transakce na účtech NYB probíhaly zejména prostřednictvím firmy Benex Worldwide Ltd., jejíž šedou eminencí je podle přesvědčení vyšetřovatelů Semjon Mogilevič. Skrz jeho početné společnosti měly do USA směřovat i další peníze. Právě Mogilevič by měl být hlavní spojkou mezi Kremlem a ruskými zločineckými organizacemi v zahraničí. Podle amerických policejních zdrojů má Mogilevič vazby s oběma největšími mocenskými centry

v Rusku: skupinou kolem Borise Berezovského – průmyslníka a mediálního magnáta, který je hlavním sponzorem prezidenta Jelcina a také seskupením *Systema*, které podporuje Jelcinova největšího rivala, moskevského starostu Lužkova. Všechny strany v případu však podobné styky i jakoukoliv účast na nezákonných finančních machinacích vehementně popírají.

Do vyšetřování se vedle Britů a Američanů zapojila i ruská rozvědka FSB, někdejší KGB. V létě 2000 čeští specialisté z ekonomické kontrarozvědky, Finančně-analytického útvaru ministerstva financí, přišli při prověřování několika ruských podnikatelů náhodně na nitky podezřelých finančních operací mezi newyorskou bankou a pražskými pobočkami Komerční banky a Investiční a poštovní banky. Celkově odhalili na tři desítky účtů, které sloužily k praní peněz z BNY.

Proti policejním specialistům stojí špičkoví odborníci v oboru „praní špinavých peněz". Vyšetřování případu se proto může táhnout ještě léta. Styky ruských mocenských špiček s organizovaným zločinem jsou dnes zřejmě těsnější, než se kdy předpokládalo. „Chytrý don" v nich možná hraje nemalou úlohu.[93]

V tehdejší České a Slovenské federativní republice Mogilevič zakupuje prostřednictvím společnosti Arotex, založené v roce 1991 českým občanem ruského původu P. Š, objekt U Holubů v Praze 5. Po získání objektu Mogilevič Arotex ruší a zakládá několik společností se sídlem v Praze 5. Jde především o Arigon CS (30 % základního vkladu dodal Arigon Ltd.).

Prokuristou Arigon je A. K., který se usazuje v roce 1992 v Praze „za účelem podnikání" – poté, kdy byl z Německa vyhoštěn berlínskými úřady. Později byl v Německu vyšetřován pro podvod s šeky (v nepřítomnosti odsouzen k 79 dnům vězení, nebo pokutě 6320 marek). Stává se společníkem v Asma-Fia a Leman, a fakticky zastupuje zájmy Mogileviče v Praze. Kontrolu „podnikání" provádí A. A., který se pohybuje mezi Prahou, Budapeští a Moskvou.

[93] Srv.: Friedman, R.: The Most Dangerous Mobster in the World. The Village Voice Features (USA) 20. – 26. květen 1998; Semion Mogilevich Organization, Department of Justice, FBI, Intelligence Unit, August 1996; The Semion Mogilevich Crime Group, Israel National Police, Criminal Investigation Dept., Tel Aviv, August 1996; Nožina, M.: Kdo „vypral" 15 miliard dolarů? Ruský mafiánský boss spojovaný s finančním skandálem století podnikal v Praze. LN 18. 9. 1999, s. 25–26 a další. Macháček, Z. – Rumpl, T.: s. 54–56; Zdroj ÚOOZ. Kmenta, J.: Mafie prala úvěry MMF i v Praze. Mladá Fronta Dnes, srpen 2001 http//web.telecom.cz/iti/I_ZDROJ_TEXTY_200008.htm.

V objektu U Holubů Mogilevič provozuje po budapešťském vzoru podnik Black and White, Casino 21 (licenci od Ministerstva financí pro tuto činnost získala společnost Atala) a restauraci Sakura. Za účelem získání styků v hospodářské oblasti zde hostí významné představitele české politické a ekonomické sféry a kulturního života. Dalšími hosty jsou izraelští obchodníci, přičemž Mogilevič vystupuje jako zprostředkovatel pro jejich uvedení do ekonomických kruhů v České republice.

Již od počátku svého zahraničního působení se Mogilevič obklopil skupinami složenými z bývalých příslušníků bezpečnostních složek Sovětského svazu, veteránů války v Afghánistánu a bývalými vrcholovými sportovci. Ti pro něj zajišťovali obchod se zbraněmi z Ukrajiny, osobní ochranu a ochranu objektů (s využitím dřívějších zkušeností jako kontrasledování apod.), ochranu a organizování prostitutek a likvidaci nepohodlných osob a konkurence.

Nejdříve se jednalo skuinu kolem Igora Tkačenka. Tento bývalý zápasník, přezdívaný „Čerep", byl představitelem jedné z kyjevských zločineckých skupin s kontakty na Českou republiku. Po zatčení v Maďarsku byl vydán na Ukrajinu a v Doněcku si odpykal osmiletý trest za ozbrojenou loupež. V prosinci 2001 byl v Kyjevě zavražděn.

Po „Čerepově" zatčení se skupina rozpadla na několik částí. V Praze, a příležitostně v Budapešti, začala od roku 1991 působit skupina bratrů Igora a Sergeje Korolových. Podle policejních zdrojů se jednalo se o první v Čechách zdokumentovanou organizovanou skupinu s přímou vazbou na organizaci Semjona Mogileviče.[94]

Korolové v Praze založili bezpečnostní agenturu Orion Security. Společně s dalšími společníky (část z nich jsou bývalí zápasníci z učiliště Olympijských rezerv v Kyjevě) fungovali jako ochranka Semjona Mogileviče a prováděli pro něj „špinavou práci". Policie podezřívá skupinu Korolových ze spáchání několika vražd nebo pokusů o vraždu osob ze SNS – pokusu o vraždu Zakarjana (4. 3. 1992), likvidace Odincova (25. 10. 1992), Polevoje (14. 4. 1993), Golubenka (25. 4. 1993). Vraždy, spáchané

[94] Zdroj: ÚOOZ.

v okolí Říčan u Prahy, byly provedeny mimořádně brutálním způsobem – rozřezáním rektálního otvoru a následným pomalým vykrvácením oběti (tento způsob v minulosti praktikoval s oblibou „Čerep", který v této činnosti vycvičil i členy své skupiny). Tyto činy jim však pro nedostatek důkazů nebylo možné prokázat.[95] Skupina totiž operovala především v kriminálním prostředí, kde také páchala trestné činy.

Podsvětí při vyšetřování policie tradičně mlčí a raději si své problémy řeší samo. V té době také policie nebyla ještě příliš obeznámena s praktikami postsovětského organizovaného zločinu a vyšetřování bylo vedeno roztříštěně – vyšetřování vedly různé policejní útvary podle věcné příslušnosti a místa, kde ke kriminálnímu činu došlo. Chyběla centrální analýza, která by dokázala tyto jednotlivé případy propojit, případně odhalit konexe „Rusů" do zahraničí apod.[96]

Skupina Korolů byla nakonec roce 1993 v souvislosti s vraždou ruského občana Odincova vyhoštěna z České republiky na Ukrajinu. Zde však byli její členové po velmi krátkém čase propuštěni a ihned odcestovali do Budapešti, kde začali úzce spolupracovat s Mogilevičem. Policie se domnívá, že se v Maďarsku podíleli na likvidaci vedení konkurenční Jekatěrinburgské skupiny. Sám Korol se stal obětí pokusu o atentát (1994). Vedle Korolovy skupiny si Mogilevič pozval z Kyjeva skupinu Anatolije Stetsury. V Praze rovněž působila skupina kolem Olega Kovalčuka, odsouzeného za vraždu ukrajinské prostitutky v roce 1994.[97]

Solncevská mafie

Někdy kolem roku 1995 projevila zájem o území České republiky Solncevská mafie. Toto kriminální seskupení, pojmenované podle jednoho z bezútěšných sídlišť na okraji Moskvy, má podle odhadu ruské policie kolem patnácti stovek členů. Za jejího vůdce policejní zdroje i tisk různých zemí označují Sergeje Michajlova, přezdívaného „Michas".

[95] Macháček, Z. – Rumpl, T.: c.d., s. 54–56; zdroj ÚOOZ.
[96] Zdroj ÚOOZ.
[97] Zdroj ÚOOZ.

Příslušníci Solncevské organizace byli v posledních letech mnohokrát souzeni za vraždy, loupežná přepadení, podvody a vydírání. Jejich jména lze ovšem na druhé straně nalézt ve statutárních orgánech ruských, izraelských, amerických, kanadských, maďarských nebo třeba švýcarských či českých firem, ale také na řadě úmrtních oznámení. V posledních osmi letech policie registrovala více jak patnáct vražd Michajlovových společníků.[98]

Solncevští od roku 1991 postupují systematicky po vytyčené linii: likvidují vedení konkurenčních skupin, absorbují jejich členy a získávají tak kontrolu nad novými teritorii a zdroji nezákonných příjmů. Organizují rozsáhlé finanční podvody. Získané „špinavé peníze" perou prostřednictvím sítí bankovních účtů v Rusku a v zahraničí. Zároveň se snaží pronikat do ekonomiky a společenského života zemí, v nichž působí. Vážný zájem projevují o obchod se strategickými surovinami, nabízejí výhodné obchodní projekty, vylepšují image svých bossů ve vyšší společnosti a na veřejnosti sponzorskou a charitativní činností apod. Kontakty získané na nejvyšších místech zpětně využívají ke krytí kriminální činnosti

Ruská policie a americká FBI mají údajně velmi dobře zdokumentovanou „Michasovu" činnost během posledních zhruba patnácti let – ovšem nepodařilo se jim „Michasovi" nic prokázat.

Někdy v roce 1983 číšník a šéf komsomolské skupiny v moskevském hotelu Sevastopol Sergej Anatoljevič Michajlov kolem sebe soustředil několik přátel ze sportovních skupin bojového umění, které se formovaly v tělocvičnách a suterénech podmoskevské panelákové čtvrti Solncevo. S jejich pomocí začal vybírat „výpalné" od taxikářů a provozovatelů restaurací v Solncevu.

V roce 1984 byl odsouzen za fingovanou krádež motocyklu, při níž uplatnil právo na výplatu pojistky. Ve vazbě strávil šest měsíců a poté byl podmínečně propuštěn.

V časech nastupující *perestrojky* Michajlov získává společně se svými pobočníky bratry Averinovými kontrolu nad několika výrobními družstvy, jimž poskytuje *kryšu* (zločinecký patronát). Nepřímo to prokazují výplatní pásky asi dvacítky podniků, z nichž každý vyplácel Michajlovovi na 80. léta královský plat, tisícovku rublů měsíčně. Michajlov byl také opakovaně vyšetřován v souvislosti s podvody a nezákonnými dovozy západních aut. Pro jeho zatčení však chyběly důkazy.

[98] Respekt č. 52, 21. 11. 1998 – 3. 1. 1999.

V roce 1991 se Michajlov spřátelil s legendou ruského zločinu a uznávaným otcem ruských gangů s „Japončikem" Vjačeslavem Ivankovem. Spolupráci s ním nepřerušil ani po „Japončikově" odchodu do USA. Oba figurují v několika společnostech založených v Miami. Podle FBI se firmy specializovaly na vydírání ruské komunity a daňové podvody s ropnými produkty.

Rok 1992 znamenal pro „Michase" zlom. Prostředky získané v Rusku investuje v zahraničí. Založil desítky společností v západní Evropě a Severní Americe, začíná obchodovat s ropnými produkty, zlatem, plynem, drahokamy, zbraněmi atd.

V roce 1993 odsoudily Michajlova konkurenční kavkazské gangy k smrti. V Moskvě na něj mělo zaútočit dvanáctičlenné čečenské komando. Kavkazané však prohráli: akci někdo prozradil a Čečenci byli nalezeni mrtví, zalití do asfaltu. Michajlov na základě falešných dokumentů o židovských předcích získal izraelské občanství (údajně za tuto operaci zaplatil 300 000 dolarů) a se ženou a dvěma dcerami se odstěhoval do Vídně (Izraelci mu občanství v roce 1997 odebrali).

V roce 1994 se „Michas" podle FBI dohodl s kolumbijskými drogovými kartely na pašování kokainu z Moskvy do Petrohradu, opakovaně navštěvoval Miami a v roli kostarického honorárního konzula v Moskvě organizoval návštěvy ruských podnikatelů v Kostarice. Při domovní prohlídce jeho bytu nalezla policie pravý průkaz, který mu umožňoval neomezený přístup do kanceláře ruského prezidenta Jelcina. O rok později ovládl podle ruské policie zhruba desítku moskevských bank. Stěhuje se do Tel Avivu, po světě létá soukromým tryskovým letadlem. Ale třeba ve vídeňském bytě mu tamní telefonní centrála odpojila telefon kvůli neplacení dluhu zhruba ve výši 50 000 šilinků.

V polovině roku 1996 bylo v Tel Avivu nalezeno tělo s doklady Michajlova a ten byl nějakou dobu považován za mrtvého. O dva měsíce později, v říjnu 1996, byl však zatčen na ženevském letišti Cointrin.

Když Sergej Michajlov koupil u Ženevského jezera za 300 000 dolarů vilu, dopustil se k nemalé radosti policejních důstojníků a speciálních agentů nejméně deseti zemí Evropy a Severní Ameriky fatální chyby. Do Švýcarska totiž přicestoval na turistické vízum, koupí nemovitosti porušil tamní imigrační zákony a policie jej ihned zatkla. Od konce listopadu do poloviny prosince 1998 s ním proběhl v Ženevě soudní proces: Michajlov byl obviněn kromě jiného z praní špinavých peněz, pašování drog a zbraní. V procesu vypovídalo asi sto svědků, zhruba polovina z nich pod změněnou identitou. Vše probíhalo za značné pozornosti médií, která Michajlova označovala jak za mafiánského bosse, tak za nevinnou oběť policejní zvůle. O procesu bylo rychle vydána i kniha, která Michajlovovi jednoznačně straní.[99] I přes veškeré úsilí švýcarské justice proces skončil po dvou letech s nevalnými výsledky.

[99] Jakubov, O.: Michajlov ili Michas. Taji ženevskogo processa. Moskva 1999.

Michajlov byl shledán vinným pouze z nelegální koupě vily.[100] Po následném procesu byl švýcarský stát nucen Michajlovovi zaplatit za věznění vysoké odškodné.

V polovině 90. let se Michajlov pokusil přesunout svůj hlavní stan pro západní Evropu do Prahy. Využil přitom kontaktů na Mogileviče. Ten pro Solncevské údajně „pral" výnosy s pašování drog, černého obchodu se strategickými surovinami a bankovních podvodů a účastnil se i jejich dalších kriminálních operací.[101] Počátkem roku 1995 měl Mogilevič podle FBI pro Michajlova v New Yorku „vyprat" asi 80 milionů dolarů. Michajlov měl pocit, že ho „Seva" při transakci ošidil asi o pět milionů dolarů, a peníze tvrdě vyžadoval. V pražské restauraci „U Holubů", patřící Mogilevičovým lidem, se na toto téma konaly dvě konference. V únoru 1995 se zde u příležitosti Michajlovových narozenin uskutečnilo setkání vedení Mogilevičovy organizace s vedením Solncevské skupiny a několika významnými osobami ruského podsvětí působícími v západní Evropě. Právě tehdy z policejního odposlechu vyplynulo, že si vedení Solncevské vybralo české teritorium za potenciální působiště. Účastníci sporu uzavřeli „U Holubů" tříměsíční příměří. Na druhé schůzce, pořádané koncem května nad metrovým pečeným žralokem a obrovským dortem ve tvaru slunce, měl být údajně Mogilevič Michajlovovými muži zavražděn. „Seva" se nedostavil a konferenci překazila policie rozsáhlou razií. Po předvedení účastníků a vydání zákazu pobytu v České republice pro některé z nich aktivity skupiny kolem Arigonu poněkud utichly. Někteří účastníci květnového setkání v Praze byli zavražděni (např. Denisov, Drožin). Řada dalších byla v zahraničí zatčena nebo na ně byl vydán zatykač pro organizování a spáchání několika vražd, pro obchod s drogami, finanční podvody a hrubé porušování imigračních zákonů.[102]

Bylo by naivní se domnívat, že akcí „U Holubů" celý případ skončil. V současné době zaznamenáváme snahy osob napojených na jmenovaná seskupení opět pronikat na české území.

[100] Respekt č. 52, 21. 11. 1998 – 3. 1. 1999.
[101] Macháček, Z. – Rumpl, T.: c.d., s. 56.
[102] Macháček, Z. – Rumpl, T.: c. d., s. 56 , Respekt č. 52, 21. 11. 1998 – 3. 1. 1999.

Snaží se dosáhnout zrušení zákazů pobytu a rozvíjet u nás krycí podnikatelské aktivity. Jejich činnost byla zaregistrována v západních Čechách.[103] Využívají k tomu služeb předních českých právnických firem.[104]

Ukrajinská seskupení na českém území

Zejména od roku 1996 došlo na území České republiky k velkému nárůstu kriminality cizinců pocházejících Ukrajiny. Ukrajinci v České republice operují jednotlivě, v malých nezávislých skupinách, anebo jsou organizováni do tzv. „brigád", jejichž názvy se převážně odvozují od místa původu. V činnosti ukrajinských zločineckých organizací je patrný růst organizovanosti, jsou stále agresivnější, podílejí se na loupežných přepadech bank aj., zvyšuje se organizovanost nelegálního zaměstnávání ukrajinských dělníků. Vzhledem k neustále se prohlubujícímu prorůstání do státních struktur na Ukrajině jejich vliv a moc rostou.[105]

V současné době na našem území působí asi desítka ukrajinských „brigád". Jsou založeny na vůdcovském principu. Brigádu řídí *papka* (tzn. „otec"), pod ním je *staršina*. Nad všemi „brigádami" stojí *vor v zakone*.

Profil ukrajinských kriminálních autorit a vorů v zakone

Navenek mají velice seriózní chování, dokáží velice dobře komunikovat, často jsou to vysokoškolsky vzdělaní lidé s obrovskou znalostí mezinárodní politické situace. Vystupují velice sebejistě, pečlivě se starají o své rodiny. Snaží se přispívat na charitativní činnost a zlepšovat své veřejné image.

Cena oblečení těchto lidí se často pohybuje v částkách nad 30 000 korun, nakupují vesměs ve značkových prodejnách, jako jsou Versace a Armani (v oblibě mají černou barvu), a bydlí v nájemních bytech, jejichž cena se pohybuje okolo 5 milionů korun. Pohybují se zásadně v luxusních vozech značky Mercedes, BMW tmavých barev s tónovanými skly. (Policejní experti si povšimli, že toto je snad úchylka všech

[103] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR.
[104] Zdroj ÚOOZ.
[105] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si00/2_11krim.html

výše postavených šéfů brigád – čím dražší automobil, tím lépe, čím tmavší skla u auta, tím lépe. Rovněž např. boty musí mít zásadně useknutou špičku – přitom kdyby níže postavený člen měl více useknuté boty, jeho nadřízený by to těžko snášel).[106]

Mezi kriminálními činnostmi ukrajinských organizovaných seskupení dominují vedle loupeží a vražd (často prováděných na našem území i nezávislými jednotlivci a gangy) zejména organizování nelegální migrace a *kryšy*.

Ukrajinská seskupení přitom parazitují na vlně ukrajinských pracovníků v zahraničí, která Českou republiku zasáhla po otevření hranic s Ukrajinou. Tato vlna se zdvihla v důsledku špatné ekonomické situace na Ukrajině. Podstatnější změny nepřineslo ani opětovné zavedení vízové povinnosti pro občany Ukrajiny v roce 2000.

Ukrajinští pracovníci začínají platit za *kryšu* již v domovské zemi, když chtějí odjet do České republiky. Za úplatek zde získávají od různých „agentur" kontakty, na něž se pak v Čechách obracejí. Ty jim opět za úplatu zařizují pobyt, zajišťují práci, ubytování apod. Z vydělané částky mnohdy zbude sotva třetina. Ale i tak je to pro ukrajinské pracovníky výhodnější, nežli zůstávat na doma.

Ukrajinská vláda oficiálně uvádí průměrnou čtyřprocentní nezaměstnanost. V zásadě se však jedná o tzv. „stínovou" – administrativně evidovanou zaměstnanost. O skutečném stavu věcí však více napovídají údaje o takzvané „nadbytečné pracovní síle". Na západní Ukrajině toto číslo zahrnuje okolo padesáti procent práceschopného obyvatelstva. Reálná mzda na Ukrajině se dnes obvykle pohybuje hluboko pod oficiálně deklarovanými průměrnými příjmy šedesáti dolarů měsíčně. Mzdy bývají navíc často vypláceny s několikaměsíčním zpožděním a s řadou dalších omezení: například v Záporožské jaderné elektrárně rozdávají zaměstnancům většinu výplat v žetonech platných jen v podnikové kantýně. Rodiny na vesnicích, ale i v malých městech jsou z velké části závislé na vlastní produkci potravin a na jejich směně za jiné zboží. Mnoho Ukrajinců proto hledá obživu za hranicemi.

Již za Rakouska-Uherska patřilo ukrajinské Zakarpatí mezi nejzaostalejší části impéria, odkud lidé vyjížděli za prací. I v dobách Sovětského svazu Ukrajinci hojně pracovali na Sibiři, kam jezdí za výdělkem

[106] Zdroj ÚOOZ.

dodnes. Na Rusko jsou orientováni zejména obyvatelé východní části země, kde krachují průmyslové a důlní kolosy Donbasu. Střed Ukrajiny v čele s Kyjevem je relativně bohatý, ovšem i jeho obyvatelé odcházejí – zejména do Řecka, Německa, Itálie a Portugalska. Slovensko a Česká republika jsou s ohledem na geografickou, jazykovou a historickou spříznění oblíbené zejména mezi lidmi ze západní Ukrajiny.

Naprostá většina Ukrajinců si chce v Čechách jen poctivou prací vydělat nějaké peníze. Na trhu práce pro ně místo je. Zejména český stavební průmysl pracovní sílu Ukrajinců prokazatelně potřebuje – výrazně díky nim snižuje své náklady. O špatně placené pomocné práce při dvanáctihodinových směnách Češi totiž zájem nemají. Ukrajinští dělníci se uplatňují i v textilním a potravinářském průmyslu, v zemědělství i ve službách. Přicházejí k nám především muži pod 30 let, více než 50 % z nich deklaruje minimálně středoškolské vzdělání. Další jsou vysokoškoláci, v Čechách ovšem pracují manuálně. Mnozí ukrajinští dělníci jsou už ženatí a hodně z nich má děti. Otcové od rodin, kteří mají zájem vydělat co nejvíce peněz a přivézt je zpátky rodině.

Česká státní správa se k Ukrajincům i přes zjevnou potřebu chová v různých ohledech jako k vetřelcům. Vyřízení víza a pracovního povolení prostřednictvím ambasády v Kyjevě je časově a finančně poměrné náročné – důvodem jsou na jedné straně velký zájem ze strany Ukrajinců, na straně druhé zdlouhavé byrokratické procedury a malá kapacita odpovědných institucí. Důsledkem je, že vyřízení víza a pracovního povolení trvá i půl roku.

Vznikla tak paradoxní situace. Od roku 1996 příslušná ministerstva České republiky a Ukrajiny každoročně dohadují kvóty, kolik Ukrajinců může vstoupit na český pracovní trh. Tato kvóta byla v roce 2001 stanovena na třicet tisíc lidí, naplněna však byla pouze z poloviny. Ukrajinců ovšem v Čechách pracuje několikanásobně více. Neschopnost české vlády vytvořit pro ně funkční zaměstnanecký režim nutí většinu z nich k tomu, že pro získání povolení využívají služeb obskurních pracovních agentů a sítí organizovaného zločinu. Mnoho inzerátů publikovaných v ruskojazyčných novinách Ruskaja Čechija, vycházejících v Praze, slibuje za úplatu vyřízení jakýchkoli povolení a razítek.

Ilustrací bezmoci vůči byrokratickému labyrintu může být i nedávná snaha českého Svazu podnikatelů ve stavebnictví, který se pro své členy pokusil sám shánět ukrajinské dělníky. Vyřízení všech povolení však trvalo velice dlouho. Zaměstnavatelé nemohli tak dlouho čekat a nakonec se museli obrátit na černý trh.

Páteří černého trhu s ukrajinskými dělníky jsou tzv. „klienti". Většinou jde o Ukrajince usazené už nějaký čas v Čechách, kteří se umí obratně pohybovat na ukrajinských i českých úřadech a získávat zde všechna potřebná povolení. Obvykle obhospodařují 50 – 100 lidí. Ukrajinskému dělníkovi půjčí i peníze na cestu a na poplatky, v Čechách mu zajistí ubytování a práci. Za to od něj inkasují část mzdy.

Zatímco od českých firem „klienti" dostávají za práci svých „oveček" sedmdesát korun za hodinu, poskytují jim obvykle okolo čtyřiceti korun.

Těm, jejichž mzda, která většinou nepřesahuje deset tisíc korun, mnoho nezbude.

Důvodem tak vysokých srážek ze mzdy jsou poměrně značné výdaje „klientů". Ti vedle jízdného a ubytování dělníků musejí hradit i daně a úplatky úředníkům a policistům jak na ukrajinské, tak na české straně. Část jejich příjmů končí v rukou skupin organizovaného zločinu, které jim poskytují *kryšu*. Tímto směrem údajně putuje okolo 1000 korun za osobu. Podle osobního odhadu českého velvyslance na Ukrajině Jozefa Vrabce pracuje v České republice padesát tisíc ukrajinských nelegálů, od nichž gangsteři ročně inkasují bezmála tři čtvrtě miliardy korun.

Ani získáním mzdy, okleštěné o poplatky „klientům" aj., problémy ukrajinských dělníků v Čechách nekončí. Peníze musejí směnit za dolary a dopravit na Ukrajinu. Stávají se přitom mnohdy obětí zločineckých gangů, které operují jak na českém, tak na ukrajinském území. Pověstné se v tomto ohledu stalo např. nádraží Praha-Florenc, odkud odjíždějí autobusy na Ukrajinu, ozbrojené gangy mnohdy okrádají dělníky již přímo na ubytovnách. Další bandy operují na ukrajinských hraničních přechodech a nádražích v Mukačevě, Užhorodě aj.

Je očividné, že česká vláda nastavila zcela chybně administrativní pravidla pro boj s ilegálním pracovním trhem a doposud nebyla schopná ani vytvořit systém, který by ukrajinským dělníkům v České republice zajistil humánní podmínky. Nedůvěra Ukrajinců vůči českým institucím je v důsledku toho vysoká. Podle studie sociálního geografa Dušana Drbohlava z Univerzity Karlovy je osmdesát procent Ukrajinců žijících v České republice rozhodnuto nikdy – ani v té nejzoufalejší situaci – se neobracet na státní instituce.

Jedná se o velice nebezpečný fenomén. Ukrajinští dělníci se díky této situaci ocitají v područí pro ně jediných důvěryhodných lidí – „klientů", kteří jsou přímo napojeni na organizovaný zločin. Ten jejich prostřednictvím disponuje čím dál většími zisky a tím i mocí.[107]

Protože hlavním cílem ukrajinských pracovníků v České republice je rychle vydělat peníze pro sebe a svoji rodinu, stávají se často „pěšáky" organizovaného zločinu. Jejich neutěšené situace totiž využívají zločinecké organizace a obracejí se na ně s žádostmi o „pomoc", nabízejí finanční částky od 10 do 30 tisíc korun za jednu tzv. „akci". Taková částka představuje 2–3měsíční plat ukrajinského dělníka v Čechách. Představa, že ji mohou získat během jediného večera je mnohdy zláká k tomu, aby nabídku přijali. Dochází tak až k paradoxním situacím, kdy ukrajinský zločinec, který přepadl banku a ukořistil více jak čtyři

[107] Hanousek, P.: Díky za Ukrajince. Korupce a mafie na cestě za prací do Česka. Respekt 15/2002 (8. 4. – 14. 4. 2002); zdroj ÚOOZ.

miliony korun, se po odevzdání lupu kriminálním bossům musí spokojit s 20 000 korunami „honoráře" a po Praze cestuje tramvají a metrem.[108]

Ženy jsou často na domovské Ukrajině ujišťovány, že budou v České republice pracovat jako uklízečky, prodavačky, pomocnice v domácnosti atd. – přitom nezřídka končí v erotických podnicích a jsou nuceny k prostituci. Ne vždy se ovšem jedná o prostituci nucenou. Policie se setkává s řadou případů, kdy se ukrajinské ženy v Čechách věnují prostituci dobrovolně, neboť jsou zde vyšší výdělky. Můžeme se setkat i se ženami, které mají na Ukrajině rodiny, pracovaly jako učitelky apod.[109]

V oblasti vydírání – *racketeeringu* a loupeží se Ukrajinci zpočátku soustřeďovali především na podnikatele a firmy přicházející z území bývalého Sovětského svazu. Zejména v posledních letech se mezi jejich oběťmi objevují i movitější čeští občané a také asijští obchodníci usazení v České republice. V případě Asijců očividně kalkulují s tradiční neochotou těchto lidí spolupracovat s českými bezpečnostními orgány.

Zapojují se i do distribuce drog, zejména heroinu a pervitinu. Podobně, jako u jiných druhů trestné činnosti i zde existuje návaznost na početnou komunitu Ukrajinců na českém území. Ukrajinští dělníci pracující v Čechách poměrně často cestují autobusy zejména do Zakarpatské oblasti. Tyto autobusy a dělníci jsou často využíváni k pašování nejrůznějšího kontrabandu včetně drog. Zločinecké skupiny ukrajinského původu, které tyto činnosti kontrolují, využívají svých již vybudovaných pozic na českém území. Řada z nich u nás v minulosti získala povolení k trvalému pobytu, zejména prostřednictvím fiktivních sňatků s českými občany.[110]

Pravděpodobně z Ukrajiny, nebo z některé další země bývalého Sovětského svazu, začal přicházet z dosud neznámého zdroje naše území efedrin. S tímto prekurzorem na výrobu pervitinu nacházejí ukrajinské skupiny uplatnění na českém černém trhu

[108] Zdroj ÚOOZ.
[109] Zdroj ÚOOZ.
[110] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).

především poté, co účinná opatření ve výrobně efedrinu v Roztokách u Prahy značně omezila možnosti úniku této látky z výroby. Ukrajinci se stále více zapojují i do nelegální výroby pervitinu v České republice. Poměrně rozsáhle přitom spolupracují s českým podsvětím.[111]

Na základě dlouholetého sledování ruskojazyčných zločineckých struktur policie zmonitorovala a zdokumentovala následující hlavní ukrajinské zločinecké organizace-brigády působící v České republice. Většina z nich operuje i v některých dalších zemích Evropy.

Luhaňská brigáda

Nejznámější a nejlépe organizovaná skupina, s hlavním sídlem v Brně. Pojmenovaná je podle ukrajinského města Luhaňsk, odkud pochází. Představitelem této brigády na českém území je jistý N. P. známý v zločineckém prostředí jako „Paša". Podle informací z terénu je Paša kromě České republiky odpovědný za činnost Luhaňské brigády na území Slovenska, Maďarska, Španělska a Spolkové republiky Německo. Na území České republiky dohlíží na činnost „dceřinných firem", jejichž působnost se člení na Brno a okolí, Prahu a okolí a Ostravu.

Luhaňská brigáda má hlavní sídlo v Brně. Kontrolu nad tímto teritoriem zřejmě provádí „Paša" osobně, anebo prostřednictvím svého „pobočníka," jistého K. O.

Za činnost Luhaňské brigády v Praze a okolí je odpovědný K. A., v zločineckém prostředí známý jako „Krava" nebo „Velký Andrej". „Krava" je přímo podřízen „Pašovi", kterému odvádí zisky. Jako pravá ruka „Kravy" na pražském teritoriu byl zjištěn jistý P. S., v zločineckém prostředí označovaný také jako „vykonavatel", tedy člověk zajišťující „špinavou práci".

Luhaňská brigáda má větší počet členů.

V prosinci 2000 česká policie uskutečnila akci „Síť", při níž se podařilo zajistit sedm vysoce postavených představitelů Luhaňské brigády v České republice. Mezi zadrženými byli i čtyři bossové organizace. Podle

[111] Tamtéž.

policejních informací patřila čtveřice mezi tzv. nedotknutelné, kteří měli dobré kontakty na úředníky státní správy a také na policii. Podle policejní mluvčí měli dva z bossů bydliště v Brně a na Třebíčsku a další dva v Praze. Nejvyšší boss „Paša" měl svůj hlavní stan v brněnském Boby centru. O tom, že zadržení netrpěli nouzí, svědčí mimo jiné i fakt, že zadržený pražský boss „Velký Andrej" měl u sebe hodinky s diamanty v hodnotě téměř 1, 5 milionu korun.[112]

Trestná činnost příslušníků Luhaňské brigády byla podle informací policie rozsáhlá a variabilní – zahrnovala vydírání ruskojazyčných podnikatelů, obchod se zbraněmi, obchod s padělanými bankovkami, obchod se ženami, distribuci drog, podílet se měli na nájemných vraždách a nelegální migraci.[113]

Kyjevská brigáda

Jejím hlavním představitelem je osoba v zločineckém prostředí známá jako „Valera Sidoj". Brigáda působí převážně v oblasti východních Čech.

Mukačevská brigáda

Hlavním představitelem této brigády je muž v zločineckém prostředí známý jako „Bljuk". Její působnost zasahuje severní a západní Čechy. Zaměřuje se na krádeže vozidel, vydírání, noční podniky. Jedna z mukačevských skupin operuje na území Prahy, Kladenska a Teplicka, kde se věnuje převážně vydírání podnikatelů.

Lvovská brigáda

Hlavním představitelem byl muž přezdívaný „Mucha". 30. listopadu 2001 byl v Praze 5 zavražděn, doslova popraven z automatické pistole.

Důvod „popravy" je zatím neznámý.

Působnost této brigády není jednoznačně zjištěna, neboť jako jedna z mála, zcela „nedisciplinovaně" vůči ostatním, působí roztříštěně po celém území České republiky.

[112] Metro 11. 12. 2000

[113] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR ; zdroj ÚOOZ.

Užhorodská brigáda

Hlavním představitelem této organizace je muž přezdívaný „Oleň". Jejím působištěm je Praha, severní a západní Čechy bez pevně stanovených teritoriálních hranic, kdy při prolínání působišť s jinými brigádami se dá hovořit o vzájemné toleranci.

Iršavská brigáda

Hlavním představitelem Iršavské brigády je jistý „Valera Boroda".[114] Její působnost zasahuje do středních a severních Čech.

Kavkazská seskupení na českém území

Bouřlivé události na Kavkaze a zahraniční expanze kavkazského organizovaného zločinu přivedly na naše území několik seskupení z tohoto regionu. Kavkazské gangy jsou známé svou brutalitou, přičemž nejsurovější postupy při prosazování svých zájmů u nás používají Čečenci.

Jsou zaznamenány případy, kdy Čečenci dopravili do České republiky pod příslibem výnosného zaměstnání dívky ze SNS. Zde je drogami a mučením přinutili k prostituci. Jejich oblíbenou metodou bylo držet dívky po dlouhé hodiny ve studené vodě. (Na druhém místě pomyslného žebříčku brutality kralují Ukrajinci a až teprve na třetím jsou Rusové).

Kavkazané se v Čechách věnují především nižším formám trestné činnosti, jako jsou loupeže a vydírání. Zapojili se rovněž do obchodu s drogami.

Dagestánci

Z dagestánských seskupení policie v České republice nejdříve zaregistrovala skupinu Š. M., spřízněnou se skupinou D. M. Organizace působila v oblasti racketeeringu, nelegální migrace, okrádání ruských migrantů a turistů. Tři příslušníci této skupiny byli zatčeni v březnu 1995.

[114] „Boroda" je označení pro velitele brigády.

V současné době je hlavním představitelem dagestánské brigády na českém území muž v zločineckém prostředí známý jako „Basir". Její působnost je zaznamenána na území Prahy, dále na severu Čech a Moravy.

Dagestánské skupiny Čechách představují silně aktivní vrstvu působící hlavně na úseku pouliční distribuce drog – a to jak heroinu, tak pervitinu a kokainu.[115] Mimo jiné vybírají také „poplatky" od řidičů kamionů přijíždějících do České republiky z Pobaltí.[116]

Čečenci

Jedná se o seskupení podílející se převážně na násilné trestné činnosti a vyznačující se vysokou brutalitou. Podle zjištění fungují v součinnosti s jinými popsanými brigádami jako „vykonavatelé" – „špinavé práce".

V tomto ohledu byla jednoznačně prokázána provázanost Čečenců na Luhańskou brigádu.

Česká policie získala v roce 2000 i informace, že na českém území financují zločinecké organizace ze zemí SNS výcvikové tábory muslimských bojovníků z Čečenska.[117]

Arméni

Arménská brigáda působí zejména v Praze. Věnuje se především padělání dokladů a bankovek, obchodu se zbraněmi a krádežím aut.

Ázerbájdžánci

Protidrogová policie má informace o účasti Ázerbajdžánců a dalších skupin zakavkazského původu zejména v tranzitním obchodu s kokainem a dalšími drogami. Např. policejní operace

[115] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice, c.d.
[116] Zdroj ÚOOZ.
[117] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR. Zdroj ÚOOZ.

„Faraon“ v roce 2001 odhalila drogový kanál organizovaný přes Českou republiku ruskými občany ázerbájdžánského původu, Kanál vedl do Itálie. Vedle 2,13 kg heroinu při akci zadržela policie v jedné zásilce vedle 2,13 kg heroinu i 7,64 kg kokainu.[118]

Vedle těchto nejvýznamnějších organizací česká policie registruje i další seskupení z území SNS. Jedná se např. o Krivirovskou brigádu (Praha – vydírání podnikatelů, loupeže na ubytovnách ukrajinských dělníků) či Moldavskou brigádu (Morava, Praha – vydírání, podvody, noční podniky). V roce 2001 policie zachytila i výskyt Krymské, Tjačevské a Jekatěrinburgské brigády; stále více se u nás prosazuje pověstná Sanktpeterburgská brigáda.[119]

Bezpečnostní rizika spojená s postsovětským zločinem

Na území České republiky byl zaznamenán velký nárůst trestné činnosti páchané ruskojazyčnými zločineckými strukturami. Jejich aktivity zasahují až na výjimky do všech oblastí chráněných naším trestním zákonem. Tato trestná činnost zajišťuje ruskojazyčným zločineckým strukturám v České republice vysoké příjmy.

Důvodem nárůstu činnosti těchto skupin je i to, že státní aparát v jejich domovských zemích proti nim zesiluje boj. Jelikož se ruskojazyčný organizovaný zločin na našem území již dlouhodobě etabluje, skupiny vytlačené z domovských zemí často míří právě do České republiky. Tak došlo v průběhu roku 2001 k přílivu příslušníků Lvovské brigády. V současné době bezpečnostní složky zachycují snahy o přerozdělování sfér vlivu těchto zločineckých organizací na našem území. To může samo o sobě přinést další růst trestné činnosti skupin ze zemí SNS. Nasvědčují tomu i vraždy významných „autorit“ – „Muchy“ v Praze či „Čerepa“ na Ukrajině. Mohlo by se jednat o „práci“ tzv. „Mladé

[118] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice, c.d.
[119] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2001 (ve srovnání s rokem 2000). Server Ministerstva vnitra ČR: http:/www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si01/2_2_6.html.

vlny“ – nových struktur postsovětského zločinu, které si u nás připravují půdu pro své vlastní nelegální operace. Tato nová kriminální elita, označovaná (zejména na Ukrajině) také jako „komsomolci“, již neuznává autoritu *vorů v zakone* a na rozdíl od „klasických“ kriminálních struktur se více zaměřuje na méně nápadnou ekonomickou činnost. Navenek se zabývá legálním podnikáním, zůstává však napojena na podsvětí a vyznačuje se velkou brutalitou.[120] Snaží se zefektivnit a „modernizovat“ činnost ruskojazyčného zločinu, vytvořit na našem území daleko funkčnější vedení s cílem získat výhody, které přinese vstup České republiky do Evropské unie.

Zejména v posledních letech lze sledovat snahy postsovětských zločinců o pronikání do státních kontrolních mechanismů. Vedle korupce státních úředníků se mafiánští bossové snaží odsouvat nižší výkonné složky organizací do pozadí, věnovat se legálnímu podnikání a zprostředkování obchodů, vystupovat jako solidní obchodníci. Odlišit „legální“ a „nelegální“ složku tohoto podnikání je proto velice obtížné. Postsovětští zločinci na našem území zakládají obchodní společnosti, provozují herny, kasina a restaurace. Zisky investují do nákupu nemovitostí v Praze, Karlových Varech i dalších městských aglomeracích severních a západních Čech, do rozšiřování obchodní činnosti (např. vývozu trvanlivých potravin a luxusního zboží do států SNS). Podle policejních zdrojů má postsovětská mafie zájem „ovládnout prakticky všechny kontrolní instituce a mechanismy, jaké si umíte představit“.[121] Pro Českou republiku představuje postsovětský organizovaný zločin vážnou bezpečnostní hrozbu.

[120] Tamtéž.
[121] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_siOO/2_11krim.html. Zdroj ÚOOZ.

BALKÁNSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

...Členy těchto skupin jsou občané různých dřívějších republik Jugoslávie a obyvatelé Albánie. Často se jedná i o příslušníky albánské menšiny žijící v různých částech Jugoslávie. Členové těchto zločineckých skupin operují v různých zemích západní Evropy a často jsou státními příslušníky těchto zemí. Po roce 1989 se objevily známky působení těchto organizací i na teritoriu České republiky. Jsou zapojeny především do organizované prostituce, krádeží aut a racketeeringu.

Ministerstvo vnitra ČR, 1996[1]

...V posledních letech dochází ke změnám v rozdělení sféry vlivu, činnost bulharských zločineckých organizací, která byla dosud zaměřena na provoz erotických podniků, se zaměřila zejména na krádeže motorových vozidel a dodávání bulharských prostitutek do erotických podniků; provoz erotických podniků převzaly zločinecké organizace z bývalé Jugoslávie, které se dále zaměřují zejména na obchod s drogami, převaděčství a násilnou kriminalitu...

...Pokud jde o kosovsko-albánské zločinecké skupiny, Bezpečnostní informační služba uvádí, že oblastmi nelegálních aktivit kosovských Albánců na území České republiky jsou především obchod s drogami, převaděčství, vymáhání dluhů, prostituce, krádeže aut, pokoutní obchody se zlatem a koženědlnými výrobky, obchod se zbraněmi. Doménou obchodních aktivit Albánců je zlato a kožené zboží. Česká republika se také stala významnou tranzitní zemí tzv. severní větve transferu drog. Zkvalitňuje se

[1] Mezinárodní zločinecké organizace. Příloha č. 2, Problematika organizovaného zločinu a účinného postupu proti tomuto typu trestné činnosti. Ministerstvo vnitra, Praha 15. 5. 1996 (nepublikováno), s. 2.

vnitřní organizace gangů a zároveň se stupňuje brutalita pachatelů. Toto platí i pro skupiny, rekrutující se z makedonských Albánců. Tento stav je trvalý, nedošlo tedy ke změnám v souvislosti se zklidněním situace v Kosovu, tzn. v druhém pololetí roku 1999. Lze konstatovat, že kosovské zločinecké gangy se pevně uchytily na území České republiky.

Ministerstvo vnitra ČR 2000[2]

Balkánský syndrom

V červenci 1991 prosadilo Slovinsko svoji nezávislost na Jugoslávské federaci. Krátce nato propukla na Balkáně srbsko-chorvatská válka, došlo k srbskému pokusu o okupaci Bosny a Hercegoviny, vyhlášení nezávislé Makedonie, obléhání Sarajeva, albánské krizi. Všechny tyto jevy byly důsledkem procesů, které zrály na Balkáně po staletí.

Někdy v 6. – 7. století n. l. přišli na území jihovýchodní Evropy první Slované. Zatímco jejich jižní skupiny přijaly ortodoxní křesťanství, severní skupiny se přiklonily k římskokatolickému vyznání. Ve 14. století obsadili většinu Balkánského poloostrova Turci a podrobili ho islamizaci. Když byla v roce 1918 zformována dnešní Jugoslávie (toto jméno oficiálně přijala v roce 1929), octli se vedle sebe v rámci jednoho státního celku katoličtí Srbové a Chorvati, pravoslavní Srbové a Makedonci, bosenští a albánští muslimové. Všechny tyto skupiny projevovaly silné národnostní cítění a mnohdy i vzájemnou nevraživost. Po nástupu Josipa Broze Tita k moci v roce 1945 a vzniku socialistické Jugoslávie byly projevy nacionalismu tvrdě potlačovány. Tito, aby naplnil svoji vizi jednotné Jugoslávie, v níž společně vládnou všechny její národy, zemi administrativně rozdělil na šest federativních republik – Slovinsko, Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Srbsko, Makedonii, Černou Horu, a dvě autonomní provincie spadající pod správu Srbska – Kosovo a Vojvodinu. Šest, později osm představitelů republik a provincií mělo pracovat

[2] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. In.: Návrh usnesení vlády České republiky k Aktualizované koncepci boje proti organizovanému zločinu, Praha 2000 (nepublikováno), s. 7–8.

jako kolektivní vedení státu. Tito si však nadále udržoval absolutní kontrolu nad vládou a armádou. Vznikl tak umělý administrativní systém založený na autoritě jediné osobnosti. „Jugoslávie existovala, protože to Tito rozhodl", říká jedno okřídlené úsloví.[3]

I když byla Titova Jugoslávie otevřenější Západu nežli ostatní socialistické země, musela se i ona po celou dobu své existence potýkat s řadou hospodářských a sociálních problémů, jako bylo špatné plánování, nízká produktivita práce, zneužívání moci, korupce aj.

Po Titově smrti v roce 1980 se situace v zemi začala vyostřovat. Rostoucí inflace a tlak zahraničního zadlužení vyvolaly v druhé polovině 80. let vlnu stávek (především v Srbsku a Černé Hoře), která v roce 1988 přivodila pád ortodoxně komunistické vlády Branka Mikuliće. Hospodářsky rozvinutější Slovinsko a Chorvatsko požadovaly větší samostatnost na vládě v Bělehradu. Bojkot federálních institucí v těchto republikách posléze vyústil v praktický kolaps centrální vlády a 25. 6. 1991 vlády Slovinska a Chorvatska vyhlásily samostatnost.

Nová chorvatská vláda však odmítla poskytnout autonomii územím osídleným Srby, kteří proto na konci roku 1991 vyhlásili na jedné třetině chorvatského území Republiku Srbská Krajina, z níž vyhnali většinu etnických Chorvatů. Do bojů mezi chorvatskými jednotkami a srbskými separatisty se zapojila i federální jugoslávská armáda kontrolovaná Srby. V srpnu 1995 chorvatská armáda obsadila většinu krajinského území, srbské obyvatelstvo (asi 200 000 lidí) bylo vyhnáno či uprchlo do sousední Bosny a do Srbska.

Rovněž bosenská vláda ovládaná muslimskými nacionalisty odmítla setrvat v Srby ovládané Jugoslávii a 1. 3. 1992 vyhlásila odtržení od jugoslávské federace. V té zůstaly po osamostatnění Makedonie jen Srbsko a Černá Hora. Proti bosenské nezávislosti se však postavila srbská komunita v Bosně. Pod nátlakem západních států Miloševićova jugoslávská vláda odvolala vojáky federální armády, jejich zbraně a vojenský materiál však připadly bosenským Srbům. Ti, podobně jako předtím Srbové v Chorvat-

[3] Encyclopedia of Conflicts Since World War II. James Ciment (ed.), Volume 2, London 1999, s. 1283–1284.

sku, vyhlásili „nezávislou“ republiku a začali provádět politiku etnických čistek.

Obdobný konflikt mezi bosenskými muslimy a Chorvaty byl posléze vyřešen vytvořením muslimsko-chorvatské federace na území Bosny a Hercegoviny.

Přestože v listopadu 1995 došlo k podpisu Daytonské dohody mezi prezidenty Srbska, Chorvatska a Bosny a Hercegoviny o urovnání konfliktu, situace v oblasti bývalé Jugoslávie je i nadále značně nejistá a komplikovaná.

Celkové odhadované ztráty na životech v důsledku války na celém území bývalé Jugoslávie činí nejméně 200 000 osob, převážně civilistů. O přístřeší přišlo na tři miliony lidí.

Situace se vyhrotila zejména v samotném Srbsku – v provincii Kosovo. Separatistickým snahám kosovských Albánců, kteří tvoří téměř 90 % obyvatel provincie, se Bělehrad snažil čelit mimo jiné i represemi vůči civilnímu obyvatelstvu.

Z obavy, aby nedošlo k opakování války z Bosny a Hercegoviny se Západ rozhodl razantně zasáhnout a přiměl k jednání zástupce jugoslávské vlády a předáky kosovských Albánců (včetně špiček Kosovské osvobozenecké armády /UÇK/ – označované jugoslávskou vládou za teroristickou organizaci).

Výslednou dohodu o urovnání krize v Kosovu připravenou Západem a předpokládající dočasné rozmístění jednotek NATO v Kosovu však Bělehrad odmítl. Státy NATO reagovaly na tuto situaci v březnu 1999 bombardováním, s cílem přinutit ho přijmout dohodu. Krátce po zahájení bombardování odešlo anebo bylo Srby vyhnáno z Kosova do sousedních zemí (Makedonie, Albánie) asi 800 000 kosovských Albánců.[4] Poté, co byl v Kosovu ustanoven mezinárodní protektorát (UNMIK), vyhnaly naopak albánské represe ze země nejméně 100 000 Srbů, Romů a dalších.

Na přelomu roku 1999/2000 propuká v jižním Srbsku otevřený konflikt mezi státem ovládaným srbskou většinou a Albánci. Stejně tak v Makedonii zahajuje radikální albánský proud otevřenou konfrontaci se státem. Konflikt je podporován z albánského Kosova. Albánská vojenská a politická seskupení organizují příslušníci formálně rozpuštěné Osvobozenecké armády Kosova – UÇK.

[4] srv. Encyklopedie moderní historie. M. Pečenka. P. Luňák a kol., Praha 1999, s. 220–221.

K významným změnám došlo i v dalších zemích balkánského regionu. Po palácovém převratu v roce 1989 padla komunistická vláda Todora Živkova v Bulharsku, v prosinci 1989 byl v Rumunsku svržen lidovým povstáním komunistický diktátor Nicolae Causesçu.

V roce 1992 padl komunismus v Albánii. Následný masový exodus Albánců ze severu země do Itálie probíhá s více či méně otevřenou podporou státu ovládaného jižními klany. Ty se tak zbavují nepohodlných odpůrců. O pět let později krach tzv. pyramidových her v Albánii odstartovává i kolaps státu, který dnes přežívá jen díky rozsáhlé mezinárodní finanční a potravinové pomoci.

Všechny země Balkánu na cestě za demokracií procházejí procesem hlubokých hospodářských, politických a sociálních změn, které jsou doprovázeny celou řadou obtíží – růstem nezaměstnanosti a kriminality, poklesem životní úrovně, sociálním napětím, více či méně otevřenými etnickými konflikty. Přechod od socialistického k tržnímu hospodářství a otevření se globální ekonomice zde vytváří nové příležitosti a možnosti pro organizovaný zločin. Nejistá ekonomická situace, slabé právní systémy, vysoce propustné hranice a nedokonalé systémy kontroly finančních operací zde dále podporují prudký nárůst rozsáhlého průmyslu zločinu a jeho export do zahraničí.

Bývalá Jugoslávie: zločin ve stínu války

Všechny nástupnické státy Jugoslávie trpí nedostatkem kapitálu k pokrytí zahraniční zadluženosti, nákupu zboží, financování vývozu a vytvoření valutových rezerv nutných pro upevnění národních měn, udržování armád a nápravy válečných škod. Snaha zemí regionu o získání prostředků, nedostatečná kontrola finančních a podnikatelských aktivit na jedné straně a značná otevřenost i mezinárodní kontakty bank v Slovinsku, Chorvatsku, Makedonii a Srbsku zde vytvořily nebezpečně vhodné podmínky pro legalizaci nezákonných zisků. To zvláště v situaci, kdy jsou místní úřady ochotny přivřít oči, jestliže nutně potřebné franky, dolary, marky anebo jeny pocházející z podezřelých zdrojů.

Po rozpadu federace a vzplanutí občanské války v Jugoslávii se

Srbsko muselo naučit žít pod tíhou hospodářského embaga. Tradiční trasy Balkánské cesty se odklonily více na sever (do Bulharska, Rumunska a Maďarska) a na jih (Řecka, Makedonie a Albánie).

Balkánská cesta je tradiční trasa pašování drog z oblastí Blízkého a Středního východu do Evropy. Oblasti bývalé Jugoslávie byly již v dobách komunismu její významnou součástí, po níž putovaly drogy, zejména heroin, z produkčních center Blízkého a Středního východu do západní Evropy.

Před vypuknutím konfliktu v Jugoslávii byly drogy do západní Evropy převáženy především přes Chorvatsko a Slovinsko. 28. června 1991 byla při ozbrojené srážce mezi slovinskými místními jednotkami a jugoslávskou lidovou armádou zapálena celnice Bleiburg-Grablach a ostatní celnice obsazeny tanky. Nejdůležitější hraniční přechody byly uzavřeny a tradiční spojení zpřetrháno. Na významu nabyly již delší dobu používané objížďky přes Rumunsko, Bulharsko, Maďarsko, Českou republiku a Slovenskou republiku.[5]

Před válkou uprchli i obchodníci s drogami, kteří začali zakládat nové sítě po Evropě a organizovat náhradní přepravní trasy drog. V Srbsku se však záhy vytvořily nové struktury, daleko diverzifikovanější a výkonnější než jejich předchůdci. Obchodu s drogami se zde totiž ujala srbská tajná služba, pověřená získáváním prostředků a nákupem zbraní pro konflikt v Bosně. Pro obchod s drogami a následné „praní špinavých peněz" v Evropě a na Balkáně zaktivizovala své starší mezinárodní kontakty a využila také služeb některých jugoslávských firem. Alain Labrousse, francouzský analytik Střediska pro geopolitické sledování drog (OGD) zabývající se rozborem drogových operací, tvrdí, že jak Srbové, tak Chorvati pomocí obchodu s drogami financovali část svých vysokých válečných výdajů. Chorvati podle Labrousseho využívali krajanských komunit v Brazílii a Kanadě při obchodování s kokainem. Takto získané valuty byly potom „promývány" v Evropě a používány k nákupu zbraní. Srbové se naproti tomu zapojili do obchodu s heroinem a nezákonné zisky legalizovali prostřednictvím vlastního bankovního systému.[6]

[5] Wegner,W.: Balkánská trasa – hlavní trasa pašování heroinu, srpen 1991, Celní vyhledávací úřad bad Reichenhall (nepublikováno) s. 48.

Rozhodující část kriminálních činností držely v rukou tři státní organizace: SID (informační a dokumentační služba ministerstva zahraničí), SDB (tajná policie ministerstva vnitra) a KOS (kontrašpionáž ministerstva obrany).

Obchod s drogami a další výnosnou činnost – padělání peněz – organizovaly prostřednictvím dvou prominentních osobností: Zeljka Ražnatoviće, alias „Arkana", a Asanina Darka, silného kokainomana. Oba tito muži se ocitli na seznamu osob, hledaných Interpolem. Arkan pro útěk z belgického vězení, v němž se octl za bankovní loupež a Darko za zabití svého albánského konkurenta v obchodě s drogami v Bruselu – původně agenta Sigurimi (tajné služby komunistické Albánie).

„Arkan" velel v roce 1991 masakrům ve východním Slovinsku a v roce 1992 etnickým čistkám ve východní Bosně zaměřeným proti bosenským muslimům, v letech 1994 a 1995 terorizoval obyvatelstvo Kosova v čele „Škorpionů", ozbrojené milice oblečené ve stylu komiksové figurky „Šíleného Maxe". Řada z „Arkanových" „politických" obětí byli ve skutečnosti jeho rivalové v kriminálním byznysu. „Arkan" ani Darko nebyli nikdy v Srbsku obtěžováni policií. Naopak, když byl „Arkan" v lednu 2000 zabit 38 kulkami z automatické zbraně v jednom bělehradském hotelu, hovořilo se o něm v kruzích blízkých prezidentu Miloševićovi jako o národním hrdinovi.[7]

Významným obchodníkem s drogami v období války byl rovněž Čedomir Michajlović, bělehradský „podnikatel" a agent SDB. Poté, co byl propuštěn z ministerstva vnitra, se Michajlović stal významným svědkem obžaloby u mezinárodního soudu v Haagu.

[6] Nožina, M.: Drogy a peníze. Mezinárodní politika 7/1993, s. 14; interview s Alainem Labroussem, které zpracoval Vincent Hueux: Alerte Drogue: les nouveux trafiquants, L'Express, March 13, 1992, vlastní interview s A. L., Praha – říjen 1995, Paříž – červenec 1996.

[7] Bosnia-Herzegovina: Federating Criminal – Political Networks, The Geopolitical Drug Dispatch, No 56 – June 1996, s. 1–4, Serbia: The Three State Pillars of the Drugs Trade, The Geopolitical Drug Dispatch, No 58 – August 1996, s. 1–3 Serb Volunteer Guard (SDG/SSJ) Arkan Tigers. FAS Intelligence Resource Program http:/www.fas.org/irp/world/para/sdg.htm.

Výtěžky z kriminálních aktivit putovaly (a putují) do Makedonie a na Kypr, které byly již v době komunismu využívány jugoslávskými tajnými službami při vývozech zbraní. Část z peněz směřuje na tajná bankovní konta srbských politických stran a státních organizací. Tyto prostředky jsou pak dále využívány k nákupu zbraní, především v Rusku, prosazování politických cílů a financování srbské lobby v USA, Británii a Rakousku.

V *Černé hoře* je situace poněkud odlišná. Silně se zde angažuje především italský organizovaný zločin. Dvě odnože italské mafie, *La Sacra Corona Unita* (z jihoitalské Apulie) a *Camorra* (z oblasti Neapole), zde investují do realit a podnikání v oblasti turistiky. Zároveň přes Černou horu vybudovaly kanál pro přepravu heroinu z Turecka a Balkánu. Významnými překladišti na cestě drog se stalo Bari a malé adriatické přístavy. Z Itálie do Jugoslávie putují přes Černou horu rovněž zbraně, kokain a syntetické drogy. Tranzitní operace zde zprostředkovávají především tři mocné skupiny – Podgoricův klan, Nikšićův klan a klan ovládající vojenský přístav v Kotoru. Místní úřady zachovávají vůči pašerákům pozici mrtvého brouka a jejich aktivity v tomto ohledu jsou minimální.

V *Bosně* údajně existují dvě překupnické sítě – muslimská a chorvatská, zaměřené především na obchod s drogami. Muslimská síť dodává marihuanu vedle Mostaru i do Sarajeva, Zenice, Tuzly. Za šéfa této sítě označil sarajevský deník Ljiljan bývalého bosenského ministra vnitra Bakira Alispahiće. Tento muž vytvořil během konfliktu za finanční pomoci Íránu „humanitární databázi" na podporu obětem války. Pod jejím krytím se však věnoval budování rozsáhlé muslimské kriminální sítě, která zasahuje do řady zemí Evropy a do USA. V rámci chorvatské sítě byla v 90. letech nejaktivnější skupina v Mostaru vedená „Stelou" Antem Martinovićem a Mladenem Naletilićem alias „Tutou", kteří představují extremistické křídlo v HDZ (vládnoucí nacionalistické straně v Chorvatsku). Generál Ante Matrinović je zločinec, který se za války stal šéfem extrémně pravicové chorvatské milice HOS, proslulé svou krutostí. Mladen Naletilić je původně emigrant, ustašovec – a rovněž dlouholetý spolupracovník jugoslávské tajné policie. V Mostaru se stal velitelem tzv. „trestných milicí" (*kaznjenička bojna*), která vykonávala pro Chorvaty „špinavou práci". Řada jejích členů byli uživatelé drog.

Bandy tohoto typu v Mostaru terorizují místní obyvatelstvo a vybírají „daně" od obchodníků a majitelů kaváren. Stelova a Tutova skupina má své odnože v chorvatském hlavním městě Záhřebu a v Severní Americe.

V Mostaru lze dnes sehnat všechny druhy drog za podmínky, že je máte čím zaplatit: hašiš, kokain, morfium a také syntetické drogy. Smíšené chorvatsko-kolumbijské sítě, které se napojují na prodej zbraní, budují v Chorvatsku laboratoře, aby mohly vyhovět poptávce. Tyto laboratoře jsou zakládány v oblasti mezi přístavy Split a Rijeka-Pula. Příznačné je, že tyto přístavy sloužily za války jako hlavní kanály dodávek zbraní a vojenského materiálu ze Západu do Chorvatska. „Brazilské a argentinské sítě zabývající se obchodem se zbraněmi nyní přecházejí na kokain", sdělil zpravodaji OGD penzionovaný důstojník chorvatské armády. Podobně jako v případě konfliktů v jiných částech světa, i v Jugoslávii se tedy obchod s drogami a se zbraněmi prolnul. Často se v něm angažují bývalí vojáci – příslušníci nacionalistických armád, ozbrojených milicí, Chorvati a Srbové z francouzské Cizinecké legie, „Afghánci" a příslušníci bývalé armády jugoslávské federace.

Není proto překvapením, že obchod s drogami zde svou proorganizovaností často připomíná dobře fungující vojenskou operaci.

Konec nepřátelství v Bosně, ukončení srbského embarga a znovuotevření dálnice Bělehrad – Záhřeb, poskytuje této „mladé" generaci zločinců na Balkáně nové možnosti k expanzi do světa. Zločinecké mafie jsou propojeny s nejvyššími vládnoucími kruhy zemí bývalé Jugoslávie a operují pod rouškou legálního podnikání. Jejich profesionalita je již dnes často srovnatelná snad jen s profesionalitou státních tajných služeb. Pro okolní svět, zejména pro Evropu, představují obrovské nebezpečí.[8]

Mimo jugoslávské území působí výborně vybavené a zorganizované skupiny postjugoslávských zločinců ve Švýcarsku, Německu a dále v Dánsku, Lucembursku, Maďarsku, Polsku, Bul-

[8] Bosnia-Herzegovina: Federating Criminal – Political Networks, The Geopolitical Drug Dispatch, No. 56 – June 1996, s. 1-4, Serbia: The Three State Pillars of the Drugs Trade, The Geopolitical Drug Dispatch, No 58 – August 1996, s. 1–3.

harsku i jinde. Značně znepokojující je jejich schopnost úspěšně distribuovat drogy v zemích východní Evropy, včetně České republiky, s nimiž mají Postjugoslávci na rozdíl od svých tureckých a jiných konkurentů již dlouholeté kontakty. Jednotlivé skupiny se spojují do obchodních syndikátů a často působí v úzkém kontaktu se západoevropským podsvětím. Na území České republiky, a nejenom u nás, si pak mezi Postjugoslávci zcela mimořádné postavení vydobyly organizace etnických Albánců ze srbského Kosova a Makedonie.

Albánské zločinecké organizace

V Rakousku, Německu, Belgii, Maďarsku, Polsku, České Republice a dalších zemích Evropy vzrostl v posledních letech počet etnických Albánců pocházejících většinou z Makedonie a srbského Kosova, kteří byli zadrženi v souvislosti s nelegálním obchodem s drogami. Roku 1996 se Albánci stali téměř výlučnými dodavateli heroinu pro Švýcarský ilegální trh. V Německu dnes stojí v tomto oboru „podnikání" na druhém místě za Turky. Albánské organizace se staly ve světě nelegálního obchodu s drogami pojmem.

Rovněž v České republice jsou mezi zahraničními zločineckými organizacemi Albánci z Kosova v tomto oboru bezesporu „číslem jedna". Během doby u nás dokázali vytvořit efektivní a relativně stabilizovanou síť, sloužící jak k distribuci drog na českém území, tak i k jejich tranzitům do dalších států Evropy. Nejfrekventovanějšími destinacemi drogových tranzitů jsou Německo, Švýcarsko, Španělsko, Velká Británie a skandinávské země.

Albánci nezaostávají ani v dalších výše citovaných kriminálních oborech. Svoji dominantní pozici si vydobyli brutalitou v potírání nežádoucí konkurence, korupcí a obratným využíváním mezer v legislativách a správních systémech hostitelských zemí.[9]

[9] Ke kapitole srv. Nožina, M.: Albánský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 4/2000, ss. 35–37; Nožina, M.: Albánské drogové organizace. Bulletin Národní protidrogové centrály Policie ČR, 1/1999, s. 29–34

Novodobá historie Albánců, to je téměř nepřetržitý řetěz snah o vymazání tohoto nepoddajného etnika z mapy na jedné straně i urputného boje o zachování si národní identity pod dusivým tlakem mnohonásobně mocnějších sousedů na straně druhé. Ve víru historických událostí se území kdysi mocného národa stalo součástí Makedonie (25 % albánského obyvatelstva), srbské provincie Kosova (85 % albánského obyvatelstva). Srbové a Chorvati považovali Albánce již v dobách bývalé Jugoslávie za podřadné spoluobčany. Ani v samostatné Albánii neměli prostí Albánci na růžích ustláno. Režim stalinistického diktátora Envera Hodžy zde tvrdě potlačoval jakékoliv svobodné projevy a zcela zdevastoval domácí ekonomiku. Ta už po léta patří k nejslabším v Evropě.

Když se začal rozpadat komunistický blok, zdvihla se emigrační vlna Albánců, kteří putují za vidinou lepších existenčních podmínek na Západ. Tuto emigraci ještě zintenzivnilo propuknutí konfliktu v Jugoslávii, vyhlášení nezávislé Makedonie v roce 1992, pád režimu Envera Hodžy v Albánii v roce 1992 a narůstající konflikt mezi Srby a Albánci v Kosovu.

Odhady tvrdí, že mimo území „Velké Albánie" (tedy vlastní Albánie a albánských enkláv v Kosovu a Makedonii) se dnes pohybuje 600 tisíc až 1 milion etnických Albánců. Tito lidé, stejně jako i další uprchlíci, nejsou v evropských zemích rozhodně vítáni s otevřenou náručí. Pracovní příležitosti jsou pro ně značně omezeny. Mnozí z nich si v důsledku toho záhy uvědomili, že je pro ně výhodnější věnovat se sice riskantnějším, ale o to výnosnějším kriminálním aktivitám, než trávit život v uprchlickém táboře či třeba zametat ulice. Výnosný „obchodní" artikl se sám nabízel – drogy, které byly přes oblasti bývalé Jugoslávie osídlené Albánci pašovány již v dobách komunismu. Pašování a překupnictví drog se pro tyto lidi stalo regulérní podnikatelskou činností, ve které se mimořádně „osvědčili". Mezinárodní drogové kruhy dnes albánské sítě hojně využívají k přepravě drog na Západ.

Tradičním zdrojem drog pro albánské organizace je Turecko. Vedle toho rozvíjejí spolupráci s Kavkazany – Ázerbájdžánci, Gruzínci, Dagestánci, Armény. Vůči tureckým syndikátům mají

v této souvislosti jednu výhodu – nepřátelství až nevraživost ze strany kavkazských mafií vůči jejich tureckým konkurentům. V Evropě k tomu po dlouhou dobu přibývala i další výhoda – tradiční západoevropská, zejména německá xenofobie, díky níž je každý Turek považován za potenciálního pašeráka. Dnes už Albánci, zejména Albánci z Kosova, automaticky vyvolávají podezření a nepohodlnou pozornost policie a celní služby evropských zemí, stejně jako jejich turečtí „kolegové".

Faktory růstu albánského zločinu

Expertizy se shodují na zhruba čtyřech hlavních stimulech, které významně podpořily vývoj albánského organizovaného zločinu. Prvním z těchto stimulů bylo rozbití italsko-americké drogové distribuční sítě na východním pobřeží USA, známé jako „Pizza Connection", které umožnilo nově příchozím obsadit uvolněný drogový trh. Albánci, zaujímající v té době nejnižší příčky drogové kriminální hierarchie a pracující v podřízenosti na zahraničních seskupeních, začali rozvíjet vlastní nezávislé operace.

Druhým stimulem byl pád komunismu v Albánii a přechod Albánie na svobodné tržní hospodářství. Deregulace hospodářství, privatizace a následný chaos doprovázený rozkrádáním a přisvojováním si státního majetku, politickými boji a rozvětvenou korupcí ve státní správě výrazně napomohl rozvoji organizovaných kriminálních sítí v této zemi.

Za třetí – růst politické moci srbského „silného muže" Slobodana Miloševiće na konci 80. let vyústil v potlačování práv Albánců v jugoslávské provincii Kosovo. Milošević odstranil všechny etnické Albánce z kosovského parlamentu a v roce 1989 zrušil autonomní status provincie. V reakci na jeho politiku se v Kosovu a v prostředí albánských emigrantských komunit ve Švýcarsku, Německu, Francii a jinde. začaly formovat nacionalistické skupiny odporu. Jejich činnost koordinovaly organizace typu mafie, vytvářené na základě albánské tradice loajality k rodinám a klanům – *fares*. Prostředky na boj tyto organizace získávají pomocí kriminálních aktivit, jako je obchod s drogami, se zbraněmi, pašování cigaret a vybírání neoficiálních „daní" od příslušníků albánské emigrantské komunity. Odhaduje se, že v polovině

90. let tyto prostředky činily 300–500 milionů amerických dolarů ročně; to představuje 15–20 % albánského hrubého domácího produktu.

Čtvrtým, a pravděpodobně nejvýznamnějším momentem, bylo propuknutí války v Jugoslávii. Albánská kriminální seskupení se v ní stala dodavatelem zbraní a pohonných hmot do zemí postižených embargem OSN. Zároveň začala aktivně působit na balkánské drogové cestě.[10] Významným zdrojem jejich příjmů se stalo i pašování lidí. Během války dopravovaly jejich sítě do Evropy 10 000 Albánců měsíčně. Po změně politické situace se řada těchto organizací začala věnovat i pašování bývalých nepřátel – Srbů a také Kurdů, Číňanů aj.

Vojenská mise NATO v Kosovu, která donutila Srby stáhnout se z území provincie, umožnila na druhé straně albánským zločineckým seskupením rozšířit svůj vliv a proniknout hluboko do ekonomiky a politiky Kosova.[11] Příznačné je, že zatímco v době jugoslávské správy za vlády prezidenta Miloševiće byly přes Kosovo pašovány přibližně dvě tuny heroinu měsíčně, během dvou let mezinárodní správy stouplo toto množství na 5 tun.[12]

Albánie – Kolumbie Evropy

Tímto termínem dnes označují některé analýzy roli Albánie v evropském obchodu s drogami.[13] Je smutnou skutečností, že jevy jako korupce, organizovaný zločin, násilí a obchod s drogami vybujely v Albánii na pozadí demokratických změn v takové míře, že silně zasahují nejen do života Albánie samé, ale představují vážnou hrozbu pro celou Evropu.

Již v dobách izolace, kterou vůči svým sousedům praktikoval Hodžův stalinistický režim, bylo pašování zboží přes hranici nebezpečným, ale lukrativním způsobem podnikání. Už v té době

[10] Srv.: Jamieson, A.-Sily A.: Migration and Criminality: the Case of Albanians in Italy. CSS/CEMES for the Ethnobarometer Programme 1998. Ethnobarometer Programme Working Paper Number 1,(internetová verze).
[11] Cilluffo, F.-Salmoiraghi, G.: And the winner is – the Albanian mafia. Washington Quarterly, Autumn 1999, Vol. 22 Issue 4, p. 21.
[12] Veřejné slyšení v Senátu ČR dne 30. 1. 2002 (J. Dienstbier).
[13] Lidové noviny 7. 7. 1997.

se vytvořily rozsáhlé pašerácké sítě, které stačily zásobovat nedostatkovým spotřebním zbožím kvetoucí černý trh v zemi. Po pádu Hodžova režimu tyto sítě nijak neztratily na významu a naopak expandovaly do zahraničí. Organizovaný zločin si v Albánii podal ruce se státní nomenklaturou a zapustil v jejím prostředí kořeny, které nebude tak snadné zpřetrhat. Snad nejvýrazněji se toto spojení projevilo v tzv. „Případu pyramidových her".

První velkou „obchodní" příležitost poskytla albánské mafii občanská válka v sousední Jugoslávii a následné embargo, uvalené mezinárodním společenstvím na Srbsko a Černou horu a řecká blokáda Makedonie. Albánská mafie, ve spolupráci s italskou mafií, zejména *Sacra coronou unitou* z Apulie a neapolskou *Camorrou* dodávala do embargem postižených zemí zbraně a pohonné hmoty. Výměnou za ně získávala drogy, levnou pracovní sílu a inkasovala nemalé finanční částky. Ty bylo třeba legalizovat. Tehdy se objevil projekt pyramidových her, při nichž vkladatel mohl získat mnohonásobek původně vložené částky.

Pyramidové hry závisejí na neustálém přílivu čerstvých peněz. Všude ve světě nedokázaly „pyramidové" finanční instituce (jako např. již citovaný MMM v Rusku) získávat dostatečný počet nových platících klientů déle než dva roky. V Albánii však hra přetrvala mnohem déle. Důvod ale nespočíval ve vysoké důvěřivosti a koupěschopnosti Albánců. Hnacím motorem her se staly „špinavé peníze" z embargovaných obchodů, legalizované v albánském pyramidovém soukolí. V mezinárodním finančním světě nepříliš důvěryhodné, nicméně oficiálně licencované albánské banky provádějící pyramidové hry, se k tomuto účelu výborně hodily. Navíc se jednalo o finanční instituce propagované státní televizí a strážené státní policií. Byla to odměna vlády za to, že pyramidové banky financovaly volební kampaň „modrých" – Demokratické strany pozdějšího prezidenta Saliho Berishy – a jak vyšlo najevo později, prováděly i převody financí vedoucích činovníků na „bezpečnější" konta mimo Albánii – zejména do Itálie. (Právě tato konta umožnila řadě příslušníků albánské státní elity po opětovném nástupu postkomunistické levice k moci vcelku pohodlně emigrovat do zahraničí.) Statisíce malých albánských účastníků pyramidových her se touto cestou stalo spoluúčastníky gigantického „praní špinavých peněz" a obskurních finančních operací, zasahujících do prostředí vládních špiček v hlavním městě Tiraně.

Proud peněz z balkánského konfliktu roztáčel albánské pyramidové hry až do zrušení embarga. Poté překupníci na jejich provozování rychle ztráceli zájem. Navíc pyramidové banky zhruba ve stejné době začaly přitahovat pozornost Mezinárodního měnového fondu, a staly se tak méně bezpečnými pro transakce italského a albánského organizovaného zločinu. Finanční pramen her vysychal. Ve snaze uklidnit znepokojené investory, pyramidové banky ještě zvýšily své již astronomické úrokové sazby (zvláště na severu země) a začaly tiše převádět peníze z „pyramidových" kont na účty italských a albánských zločineckých organizací a investovat je na Západě. Během šesti měsíců tak postupně převedly na 500–800 milionů amerických dolarů. Když k této částce přičteme defraudované zisky „pyramidových" družstev z jihu Albánie, provozovaných většinou italskými firmami, zjistíme, že v této malé zemi došlo k loupeži století.[14]

Moc albánských klanů

V Albánii se nic významného neděje bez vědomí silných rodinných klanů, *fares*. Největší moc mají klany Gege na severu a Toske na jihu. Mezi oběma „rodinami" existují značné rozdíly a tradiční řevnivost.[15] Klan Gege se v době společenských změn postavil na stranu demokratů a po jejich vítězství v roce 1992 prostřednictvím svých zástupců kontroloval prakticky neomezeně státní instituce – to přinejmenším do března 1997, kdy prezident Berisha v zájmu uklidnění rozbouřené situace v zemi jmenoval albánským premiérem reprezentanta opozičních socialistů Bashkima Fina. S klanem Gege byl spojen např. bývalý ministr vnitra Berishovy vlády Agón Musaraj, obviněný ze systematického napomáhání skupinám porušujícím embargo uvalené na Černou horu a obchod s drogami, a rovněž ministr obrany Safet. Zhulali údajně zapojený do nelegálního obchodu se zbraněmi, pohonnými hmotami a cigaretami. Díky kontaktům ve vládě se severním *fares* prostřednictvím jimi kontrolovaných „pyramidových" bank podařilo včas zablokovat značnou část příjmů z her a na „pyramidovém" krachu spíše vydělat. Navíc získaly oficiální ujištění prezidenta, že jim budou případné ztráty uhrazeny.

Naproti tomu jižní klany, které měly po 50 let monopol na moc v Albánii Envera Hodži a jejichž členové tradičně zaujímali nejvyšší místa v albánské tajné službě *Sigurimi*, policii i armádě, byly nuceny se během demokratických změn z politické scény stáhnout a přenechat i značnou část svých výnosných nelegálních transakcí agresivnějším skupinám ze severu. To byl hlavní důvod,

[14] Nožina, M.: Za „pyramidami" stojí mafie a drogy. Lidové noviny 7. 7. 1997.
[15] K tomuto problému srv. Tesař, F.: Gegové a Toskové. Expertiza pro Ministerstvo obrany ČR, září 2000 (nepublikováno) Uloženo v Ústavu mezinárodních vztahů, Praha).

proč se jižní klany postavily do čela povstání proti vládě v Tiraně. Nešlo jim přitom pouze o svržení demokratů v čele s Berishou. V pozadí stojí i snaha o likvidaci moci severních *fares* a o kontrolu obchodů s italskou mafií, jež se v Albánii pevně usadila. Toto soupeření pokračuje i po volbách.

Zájem albánských zločineckých organizací se stále více zaměřuje na ilegální imigranty a drogy. Právě z jejich prostředí se rekrutují údajně „desítky tisíc drogových kurýrů", z nichž je nemálo dětí. Imigranti si tak „odpracovávají" cestu na Západ. Do evropského prostoru dnes albánským kanálem pronikají vedle hašiše i velká množství tvrdých drog – heroinu a kokainu. Drogy přicházejí většinou z Pákistánu a Afghánistánu přes Turecko, ale i z „kokainových států" Latinské Ameriky. Na miliardových obchodech s drogami pašovanými přes Albánii se dnes podílejí albánské, turecké, kurdské a jihoitalské mafie. Údajně byla zaznamenána činnost i americké *Cosa Nostry*.

Krásná oblast Shijaku, ležícího asi 20 kilometrů od albánského hlavního města Tirany, je pověstná svými vilami, jež tu v uplynulých letech vyrostly jako houby po dešti. Nad některými ze šesti stovek novodobých „paláců" vlají švýcarské prapory. Místní představitelé hrdě ukazují své město návštěvníkům a označují jej za vzor pro ostatní Albánii. Pomíjejí přitom fakt, že řada mladých obyvatel Shijaku má zkušenost s vězeními v Německu či Švýcarsku a další z nich se stali oběťmi drogové závislosti, jež je zde považována za politováníhodný „pracovní úraz".Toto nápadné bohatství v „chudobinci Evropy" má totiž ilegální původ: peníze z obchodu s drogami.

Když počátkem 90. let prchaly tisíce Albánců před komunistickou diktaturou ze země, rozhodli se mnozí z nich pro Švýcarsko. Již po několika málo letech se zpět do vlasti začali vracet první drogoví zbohatlíci, stavět si zde luxusní vily s bazény a vystavovat na odiv drahé západní vozy. Po celé Velké Albánii se začaly šířit pověsti o „bohatství, které člověku může snadno spadnout do klína". Do Švýcarska i dalších zemí Evropy začali za obchodem s drogami odcházet další a další mladí Albánci – mnohdy s požehnáním svých rodin. Pro řadu obyvatel zdevastovaného venkova se vysílání rodinných příslušníků na Západ stalo způsobem ekonomického přežití. Naopak, tři roky „dělání byznysu" v západní Evropě údajně stačí k tomu, aby si navrátilci mohli doma žít na vysoké noze.

Luxusní domy vyrůstají i v jihoalbánském přístavním městě Vloře – s tím rozdílem, že zde nad „paláci" většinou vlají italské vlajky. Na rozdíl od severského Shijaku ovládají Vloru příslušníci jihoalbánských *fares*. Vlorští pašeráci, vlastníci rychlých člunů nazývaných *skafi* neustále pendlují mezi Albánií a apulijským pobřežím v Itálii. Do Itálie

dopravují imigranty, v opačném směru přivážejí pohonné hmoty a nedostatkové zboží. Jejich lodě jsou schopné pobrat i 60 pasažérů, z nichž každý platí 500 dolarů. Za jednu velkou ilegální zásilku lidí a heroinu jsou schopni vydělati i sto tisíc dolarů. Pro srovnání – mzda celníka ve Vloře, který navíc zpravidla patří ke stejnému klanu jako pašeráci, činí zhruba 100 dolarů měsíčně.[16]

Jižněji ve směru k hranici s Řeckem nabývá drogový byznys jiné podoby. V posledních pěti letech byl z Řecka vrácen do Albánie více než milion emigrantů, mnozí z nich i několikrát za sebou. Zatímco zpočátku přicházeli do Řecka samostatně, po zpřísnění pohraničních kontrol začali využívat služeb řecko-albánských pašeráckých organizací. Jejich členové importovali v posledních třech letech z Peloponésu a Thessaly na albánské území i pěstování marihuany a výrobu hašiše. Export albánského hašiše zpět do Řecka dosáhl takového objemu, že byl řecký ministr vnitra Giorgos Romeos nucen upozornit na tuto skutečnost Evropské společenství. Romeos se přímo zmiňuje o kombinovaném pašování lidí a drog, a to nejen kanabinoidů, a rovněž o využívání ilegálních imigrantů jako kurýrů.[17]

V mnoha oblastech současné Albánie přetrvává chaos po nedávných nepokojích. Společenské dění silně ovlivňuje organizovaný zločin a klanové třenice. Ze zkorumpovanosti jsou obviňováni demokraté, stejně jako socialisté. Nelegální aktivity se prolínají s nacionalistickými zájmy. Tradiční zákony odplaty jsou neobyčejně tvrdé a sahají daleko za hranice odčinění reálné křivdy. To vše vytváří z této země centrum nestability na Balkáně, ohrožující celý region Evropy. Oficiálně vyhlášený program socialistické opozice, který předpokládá „nastolení práva a pořádku" v Albánii, dosažení „průhlednosti" finančních společností, uskutečnění privatizace a liberalizace hospodářství, reorganizace armády a tajné policie aj., bude za současné situace mimořádně obtížné realizovat.[18]

[16] Zdroj: Observatoire géopolitique des drogues, Paříž.
[17] Tamtéž.
[18] Nožina, M.: Za „pyramidami" stojí mafie a drogy. Lidové noviny 7. 7. 1997.

Kosovo a Makedonie – zbraně pro Velkou Albánii

Zásilky drog, zadržené v různých zemích Evropy, pocházejí nejčastěji z Prištiny (hlavního města Kosova), Skopje (hlavního města Makedonie) a Skadaru (významného městského centra na severu Albánie). Dvě pohraniční města – Vratnica na Makedonské straně a Biastnica na kosovské straně, ležící blízko sebe, se stala významnými středisky albánských pašeráckých klanů, jejichž příslušníci žijí na obou stranách hranice. Zprávy hovoří rovněž o malém městě Aveliki Trnovac ve vlastním Srbsku, osídleném Albánci, jako o místě, odkud je albánský obchod s drogami řízen. V Grand Hotelu ve Skopje je podle zpráv z počátku roku 1995 celé hotelové patro rezervováno pro novou mafiánskou elitu, která se obléká u Armaniho, jezdí po městě v mercedesech a využívá diskrétních služeb osobních strážců vyzbrojených samopaly, a to před očima nečinné policie. Makedonská vláda oficiálně označuje tyto mladé Albánce, vystavující provokativně na odiv své bohatství, za „obchodníky", kteří si musejí v „těžkých časech" sami zajišťovat ochranu. Konflikt mezi etnickými Srby a bosenskými muslimy navíc dlouho zajišťoval albánské mafii „pochopení" určité části muslimské komunity v Makedonii, která považuje albánské obyvatele srbského Kosova za „pátou kolonu" uvnitř Jugoslávie, a tudíž za spojence ve své „svaté válce".

Více než dva miliony Albánců, kteří tvoří 85 % obyvatel Kosova, byly v závěru 80. let zbaveny nejen politické autonomie, ale také základních etnických práv v oblasti školství, kultury a vědy. Světové společenství, které rozhodně podpořilo právo na sebeurčení dvou milionů Slovinců a nakonec – i když zdaleka ne tak energicky – státoprávní požadavky stejného počtu bosenských muslimů, ponechalo albánskou komunitu v Kosovu jejímu osudu.

Jak poznamenal historik Jan Pelikán: „Albánci v Kosovu paradoxně doplatili na zdrženlivost, na přesvědčení, že proti cizímu útlaku je mnohem účinnější nenásilný odpor než boj se zbraní v ruce". Tato zdrženlivost však měla své meze. Odpor proti hegemonistické politice dominantních Srbů nakonec vyústil v ozbrojené střetnutí. V roce 1996 o sobě dala razantně vědět Kosovská osvobozenecká armáda (UÇK) sérií pumových útoků v domech kosovských Srbů a Albánců, podezřelých z „kolaborace" se Srby. Když o rok později zahynulo při dalších útocích několik desítek osob, organizace si získala pověst eskader smrti.

Poté, co v roce 1998 propukl v Kosovu otevřený konflikt, rozjeli se emisaři UÇK po Evropě, aby zvěstovali půl milionu kosovských Albánců, že ozbrojený boj za svobodu začal. Do řad Kosovoalbánské armády se přihlásily tisíce mladých lidí. Zároveň emisaři UÇK začali vybírat mezi svými krajany v zahraničí příspěvky na válku. S jejich činností jsme se v této souvislosti setkali i v České republice. Informace z mezinárodních policejních zdrojů tvrdí, že část účtů UÇK platí albánská mafie. V těchto souvislostech nabývá činnost albánských kriminálních organizací novou politickou dimenzi. Obchod s drogami získává v jejich prostředí líbivý nátěr „služby národu". Podle vyjádření specialisty z protidrogové brigády curyšské policie Albánci „mají drogový trh pevně v rukou. Jsou stále drzejší a k tomu se dmou pýchou, že pomáhají vlasti".[19]

Po rozpadu Jugoslávie znovu ožila i stará idea nastolení „Velké Albánie" – svrchovaného státu Albánců, doposud žijících rozděleně na území Albánie, Makedonie a Srbska. Silný ohlas nalezla zejména v prostředí severoalbánských klanů, jejichž příbuzenské vazby pokrývají jak značnou část vlastní Albánie, tak i rozsáhlá území Kosova. Část výtěžků albánských zločineckých skupin je vynakládána i na tento účel. Příznačné je, že nezanedbatelný počet albánských překupníků drog, zadržených na našem území má příjmení, jež prozrazují jejich příslušnost k severoalbánským klanům.

Albánské pašerácké organizace mají kontakty na Švýcarsko, Německo a země SNS, tedy regiony známé svými nelegálními trhy se zbraněmi. Barterové obchody zbraně – drogy – peníze s těmito zeměmi realizují již nejméně od počátku 90. let. Důsledek těchto obchodů a činnosti pašeráckých sítí dodnes můžeme vidět v severní Albánii: třebaže albánská armáda trpí nedostatkem vojenského materiálu, paravojenské skupiny v severoalbánské Skordě (domovské základně albánské mafie) jsou přezbrojeny. Velké zásilky zbraní odtud směřovaly i do válčícího Kosova.

[19] Zdroj: Policie Curych.

Ilegální kanály na dodávky zbraní, schopné překonat jakékoliv embargo, finanční zdroje pocházející z obchodu s drogami a dalších nelegálních aktivit, zpolitizované kriminální aktivity; to vše může udržovat konflikty na Balkáně při životě po léta; a zároveň roztáčet kola kriminálního byznysu po celé Evropě.

Struktura a fungování albánských zločineckých seskupení

Velkým problémem pro bezpečnostní složky je uzavřenost albánské komunity, kde ve zločineckých strukturách existuje zákon mlčení a každá případná spolupráce s policií je trestána. Perzekuce směřuje nejen proti dané osobě, ale i jejím rodinným příslušníkům. Mezi těmito lidmi panuje atmosféra strachu a nedůvěra v zákonnou moc.

Albánci mají sklon vytvářet zločinecká seskupení na základě tradičních rodinných klanů – *fares.* Tento model vychází z velice silné vzájemnosti mezi Albánci, založené zejména na rodinných vazbách. Obvyklým modelem emigrace Albánců na Západ bylo a je, že např. jeden z bratrů vycestuje a nalezne si zaměstnání v Německu. Okamžitě pak zve k sobě dalšího bratra, bratrance apod. Na Západě tak vznikají soudržné albánské „krajanské ostrůvky". V řadách Kosovské osvobozenecké armády UÇK společně bojoval nemalý počet dvojic, trojic atd. sourozenců a příbuzných.[20]

Rovněž kriminální skupiny často tvoří blízcí příbuzní – bratři, bratranci, strýcové. To jim zajišťuje vysokou vnitřní integritu a bezpečnost. Kodex cti členů albánských klanů – *Lejko Dukajdzini* –, totiž nařizuje mlčet v případě zatčení. Na druhé straně, je-li zatčen a odsouzen, nemusí se albánský překupník drog obávat o osud svých blízkých – jeho „kolegové" se o ně postarají. Příznačné pro Albánce je i striktní dodržování *bessy* – absolutní respektování slibů a ústně uzavřených smluv.

Ženy zpravidla nebývají do zločinů zasvěcovány ani v gangu neoperují.

[20] Srv. Lageberich über die Organisierte Kriminalität in der Europäische Union 2000. Beitrag der Budnesrepublik Deutschland. Bundeskriminalamtes (dále BKA) Wiesbaden 2001.

Výrazný je i sklon k izolaci od ostatních zločineckých komunit – alespoň na nejvyšších stupních řízení. Tato izolace je z „podnikatelských" důvodů v posledních letech narušována. Propojování s jinými organizacemi překupníků se ovšem v převažující míře děje na základě obchodních „kontraktů" týkajících se dělby práce při přepravě drogových zásilek. Často si najímají občany jiných, zejména východoevropských zemí k přepravě a ukrývání drog. Na Balkánské cestě v poslední době výrazně preferují využívání těchto lidí při pašování menších zásilek různými cestami a s vysokou frekvencí. Spolupracují rovněž s místními drogovými dealery a využívají i služeb místních právníků. Tyto lidi ovšem nepovažují za plnohodnotné příslušníky svých organizací. Dohody s nimi uzavírají na dočasný „kontrakt" a v případě obtíží je neváhají obětovat. Ve svém argotu je označují jako „sluhy".

Pro albánské kriminální podnikání je charakteristická značná „obchodní zdatnost" a tvrdost v případě problémů – značnou pozornost v této souvislosti vzbudila vražda maďarského mediálního magnáta Jánose Fenyoa v květnu 1998.[21]

V sortimentu pašovaných drog převládá heroin a méně kanabinoidy. Několik Albánců bylo zatčeno v Itálii a v Německu v souvislosti s případy pašování kokainu. Nejméně dvě zásilky několika stovek kilogramů kokainu zadržené v řeckém přístavu Patras v roce 1996 měly být tranzitovány přes území Albánie.

Kromě obchodu s drogami se Albánci často věnují i dalším činnostem – organizování prostituce a vyděračství, padělání dokumentů, krádežím automobilů aj.

Invaze albánského zločinu do Evropy

Po deseti měsících koordinované spolupráce mezi makedonskou a italskou policií vyvrcholila v květnu roku 1994 rozsáhlá operace nazvaná „Makedonie". Jejím výsledkem byl úlovek v podobě 42 kg heroinu, vyrobeného v Turecku a směřujícího přes Balkán do Itálie. Ministerstvo vnitra Makedonie oznámilo, že od počátku roku 1994 zadržely jeho složky 68 kg heroinu původem z Turecka, určeného pro západní trhy. K nejvýznamněj-

[21] Slovo 1. 10. 1998.

ším záchytům došlo na hranici s Albánií. Mezi zadrženými výrazně převládali etničtí Albánci ze Srbska (kosovští Albánci) a z vlastní Albánie. V prosinci 1994 bylo ve francouzském Annecy zatčeno 12 překupníků drog, z nich 5 kosovských Albánců. Pokoušeli se převézt 18 kg heroinu.

Pouze během prosince 1994 bylo ve Švýcarsku pro drogové delikty zadrženo 120 Albánců z Kosova, Albánie a Makedonie. Pašeráci přitom využívali své krajany, kteří žili ve Švýcarsku a Německu jako drogové kurýry. Bylo nepochybné, že albánská invaze do Evropy eskaluje.

V roce 1996 se v Německu v souvislosti s drogami ocitlo za mřížemi na 800 Albánců. Ve švýcarských věznicích to byly dva tisíce. Švýcarská policie zaznamenala významný úspěch počátkem roku 1998, kdy během „Operace virus" zatkla 37 Albánců. Podle jejích odhadů však nadále 80% veškerého heroinu přichází do Švýcarska prostřednictvím albánského kanálu.

Fungování takového kanálu dobře ilustruje případ jednoho z významných kosovoalbánských „kmotrů" Músy Rifáta Selnamiho, odsouzeného v polovině května 1998 ve švýcarském Lausanne k vysokému trestu odnětí svobody. Soud tomuto muži prokázal účast na pašování 285,3 kg heroinu v první polovině 90. let.

Selmani (nar. 1958) požádal v roce 1980 ve Švýcarsku o politický azyl. Ze země byl dvakrát vypovězen – poprvé za účast na distribuci falešných dolarů a podruhé za převoz 1 kg heroinu. Roku 1994 založil v tureckém Istanbulu obchod a řídil odtud organizaci dopravující heroin do Švýcarska a dalších evropských zemí v kontejnerech na pohonné hmoty. Drogy nakupoval od tureckých překupníků a dopravoval je přes Skopje (Makedonie) do Pozharanu a Gjilanu (vesnic v Kosovu). Zde byly zásilky překládány do automobilů se švýcarskými poznávacími značkami a dopravovány přes Rakousko do Švýcarska. Selmani si poté vyzvedával peníze za dodávky v hotovosti na letišti ve Skopje, kam mu přicházely leteckou poštou.

Když lausannští policisté přicestovali do Istanbulu, aby ho zatkli, Selmani zabránil svému vydání tak, že se sám obvinil z drogových deliktů na turecké půdě. Z vězeňské cely v Turecku dál řídil svůj obchod pomocí telefonu, který mu ochotně zapůjčoval ředitel věznice až do doby, kdy byl vydán do Švýcarska.[22]

[22] Lebrun, M.: Trafic de drogue: le maximum pour le chef de la filière des Kosovars. 24 Heures, 19. 5. 1998 33, 1/1; Focas, C.: L'auteur du plus grand trafic de drogue en Suisse est jugé à Lausanne. Le Temps 13. 5. 1998.

Na konci 90. let prodělal švýcarský obchod s heroinem významné změny. Především – cena heroinu klesla z 500 švýcarských franků (350 USD) na počátku 70. let na dnešních 50 franků. Jde o natolik nízkou cenu, že se dnes v malé pouliční distribuci objevují i 5–10gramové balíčky heroinu. Druhou novinkou je, že i když si etničtí Albánci nadále zachovávají kontrolu nad více jak třemi čtvrtinami švýcarského trhu s heroinem, začínají se v jejich rámci stále razantněji prosazovat příchozí z Albánie na úkor etnických Albánců z Kosova. Albánci, ve snaze získat ve Švýcarsku politický azyl, se často vydávají za uprchlíky z Kosova. Podle švýcarských úřadů „je však jejich přízvuk často prozrazuje".[23] „Až doposud naši heroinomani získávali drogy od kosovských Albánců v Curychu. Dnes se albánští překupníci přesunuli do Ženevy a dodávají jim je až na zápraží", prohlásil Jean-Bernard Lagger, náčelník policejní brigády ženevského kantonu. Vedle toho nově příchozí Albánci, nespokojení s rozsahem heroinového trhu, vstoupili i do pouliční distribuce kokainu, kterou ve Švýcarsku doposud ovládaly západoafrické gangy a v menší míře Latinoameričané. K válce o teritoria nakonec nedošlo, protože Albánci omezili své dodavatelské aktivity na heroinomany, kterým začali zároveň dodávat kokain. Tuto drogu pravděpodobně nakupují v Turecku a Libanonu, kam je dopravována z Latinské Ameriky, zejména (prostřednictvím syrsko-libanonských sítí) přes Argentinu a Brazílii. Heroinové sítě ze Středního východu dnes přepravují rostoucí množství kokainu, zatímco turečtí „chemici" zakládají laboratoře na výrobu heroinu v Brazílii a Kolumbii, pravděpodobně i v Mexiku.

Šetření curyšského magistrátu dále zaznamenává, že „zatímco kosovští zločinci jsou tvrdí, Albánci (z Albánie – pozn. aut.) jsou daleko tvrdší, s větším sklonem k násilí. Zatímco Kosovoalbánci se pod tíhou důkazů obyčejně přiznají, Albánci mají pevnější nervy a popírají absolutně všechno, i když je pravda očividná". Švýcarské autority vysvětlují tento fakt tím, že i když jsou Kosovoalbánci i Albánci z Albánie organizováni na stejném klanovém principu, Kosovoalbánci náležejí k tradičně obchodnické diaspoře, zatímco Albánci, zejména ti, kteří pocházejí ze severu

[23] Informace: Policie Curych.

Albánie, jsou příslušníky mimořádně násilnických mafiánských *fares* s daleko tužšími vnitřními pravidly a vazbami.[24]

POSTJUGOSLÁVSKÝ A ALBÁNSKÝ ZLOČIN V ČR

Způsoby pronikání do České republiky

Zločinci z bývalé Jugoslávie a Albánie využívají k pronikání na české území a k získání povolení k trvalému pobytu obdobnou škálu postupů, jako další zahraniční zločinecká seskupení – zakládáním krycích firem, zneužíváním azylového práva, fingovanými sňatky apod.

Díky dobrým kontaktům se zkorumpovanými kruhy státní správy se u nás cítí relativně bezpečně. V případě problémů využívají služeb několika dobře placených českých právníků, kteří se na Balkánce „specializovali". Je symptomatické, že převážná většina kosovských Albánců „podnikajících" v oblasti zločinu v Čechách legálně vlastní zbraň, nebo i širší zbrojní arzenál. Zařizují si zde bez problémů zbrojní průkazy přesto, že neovládají český jazyk, a tudíž nejsou schopni absolvovat poměrně náročné testy, které vydání zbrojních průkazů podmiňují. Rovněž mobilní telefony mívají podle nepsaného pravidla registrovány na jinou osobu.

V pověstném „Enverově případu" v Olomouci, kdy šéf kosovoalbánského drogového gangu zavraždil svoji mladou přítelkyni, byl jeden z takových mobilních telefonů registrován dokonce na pracovnici policie. Problémem pro ně není ani získat další dokumenty potřebné k jejich trvalému pobytu a podnikání na českém území.[25]

[24] Dubois, E.: Suisse. La progression des Albanais d'Albanie. Report pro OGD, 9. 6. 1998. Dubois, E.: Comment les Kosovars avaient pris le contrôle du marché suisse de l'héroine. Le Temps (Švýcarsko) 12. 5. 1998.
[25] Zdroj: NPC.

Hlavní činnosti zločinců z Balkánu v České republice

Obchod s drogami. V současné době se podle odhadů nizozemských odborníků dostává šesti nově vytvořenými trasami „Balkánské cesty" na evropské trhy přibližně 1400 tun drog ročně.[26] Jedná se samozřejmě pouze o hypotetický výpočet, protože trasy se podle momentální situace pružně mění. Přesnější by proto bylo hovořit o určitých „tazích" ve směru na Evropu.

Ve spojitosti s Českou republikou jsou citovány zejména tři směry Balkánské cesty:

Istanbul – Kapitan Andrejevo (Bulharsko) – Bukurešť (Rumunsko) – Budapešť (Maďarsko) – Bratislava (Slovensko) – Praha (Čechy) – Waidhaus (Německo) — západní Evropa
Istanbul (Turecko) – Sofie (Bulharsko) – Bělehrad (Srbsko) – Budapešť (Maďarsko) – Bratislava (Slovensko) – Praha (Čechy), Furth (Německo) — západní Evropa,
Samsun/Istanbul (Turecko) nákladním člunem (Černé moře), Konstanca (Rumunsko), Maďarsko, Slovensko, Čechy, Německo, Nizozemsko, atd.[27]

V České republice se hlavní kanály Balkánské cesty rozvětvují. První směřuje do Velké Británie, druhý do Německa a Švýcarska, třetí, jež vznikl teprve v roce 1999, vede do Itálie a čtvrtá do skandinávských zemí.[28]

Příznačné pro Balkánskou cestu je, že v jejím rámci narůstá dělba práce. Po přechodu maďarských hranic mezinárodní obchodníci s drogami, nejčastěji Turci a Albánci, angažují slovenské, polské, maďarské a také české kurýry, kteří v jejich službách zajišťují přepravu zásilek dále do Evropy. Zvyšující se počet záchytů na Balkánské cestě totiž donutil obchodníky s drogami k určitým změnám taktiky: vypravují větší zásilky, které se cestou (pravděpodobně ještě před příjezdem do regionů států středový-

[26] LN, 8.12. 1993.
[27] Interpol, La Route des Balkans, Augmentation du trafic d'heroine d'Asie du Sud-Ouest à destination de l'Europe (1986–1990), Interpol, janvier 1991, s. 4–5 (konference Interpolu v Římě, s. 4–5).
[28] MFD 20. 9. 2000.

chodní Evropy rozdělí na menší, zásilky a ty se opět dělí na již konkrétní dodávky jednotlivým cílovým odběratelům. Toto druhé přerozdělování probíhá v poslední době často na území Slovenska, Maďarska a České republiky.

Do přepravy těchto „malých" zásilek jsou pro snížení nápadnosti zapojení občané té země, kde došlo k přerozdělení. Část takto přepravovaného heroinu bývá určena i pro trh tranzitující země. Další „novinkou" je využívání autobusů cestovních kanceláří pro pašování drog, kdy je přepravováno až několik desítek kilogramů v jedné zásilce. Do této činnosti jsou zapojeni i čeští přepravci. Přeprava drog v nákladních vozidlech TIR na Balkánské cestě ovšem i nadále dominuje.[29]

Již dnes se ukazuje, že hlavní tok drog putujících po Balkánské cestě, bude perspektivně směřovat více na jih – vysoká frekvence záchytů je zaznamenávána v maďarsko-rakouském pohraničí a také ve středomořských státech. V souvislosti s ukončením války v bývalé Jugoslávii a následnou sociální a ekonomickou nestabilitou v nástupnických zemích je rovněž možné očekávat obnovu řady tras, vedoucích přes tuto tradičně tranzitní oblast na Západ. Oslabení tranzitů na Balkánské cestě však pro Českou republiku ani zdaleka neznamená oslabení drogového problému jako takového. Vývoj v posledních letech jasně prokazuje rychlý přechod České republiky z tranzitního prostoru přepravy heroinu na prostor cílové distribuce. Změny na Balkánské cestě se nás proto v budoucnosti budou ještě bytostněji dotýkat.

Na trase Balkánské heroinové cesty vedoucí přes Českou republiku dnes jednoznačně dominují Albánci z Kosova a Makedonie společně se skupinami z Turecka a Bulharska. Česká republika jim často slouží jako azylová nebo domovská země.[30]

Princ Dobroshi, jeden ze tří nejvýše postavených bossů kosovsko-albánské drogové mafie v Evropě, stál v čele zhruba stočlenné organizace, která zajišťovala transporty heroinu z Turecka do České republiky

[29] Hungary: The Slovak and Slovenian Heroin Routes, The Geopolitical Drug Dispatch, No 48 – October 1995, s. 5.

[30] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).

a návazně do skandinávských zemí a Itálie. Byl pověstný svou krutostí a nekompromisností, která mu v prostředí kosovoalbánských zločineckých struktur zajišťovala výjimečnou autoritu. V roce 1993 ho dopadla norská policie a koncem roku 1994 byl v Oslu odsouzen ke 14 letům vězení. Dobroshimu se však podařilo z vězení v Ullersmo uniknout, když podplatil jednoho z dozorců. Ten ho propašoval ven v dodávkovém voze s prádlem.

Dobroshi uprchl ilegálními kanály do Chorvatska. Zde se někdy v roce 1997 na špičkové soukromé klinice podrobil plastické operaci obličeje (údajně za ni zaplatil 35 000 německých marek) a znovu se vrátil do drogového byznysu.

Protože severští protidrogoví specialisté (sdružení ke spolupráci v projektu Viking) předpokládali, že hledaný kosovský Albánec by mohl po změně totožnosti operovat ve středoevropském regionu, vyzvali ke spolupráci českou Národní protidrogovou centrálu a pracovníky protidrogového odboru Generálního ředitelství cel ČR. Docházelo k intenzivní výměně poznatků a informací. Policejní šetření nakonec po půldruhém roce odhalilo, že Princ Dobroshi žije pod falešnými doklady a s novou tváří na našem území. Nadále organizuje rozsáhlé transfery drog, zhruba dvě třetiny z nich směřují do Skandinávie a jedna třetina do Itálie. Navíc se objevily signály, že peníze z Dobroshiho obchodu s drogami mohou sloužit k nákupu zbraní.

Dobroshi si byl svým utajením natolik jistý, že se po Praze pohyboval bez ochranky a neozbrojený. Dokonce se v roce 1999 setkal na dobročinné akci v pražském Anenském klášteře s kosovoalbánským nacionalistickým předákem Ibrahimem Rugovou.

Na policejní schůzce v Kodani, kdy se k jednání sešlo na třicet policejních velitelů ze Skandinávie a čeští experti, byla dohodnuta závěrečná fáze operace „Klec". 23. února 1999 odpoledne, po krátkém sledování, zablokovala na křižovatce u pražského hotelu Hilton poblíž vltavského nábřeží tři civilně vyhlížející auta luxusní BMW, které zastavilo na červenou. Mezi dvojí výměnou světel na semaforu, bez omezení provozu, stačili policisté z českého Útvaru rychlého nasazení Dobroshiho vytáhnout z vozu a zajistit ocelovými náramky.

Čtyři hodiny nato policisté překvapili a také zadrželi v bytě v Praze 4 „náměstka" Dobroshiho podniku Limaniho Muratiho – muže středního věku a solidního manažerského vzhledu v saku a kravatě. Následně bylo na různých místech Evropy zatčeno dvaatřicet členů Dobroshiho zločinecké organizace.

V pražském Dobroshiho bytě policisté našli zbraně – samopal AK 47 s optikou čínské výroby a českou pistoli ČZ 75, počítačku na peníze a listinné důkazy o tom, že zisky z drogových obchodů šly na nákup zbraní. V osmi položkách byla doložena konkrétní objednávka pěchotních a raketových systémů. Kam zásilka zbrojního materiálu směřovala, zůstalo předmětem vyšetřování. Vzhledem k předcházejícím Dobroshiho kontaktům se jako pravděpodobný cíl jevilo Kosovo nebo jiné válčící země na Balkáně.

V létě roku 1999 byl Dobroshi za mimořádných bezpečnostních opa-

tření odeslán letecky, uzamčen v kleci, zpět do Norska, kde si odpykává zbytek trestu a poté bude ze země vyhoštěn. Kosovoalbánské podsvětí údajně za Dobroshiho osvobození vypsalo odměnu jednoho milionu marek.[31]

Po konkurenčních bojích v první polovině 90. let, poznamenaných řadou vražd, se situace na českém drogovém trhu víceméně stabilizovala. Albánci, i řada dalších balkánských kriminálních seskupení, omezili svoji přímou účast v pouliční distribuci drog na minimum. Tuto nebezpečnou aktivitu přenechali českým, arabským, vietnamským aj. dealerům. Česká policie zadrží v průměru každé dva týdny drogového dealera či kuryra – „pěšáka" pracujícího pro některou z kosovoalbánských organizací.[32]

Občané České republiky zpravidla zaujímají v drogové hierarchii pozici kurýrů. V rámci jednotlivých drogových klanů podstupují největší rizika za nejméně peněz. Většinou ani neznají jména hlavních organizátorů v pozadí. Poznatky policie ukazují, že důvěra v české kurýry klesá. Vynalézaví Češi v nejednom případě sdělí svým bossům, že jim zásilku zabavila policie, že byli oloupeni, že jim někdo neznámý odcizil zboží z vozidla a podobně. Existují i případy, kdy někteří vycestovali do Turecka, aby si zajistili originální lepící pásky, kterými se balí zásilky. Touto páskou přelepili balíček, ze kterého pro sebe předtím odebrali část drogy. Zboží tak nadále vyhlíželo jako originál od dodavatele. Proto si dnes organizátoři raději najímají kurýry z Polska.[33]

Mezisklady heroinu se v poslední době postupně přesouvají z České republiky zejména na Slovensko a do Polska. V tomto ohledu rovněž vzrostl význam Bulharska a dalších balkánských zemí, kde zůstaly značné zásoby heroinu po propuknutí válečného konfliktu v Afghánistánu.

V důsledku válečných operací v Afghánistánu poklesla produkce opia z odhadovaných 3276 tun v roce 2000 na 185 tun v roce 2001, tedy o 94 %.[34] Došlo k úbytku heroinu na drogo-

[31] Hrbáček, J.: Il capo della mafia. Týden 22/2000. s. 42–43; Kopic, J.: Vikong v kleci. Policista 7/1999, http.//www.mvcr.cz/casopisy/policista/1999/9907/npcentr.html.; zdroj NPC.
[32] Zdroj: NPC.
[33] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).
[34] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. c.d.

vých trzích po celé Evropě. Jedná se však pouze o dočasný stav. Ještě před začátkem konfliktu dokázala řada organizací své „zboží" z Afghánistánu vyvézt a uskladnit mimo jeho území. Vzniklé mezery začal rychle zaplňovat i heroin z oblasti „Zlatého trojúhelníku" v jihovýchodní Asii.

Předpokládá se, že jedním z hlavních důvodů, proč v balkánských zemích zůstávají nejlépe zásobená skladiště heroinu je očekávání nárůstu cen drogy v cílových zemích. Další příčinou je skutečnost, že po sebevražedném útoku teroristů na budovy Světového obchodního centra v New Yorku 11. září 2001 došlo k zpřísnění hraničního režimu v Evropě a zemích nacházejících se na Balkánské cestě.

V České republice se v důsledku toho objevily i signály o vstupu Kosovoalbánců do sféry obchodu s pervitinem a pouliční distribuce drog.[35]

Dochází i k případům, kdy se z Nizozemska pašuje kokain do Bulharska, kde dojde k výměně za heroin, který se poté dováží do České republiky.

Dobré kontakty Kosovoalbánců v Turecku a Bulharsku svědčí o tom, že i nadále musíme počítat s jejich silnou pozicí v rámci drogových organizací působících na českém území.[36]

Převaděčství a obchod s lidmi. Občané bývalé Jugoslávie hrají významnou roli také v tomto „oboru" vzhledem k dobré znalosti prostředí a kontaktům na české podsvětí. Tranzit migrantů bývá často organizován již z bývalé Jugoslávie, na hranicích se Slovenskem jsou skupiny přejímány a přepraveny do středisek poblíž německé hranice – Rumburku, Děčína, Varnsdorfu a Plzně. Převaděči jsou jak místní, tak postjugoslávského původu. S touto trestnou činností je úzce spojeno také padělání a pozměňování dokladů a nelegální držení zbraní. Servisní služby zajišťují převážně čeští občané a občané zemí, přes něž tranzity probíhají. Hladký průběh akcí se převaděči snaží zajistit také podplácením policejních a celních orgánů. V současné době je rovněž monitorováno napojení utečeneckých táborů na tento typ organizované kriminality.

[35] Tamtéž.
[36] Tamtéž.

V dubnu 1999 pozatýkala česká a německá policie v rámci akce „Tornádo“ dvaapadesát členů převaděčského gangu, který si touto činností vydělal nejméně sto dvacet milionů korun. Mezi zatčenými bylo kromě Čechů šest občanů bývalé Jugoslávie, čtyři Afghánci a dva Vietnamci. Ve skupině, která v České republice působila nejméně od roku 1994, figurovali i dva policisté z Hodonínska, kteří převaděčům pomáhali vyhýbat se hlídkám na česko-slovenské hranici. V tuzemsku kriminalisté zatkli třiačtyřicet členů zločinecké skupiny v Břeclavi, Hodoníně, Uherském Hradišti, Ústí nad Labem, Praze a Plzni. Plzeňská skupina, kterou tvořilo šest lidí, byla zapojena i do pašování drog. Přes hranici jich podle odhadů německé policie vyvezla desítky kilogramů. V Německu policie zatkla dalších devět lidí.

Součástí taktiky převaděčů bylo, že občas přes hranici převáděli současně dvě skupiny na dvou různých místech. Věděli, že když pohraničníci zadrží jednu výpravu, druhá skupina bez problémů projde. Průměrná cena za převedení do Německa se pohybovala kolem čtyř set dolarů za osobu. Uprchlíci platili předem. Vnitřní pravidla byla taková, že když se přechod nezdařil, měli běženci předplacen další pokus. Tato záruka platila pouze tehdy, když utečenci při výslechu mlčeli a neposkytli policistům žádnou stopu vedoucí k organizátorům.

K druhému pokusu pak utečencům, kteří v případě zadržení okamžitě požádali o azyl v České republice – a tudíž s nimi bylo zahájeno azylové řízení –, stačilo za pomoci převaděčů nepozorovaně opustit utečenecký tábor.[37]

Postjugoslávci rovněž působí jak v oblasti organizování prostituce na českém území, tak pracují jako verbíři prostitutek pro italské kriminální organizace.

Jako záminku využívají angažování dívek pro práci hostesek a modelek v Itálii. V České republice zakládají fiktivní obchodní firmy, přes které zařizují pozvání do Čech pro další „společníky“.

Mezi nejaktivnější patřily dvě firmy, které za tímto účelem založil srbský státní příslušník R. Š. Ten v Čechách uzavřel sňatek a tím u nás získal povolení k trvalému pobytu. V těchto dvou firmách bylo celkem 60 společníků a to z Alžíru, Sýrie, Jihoafrické republiky, Nigérie, Keni, a hlavně z bývalé Jugoslávie.

Mezi občany bývalé Jugoslávie figurují např. Š. M. či I. Č., známí v podsvětí a mimo jiné podezřelí z účasti na vydírání jugoslávských podnikatelů. I. Č. byl rovněž podezřelý z přípravy atentátu na prezidenta republiky Václava Havla v roce 1993.[38]

[37] MFD 30. 4. 1999.
[38] Macháček, Rumpl, c.d., s. 63.

Násilná trestná činnost. Po roce 1990 se stala doménou Jugoslávců stala placená ochrana v nově otevřených nočních klubech a barech. Postupně je však vytlačily „tvrdší“ skupiny z Ruska, Ukrajiny, Kavkazu a Bulharska. Podíleli se i na řadě loupeží a vražd „na objednávku“.

Postjugoslávci se dále věnují krádežím aut a jejich převozu na Balkán, podvodům a daňovým únikům. Vlastní několik kasin v České republice, která pravděpodobně „perou špinavé peníze“ pro italské kriminální organizace.[39]

Česká policie zaregistrovala v roce 2000 skupinu kosovských Albánců, která pomoci českých občanů, převážně Romů, vydírá na Karlovarsku své krajany, většinou majitele zlatnických obchodů. Albánci dále pašují zlato do obchodů, které v těchto lokalitách vlastní, obchodují s drogami a dodávají dívky do erotických podniků. Znepokojivá je skutečnost, že Albánci při tom začali velice úzce spolupracovat s ruskojazyčnými zločineckými skupinami, které ovládají velkou část lázeňské oblasti.[40]

Turecký organizovaný zločin

Turecko se rozprostírá na dvou kontinentech – v Evropě a Asii. Má pozemní hranice se zeměmi bývalého Sovětského svazu, Íránem, Irákem, Sýrií, Řeckem a Bulharskem, a také 8720 km dlouhé pobřeží podél Černého, Marmarského, Egejského a Středozemního moře. Tureckem procházejí tradiční pozemní cesty ze Středního a Blízkého východu do Evropy. Navíc má rozvinutou dopravní síť. To zněj učinilo přirozený most pro pašování opiátů z jihozápadní Asie do Evropy.

Většina nákladu opouští Turecko hraničním přechodem Kapikule u města Edirne směrem do Bulharska anebo přechodem Ipsala do Řecka. Je známa skutečnost, že přes východní a jižní hranice Turecka je pašováno množství omamných látek směřujících přes výše zmíněné hraniční přechody do Evropy. Dalším výchozím bodem pro přepravu kontrabandu je letiště Atatürk a námořní přístavy Istanbulu. Podle informací evropských zvlášt-

[39] Macháček, Rumpl, c.d., s. 63.
[40] Zdroj: ÚOOZ.

ních služeb je nyní Istanbul[41] hlavním střediskem překládky heroinu, určeného pro evropské trhy. V této turecké metropoli dnes žije 10 milionů lidí – z toho více než jeden milion Íránců a utečenců ze sousedních zemí. V této kosmopolitní společnosti se čile obchoduje a podniká – ať už legálně, anebo ilegálně. Jsou zde s úspěchem vyráběny falešné pasy zemí prakticky celého světa, tištěny falešné bankovky, promývány „špinavé peníze", distribuováno pašované zboží a kdoví co ještě. Zcela bezkonkurenčně se zde však dá vydělat na obchodě s drogami. Toto mimořádně výnosné podnikání v Istanbulu kontroluje několik překupnických skupin a rodinných klanů, které si v ničem nezadají s mafiány z New Yorku anebo Chicaga. V průběhu 80. a 90. let mezi nimi vynikly zejména rodiny Tirnovaliů, Bajbassinů, bratři Guevenové, klan Ekinciů, Epgulerů, Erezů, bratři Havarové a skupina Mehmeta Uzuna. Etablované istanbulské klany tvrdě hájí svůj drogový monopol a nekompromisně likvidují jakékoliv pokusy o konkurenci. Podle odhadů Interpolu opouští Istanbul každý den v průměru 100–150 kilogramů heroinu, určeného k prodeji v Evropě.[42] Známými drogovými trhy se staly Londra Camps a motely podél Londra Asfalti u letiště Atatürk.[43] Významný problém představuje také pašování psychotropních drog a prekurzorů (např. anhydridu kyselny octové) do Turecka. Tyto látky pocházejí převážně ze západní Evropy, zvláště z Německa, Rakouska, Maďarska a Bulharska.

Turecká narkomafie má své „spolupracovníky" prakticky ve všech evropských zemích. Největší část z nich se rekrutuje z přibližně 6 milionů příslušníků tureckých komunit, které jsou dnes roztroušeny ve Francii, Belgii, Švýcarsku, Dánsku i jinde.

Dva a půl milionu vystěhovalců z Turecka žije v Německu – nepočítaje v to neznámé množství ilegálních imigrantů. Většina z nich přišla do Evropy za prací jako nekvalifikovaní dělníci. Brzy ale zjistila, že je výnosnější prodávat drogy. Část evropských Turků zapojených do nelegálního obchodu s drogami však tvoří obchodníci, majitelé dopravních firem, restaurací, nočních

[41] Wegner 1991, c.d., s. 41–42.
[42] Nožina, M.: Zákruty „balkánské stezky". Reportér 7, č. 10, s. 20.
[43] Wegner 1991, c.d., s. 42.

klubů apod. Podle informací evropských protidrogových služeb převzaly skupiny zločinců z Turecka kontrolu nad transakcemi s heroinem ve velkém a nad různými mezitransakcemi v mnoha zemích Evropy.[44]

Drogový byznys ovšem není výlučně záležitostí etnických Turků. Německé analýzy ukazují, že ilegální obchod s drogami a jejich pašování do Evropy je sice z 95 % v rukou tureckých klanů, v nich však působí cca. 75 % etnických Kurdů.[45]

V souvislosti s islámskou revolucí a svržením íránského šáha povstali v roce 1979 i íránští Kurdové, podporovaní Irákem, proti novému režimu immána Chomejního. „Strážcům revoluce" se jejich vzpouru podařilo potlačit. Na dva miliony Kurdů uprchlo z Íránu do Turecka a část dále do západní Evropy. K nim se během války v Perském zálivu v letech 1990/91 a po následné vzpouře proti vládě iráckého diktátora Saddáma Husajna připojili i uprchlíci z Iráku. Pro skupiny Kurdů, které byly nuceny odejít na turecké území se pašování drog stalo významným zdrojem obživy. Díky svým kontaktům s vlastí se dlouhou dobu specializovali zejména na ilegální přepravu drog z Afghánistánu a Pákistánu do Turecka. V posledních letech však chtějí sami profitovat i na další přepravě heroinu a stále častěji se objevují i v Evropě. Zneužívají přitom příbuzenských vztahů s kurdskými uprchlíky v Istanbulu a v azylových zemích Evropy. Tato etnická síť zanáší do Evropy sice „malé rybky", zato ale nepřetržitě, a je jednou z příčin obrovských dodávek heroinu po Balkánské cestě.[46] Mezi emigranty z Íránu v minulých letech vynikly zejména skupiny Alího Husajna, Halího Džabariho a Hadžího Bozána.[47]

Turečtí pašeráci drog jsou mimořádně vynalézaví. Drogy z Turecka putují po Evropě ukryté v pneumatikách vozů, blatnících, oděvech, konzervách, tělních dutinách podloudníků a podobně. Zvláště oblíbeným prostředkem transportu drog jsou kamiony TIR. Jejich náklad bývá na základě mezinárodních dopravních

[44] Wegner 1991, s. 20.
[45] Wegner 1991, s. 34.
[46] Tamtéž, s. 34.
[47] Wegner 1991, s. 20.

úmluv často zapečetěn, a celníci proto mají možnost ho kontrolovat pouze při výjezdu a dojezdu na místo určení. Tím se snižuje riziko odhalení na minimum. Řidič kamionu nemusí o svém nákladu ani vědět.

Dalším oblíbeným trikem podloudníků je spřátelit se s evropskými turisty, kteří navštívili Turecko, a pod nějakou záminkou je požádat o převoz automobilu do Evropy – často i za malou odměnu. Turisté bývají obvykle nadšeni tímto „výhodným" způsobem cestování a nabídku přijímají. Domů s nimi putuje i zásilka drog ukrytá ve voze.

Turci v Čechách

V České republice žije pouze malý počet tureckých občanů. Působí zde několik obchodních společností s tureckou účastí. Naši republiku Turci využívají především pro tranzit zboží a osob do západní Evropy. „Turecký problém" u nás, na rozdíl např. od Německa, patří mezi ty méně významné. Výjimku tvoří nelegální obchod s heroinem a nelegální migrace.

Na českém území již byla zachycena řada velkých zásilek drog tureckých organizací, tranzitujících na Západ po Balkánské cestě. Roste přitom podíl zásilek dopravovaných přes Ukrajinu a dále přes Polsko. S tím souvisí i užší propojování zločineckých struktur tureckého a polského původu organizujících zásobování střední Evropy.[48]

Turečtí překupníci stojí v pozadí mnoha událostí na Balkánské cestě. Nadřazenost Turků nad dalšími subjekty zapojenými do obchodu s drogami je zřejmá. I nadále se zaměřují zejména na „klasický" tranzit prostřednictvím kamionů TIR, ačkoliv byly zaznamenány i jejich dealerské činnosti přímo v České republice, např. v Ostravě.[49]

Organizace dodávek je vysoce koordinovaná, řízená z center v tureckém Istanbulu a Německu. Čeští občané Turkům asistují

[48] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).
[49] Nožina, M.: Svět drog v Čechách. Praha 1997, s. 264.

při zakládání krycích společností nebo poskytování nákladních vozidel pro transport, aniž by jim byly známy bližší podrobnosti o době a *modu operandi* jednotlivých zásilek. Jako krycí společnosti mají podle zpravodajských informací sloužit firmy obchodující s nábytkem a koberci nebo cestovní kanceláře.

Turecké organizace pravděpodobně využívají české území jako překladiště heroinu, kde jsou velké zásilky rozdělovány na menší – část je přepravena do zahraničí, část určena pro domácí trh s drogami. Hlavními zákazníky jsou v tomto případě kosovští Albánci, kteří dále najímají české občany jako dealery.

Vzhledem k obtížím se získáním německého víza využívají turečtí občané (opět většinou kurdského původu) české teritorium k nelegálním přechodům do Německa. Přeprava migrantů je dobře organizovaná po celé trase z Turecka až na německé hranice. Na území České republiky spolupracují v této oblasti čeští občané s Turky a také s Postjugoslávci a Vietnamci.

Převaděčství bývá spojeno s další trestnou činností jako padělání dokladů, nedovoleným ozbrojováním a obchodem s drogami. Největší vlna převážně kurdských přistěhovalců, kteří přecházeli přes české území, byla zaznamenána v roce 1991 (6–8 tisíc lidí).[50]

Bulharský organizovaný zločin

Během vlády Todora Živkova (1954–1989) si Bulharsko získalo ve světě neslavnou pověst země podporující mezinárodní terorismus (např. pokus Mehmeta Aliho Agçy o zavraždění papeže Jana Pavla II. v roce 1981), obchod s drogami, zbraněmi a praní špinavých peněz.

Podle Agçovy výpovědi italským úřadům: „Zbraně přicházely do Bulharska z Belgie, Itálie, Československa, Maďarska, Polska, aby zde byly lodní cestou dodávány syrským a libanonským teroristům. Nákladní vozy přijížděly do Sofie naložené pistolemi a kulomety pro arabské povstalce, Íránce, Iráčany... a klienti přijížděli ze Středního východu s penězi, pašovaným zlatem nebo

[50] Macháček-Rumpl, c.d., s. 64–65.

drogami“.[51] Hlavním důvodem účasti v těchto nezákonných činnostech byl podle amerického finančního specialisty Scotta McDonalda chronický nedostatek valut, které bulharská vláda potřebovala k financování svých „neoficiálních“ operací včetně činnosti tajné služby. Hotel Vitoša v Sofii si v té době získal mezinárodní proslulost jako údajné místo schůzek tureckých pašeráků zbraní a drog.[52]

Po palácovém převratu v roce 1989, kdy padla Živkovova vláda, prodělalo Bulharsko převratné změny, podnícené politickou destabilizací a přechodem na tržní ekonomiku. Tyto procesy zde měly mimořádně tvrdý dopad. Podle týdeníku *The European* z poloviny 90. let v Bulharsku a zejména v Sofii „roste zločinnost ve stylu mafie tak drasticky, že její obyvatelé jsou šokováni a trpí nostalgií po pokojných dobách komunismu“. Analytici ze Střediska pro studium demokracie tvrdí, že mají důkazy o tom, že se násilný zločin spojuje s oficiálními strukturami. Vůdce Svazu demokratických sil (SDS) Filip Dimitrov vystoupil v polovině 90. let s obviněním, že existuje spojení mezi socialistickou stranou, organizovaným zločinem a mohutným hospodářským konglomerátem, nazývaným G13. Tato formace sestávající z největších bulharských firem se údajně zabývá praním špinavých peněz „ulitých“ bývalým komunistickým režimem. G13 byla údajně založena na základě dřívějších sítí stínových zahraničních společností, vytvořených za komunistické éry k obcházení obchodních ustanovení.[53] Náměstek SDS Asen Agov prohlásil, že tímto způsobem bylo odčerpáno pět miliard z celkového bulharského zahraničního dluhu, který činil 12 miliard dolarů. Organizovaný zločin v Bulharsku má podle něj návaznost na bývalé agenty KGB v Rusku a na Ukrajině a dodává palivo a zbraně do bývalé Jugoslávie a drogy do zemí západní Evropy. „Tyto operace ohrožují mezinárodní bezpečnost více než ruská zahraniční politika. Pašují se při nich zbraně a drogy do západní Evropy, což může

[51] Citováno podle Claire Stirling, Octopus: The Long Reach of the International Sicilian Mafia. N.Y. 1990, s. 160; MacDonald, Scott B.: Money Laundering in Eastern Europe: a New Frontier; Utterworths Journal of International Banking and Financial Law, July 1992, s. 327.
[52] Nožina, M.: Drogy a peníze, Mezinárodní politika, 7/93, s. 13.
[53] ČTK, Monitor, 6. 1. 1995.

snadno vyústit k destabilizaci Evropské unie a jejího bezpečnostního systému“, řekl Agov.[54]

Díky své geografické poloze na Balkánské cestě se Bulharsko stalo místem častých tranzitů drog. Vzrostla i domácí produkce drog na jihu Bulharska, kde zemědělské oblasti prodělávají hlubokou hospodářskou krizi.

Bulharská produkce tabáku v minulosti ve své většině směřovala na export do Sovětského svazu. Jeho trhy se však prakticky zhroutily. Místní pěstitelé proto začali dodávat tabák makedonským a albánským překupníkům, kteří se zabývají ilegální výrobou napodobenin světových značek. Tyto překupnické organizace disponují moderními výrobními a dopravními prostředky a rovněž distribuční sítí. V posledních letech se začínají zaměřovat i na marihuanu. Živý obchod probíhá zejména v pohraničních oblastech Řecka, Bulharska a Makedonie, tedy oblastech obývaných zejména Pomaky, bulharskými muslimy a příslušníky turecké menšiny. Razantnějšímu postupu vlády brání obava, že by mohl vyvolat nevoli těchto skupin a jejich předáků v parlamentu.[55]

Přes území Bulharska začaly operovat zločinecké organizace dodávající do Jugoslávie vojenský materiál a pohonné hmoty přes embargo OSN, tranzitovat uprchlíky z Balkánu, Asie a Afriky do Evropy.

V těchto „oborech“ pak vynikly zejména albánské skupiny pašeráků lidí a drog do Evropy, dopravující v opačném směru zbraně a vojenské vybavení bojovníkům Kosovské osvobozenecké armády.[56]

Bulharští zločinci spolupracují s kriminálními gangy z Rumunska, Íránu, Pákistánu, Sýrie, Maroka a Srí Lanky. Ve směru na Evropu pak s kriminálními strukturami z bývalého SNS, Maďarska, České republiky, Německa, Rakouska aj. Jejich doménou se

[54] ČTK Monitor, 6. 1. 1995.
[55] Koutouzis, Michael: Drogues a l'Est: logique de guerres et de marché, Politique étrangére, 1/1995, s. 233–244, s. 237; Práce 6. 6. 1994.
[56] Srv. Slatinsky, N.: Crime and corruption in Bulgaria. Projekt Progres – Theme 4. Security in Europe: (New) Threats on the Agenda. Předneseno na „Transborder Organised Crime in the 21st Century. Kyjev, 23.–26. březen 2000 (nepublikovaná expertní zpráva).

stalo pašování drog, lidí a kradených automobilů.[57] Do zemí střední Evropy exportují vedle drog i hazardní hry a prostitutky do erotických podniků, v opačném směru se angažují v nelegálním obchodu s kradenými automobily.

Bulhaři v Čechách

Bulhaři začali v České republice působit jako placená ochrana v nově otevřených nočních klubech a barech. Začali u nás také organizovat prostituci a provozovat řadu erotických podniků.

Dne 7. října 1997 přesně ve 22.00 hod. zahájila česká policie akci s krycím názvem „Úder". Zůčastnilo se jí okolo tří stovek policistů z Prahy, Ústí nad Labem aj.

Během dvou dnů při zásazích v jedenácti vytipovaných objektech v okresech Teplice a Chomutov policisté zadrželi a předvedli 51 Bulharů a Bulharek, 12 Čechů a Češek a jednoho Ukrajince a Ukrajinku. Za mřížemi nakonec skončilo šest Bulharů a jedna Bulharka. Obviněni byli ze zločinného spolčování, nedovoleného ozbrojování a omezování osobní svobody. Celkem bylo nakonec trestně stíháno, vyhoštěno nebo byl vysloven zákaz pobytu 22 osobám. Byl tak rozprášen silný bulharský gang, který se specializoval na obchod se ženami. Jeho vůdce Cvetomir Dimitrov Belčev však před policejní akcí vycestoval mimo území České republiky. Společně se svým strážcem a několika prostitutkami se nějaký čas ukrýval v Tunisku. Odtud odjel do Soulu v Koreji. Poslední informace o něm čeští policisté získali z přímořského letoviska Pattája v Thajsku. Na žádost o spolupráci však thajské úřady nereagovaly. Belčev byl údajně v Thajsku vězněn a propuštěn na kauci. Zemi okamžitě opustil. V listopadu 1998 získal český Útvar pro odhalování organizovaného zločinu informace o Belčevově pobytu v Polsku, kde se zdržoval ve Wroclavi a pobýval v různých hotelích. Zde ho v prosinci 1998 na žádost české strany zadrželi detektivové polského Útvaru pro boj s organizovaným zločinem v momentě, kdy si objednával taxi. Poté byl Belčev za přísných bezpečnostních opatření eskortován do České republiky. Verdikt soudce zněl: deset let odnětí svobody. Případ však pokračoval.

Na přelomu května a června 2002 zasáhli policisté proti bulharskému obchodu se ženami na severu Čech znovu. Na akci zvané „Smet", při níž pozatýkali deset kuplířů a také jedenáct prostitutek, pracovali s bulharskými policisty řadu měsíců. Kuplířský gang, v podstatě obnovenou skupinu, kterou před pěti roky rozprášili, sledovali rok a půl. Skupina vlastnila na Chomutovsku několik nočních klubů. Dívky dodávala i do Německa, Rakouska a dalších států Evropy. Šéfové dopadené skupiny byli v úzkém spojení s Belčevem, u něhož byl objeven mobilní telefon. Navíc si se členy své skupiny dopisoval a oni ho chodili navštěvovat. Ke gangu patřila i Belčevova manželka a také jeho matka. Ta byla už jednou za obchodování se ženami, kuplířství a zločinné spolčení odsouzena. Trest si odpykala a znovu se do výnosného obchodu vrátila. Pro gang pracovalo asi padesát prostitutek.[58]

Bulhaři v České republice vstoupili i do obchodu s drogami a silně se angažovali i v krádežích a pašování osobních automobilů. V roce 2001 česká policie rozprášila početný bulharský gang, zabývající se zneužíváním odcizených kreditních karet. Po částečném ústupu bulharských zločineckých struktur z oboru provozování erotických podniků se bulharské gangy v Čechách v současnosti zaměřují, kromě stálého a tradičního zájmu o motorová vozidla, na organizované okrádání zahraničních turistů. Za pomoci rumunských kapsářů a českých pomocníků odcizují turistům peníze, cennosti, doklady a kreditní karty, které následně podvodně autorizují, nebo pomocí počítačové techniky vyrábějí duplicitní karty a s jejich pomocí provádějí neoprávněné finanční výběry. Kromě této činnosti byly v souvislosti s Bulhary zaznamenány případy zneužití, pozměňování a falzifikace osobních dokladů.[59]

Bezpečnostní rizika spojená s balkánským organizovaným zločinem

Balkánští zločinci v České republice často oficiálně vystupují jako vlastníci obchodních společností, restaurací, nočních klubů, pizzerií, zlatnických obchodů. V roli seriózních podnikatelů rozvíjejí kontakty s českou hospodářskou a politickou elitou. Na českém území si vytvářejí trvalé základny a začali pronikat i do ekonomiky a administrativních struktur státu. Z našeho území podle údajů policie koordinuje aktivity svých kriminálních sítí

[57] Srv: The Geopolitical Drug Dispatch no 29. Také Bossis, M.: Die Organisierte Kriminalität auf dem Balkan. In: In.: Meier-Walser, R. C. – Hirscher, G. – Lange, K. – Palumbo, E. (eds.): Organisierte Kriminalität. Bestandsaufnahme, Transnationale Dimension, Wege der Bekämpfung. München 1999, s. 201.

[58] Zdroj ÚOOZ; MFD 3. 6. 2002.
[59] Zdroj ÚOOZ.

např. několik velkých albánských „bossů“. Někteří z nich si vybrali Českou republiku i jako místo k „odpočinku ve stáří“. Česká policie v současné době registruje zhruba pět takových „bossů“, kteří vystoupili ze zločineckého byznysu, drogové podnikání přenechali „mladším“ a věnují se výlučně legálním činnostem.

Hlavním problémem ve vztahu k balkánskému podsvětí, především ke kosovským Albáncům, zůstává nelegální obchod s drogami. Mezi balkánskými zločineckými skupinami v posledních letech rovněž narůstá napětí vyvolané náboženskými a národnostními rozpory na Balkáně, které se přenáší i do jejich prostředí v Čechách.[60] Např. soudržnost kosovských Albánců v České republice je znásobena bezvýhradnou podporou jejich osvobozeneckému hnutí. Finanční prostředky na tento učel poskytuje většina kosovských Albánců pracujících či pobývajících na území České republiky včetně příslušníků zločineckého podsvětí.[61] V této souvislosti hrozí teroristické operace i na českém území.

[60] Macháček – Rumpl, c.d., s. 63.
[61] Zdroj ÚOOZ.

ITALSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

Činnost italských zločineckých skupin se vyznačuje vysokou latencí, zaměřují se především na skupování nemovitostí v hl. m. Praze; je podezření z možnosti „praní špinavých peněz“ tzv. víkendovými turisty.

Ministerstvo vnitra ČR[1]

K hlavním italským kriminálním organizacím patří sicilská *Maffia*, *Camorra* řízená z Neapole, kalábrijská *´Ndranghetta*, *Sacra Corona Unita* z Piglie a *Cosa Nostra*, která vznikla ve Spojených státech. Tato zpočátku regionální seskupení působící v jižní Itálii a na několika místech v USA se postupem času rozrostla v mocné mezinárodní syndikáty, které vyvíjejí činnost ve většině zemí Evropy, Severní a Jižní Americe a Austrálii. Často zde navazují účelovou spolupráci s jinými kriminálními organizacemi, jako jsou zločinecká seskupení pocházející ze zemí bývalého Sovětského Svazu či jihoamerické drogové kartely. Nejaktivnější na českém území jsou *Maffia* a *Camorra*.[2]

Kořeny italské mafie

Počátky tajných společností známých jako mafie sahají do 9. století, kdy Sicílii okupovali Arabové. Utlačovaní obyvatelé Sicílie tehdy začali zakládat ozbrojené skupiny a tajná obranná společenství.[3] Tajné spolky na Sicílii později fungovaly i pod nadvládou Normanů, Francouzů či Rakušanů. Jejich prvotním úče-

[1] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Ministerstvo vnitra ČR. Příloha k čj.: OBP-458/A-2000.
[2] Ke kapitole srv. Nožina, M.: Italský organizovaný zločin, Mezinárodní politika, 8/2000, s 24–25.
[3] Podle jedné z řady verzí slovo „mafie“ znamená „útočiště“ a pochází z arabštiny.

lem bylo sjednotit národ v boji proti okupantům, vytvářet vědomí rodinné spřízněnosti obyvatel Sicílie, ochraňovat jejich životy a majetek. Tyto ideje se promítly do struktury sicilské *Maffie*. Její základní organizační jednotkou se stala „rodina", která řídila část území a skládala se z „úctyhodných mužů" a „pěšáků". V čele místních organizací stáli „donové", kteří podléhali „donům" sídlícím v hlavním městě Palermu. Členové mafie striktně dodržovali vnitřní pravidla organizace. Nejdůležitější z nich byla:

- *omerta*, „zákon mlčení". Příslušník mafie nesměl za žádných okolností vyzradit tajemství mafie či jména jejích členů;
- absolutní podřízenost svému *donovi*;
- bezodkladná pomoc spřáteleným „rodinám" mafie;
- pomsta za útok na příslušníka „rodiny", neboť útok na jednotlivce je útokem na celou organizaci;
- vyhýbání se kontaktům s úřady.

S rostoucím počtem členů a finančních zdrojů organizace mafie rozšiřovaly svoji činnost z venkova do velkých měst a angažovaly se v pašování zboží, krádežích, obchodu se zbraněmi, vydírání, únosech, vraždách aj. V 19. století již mafie představovala rozsáhlou a silnou kriminální organizaci, ignorující veškeré zákony s výjimkou vlastních.

Roku 1876 mafiánský don Raffaele Palizollo reformoval dosavadní strategii nevměšování se mafie do veřejného života a vstoupil do politiky. Dosáhl toho, že byl jeho přítel, don Crispi, zvolen premiérem Sicílie. Celý ostrov se tak prakticky ocitl pod kontrolou mafie. Právě zde můžeme hledat původ současného výkladu termínu „mafie", který přešel do kriminologického slovníku jako označení pro paralelní kriminálně mocenské struktury, v nichž jsou propojeny zločinecké organizace se státní správou.

Během 2. světové války se mafie postavila na stranu Spojenců a významně jim pomáhala při vylodění na Sicílii. Spojenci osvobodili protimussoliniovské vězně, mezi nimi i mnoho významných mafiánů. Některé z nich Spojenci dosadili na důležitá místa ve státní správě, a ti začali významně zasahovat do politiky Itálie.[4]

Za nejvýznamnějšího bosse sicilské mafie je považován Salvatore „Toto" Riina, vězněný v Itálii. Je údajně zodpovědný za nejméně 100 vražd soudců, policistů i konkurenčních mafiánů. Nejznámějšími kriminálními činy, s nimiž je spojován, jsou atentáty na antimafiánského vyšetřujícího soudce Giovanniho Falconeho, jeho manželku a osobní strážce a Falconeho kolegu Paola Borsellina a pět jeho strážců v roce 1992. Falcone údajně odhalil spojení mezi mafií a nejvyššími představiteli italské vlády. Obvinění ze styků s mafií čelil dokonce sám italský premiér Giulio Andreotti.

Organizace typu mafie vznikly i v dalších oblastech Itálie. I když systém jejich fungování je společný, vyznačují se řadou specifických rysů, vycházejících z rozdílných tradic a společenských podmínek.

Camorra z Neapole nezapře svůj jižanský původ. Je „vířivá", silně expanzivní a individualistická. To je příčinou mnoha rozporů a lokálních válek mezi jednotlivými gangy.

Camorra vznikla ze španělské zločinecké skupiny, *Garduny,* která se na Apeninském poloostrově usadila poté, kdy Španělé v 16. století obsadili Neapol. Vedle vstupních rituálů, přísahy krví a tajných znamení byl nový člen *Camorry*, aby dosáhl definitivního uznání ze strany svých společníků, nucen ještě spáchat vraždu. Na rozdíl od „venkovské" sicilské *Maffie* a *´Ndranghetty* měla *Camorra* své základny vždy především ve městech. V minulosti využívala ke svému krytí římskokatolickou církev a její kostely.[5]

V realitě společnosti 20. století se *Camorra* změnila od základů. Situace po 2. světové válce pomohla této organizaci získat nové členy a rozšířit svou činnost na pašování cigaret zahraničních značek a jiné nezákonné činnosti, především na trhu s ovocem a zeleninou. K jejímu růstu zejména v 70. letech výrazně napomohla vysoká nezaměstnanost mezi mladými lidmi v oblasti Kampánie, která jí umožnila získat řadu nových členů a spolupracovníků. Díky spojení s místními úřady získala *Camorra* po zemětřesení v roce 1980 od státu většinu stavebních zakázek na rekonstrukci devastovaných oblastí. Kolaps na trhu cigaret jí pak poskytl příležitost k rozsáhlému uplatnění dodávek pašovaného zboží a následný razantní vstup do obchodu s drogami.

[4] Nožina, M.: Italský organizovaný zločin, Mezinárodní politika, 8/2000, s 24–25.

[5] Italská mafie (internet: http://www.alternatives.com/crime/ITALMAF.HTML).

V drogovém byznysu, v němž dosahuje enormních zisků, *Camorra* využila své zkušenosti a přepravní kanály z obchodu s pašovanými cigaretami. Záhy sice narazila na tvrdou konkurenci ze strany sicilské Maffie, která je značně aktivní v mezinárodním obchodu s hašišem a heroinem do USA, pružně však dokázala expandovat jiným směrem. Její doménou se stalo pašování kokainu. Získala významné postavení v oblastech výroby kokainu v Latinské Americe, kde vytvořila základny pro organizování obchodu do Itálie a dalších evropských zemí. Již příliš nápadné jihoamerické drogové kurýry přitom začala nahrazovat kurýry z Kampánie. Jedním z hlavních působišť *Camorry* v Latinské Americe se stalo Peru, kde příslušníci *Camorry* založili několik tajných laboratoří. Jejich aktivity vyšly najevo poté, co proti této nežádoucí konkurenci zahájili krvavou válku místní pašeráčtí bossové.

V roce 1979 byly zaznamenány první pokusy různých klanů *Camorry* rozšířit sféry kriminální činnosti i na vydírání, loupeže, překupnictví aj.; v oblasti průmyslové výroby na konzervárenství. Tyto aktivity přinesly množství konfliktů mezi různými organizacemi *Camorry* v Kampánii.

Vlna nepokojů přinesla i zatčení řady šéfů organizací *Camorry* a jejich nejvlivnějších spolupracovníků. Část *Camorry* se reorganizovala.

Pod novým názvem *Nuova Camorra organizzatta* rozšířila okruh svých aktivit a pronikla do regionů poblíž Neapole a provincií Salerno, Avellino a Caserta.

Klany, které neměly zájem vstoupit do „Nové Camorry" se shromáždily okolo různých mafiánských představitelů a založily tzv. *Nuova famiglia* – „Novou rodinu". Ta dnes udržuje úzké kontakty se sicilskou mafií a s podsvětím v celé Itálii, zejména v Římě a Milánu.

V polovině 80. let byly po několika soustředěných akcích ze strany policie a justičních orgánů zaznamenány signály o rozpadu vnitřní organizace *Camorry*. Frakce *Nuova Camorra* utrpěla těžké ztráty zejména na vedoucích místech. To vedlo k určitému období klidu mezi „Novou Camorrou" a „Novou rodinou".[6]

[6] Organizovaný zločin. Národní Ústředna INTERPOL, Praha (nepublikovaná analýza).

V posledních letech *Camorra* navázala úzkou spolupráci se zločineckými seskupeními z bývalého Sovětského svazu a je vyšetřována ve spojitosti s pašováním zbraní a jaderného materiálu z tohoto teritoria.[7]

Rovněž kalábrijská *'Ndranghetta* se vyznačuje jistou prudkostí a divokostí – a také vysokou uzavřeností. Její členové jsou úzce propojeni pokrevními vztahy, manželskými svazky a institucí kmotrovství. Vyvinula si složité ceremoniály s řadou sektářských a náboženských prvků.

Slovo *'Ndranghetta* vychází z řeckého *andraghetos* (chrabrý chytrý muž). Známá je také pod názvy „Ctihodná společnost", *Fibbia* či „Kalábrijská mafie". Původně se jednalo o obrannou skupinu utlačovaných rolníků proti zvůli aristokratických vlastníků půdy v jižní Itálii. Poprvé se informace o organizaci *'Ndranghetta* objevuje v policejní dokumentaci na konci 18. století. Dobové zprávy hovoří o tom, že každý, kdo projevil zájem stát se členem organizace, musel prokázat způsobilost tím, že zabil nebo zranil jiného – a to způsobem chytrým, odvážným a brutálním. Jedině tak dosáhl, že byl titulován jako „muž hodný respektu".

Na přelomu století mnoho členů kalábrijské mafie emigrovalo do Kanady a Spojených států. V americké Pennsylvánii se roku 1906 smutně proslavili jako skupiny „Černé ruky", zaměřené na vydírání obchodníků a podnikatelů.

Když v původně zemědělské Kalábrii začala narůstat průmyslová výroba, přizpůsobila se nové situaci i *'Ndranghetta*. V 60. letech se vedle původní orientace na oblast distribuce ovoce a zeleniny snaží pronikat i do ropného průmyslu. Své otevřeně zločinecké aktivity zaměřuje na pašování cigaret, vydírání, únosy a v 70. letech i na obchod s drogami. Dnes se angažuje v širokém spektru činností včetně obchodu se zbraněmi a radioaktivními materiály. Podniká i legálně a snaží se získat rozhodující vliv v sociálně ekonomické infrastruktuře regionu Kalábrie. Infiltruje i do jiných regionů. Tato infiltrace souvisí s migrací kalábrijských rodin, v některých případech spjatých s mafií, do bohatších částí Itálie, zejména do Lombardie, Piemontu, Ligurie a Latie. Navíc *'Ndranghetta* navázala kontakty s jihoamerickým, kanadským, se-

[7] http://www.alternatives.com/crime/ITALMAF.HTML.

veroamerickým a australským podsvětím. V evropském regionu jsou dnes členové *Ndranghetty* usazeni zejména v SRN, v pohraničních oblastech sousedících se Švýcarskem a ve Francii (Nice, Menton a Antibes).[8]

La Sacra Corona Unita se objevila v roce 1983. Hlavní základnu má v oblasti italského Puglia. Má kontakty na kolumbijské drogové kartely a další kriminální seskupení v Itálii – a rovněž na ruský a asijský organizovaný zločin. Stála za pašováním tisíců Albánců do Itálie a je označována za organizaci „obchodníků s otroky moderních dnů". Organizuje prostituci albánských žen v Itálii.[9]

Nejmladší *Stidda* („Hvězda"), zaregistrovaná italskou policií relativně nedávno, již víceméně opustila staré rituály a zločinecké kodexy. Jejím hlavním krédem je „zločinná akce a vysoký profit". *Stidda* soupeří o moc se sicilskou Maffií. Boss *Stiddy* Calogero Lauria, který zahynul po výbuchu nastražené dynamitové nálože, byl údajně zavražděn na rozkaz *Maffie*.[10]

Všechny organizace mafie již opustily svá původní působiště a staly se významným společenským činitelem v životě Itálie, kde se angažují jak v ilegálním, tak i legálním podnikání. Jejich kontakty dnes sahají do kruhů politických a ekonomických elit země. Podle výsledků průzkumu konfederace italských obchodníků *Confcommercio* z roku 2000 mafie ovládají každý pátý obchod a sedmý průmyslový podnik v Itálii. Podle předsedy tohoto sdružení Sergia Billeho obchody a podniky, které mafie kontrolují, ročně vytvářejí produkt v hodnotě 155 miliard eur, což je 15 % italského hrubého domácího produktu.

Majetek mafií má údajně hodnotu přesahující bilion eur. Z tohoto majetku je šest až osm procent pod nucenou správou státních orgánů a pouze tři procenta byla zkonfiskována. Mafie jsou v Itálii rovněž významným investorem: ročně vkládají 16,6 miliardy eur do nemovitostí, 15,4 miliardy do obchodních aktivit, 4,1 miliardy do služeb, 13 miliard do finančních aktivit a 2,6 miliardy

[8] Organizovaný zločin. Národní ústředna INTERPOL, Praha (nepublikovaná analýza); http://www.alternatives.com/crime/ITALMAF.HTML.
[9] http://www.alternatives.com/crime.
[10] www.alternatives.com/crime/ITALMAF.HTML.

do soukromých klinik a domovů důchodců. Celková suma fingovaných tzv. černých obchodů se odhaduje na 18 miliard eur, přičemž toto číslo vzrostlo ve srovnání se stavem před deseti lety o 25 až 30 procent.[11]

Italský organizovaný zločin začal jako jeden z prvních ve světě obratně využívat revoluce v rozvoji dopravy a komunikací a vytváření globálního trhu. Své aktivity přizpůsoboval globalizaci již od 70. let – tedy v době, kdy se o ní představitelé vlád řady zemí ještě vyjadřovali s despektem. Italové dominovali v oblasti mezinárodního obchodu s drogami; poté svůj sortiment podloudného zboží dále rozšířili na zbraně a výbušniny, lidské bytosti, kradené automobily aj. Vybudovali rozsáhlou mezinárodní síť, do níž zapojili kriminální skupiny ze Severní a Jižní Ameriky, střední a východní Asie, většiny evropských zemí.

Italská mafie v USA

Koncem 19. století se emisaři mafie objevili v USA. Zpočátku se zaměřovali zejména na vydírání a „nucenou ochranu" v prostředí italských vystěhovaleckých komunit. Za „otce" americké větve italské mafie je považován don Vito Cascio Ferro, který uprchl roku 1893 ze Sicílie do New Yorku po vraždě bankéře Emanuela Notarbartola.[12]

Na počátku 20. století již působila v každém větším americkém městě odnož mafie a její moc neustále rostla. Italští donové kontrolovali rozsáhlé oblasti kriminálního podnikání, jako byla prostituce, gambling, pašování aj. Další vlna mafiánů přišla do USA z Itálie po nástupu Mussoliniho k moci. Fašistický diktátor považoval sítě mafie za vážnou hrozbu pro svoji vládu a tvrdě proti jejím příslušníkům zasahoval.

Obrovskou příležitost mafii poskytla prohibice, uzákoněná v USA ve 20. letech. Gangsteři velkého formátu jako Salvatore Maranzano, Al Capone, Vito Genovese, Charles „Lucky" Luciano a řada dalších v té době vydělávali miliony dolarů na ne-

[11] Organizovaný zločin vraj ovláda pätinu talianskej obchodnej štruktúry. SME 16. 11. 2000.
[12] alternatives.com/crime/ITALMAF.HTML.

legálním prodeji alkoholu, žen a dalších kriminálních činnostech. V roce 1931 Maranzano vytvořil z italských zločineckých rodin v USA jednotný zločinecký syndikát – *La Cosa Nostru* („Naši věc"). Sám se prohlásil *capo di tutti capi* – „bossem všech bossů".

Poté co dal Maranzana zavraždit, převzal vedení Cosa Nostry Lucky Luciano. Ten zkostnatělou mafii zmodernizoval a zamerikanizoval. Mimo jiné začlenil do její struktury i židovské a irské gangy. Mafie začala pronikat do politického a hospodářského života USA, angažovala se prakticky ve všech oborech podnikání. Jeden z jejích předních donů Benny Siegel založil Las Vegas. Nástrojem mafie se staly dělnické odbory, prostřednictvím jejichž zkorumpovaných předáků ovlivňovala ekonomický chod země.

Své významné postavení v americkém podsvětí si italský organizovaný zločin udržuje dodnes. Při své kriminální činnosti praktikuje jak ověřené kriminální techniky tvorby zisku, tak nové důmyslné metody a technologie. V červnu roku 2000 odhalily americké bezpečnostní složky rozsáhlý burzovní podvod, během něhož italská mafie podvodně vylákala od investorů na 50 milionů dolarů. Obratně přitom využila obchodování přes internet. Na podvodu se podílelo pět velkých zločineckých rodin z New Yorku – Bonannové, Colombové, Genoveseové, Gambinové a Lucheseové.[13]

La Cosa Nostra – „Naše věc" – dnes operuje ve 43 zemích světa a má spojení i s ostatními skupinami organizovaného zločinu v USA a jinde.[14]

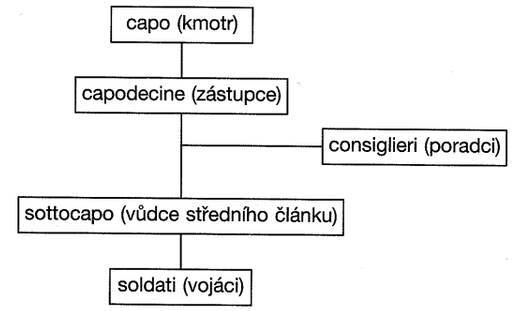
Struktura a fungování italské mafie

Původní obranné ideje se promítly do struktury mafie, jež si dodnes uchovává výrazně hierarchizovanou podobu vybudovanou na klanovém principu. Mezi jejími členy existují těsné vazby, které vycházejí z rodinné a zájmové spřízněnosti a také ze stra-

[13] Nožina, M.: Italský organizovaný zločin, Mezinárodní politika, 8/2000, s. 24–25.
[14] Problematika organizovaného zločinu a účinného postupu proti tomuto typu trestné činnosti. Ministerstvo vnitra Praha 15. 5. 1996. Čj.: OŘ-232/10-96 (nepublikovaná zpráva).

chu z odplaty. Přestože si italská mafie udržuje mnohé ze svých starých tradic, dokázala se pružně přizpůsobit změněným podmínkám, transformovat své aktivity a i přes významnou represivní činnost italského státu, resp. policie a justice, zůstat významnou kriminální silou. Za nejnebezpečnější z těchto organizací v mezinárodním kontextu jsou považovány *Maffie* a *Camorra*, jejichž činnost daleko přesahuje hranice Itálie.[15]

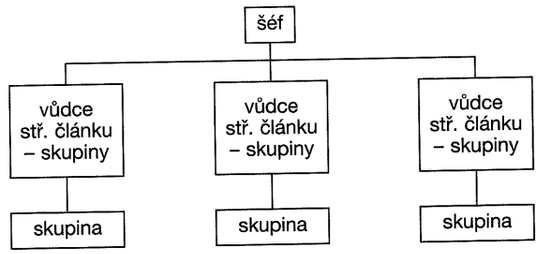
Sicilská Maffie má svoji základnu v Palermu. Její další silná místa jsou v sicilských provinciích Trapani a Agrigento. Sicilské mafiánské rodiny jsou seskupeny v okresech, které jsou kontrolovány provinciálními komisemi. Meziprovinciální komise, která se skládá z představitelů každé provincie, je umístěna v Palermu a kontroluje jak mezinárodní, tak i domácí činnost sicilské mafie. Italské úřady odhadují, že na Sicílii je asi 5000 členů sicilské *Maffie*. Ve Spojených státech amerických je údajně až 3000 jedinců, kteří jsou na sicilskou *Maffii* napojeni.[16]
U *Maffie* je obvykle uváděna následující struktura[17]:

[15] Scheinost, M.: Velké mezinárodní zločinecké organizace. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 34.
[16] Němec, M.: Organizovaný zločin. Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní, Praha 1995, s. 34.
[17] Scheinost, M.: Velké mezinárodní zločinecké organizace. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 34

Camorra má svou základnu v Neapoli a její silné bašty existují i v okolních městech, jako je Salermo, Avellino, Caserta a Benevento. Je organizována v klanech, z nichž mnohé jsou dále rozděleny do menších skupin nebo frakcí. Italské policejní agentury odhadují, že v oblasti Campagnia v Itálii operuje téměř 6000 členů *Camorry*. Ve Spojených státech byla zjištěna příslušnost několika stovek osob náležejících k této organizaci.[18]

Camorra operuje v malých skupinách, vedených vůdcem – *caporegimem*. Činnost skupin koordinuje „Velký řídící výbor". Podle jiných zdrojů je struktura Camorry třístupňová.[19]

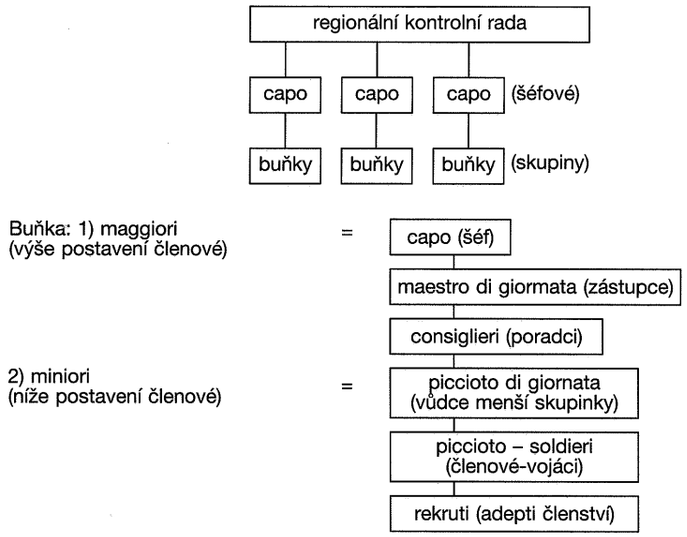
'Ndranghetta je nejsilnější v kalábrijských městech Gioia Tauro, Siderno, Catanzaro a Reggio Calabria. Policejní vyšetřování v prostředí *'Ndranghetty* je obtížné, protože její členskou základnu tvoří rodinní příslušníci. Italské úřady odhadují, že v Kalábrii má *'Ndranghetta* asi 5300 členů. Ve Spojených státech působí dalších 100 členů. Významně je zastoupena i v Kanadě. Skupiny nesou jména svých vesnic či vůdců klanů.

Vedoucí rodinou kalábrijské mafie v Itálii i Severní Americe je skupina ze Siderna. Vede ji údajně „Křepelka" Commisso společně s dalšími členy klanu Commissů v Kanadě, Itálii, Spojených státech, Německu a Austrálii.

[18] Němec, M.: Organizovaný zločin. Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní, Praha 1995, s. 34.
[19] Scheinost, M.: Velké mezinárodní zločinecké organizace. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 34.

Všichni členové *'Ndranghetty* dodnes procházejí složitým ceremoniálem sestávajícím z řady rychle kladených obskurních otázek a odpovědí v kalábrijském dialektu, plných květnatých frází o loajalitě a násilí. Členové organizace se snaží nedávat příliš na odiv své bohatství a moc.

Základní jednotkou organizace je buňka. Buňky jsou seskupeny v oblastech a jsou spravovány kontrolním výborem.[20] V *'Ndranghettě* údajně existuje „nejvyšší komise" (jako u organizace *Sacra Corona Unita* a americké *Cosa Nostry*) a vlastní organizace je členěna do dvou dále diferencovaných stupňů:

Náboženským symbolismem a ceremoniály se vyznačuje i *La Sacra Corona Unita*. *Sacra Corona* – „Svatá koruna" – v názvu organizace je podle informátorů údajně odkazem na to, že struk-

[20] http://www.alternatives.com/crime; Němec, M.: Organizovaný zločin. Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní, Praha 1995, s. 34.

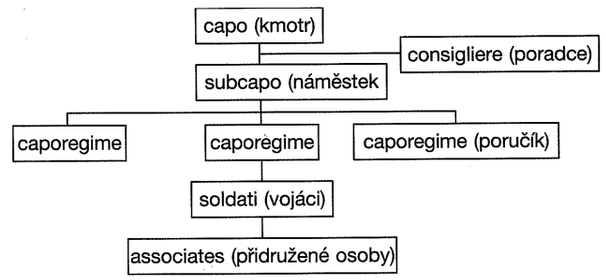
tura organizace připomíná trnovou korunu Ježíše Krista na kříži. *Unita* – „Sjednocená" pak odkazuje na to, že je nutné se spojit navzájem jako články řetězu.

O vnitřní struktuře *Sacra Corona Unity* se ví málo. Podle informací jejího předáka Giuseppa Rogoliho má organizace pyramidovou strukturu, jejíž základ tvoří *camorristi* (vojáci); výše, na *trequartino* – „tříčtvrtinové úrovni" – stojí *sgarristi* („vymahači", „prosazovatelé"), *santisti* a *evangelisti*. Nejvýše postavený je *crimine* – boss.[21]

Velice málo se ví o fungování *Stiddy*. Její členové se nazývají *stiddaroli* či „*stiddari*". Vyšší členové klanů údajně používají jehly k tomu, aby si modrým a černým inkoustem vytetovali na kůže mezi palcem a ukazovákem pravé ruky pěticípou hvězdu či kruh – někdy se tetování nachází na paži nebo rameni.[22]

La Cosa Nostra je organizována v několika regionálních skupinách, známých jako „rodiny", *brugads* nebo *borgatas*. Dominantní rodinou je rodina v Chicagu a pět rodin v New Yorku. Kromě nich je v USA dalších 19 rodin *La Cosa Nostry*. Odhaduje se, že má asi dva tisíce členů.[23]

Struktura organizace *La Cosa Nostra* je vystavěna následujícím způsobem:

[21] http://www.alternatives.com/crime.
[22] http://www.alternatives.com/crime.
[23] Němec, M.: Organizovaný zločin. Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní, Praha 1995, s. 34.

Tato struktura představuje základní jednotku – „rodinu". Koordinaci provádí *Comissione* (nejvyšší rada), v níž zasedá 9–12 kmotrů z celé země. Rada dbá na celkovou prosperitu, má konečné slovo ve sporech mezi rodinami a formálně schvaluje nové kmotry.

Střední článek vedení (poručíci) provádí kontrolu a řízení každodenní činnosti a izoluje elitu (nejvyšší článek) od vlastních zločineckých aktivit. Základem jsou řadoví členové „vojáci". Každý „voják" kontroluje několik spolupracovníků, kteří jsou většinou vlastními vykonavateli akcí, ale nejsou členy rodiny. Tvoří však s „vojáky" základní buňky („posádky"). Pro rodinu je charakteristické integrující pojítko, kterým je tradičně národnost, nebo i lokální původ, vytváření vlastního systému morálních a etických hodnot, ceremonií a slavností (např. obřad přijímání nového člena rodiny).[24] Zejména v posledních letech je však toto schéma narušováno.

Mezi hlavními italskými organizacemi typu mafie, libujících si ve své etnické výlučnosti, pouze *La Cosa Nostra* může být označena za mnohonárodní zločineckou organizaci (stále více organizovanou na principech mnohonárodní holdingové společnosti).

Invaze italského organizovaného zločinu do Evropy

Činnosti italského organizovaného zločinu v Evropě dal v roce 1993 zelenou pád hraničních bariér v rámci 15 členských zemí Evropské Unie (Itálie byla jedním ze zakládajících členů EU). Italská mafie tak získala volný přístup na evropský trh s 372 miliony konzumentů. Emisaři italských kriminálních seskupení vyvíjejí činnost prakticky ve všech zemích západní Evropy. Vedle nelegální činnosti pronikají do ekonomiky zemí EU i v legálních oblastech – stavebnictví, nákupu nemovitostí a finanční sféře, exportu a importu zboží. Pro podporu svých aktivit zde vytvořili rozsáhlé korupční sítě.

Italská organizovaná kriminalita se podle německé zprávy o organizovaném zločinu stala trvalým jevem ve sféře evrop-

[24] Scheinost, M.: Velké mezinárodní zločinecké organizace. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 34.

ského zločinu. Stejně jako turecká uskupení pachatelů se opírá o přistěhovaleckou komunitu, která již v Německu zapustila kořeny. Pobočky vybudované v Německu jsou založeny na strukturách, které se v Itálii vytvářely po desítky let. Rezidentury však fungují se stále větší nezávislostí na svých mateřských organizacích a spíše usilují o spolupráci s jinými kriminálními delikventy, a to i jiné státní příslušnosti.[25]

Kolaps komunismu a otevření se Evropy směrem na východ odstartoval expanzi italských zločinců i tímto směrem. Jejich partnerem se přitom stal zejména organizovaný zločin z bývalého SSSR (ekonomická kriminalita, padělání bankovek, finanční machinace aj.), balkánská zločinecká seskupení (obchod s lidmi, zbraněmi, drogami) a také nově se formující organizovaný zločin zemí postkomunistické střední Evropy.

ITALSKÝ ZLOČIN V ČR

Italský organizovaný zločin začal pronikat na české území již před rokem 1989 prostřednictvím krycích firem. Byl to však pouhý předvoj který v tehdejší Československé socialistické republice sondoval půdu. Po „Sametové revoluci" pak kriminální sítě italské mafie hladce rozšířily svůj operační rádius na české území.

Etablování italských skupin zjednodušilo zrušení vízové povinnosti, kdy nebylo třeba používat komplikovanější schéma – pozvání, povolení k pobytu, registrace společníka v krycí firmě apod.

Prvním viditelným projevem přítomnosti italského zločinu v České republice bylo vybudování sítě prodejců, obchodů a skladů se zbožím z umělé kůže a stříbra. Další sférou podnikání je obchod s levným zlatem. Na českém území vzniká několik firem, které se věnují obchodu a nákupu nemovitostí. Policie odhaluje, že jejich majitelé jsou příslušníky „rodin" italského

[25] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Ministerstvo vnitra ČR. Příloha k čj.: OBP-458/A-2000; Srv.: Lagebild Organisierte Kriminalität 2000 Bundesrepublik Deutschland, http://www.bka.de/lageberichte/ok/2000kf/kf_bulabi.doc, s. 35–36.

organizovanému zločinu (neapolské *Camorry*, sicilské *Maffie*) a mají rovněž vazby na zločinecké klany italsko-americké *Cosa Nostry*.

Činnost italského zločinu v Čechách zahrnuje investice v ekonomické sféře a do realit, „praní špinavých peněz" prostřednictvím krycích firem, heren a kasin, podvody a daňové úniky. Oficiálně pro české obchodní společnosti jsou do Čech jsou dovážena luxusní vozidla ukradená v Itálii. Odtud směřují do zemí bývalého Sovětského svazu.

V roce 2000 byla ve spolupráci s KRIPO Mnichov a italskou DIA rozpracována organizovaná trestná činnost páchaná v Německu, Itálii a České republice. Organizátorem byl Ital G. P. Skupina se zabývala leasingovými podvody v souvislosti se zapůjčováním a fingovanými krádežemi osobních automobilů. Vazebně stíhány či odsouzeny byly 3 české občanky v Německu a jeden italský státní příslušník v Itálii.[26]

Italská seskupení jsou spojována i s překupnictvím drog, organizovanou prostitucí, racketeeringem a vraždami na objednávku – tedy aktivitami známými z působení italských kriminálních organizací v zahraničí. Policie na severní Moravě zadržela několika italských podnikatelů, kteří dávali do oběhu falešné dolarové bankovky. Byl mezi nimi i F. P., stíhaný pro nájemnou vraždu související s obchodem s drogami.[27]

Camorra

Největší vliv mezi italskými zločineckými organizacemi na našem území má neapolská *Camorra*. Její členové začali do Československa přicházet v roce 1990. Rychlé pronikání po změně režimu jim umožnily dřívější kontakty na české občany a především zázemí vytvořené v sousedním Rakousku a Německu. *Comorra* postupně vytvořila vlastní síť nemovitostí – bytů, ubytovacích zařízení, skladů a restaurací v Praze a okolí, Brně, Olo-

[26] Zdroj ÚOOZ.

[27] Srv.: Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny OZ a jejich aktivity na českém území. In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha 1997, s. 58–59.

mouci, Znojmě, Zlíně, Ostravě, Havířově, Bruntále, Třebíči, Strakonicích, Českých Budějovicích a dalších městech.

První vlna sestávala z lidí, kteří se rekrutovali z nižších článků organizace. Do České republiky přijížděli jako studenti nebo turisté a neprocházeli jakoukoliv registrací (povolení k pobytu, živnostenské oprávnění). Zabývali se pouličním prodejem výrobků vydávaných za značkové zboží – imitací kůže, drahých kovů aj. Výrobky dováželi z manufaktur v Itálii a sousedních zemích. Zboží nabízeli kromě veřejných prostranství ve městech i na parkovištích, odstavných plochách, u benzinových čerpadel apod. Téměř bez výjimky se jednalo o příchozí z Neapole. Prodejci se pravidelně obměňovali v rozmezí 6 až 10 měsíců. Pohybovali se pouze v okruhu italských občanů nebo přímo Neapolitánců a do kontaktu s českým prostředím vstupovali pouze tehdy, když to bylo z osobních nebo obchodních důvodu nezbytné. Jejich prvořadým zájmem bylo v krátké době vydělat co nejvíce peněz, což se vzhledem k tehdejší situaci a špatně zásobenému trhu úspěšně dařilo.

Vyšší postavení zaujímali vedoucí velkoobchodů, maloobchodních prodejen, butiků a skuteční majitelé těchto podniků, kteří již patřili ke kmenovým příslušníkům jednotlivých klanů.

Skupina příslušníků *Camorry* činných v Praze má vazby na klan Licciardi, v Itálii známý v oblasti obchodu s drogami, distribucí padělaných bankovek a *racketeeringu*. V Praze se objevili dva z bossů A. L. a S. C. Nejčastěji pobývali v hotelu Atrium (nyní Hilton). Za zástupce pobočky v Praze je považován A. F. Opěrnými body jsou kanceláře krycích firem ve Vestci a v Praze 4. Časopis *Týden*[28] podle údajů z obchodního rejstříku udává, že na S. C. byla ve Vestci zapsána firma Mary export – import, s. r. o. Tito lidé udržovali úzké styky se zástupci *Camorry* v Německu a Portugalsku. Bratr S. C., F. C., zřídil pobočku *Camorry* v Bratislavě.

Další skupinou *Camorry* zastoupenou v Čechách je klan Giuliano, v Itálii známý především v oblasti obchodu s heroinem, vydírání a řízení nelegálních sázkových kanceláří. Tento klan

[28] Hrbáček, J.: Italská mafie v Česku „úřaduje" potichu. Týden 26/2000, s. 36.

vstoupil do dějin mafie první spoluprací s jinými zločineckými gangy, převážně z rusky hovořících zemí. V poslední době spolupracuje s kosovskými Albánci a zločineckými organizacemi ze Středního východu.

Zástupcem klanu Giuliano v České republice byl S. F., který zde založil krycí firmu s kancelářemi ve stejném objektu jako jistý A. F. Během pobytu v Los Angeles, New Yorku a Praze se stýkal s představiteli ruských a ukrajinských kriminálních skupin. A. F. byl zadržen v červnu 1994 ve Frankfurtu pro podvody a padělání šeků. Obě skupiny byly v úzkém obchodním styku s několika Syřany, nyní občany České republiky. Právní pomoc jim zajišťoval známý pražský advokát. Policie je podezřívala z obchodu s kradenými vozidly, spojeného s neoprávněným uplatňováním pojistné události, a především ze zásobování několika rockových klubů v Praze a Brně heroinem, kokainem a hašišem. To vše měli provádět ve spolupráci s bývalými československými občany, později občany Švýcarska a Austrálie, kteří měli kontakty s romským kriminálním podsvětím v Praze a severních Čechách.

Dále Českou republiku navštívili zástupci klanů Alfieri, Contini a Dinardo.[29]

Mezinárodní dosah měl případ z května 2000, kdy se při společné akci české a italské policie podařilo zadržet 33 bossů *Camorry*, zabývajících se obchodem s heroinem. Italská policie tvrdí, že tak byly na dlouhou dobu omezeny operace silných struktur drogové mafie kolem Turína a v Kalábrii.

Heroin z Turecka proudil do Itálie léta po moři. Poté, co v důsledku balkánského konfliktu byly významně narušeny pozemní trasy a italská policie efektivně omezovala transporty smrtícího prášku po moři, italští pašeráci drog zorganizovali severní drogový kanál. Jeho hlavním překladištěm se stala Česká republika.

Drogy dopravovali do Čech po Balkánské cestě kurýři kosovoalbánských pašeráckých klanů, Italové je od nich v Čechách nakupovali a ukryté v automobilech dopravovali přes Rakousko na Apeninský poloostrov.

[29] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny OZ a jejich aktivity na českém území. In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha 1997, s. 59–60. Zdroj ÚOOZ.

Signály o cestě heroinu z Česka do Itálie zachycovali čeští policisté několik let. V květnu 1999 pak z italské stany přišlo upozornění na silné zločinecké seskupení, které využívá k transportu heroinu Českou republiku. Úzké propojení Balkánské cesty s Itálií však bylo odhaleno až po zatčení kosovského heroinového bosse Prince Dobroshiho (akce „Klec") a jeho pravé ruky Limaniho Muratiho v České republice v roce 1999.[30]

V rámci policejní operace „Iridium" čeští a italští policisté mapovali krok za krokem propojení Albánců a italské *Camorry*.

Nejvýznamnějším představitelem italské mafie na českém území byl Antonio Melandrino (1956), který zde legálně podnikal. Pobočka organizace, kterou Melandrino řídil, měla svou pražskou centrálu v obchodním centru Vinohradský pavilón, kde se ukrývala pod názvem Italia Sangiorgio, s. r. o.

Melandrino měl v Česku velmi silné logistické zázemí – dostatek osob, které pro něj pracovaly, a prostory, kde drogy skladoval a rozděloval. Jako Melandrinovi „pěšáci" pacovali zejména Češi a kosovští Albánci.

Drogy se do Čech vozily v osobních automobilech. Končily většinou v garážích rozesetých po celém území státu, kde byly překládány a připravovány pro další transport do Itálie.

Hlavním úkolem českých spolupracovníků Melandrina bylo vymýšlení různých úkrytů v autech a následná doprava heroinu do Itálie. Úkryty v autech připravovali specialisté, pracovníci autoservisů. Projevovali přitom značnou fantazii – drogy ukrývali pod palubní desky, do sedadel, nádrží, pneumatik, prahů, podběhů apod. Za úpravu jednoho auta pro pašování drog inkasovali odměnu 15–40 tisíc korun.

Kosovoalbánské klany dovážely heroin z Turecka do České republiky v ceně 18 tisíc marek za kilogram. V Itálii se stejné množství drogy prodávalo už zhruba za 28 tisíc marek za kilogram. Čeští kurýři, získávaní převážně v barech, na diskotékách a v kriminálním prostředí, pašovali „na jeden zátah" obvykle kolem deseti kilogramů drogy. Za kilogram převezené drogy dostávali 500 až 800 německých marek.

Mafie neměla sídlo jen v hlavním městě. Nad obchodem s heroinem na severní Moravě bděl další Ital – Senatore Vincenzo přezdívaný „Účetní". Vincenzo patří k jedné z nejvýznamnějších organizací *Camorry*. Jeho mezinárodní zatykač se paragrafy jen hemží. Byl hledán pro vydírání podnikatelů, půjčování peněz za lichvářský úrok, provoz nelegální herny, podnikání s kapitálem získaným z nelegálních aktivit, řízení obchodu s drogami, ilegální přechovávání střelné zbraně a výbušniny. V Čechách se Vincenzo zdržoval zejména na Olomoucku a obchodoval převážně s kosovskými Albánci.

Melandrino byl zadržen na přelomu roku 2000 v Praze. Italská policie

[30] Případ Dobroshiho je rozebrán v kapitole o blakánském organizovaném zločinu.

po něm předtím bezvýsledně pátrala deset let. Vincenzovo zatčení následovalo v květnu 2000 na Opavsku. Těsně před tím mu přišlo varování z Itálie.

Vedle bossů zadržela policie i „malé ryby", například tři desítky českých kurýrů – vesměs řidičů kamionů, kteří heroin dopravovali do Itálie. Asi nejvýznamnějším úspěchem bylo zatčení německého pašeráka, který se pokoušel do Itálie dovézt deset kilogramů heroinu, ovšem v nejvyšší možné koncentraci – 98 %. (Standardní koncentrace se pohybuje v rozmezí od 8 do 30 %). Tuto zásilku zorganizoval „náměstek" kosovského bosse Limani Murati.[31]

Sicilská Maffie

Kromě příslušníků *Camorry* policie v Čechách zaznamenala přítomnost několika zástupců sicilské *Maffie* z Palerma. Jedním z nich byl F. C., spojený s rodinou Santapaola z Katánie a s rodinou Spadaro z Miami (Cosa Nostra). F. C. navštívil Prahu od března do května 1995 cca dvacetkrát. Většinou pobýval v hotelu Atrium, který je znám jako místo schůzek představitelů italských kriminálních organizací v Praze. Pobyt zpočátku platila firma, která byla v uvedeném hotelu do podzimu 1995 nájemcem Casina de France. Firma patří francouzským občanům srbského původu, kteří podnikají v oblasti kasin v Evropě, Asii a Africe. F. C. projevil zájem nejen o kasino v hotelu Atrium, ale i o kasino Admiral v Paláci kultury v Praze. Zdá se, že hledal možnosti pro investice v rámci praní špinavých peněz. Po neúspěchu při nákupu kasina se F. C. spolu s se svým společníkem G. M. zapojili do vývozu starožitností z České republiky. Vyšetřování jejich činnosti bylo přerušeno jejich zadržením pro obchod s drogami ve Španělsku v červnu 1995.

Dalším příkladem zájmu sicilské *Maffie* o podnikání v České republice byl P. C., známý kontakty na rodinu Corallo působící v Miami. Několikrát se ubytoval v pražském hotelu Atrium, a to ve stejné době jako představitel *Camorry* A. L.

Cosa Nostra

Policie odhalila spolupráci a kontakty Italů v České republice

[31] Hrbáček, J.: Il capo della mafia. Týden 22/2000, s. 42–43; Hospodářské noviny 15. 5. 2000, zdroj NPC.

na skupiny *Cosa Nostry*, patřící k rodinám Corallo a Spandaro z Miami (USA). Nepotvrzené zůstaly kontakty na newyorské rodiny Genovese a Gambino.[32]

6. Bezpečnostní rizika spojená s italským organizovaným zločinem

Italské kriminální organizace dnes působí na celém území České republiky, především se však soustřeďují na Prahu a oblast jižní Moravy. Přesto, že převážně nepoužívají násilné zločinecké metody, je jejich vliv na bezpečnost státu závažný – zejména v souvislosti s vysokou schopností italských seskupení pronikat do ekonomiky a společnosti hostitelských zemí.

[32] Macháček, Z.-Rumpl, T.: Zahraniční skupiny OZ a jejich aktivity na českém území. In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha 1997, s. 61.

ASIJSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

„Nejaktivnější (v ČR – pozn. aut.) jsou čínské a vietnamské skupiny, čínské zločinecké struktury se vyznačují etnickou soudržností, na našem území nemají charakter klasických čínských zločineckých organizací (např. triády), sdružují se do malých skupin dle místa původu z ČLR a dle druhu páchané trestné činnosti; etablují se zejména formou provozování kasin a nelegálních nevěstinců, další podezření se týká praní špinavých peněz, organizování nelegálních sázek a obchodu s narkotiky, zabývají se nejen převaděčstvím, ale realizují únosy nelegálních přistěhovalců s následným vydíráním příbuzných, trestnou činností je obchod s tzv. „značkovým zbožím".

Podle poznatků Bezpečnostní informační služby činští přistěhovalci zakládají na území České republiky obchodní společnosti, které v řadě případů vytvářejí základnu pro nelegální migraci.

Na území České republiky působí několik odnoží čínských zločineckých organizací mafiánského typu, organizovaných podle provincií ČLR, ve kterých mají jejich členové původ.

Činnost vietnamských zločineckých skupin je zaměřena zejména na organizování nelegální migrace a pašování zboží, zvýšená konzumace drog ve vietnamské komunitě vedla k vytvoření sítě vietnamských dealerů drog; jejich činnost je ovlivňována Vietnamci přicházejícími ze SRN, na které jsou mnohdy vydávány mezinárodní či národní zatykače a jejichž zkušenosti jsou využívány především v oblasti vymáhání dluhů, ochrany tržnic, nátlakem na konkurenci apod.; to přináší patrný posun od tzv. pouličních gangů k zakládání hlubší organizace; problémem je vzrůstající násilná trestná činnost, použití nástražných výbušných systémů, zaznamenány byly vraždy na objednávku, přetrvává trend především v provázanosti mezi vietnamskými a čínskými zloči-

neckými skupinami, zvýšená spolupráce byla zjištěna se zločineckými uskupeními ze zemí bývalého SSSR."

Ministerstvo vnitra ČR[1]

Čínský organizovaný zločin

Čínský organizovaný zločin je spojován především s tzv. *triádami,* kriminálními organizacemi, které navazují na tradice tajných čínských společností.

Jejich počátky spadají do období bojů proti císařské dynastii Mandžuů, která svrhla vládnoucí Mingy a roku 1674 dosedla na čínský trůn.[2]

I když v počátečním období mohly být společnosti *triád* řízeny centrálně, zřejmě se během svého historického vývoje z této závislosti vymanily a operovaly jako víceméně nezávislé autonomní jednotky s vlastním vedením.

V některých regionech sice existovaly mateřské lóže *triád*, ale stejně jako většina ostatních tajných a polotajných organizací v Číně ani *triády* neměly ústřední vedení.

To, co členy *triád* spojovalo, byla později již anachronická nenávist k mandžuské vládě stvrzovaná přísahou a někdy až patologická utajenost.

Vše, co škodilo císařství, bylo považováno za vlastenecké. Hranice mezi zločinem a bojem za svobodu byla proto značně nejasná. To umožňovalo „temným společnostem" uchovávat si mezi čínským obyvatelstvem poměrně vysoký morální kredit. A tak ve jménu vlasti členové *triád* loupili, unášeli kvůli výkupnému, organizovali prostituci, pašovali nejrůznější zboží včetně drog. Největší proslulost si v tomto ohledu vydobyli členové „Zeleného kruhu", jejichž členskou základnu tvořili dělníci a lodníci z námořních a říčních přístavů v oblasti Šanghaje a Nankingu,

[1] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Ministerstvo vnitra ČR Příloha k čj.: OBP-458/A-2000.

[2] Samo slova *triáda* je podle jedné z verzí odvozeno od znaku trojúhelníku, symbolizujícího tři základní síly čínské kosmologie – nebe, zemi a člověka. Jiná interpretace je spojuje se „Třemi spojenými společnostmi", organizací, která hrála významnou roli v boji proti Mandžuům.

a rovněž „Rudý kruh", který ovládal šanghajské zločinecké podsvětí.[3]

Po dvou krátkých vlasteneckých intermezzech v době tzv. „opiových válek" vedených proti evropským kolonialistům v letech 1836–1842 a 1856–1860 již organizace *triád* zaměřily svůj zájem na nelegální činnosti a ovládnutí čínského podsvětí. Změnily se ve spolky lupičů a pirátů (např. šanghajské gangy se zabývaly obchodem s otroky, únosy, vydíráním, hazardními hrami, obchodem se zbraněmi a vymáháním peněz „za ochranu"). Ve dvacátých letech 20. století převzaly také obchod s opiem. V roce 1947 byl generál Kuomintangu, nacionalistického hnutí bojujícího proti komunistům, Kot Sin-wong pověřen, aby reorganizoval roztříštěnou frakci druhé lóže *triád* v provincii Kwang-tung a nasadil ji jako vojenský prapor proti Mao Ce-tungovým komunistům. Po vítězství komunistů v roce 1949 se stoupenci Kuomintangu (včetně příslušníků *triád*) stáhli na ostrov Formosu (Tchajwan).

Utečenci, kriminální podsvětí a vůdci tajných band se po vítězství komunistů silně etablovali rovněž v britské kolonii Hongkongu. I zde operovaly mocné tajné spolky (např. *14 K*), které se vyvinuly z kwangtungské druhé lóže. K boji proti Maově „rudé říši" získávaly potřebné prostředky z kriminálního podnikání. Společnost *14 K* se časem dostala do nejtvrdší války zločinců v historii Hongkongu s jinými místními *triádami.* Z této války vzešly tři tajné organizace: *triáda Sun Yee On*, *triáda Wo Sing Wo* a *14K*, které si mezi sebou rozdělily okruhy trestné činnosti: vymáhání peněz „za ochranu", ilegální hazardní hry a z toho plynoucí obchod s kredity, prostitucí a obchod s drogami. V dalších letech se organizace *14K* specializovala na drogy, zejména na heroin, a to i na export mimo Asii, např. do USA, Velké Británie a do Nizozemska.

Hongkong je dnes největší metropolí zločinu na světě. Sídlí v něm 50 *triád* s 80 000–100 000 (resp. 300 000) členy. Zároveň je důležitým finančním střediskem. Žije zde kolem 30 000 –100 000 milionářů, mezi nimiž je velké množství šéfů triád a jejich vysoce postavených členů. Triády už překročily klasické okruhy trestné

[3] Nožina, M.: Čínský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 9/ 2000, s. 26.

činnosti, ovládají část obchodního světa, výstavbu sociálních bytů, mají úspěchy ve vysokém finančnictví, a kontrolují např. i věznice.[4]

Ani na území pevninské Číny organizované zločinecké struktury zcela nezanikly. I když mnohdy opustily tradice *triád,* vyvíjely činnost i za vlády komunistů. Nový silný impuls jejich růstu poskytla změna hospodářské politiky Číny v 80. letech.

Globální expanze čínského zločinu

Čínský organizovaný zločin se ocitl v centru pozornosti evropských bezpečnostních orgánů relativně pozdě. Ještě koncem 80. let se teritorium působení čínských zločineckých seskupení omezovalo mimo asijskou půdu na severní Ameriku a Austrálii; v Evropě víceméně jen na britský Londýn a Manchester a na nizozemská přístavní města Rotterdam a Amsterdam. Jednalo se převážně o seskupení pocházející z Tchaj-wanu a Hongkongu.

V současnosti již čínský organizovaný zločin zasáhl prakticky celou Evropu. Svou činnost dynamicky rozvíjí i v postkomunistických zemích. Vedle tradičních center *triád* v rostoucí míře expanduje z území vlastní Číny v souvislosti s jejím otevíráním se světu.

Hlavní faktory, které urychlily nástup čínského organizovaného zločinu v globálním rozměru, byly:

1) vstup ČLR do světové ekonomiky,
2) snížení kontroly na hranicích zemí světa,
3) globalizace ekonomiky, zvýšení rychlosti bankovních a obchodních operací.

Další „příznivou" skutečností je fakt, že čínský organizovaný zločin byl, a mnohdy ještě je, v řadě zemí světa zanedbáván. Častým důvodem jsou kulturní a jazykové rozdíly a s tím související těžkosti při vyšetřování.

Ještě v roce 1993 měla americká FBI pouze jednoho agenta, který hovořil čínsky. Rovněž v zemích Evropy pracuje podobných specialistů minimum.[5]

[4] Goga, R.: Nadnárodný organizovaný zločin. Medzinárodné otázky (Bratislava), s. 72.
[5] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, Praha 1997, s. 177.

Pět až deset milionů Číňanů dnes žije v zemích Asie, Austrálii, Africe, Americe, Evropě.[6] Jejich počet nadále stoupá.

Fu-ťien je přímořská provincie ležící na jihovýchodě Číny. Zhruba 26 milionů lidí zde žije na území velkém jako Nicaragua. Fu-ťien rozhodně nepatří k nejchudším čínským provinciím. Přesto z ní odchází do zahraničí na 100 000 lidí ročně. Některým místům se zde říká „vesnice vdov", protože z nich velká část mužské populace odešla pryč a zanechala zde své ženy a rodiny. Tlak na opuštění Fu-ťienu má jak sociální, tak ekonomické kořeny. Svoji úlohu sehrává i veřejné mínění. „Jestliže nejste líný, neměl byste pobývat v pevninské Číně," tvrdí o tom profesor Ko Lin-chin z Rutgersovy university ve Spojených státech. „Lidé tam říkají: „Je už ti dvacet, co tady ještě děláš?"[7]

Tradice emigrace Fuťieňanů sahá do osmnáctého a devatenáctého století, kdy obyvatelé provincie odjížděli za prací a obchodem do britských a francouzských kolonií v jihovýchodní Asii, a zejména od poloviny 19. století i do britských kolonií v Africe, do Peru, Brazílie a Guayany v Latinské Americe, na Kubu, Jamajku a Trinidad v Karibiku, na zlatonosná pole v Austrálii. V jihovýchodní Asii Fuťieňané získali kontrolu nad exportem klíčových komodit. Vytvořili si zde silné obchodní základny i pašerácké sítě.

Fuťieňané, podobně jako Kantoňané z delty Perlové řeky, pocházejí z vesnic propojených pevnými příbuzenskými svazky. Místní klany vytvářejí korporace se společným majetkem, který sociálně spojuje skupiny vesnických domácností do jednoho celku. Mužští představitelé těchto domácností odvozují svůj původ od společného bájného předka. Mnohá z těchto seskupení užívají společná příjmení již po desítky generací. I přes dlouhodobou separaci během emigrace si zámořští Fuťieňané udržují silné a stálé vazby k rodišti svých předků a příbuznými v Číně i ve světě. V každé zemi, kam Fuťieňané přicházejí, si vytvářejí příbuzenské a krajanské komunity, jejichž prostřednictvím s bývalým domovem komunikují. Když se po roce 1949 dostali v Číně k moci komunisté, považovali vazby Fuťieňanů vedoucí do zahraničí za mimořádně nebezpečné a podrobovali je represím. Zejména během kulturní revoluce zabírali půdu vesnických komunit, ničili Fuťieňanům tabulky, na nichž byly zaznamenány genealogické řetězce předků, zakazovali vesnickým předákům přístup do jejich komunit.

Represím byla vystavena i fuťienská kriminální seskupení – zejména za svou podporu čínských nacionalistů během občanské války. Mnoho z jejich členů proto uprchlo do Hongkongu, kde se stali základním kádrem *triády 14K.*

V reakci na změnu hospodářské politiky Číny a výhodné podmínky

[6] Goga, R.: Nadnárodný organizovaný zločin. Medzinárodné otázky (Bratislava), s. 72.
[7] Newsweek, July 3, 2000.

na Západě se v roce 1986 zdvihla nová migrační vlna Fuťieňanů do USA a Evropy. Jejich nekontrolovaný příliv zde výrazně mění strukturu asijských komunit.[8] Organizovaný zločin na tuto situaci rychle reagoval. Flexibilně začal budovat nové a nové kanály. Z pašování lidí se stal regulérní byznys. Časopis *Newsweek* udává, že poplatky za přepravu jednoho migranta do USA se pohybují okolo 60 000 dolarů, Velká Británie stojí polovic. 5 – 10% zálohu je nutno složit předem, zbytek migrant často po léta splácí. Fuťieňané přitom považují poplatky za přepravu na Západ za vhodnou investici do budoucnosti. I sama provincie z jejich emigrace prosperuje, protože emigranti zpětně investují značné prostředky do její hospodářské infrastruktury. Představitelé města Čang-le (600 000 obyvatel) odhadují, že jeho obyvatelé, kteří odešli do zahraničí, investují do výživy svých rodin, které zanechali doma a do místních podniků 100 milionů dolarů ročně.[9]

Zároveň s přílivem čínských migrantů se nejen zvyšuje počet nezákonných přistěhovalců v zemích Evropské unie a postkomunistických středoevropských státech, ale také výskyt čínského gangsterismu. Evropská policejní agentura Europol odhaduje, že pašerácké organizace dopravují každého roku do Evropy 100–200 tisíc ilegálních čínských emigrantů. Obvykle přitom využívají námořních tras a rovněž pozemní přepravu přes Balkán a východní Evropu. Ani zdaleka nelze tvrdit, že by asijští přistěhovalci většinou patřili k organizovanému podsvětí. V praxi ovšem značné množství ilegálních emigrantů nedokáže uskutečnit svou cestu bez pomoci tajných společností.

Odhaduje se, že čínské sítě vydělávají na pašování lidí 3 miliardy dolarů ročně.[10] Vedle Evropy a USA inkasují *triády* milionové částky i za „vývoz" svých krajanů a prostitutek do Japonska.

Imigranti do Evropy jsou pašováni letecky anebo pozemními trasami, do Ameriky směřují na lodích, anebo, ale méně často, v letadlech.

Z ekonomického hlediska vyvolává starosti už samotné ilegální zaměstnávání levné čínské pracovní síly v drobných dílnách

[8] Meyers III, W. H.: Orb Weavers – The Global Webs: The Structure and Activities of Transnational Ethnic Chinese Criminal Groups. Transnational Organised Crime (London), Vol. 1, No. 4, Winter 1995, s. 7–8.
[9] Nevsweek July 3, 2000.
[10] Newsweek, July 3, 2000.

a provozovnách, jejichž konkurence je silná především v textilním a obuvnickém průmyslu. Na daňové úniky v tomto sektoru přímo navazuje i padělání značkového zboží, nezákonné rozmnožování hudebních nahrávek na kazetách a kompaktních discích, videoprogramů a počítačových programů. Čínské gangy se už v souvislosti s pašováním svých spoluobčanů do Evropy specializovaly také na dokonalé padělání veškerých osobních dokladů a následně i kreditních karet. V tomto oboru údajně mezi Asijci vynikají především padělatelé z Vietnamu. V USA dnes narůstá násilí čínských a vietnamských pouličních gangů, které se specializují na obsazování domů, prodej drog v malém a vybírání výpalného. Čínští zločinci neznají žádné hranice. Podle expertů čínské gangy pružně čelí většině nástrah, na nichž ztroskotaly jiné skupiny organizovaného zločinu. Problémy s nimi se odvíjejí od neschopnosti evropských policií proniknout do jejich struktur. Zatímco známým pojmem se stávají taková exotická jména gangů jako „Žraloci", „Tygří hlava", „Rudé slunce" či „Zelený drak", vyznat se ve spleti desítek jimi používaných čínských dialektů a vlastního argotu je téměř nemožné. Až donedávna se činnost asijských gangů v Evropě i Severní Americe omezovala většinou na vlastní asijskou komunitu. Oblast působení zahrnovala prostituci, čínskou lotynku, lichvářství, vynucování poplatků za „ochranu," distribuci opia a dalších drog. Právě v této souvislosti Číňané začínají pronikat i do sfér působnosti tradičního evropského podsvětí – sicilské *Maffie*, kalábrijské *Camorry* a neapolské *Ndranghetty* v Itálii, exponentů kolumbijských drogových kartelů. Podle nejvyšších odhadů dnes skupiny čínského organizovaného zločinu vydělávají na mezinárodní síti pašování heroinu 200 miliard dolarů ročně. Příznačné je, že v Evropě se prakticky nezabývají pouliční distribucí drog. „Číňané neprodávají na ulicích ani ždibec hašiše. Jsou to obchodníci ve velkém, kteří přicházejí," udává Nicola Cavaliere, ředitel vyšetřování činnosti mafie v oblasti Říma, v rozhovoru pro časopis *Newsweek*. Na druhé straně dochází i k propojování činností tradičního evropského podsvětí s asijskými gangy, především v otázce praní peněz pocházejících z nezákonné činnosti. Podle tvrzení Johna Costanza z pobočky americké DEA v Římě není možné, aby tyto gangy přišly do země a operovaly nezávisle. Zákonitě by to vedlo ke střetům s místním podsvětím. Za posledních pět let stoupl

počet čínských restaurací pouze v Římě asi z dvou tuctů na víc než 400.

Většina z nich prakticky nemá hosty, zato vykazuje vysoké příjmy. Policejní orgány přitom poukazují i na obdobný nárůst čínských podniků v zemích střední a východní Evropy včetně České republiky.[11]

Nadnárodní čínský organizovaný zločin se v globálním měřítku angažuje v následujících „oborech":

- produkce, pašování a distribuce drog (zejména heroinu a metamfetaminů). Odhadovaný zisk 200 miliard dolarů ročně;
- pašování lidí. Odhadovaný zisk 3,3 miliardy dolarů ročně;
- pašování zbraní z ruských a čínských zbrojních skladů do jihovýchodní Asie, Japonska, severní a jižní Ameriky. Odhadovaný zisk 3 miliardy dolarů ročně;
- krádeže a pašování luxusních automobilů, jachet a konzumního zboží do ČLR. Odhadovaný zisk 4 miliardy dolarů ročně;
- penězokazectví, falšování kreditních karet, šeků, dokumentů, prodej zboží se značkami klamavého původu. Odhadovaný zisk 10 miliard dolarů ročně;
- krádeže vysokých technologií jako třeba počítačových čipů, prodej zakázaných a utajovaných technologií.[12]

Čínský organizovaný zločin dnes žije v symbióze se světovou ekonomikou. Zneklidňujícím jevem je vývoz asijského organizovaného zločinu v rámci investic. Tchaj-wan dnes rozsáhle investuje v řadě zemí. Stejně je tomu i v případě Hongkongu a Singapuru. Paralelně s těmito investicemi se objevuje i nárůst aktivit čínského organizovaného zločinu.[13]

Čínská kriminální seskupení mají mnoho předpokladů pro to, aby pronikla hluboko i do české ekonomiky a společnosti.

[11] Nožina, M.: Svět drog v Čechách s. 175–178. K otázce čínských triád srv. Weggel, O.: Das Chinesische Geheimbundwesen: Entstehung, Pervertierung und Internationalisierung. Referát přednesený na konferenci Mezinárodní dimenze organizovaného zločinu (Wildbat Kreuth, SRN, 22.–24. 9. 1993), pořádané Hans Seidel Stiftung (nepublikováno).

[12] Meyers III, W. H.: Orb Weavers – The Global Webs: The Structure and Activities of Transnational Ethnic Chinese Criminal Groups. Transnational Organised Crime (London), Vol. 1, No. 4, Winter 1995, s. 16–17.

[13] Meyers III 1995, c.d., s. 16–17.

Struktura a fungování čínských zločineckých seskupení

V minulosti se organizace *triád* řídily přesnými pravidly, vykonávaly přesně určené ceremoniály a měly jasně hierarchizovanou strukturu určenou staletou tradicí. Dnešní čínská zločinecká seskupení – zejména ta, která působí mimo oblast Dálného východu anebo se formovala pod nadvládou komunistů v kontinentální Číně – již často tyto tradice opouštějí nebo si je upravují po svém. Zejména severočínská zločinecká seskupení ztratila mnohé ze svých obřadů a rituálů, jejich struktura se výrazně zjednodušila. Mnoho z nich, především nově vzniklé organizace, se již k tradicím *triád* nehlásí.

Jisté společné rysy si však řada z těchto seskupení uchovává i nadále. Ve zjednodušené formě zachovávají zvyk iniciačních obřadů, přísně a brutálně prosazují informační embargo na strukturu a činnost organizací, mají omezenou vertikální mobilitu. Vedoucí představitelé v hierarchii organizací spíše fungují jako arbitři sporů, „vážení muži", a pobírají „dávky" od členů, ale neúčastní se přímého řízení kriminálních operací. Vlastní kriminální činnost operativně řídí předáci na střední úrovni organizace, zpravidla bez zasahování vůdce organizace – „hlavy draka". Ten zasahuje pouze v případě, kdy se aktivity „středních vůdců" dotýkají zájmů celého společenství. Síť organizací rovněž pomáhá „středním vůdcům" při zajišťování ochrany a přístupu k lidským a materiálním zdrojům, komunikaci s předáky ostatních skupin a rovněž s nečleny organizací – zkorumpovanými policisty, úředníky, příslušníky místního podsvětí.[14]

Uvnitř i vně jsou jednotlivé skupiny provázány systémem *kuan-si*, tradičním konceptem vzájemných vazeb, důvěry a úsluh. Prostřednictvím tohoto systému může jeden příslušník skupiny požádat druhého o „laskavost" v rámci i mimo hranici zákona bez toho, že by mu hrozilo vyzrazení. Jeho protějšek má právo odmítnout, ale zpravidla se tak neděje, protože ví, že v opačném případě i jemu *kuan-si* pomůže.

Záhy se ukázalo, že tradiční modely fungování čínských krimi-

[14] Nožina M.: Čínský organizovaný zločin. Mezinárodní politika, 9/2000, s. 26.

nálních organizací jsou ve spojení s moderními technickými prostředky v globálním měřítku značně efektivní. Například drogové operace prováděné *triádami* na bázi *kuan-si* dnes v praxi vyhlížejí takto: Podnikatel pomocí „přátel" v terénu nakoupí jisté množství drogy (velká část obchodu s drogami v produkčních oblastech jihovýchodní Asie je dnes v rukou Číňanů a Tchajwanců). Poté se obrátí na dalšího „přítele" – mnohdy majitele firmy, zabývající se mezinárodní leteckou či nákladní přepravou –, aby mu zprostředkoval transport drog na určené místo. Ten zaktivizuje svoji síť „přátel" – řidiče kamionů apod. Tito přepravci nemusejí být do obchodu s drogami ani ve větší míře zapojeni a mohou podnikat zcela legálně. Prostě v jednom konkrétním případě vykonají svému „příteli" „laskavost". V závěrečné fázi se podnikatel obrátí na „přátele" kdekoliv ve světě a jejich prostřednictvím zajistí distribuci drogy k toxikomanům. Podnikatel často zná sotva 10 % celé zaktivizované sítě. Když je obchod realizován, síť prostě zmizí do doby, dokud není v jiné variantě opět vyvolána k životu.[15]

V tomto systému není možné odhalit a pochopit strukturu, protože tato struktura prostě neexistuje, resp. mizí v okamžiku, kdy splnila svůj účel.

Síť *triád* je schopna velice pružně reagovat na aktuální potřeby a využívat přitom jinak legálních aktivit svých členů, „přátel". Zasahuje dnes prakticky celý svět.

Kuan-si rovněž umožňuje provádět rozsáhlé obchodní transakce, aniž by k nim byl potřebný jediný doklad – pouze na základě ústní dohody. V praxi to vede k obrovským daňovým únikům. Nezdaněné asijské zboží prodávané za nízké ceny proto dnes likviduje domácí konkurenci v řadě zemí.[16]

Značné starosti bezpečnostním orgánům způsobuje i tzv. bankovní systém *hawala*, který prakticky znemožňuje vyšetřování finančních operací. (Sledování toků peněz představuje velice účinný prostředek boje proti organizovanému zločinu). V čínštině

[15] Tamtéž.

[16] K této problematice srv. Ungrounded Empires. The Cultural Politics of Modern Chinese Transnationalism. Ahiwa Ong,–D. M. Nonini (eds.), New York-London 1997.

jsou tyto peněžní operace označovány jako *chuej-kchuan* („poukazování peněz") či *čchiao-chuej* („zahraniční platby").

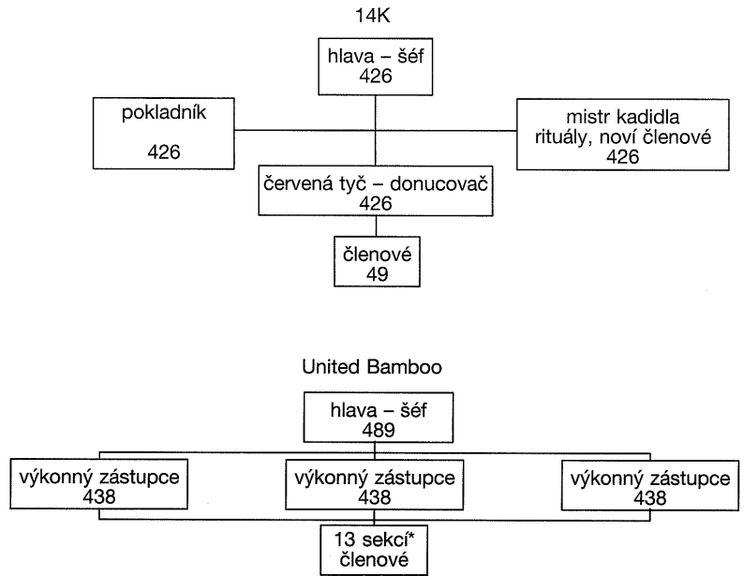
Páteř systému *hawala* tvoří členové asijsko-muslimské komunity, žijící po celém světě. Tento systém poskytuje službu podobnou té, kterou vykonávají normální banky. Transakce jsou však založeny na principu důvěry: např. peníze uložené u bankéře *hawala* v Londýně budou k dispozici u jiného bankéře *hawala* kdekoli na světě. Stačí k tomu pouze jeden telefonát. Jako identifikační znamení bankéři často používají velice nenápadné předměty – bankovky, hrací karty, lístky přetržené napůl, po jejichž předložení vyplatí avizovanou částku. Bankéř musí být důvěryhodný a respektovaný člen společnosti. Bankéři *hawala* provádějí rozsáhlé bankovní obchody s velkým množstvím prostředků. K provádění této činnosti nepotřebují žádný souhlas. Převáděné peníze mohou pocházet jak z legitimních, tak i nelegitimních zdrojů. Protože peníze vlastně „fyzicky", ve formě jakéhokoliv záznamu, vlastně neopouštějí zemi a během transakcí se nevede dokumentace, jíž by se dalo využít při revizích během finančního vyšetřování, jedná se z pohledu manažerů organizovaného zločinu o velice bezpečné transakce. Bankéři *hawala* jsou rovněž těžko postižitelní, pokud se přímo neprokáže, že věděli, že peníze pocházejí z obchodu s drogami či jiných nelegálních aktivit. Při transakcích nabízejí daleko výhodnější diskontní sazby, nežli mohou nabídnout běžné bankovní domy. Bankéři *hawala* doma i v hostitelských zemích, do kterých přicházejí, často oficiálně působí jako obchodní cestující, zlatníci, agenti v oblasti import/export atd. Zmíněný systém se rozšiřuje i v Evropě, včetně regionu středovýchodní Evropy. Ani České republice se jeho sítě nevyhnuly.[17]

Členská základna čínského organizovaného zločinu se utváří především na klanovém a dialektovém, „krajanském" principu. Zřejmě nejpočetnější jsou hongkongské *triády* Sun Yee On (odhad 56 tisíc členů), 14K (odhad 15–20 tisíc členů) a tchajwanská *triáda* United Bamboo (odhad 25 tisíc členů).

Čínské zločinecké organizace mají úzké vazby na *tongy* (*tchungy* – „společenství"). To jsou tradiční čínská zájmová sdružení, která z větší části vykazují legální činnost a většina jejich členů nejsou zločinci. *Tongy* mají mnoho obdobných ceremoniálů a tradic jako *triády*. Rovněž jejich členská základna se často prolíná. Někdy slouží jako krytí pro činnost zločineckých organizací.

[17] Nožina M.: Čínský organizovaný zločin. c.d., s. 25–26

Pravděpodobná organizace nejvýznamnějších triád

*13. sekce (Kiu) odpovídá za styk s odnožemi v zahraničí

* Podle čínské tradice se jednotlivé stupně, resp. funkce v triádách, označují symbolickými čísly.

Pro „špinavou práci“ čínské organizace často využívají gangů mladistvých – Číňanů, Vietnamců a dalších Asiatů, které dnes migrují po světě od jedné asijské komunity ke druhé. Tyto gangy mívají od 3 do 20 příslušníků ve věkovém rozmezí od 14 do 35 let. Nemají rodinné zázemí a v případě potřeby neváhají použít zbraně.

Vietnamské kriminální sítě

V posledním čtvrt století se neustále zvyšuje počet Vietnamců v zemích Evropy. Francie, kde existuje nejstarší vietnamská diaspora v Evropě, udává 300 000 legálních a ilegálních vietnamských residentů, německé statistiky hovoří o 140 000 Vietnamců. Přibližně 80 000 vietnamských imigrantů žije v současné době v Rusku, 50 000–60 000 v České republice atd. Většina příchozích z Indočíny hledá v Evropě příležitost, jak zlepšit svůj život a zajistit budoucnost pro své děti. Bohužel, zároveň s nimi začaly přicházet i nové formy zločinu.

První vlna emigrantů opustila Vietnam v letech 1975–1976. Druhá vlna se zdvihla v letech 1979–1982 a třetí koncem osmdesátých let s největším počtem odchodů mezi roky 1989–1992. Tato vlna pokračuje dodnes. Po roce 1975, kdy vítězstvím komunistů skončila válka v Indočíně, odešlo z Vietnamu na Západ mnoho politických uprchlíků, kterým hrozila za jejich spolupráci s jihovietnamským režimem pomsta komunistů. Druhou složku tvořili ekonomičtí emigranti prchající před bídou poválečného Vietnamu. Někteří z nich, zejména emigranti s vyšším vzděláním a dostatečnými finančními prostředky, se záhy přizpůsobili západnímu stylu života. Příznačné bylo, že značná část z těchto „elitních“ emigrantů byli Viet Čingové – etničtí Číňané narození ve Vietnamu. Mnoho z nich se později stalo oběťmi expandujícího asijského zločinu.

Druhá a třetí vlna naopak na Západ přinesly mnoho lidí s minimálním jazykovým a profesním vzděláním i finančním zázemím. Nepřipravený západní svět na ně reagoval značně agresivně – namísto života ve vysněném ráji běžence čekala práce v podřadných zaměstnáních, nepřátelské prostředí na úřadech i na ulici, obtíže ve školách. Vietnamské komunity se začaly uzavírat do sebe a žít si svým vlastním životem. V jejich prostředí záhy

začaly vznikat první kriminální skupiny angažující se ve vydírání a násilné trestné činnosti, obchodu s pašovaným zbožím, drogami aj.

Vietnamský organizovaný zločin je možné charakterizovat jako méně rozvinutý, jako „mladšího bratra" čínského zločinu. V současné době se však velice rychle rozvíjí, upevňuje svoji organizační strukturu a zvětšuje akční rádius.[18]

ČÍNSKÝ A VIETNAMSKÝ ZLOČIN V ČR

Způsoby pronikání do České republiky

Do roku 1989 nežil na území tehdejšího Československa kromě pracovníků ambasády Čínské lidové republiky a několika desítek čínských přistěhovalců žádný čínský občan. Problém čínské kriminality v ČSSR byl zanedbatelný. Čínský organizovaný zločin na naše území vstoupil až po roce 1989.

Situace byla odlišná v případě Vietnamců. Imigrace Vietnamců na území dnešní České republiky přicházela v několika vlnách od roku 1956, kdy po mezistátní dohodě přišli do tehdejšího Československa spíše jednotlivci a jedno sto dětí postižených válkou v Indočíně. Česká strana umístila děti v Chrastavě, kde žili pohromadě, v částečné izolaci od okolního prostředí. Mnozí z mladých Vietnamců zůstali v tehdejším Československu na další studia – někteří si u nás založili rodiny a usadili se zde na trvalo. V roce 1967 doplnilo stávající skupinu učňů, studentů a stážistů dalších 2100 Vietnamců – většinou dělníků. Mezivládní smlouvy z roku 1974, 1979 a 1980 pak umožnily další příliv Vietnamců.[19] Jednalo se o dočasnou migraci, která probíhala pod

[18] Ke kapitole srv.: Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues, Paris, Avril 1998 (nepublikovaná studie). Nožina, M.: Vietnamský oganizovaný zločin. Mezinárodní politika 1/2000, s. 32–34. Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15/2000, s. 16–30.

[19] Brouček, S.: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority. Text vědeckého projektu RB1/1/01 zadaného Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, Praha 2002 (nepublikováno), s. 11–12.

přísným vládním dohledem. Tisíce mladých lidí byly „exportovány" i do Československa v rámci tzv. „pomoci trpícímu Vietnamu".

Socialistické Československo bylo během války v Indočíně jedním z významných dodavatelů zbraní a vojenského materiálu armádě severního Vietnamu a později Viet-kongu, jihovietnamskému hnutí odporu (plastickou trhavinu Semtex, užívanou teroristy po celém světě, vyvinuta v roce 1964 podnik Synthesia Semtín na vietnamskou objednávku – byla analogická americké plastické trhavině C4). To vytvořilo značný vietnamský dluh vůči Československu.

Obě země začaly krátce po válce spolupracovat v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci. Československo vyváželo do Vietnamu průmyslové zboží a investiční komplexy výměnou za suroviny a zemědělské produkty. Ústřední výbor komunistické strany Československa, Ústřední rada odborů a československá vláda udělovaly ročně stipendia přibližně 500 vietnamským studentům. Ti byli připravováni v sedmi centrech pro studium na českých středních a vysokých školách.

Vietnamská vláda, ve snaze splatit válečné dluhy a vyrovnat nepříznivou vzájemnou obchodní bilanci, začala vyvážet do Československa i pracovní sílu.

Mladí Vietnamci, obyčejně ve věku 18–20 let (a tudíž nikoliv bývalí vojáci, jak bylo často zdůrazňováno v západním tisku), získali v počáteční fázi ve Vietnamu, která trvala 3–6 měsíců, základní jazykové a odborné vzdělání. Poté byli dopraveni do Československa, kde pokračovali dalších 3–6 měsíců ve studiu. Ze studijních center vedla jejich cesta do československých průmyslových či zemědělských podniků, kde byli dále doškolováni podle potřeb konkrétních zaměstnavatelů. Pracovní kontrakty se zpravidla uzavíraly na 4 roky s příležitostným prodloužením na 7 let.[20]

V letech 1975–1980 je patrná živelnost ve výběru kandidátů do učení i studia, někteří účastníci této migrace označují dané ob-

[20] Srv. Vasiljev, I.: Vietnamští dělníci mezi námi. Rudé právo 13. 7. 1989 a 11. 8. 1989.

dobí jako chaos v organizaci. Situace se změnila až v první polovině 80. let, kdy se zlepšuje organizace transferů, objevuje se snaha vybírat učně a stážisty podle potřeby vietnamských provincií, jednotlivých resortů a jejich podniků. Jazyková příprava migrantů již ve Vietnamu a poté v Československu je relativně kvalitní.

V tomto období dosahuje už počet Vietnamců u nás přibližně 30 000 osob. Poté dochází k postupnému snižování jejich počtu. Ten se v době vypršení československo-vietnamské mezistátní smlouvy v roce 1990 pohybuje okolo 20 000 rezidentů.[21]

První kontingenty studentů a pracovníků, především do roku 1975, byly složeny z pečlivě vybraných lidí – členů komunistické strany, komunistického svazu mládeže. Pocházeli téměř výlučně ze severu a centrálních oblastí Vietnamu (Son La, Dien Bien Phu, Hanoje, Lang Sonu, Haiphongu atd.) – tedy z oblastí, které byly po dlouhou dobu pod komunistickou kontrolou. Zejména v 2. polovině osmdesátých let však kvalita vietnamských pracovníků postupně upadala, pravděpodobně kvůli malému množství potenciálních dobrovolníků, a výběrová řízení byla formální. Objevily se i neověřené zprávy, že vietnamská policie v té době sbírala nové „dobrovolníky" mezi mladistvými delikventy na ulicích Hanoje a Saigonu.

Jak na vietnamské, tak na československé straně dochází ke zneužívání situace ve vlastní prospěch. Československo stále více využívá Vietnamce v neatraktivních oborech, v pásové výrobě ve fabrikách, při pomocných pracích v zemědělství a při „záchraně" plnění plánu.

Na vietnamské straně se objevují možnosti migrace za úplatu. Vietnamci využívají výdělků a celních úlev k posílání nedostatkového zboží do Vietnamu, kde je dále prodáváno.[22]

Třebaže oficiální údaje o počtu vietnamských pracujících v Československu nebyly nikdy zveřejněny, odhaduje se, že v 80. letech prošlo „dobrovolnou prací" v ČSSR celkem 70 000–120 000 Vietnamců. Někteří z nich se na území ČSSR trvale zabydleli, založili zde rodiny s českými dívkami, naučili se velice dobře česky. Část z nich vytvořila i základnu pro novou vlnu imigrantů, která dorazila do České republiky po roce 1989.

[21] Brouček, S.: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority, c.d., s. 12–13.

[22] Brouček, S.: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority, c.d., s. 13.

Vietnamští pracovníci v Československu dostávali přímo pouze 40–50 % svých reálných mezd. Zbytek byl směněn za vietnamskou měnu a vyplácen ve formě zvláštního bonusu po návratu do vlasti; větší část ovšem vláda použila na „krytí cestovních nákladů", resp. na splácení dluhů za dodávky zbraní a vojenského materiálu z období války. V důsledku toho byla životní úroveň vietnamských pracovníků nízká. Mnoho z nich hledalo dodatečné zdroje příjmů. Nalezli je především ve dvou oborech – ve výrobě oděvů, zejména nedostatkových džínů z domácích materiálů, a prodeji ilegálně dovezeného zboží z Asie (hodinek, laciné elektroniky aj.).

Tyto původně okrajové aktivity nabyly na objemu poté, co se jich „ujali" vedoucí pracovních skupin a zaměstnanci vietnamské ambasády.

Podle výpovědí očitých svědků přistávala v 2. polovině 80. let na Starém letišti v pražské Ruzyni letadla plná asijského zboží. Zásilky byly pod dohledem zaměstnanců ambasády překládány do kamionů a odváženy mimo prostor letiště bez toho, že by prošly celní kontrolou. Během několika dnů se objevily na černém trhu. České orgány nad podobnými aktivitami z politických důvodů zavíraly oči.

První sítě černého obchodu mezi asijskými zeměmi (Tchaj-wanem, Singapurem, Hongkongem, Indonésií atd.). a Prahou přes Hanoj byly vytvořeny. Procházelo jimi především laciné zboží – džíny a elektronika opatřené falešnými výrobními značkami světových firem.

Bouřlivé změny na konci 80. let pak otevřely dveře dalšímu „podnikání".[23]

Záhy po roce 1989 začal přes území postkomunistické střední Evropy směřovat silný proud asijských běženců na Západ. Část

[23] Terénní informace; Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues, Paris, Avril 1998 (nepublikovaná studie).

z těchto běženců se začala usazovat i v Čechách. Obratně přitom využívala mezer v legislativě. S nimi přišel i organizovaný zločin.

Zázemím pro mezinárodní zločinecké skupiny organizující ilegální transfery z Asie se v České republice stali vietnamští studenti a pracovníci, kteří se po vypršení kontraktů odmítli vrátit domů a zůstali buď v Československu, nebo emigrovali dále do zahraničí.[24]

Pro asijské emigranty existovaly, zejména v první polovině 90. let, v České republice velice vhodné podmínky. Podle českých zákonů bylo v té době snadné získat pracovní povolení a povolení k pobytu, policejní a bezpečnostní složky byly částečně paralyzované, zavalené jinými naléhavějšími úkoly. Nejčastějším *modem operandi* na našem území, obdobně jako předtím v USA a západní Evropě, se stalo zakládání obchodních společností, firem a restaurací, které často vykazují minimální profit a fakticky slouží jako krytí pro organizování nelegální migrace a široké škály dalších aktivit, jako jsou vydírání, únosy, hazardní hry, obchod s lidmi, finanční podvody a praní špinavých peněz, rozsáhlé daňové úniky, obchod s drogami a prekurzory, padělání nebo pozměňování úředních listin aj.

Noví ekonomičtí uprchlíci k nám často přijížděli na turistická víza vydávaná bez problémů např. českou ambasádou v Hanoji. Tito noví příchozí si zpravidla s pomocí „starousedlíků" nechali vystavit potvrzení o trvalé adrese v České republice. To jim na úřadech zcela dostačovalo k tomu, aby pod záminkou založení firmy získali pracovní povolení a na jeho základě pak i povolení k trvalému pobytu. Skutečnost, že do České republiky přicestovali jako turisté, našim úřadům zcela unikala. Mezery v imigračních zákonech rovněž dovolovaly vietnamským pracovníkům v České republice, aby zde zakládali soukromé firmy a na základě toho se po vypršení kontraktů vyhnuli návratu zpět do Vietnamu.

V důsledku imigračních aktivit Asijců mělo např. v malém domečku o třech pokojích na předměstí Prahy trvalou adresu na 60 „firem" asijských „podnikatelů"... Když tyto metody začaly přitahovat přílišnou pozornost policie, stalo se nejoblíbenější metodou praktikovanou i v současnosti „obchodní partnerství". Vlastníci vietnamských a čínských společností v České republice nechávají zaregistrovat jména svých nových „partnerů" v obchodním rejstříku. Noví emigranti pak přijíždějí do Čech na základě účasti v těchto společnostech a získávají bez problémů povolení k trvalému pobytu.

Některé asijské firmy u nás i v dalších postkomunistických zemích sice nevyvíjejí prakticky žádnou činnost, ale zato mají desítky „partnerů". Jinou často užívanou metodou je, že si firma „pozve" asijské pracovníky a ti se krátce po příchodu do země „ztratí". Tak zmizelo například 98 vietnamských pracovníků textilní továrny ve Zlíně přímo z letiště. S největší pravděpodobností skončili v některé z ilegálních výroben, anebo byli dopraveni na Západ.

Cena za transfer z Hanoje do Prahy, Varšavy či Budapešti se podle policejních informací pohybuje mezi 1000–5000 americkými dolary v závislosti na objemu poskytnutých „služeb".

Tyto a podobné postupy využívají mezer v imigračních zákonech. Jsou tedy ve své podstatě „legální". Vedle toho však existuje i rozsáhlá ilegální migrace pracující metodami, jako je falšování dokumentů a převádění lidí přes „zelenou hranici".

Česká cizinecká policie vydala v roce 1995 občanům Vietnamu 3407 povolení k trvalému pobytu; v roce 1997 to již bylo 17 620 povolení. Podle policejních odhadů bude reálný počet Vietnamců v České republice dvoj až trojnásobný. Vietnamsko-česká společnost uvádí odhad 70 tisíc.[25]

Legálních rezidentů původem z Číny je v České republice přibližně 5 tisíc. Policejní odhady reálného počtu se pohybují zhruba v trojnásobcích.[26]

Hranice asijské komunity

Asijské zločinecké podsvětí zapustilo v České republice ko-

[24] Na základě existujících kontraktů k nám byli vietnamští pracovníci vysíláni až do roku 1992, nové kontrakty už nebyly uzavírány.

[25] Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15/2000, s 20; Respekt 15/2002 (8. 4. – 14. 4. 2002).

[26] Zdroj: ÚOOZ

řeny, jež je možné jen obtížně zpřetrhat. S místní emigrantskou komunitou žije ve svérázné predátorské symbióze. Legální a nelegální sféry zde fungují v dialektické jednotě a občas je velice obtížné je oddělit na základě evropských norem, evropského právního systému. Mnohé z nich jsou pouhými kameny ve složité mozaice života asijských komunit. Je nemožné odhalit jejich podstatu bez toho, že bychom pochopili strukturu a mechanismy fungování asijských komunit v zahraničí. Následující model vznikl na základě poznatků získaných na českém území. S jeho variantami se ovšem setkáváme i v jiných evropských zemích.[27]

Život Asijců v zahraničí má dvě strany – legální a kriminální. Na jedné straně stojí početná skupina pouličních prodejců zboží, obchodníci, zaměstnanci restaurací, námezdní dělníci – na druhé členové vyděračských a pašeráckých gangů, kriminální delikventi. Mezi oběma světy dochází k řadě kontaktů. Navzájem je pak propojují osobnosti „respektovaných mužů" či „bossů" asijské komunity. Jednotlivé sociální skupiny nežijí izolovaně. Dochází mezi nimi k častým kontaktům a existuje zde i mnoho vazeb trvalejšího charakteru. Zatímco čínský systém k nám přichází již značně ucelený, „mladší" vietnamský systém se teprve dotváří – v mnohém Číňany kopíruje a také se s nimi prolíná.[28] Vietnamská komunita je proto v České republice obecně otevřenější než čínská.

Psychologie asijských venkovanů

Ve vietnamštině neexistuje přesný ekvivalent pro výraz „já" jak je tomu v západních jazycích. Vietnamské *toi*, často konvenčně překládané jako „já," má význam podřízeného subjektu, jako např. „poddaný krále".

Americký kriminolog William L. Cassidy předpokládá, že tento význam je evokován ideou, podle níž se Vietnamci tradičně nepovažují za nezávislé individuality, ale především za složky

[27] Srv.: Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues, Paris, Avril 1998 (nepublikovaná studie).
[28] Srv. Diaspora et réseaux vietnamiens, c.d.; Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15/2000, s 20–27.

v systému vzájemných vztahů: za členy rodiny, vesnického společenství. V případě zločinců za členy gangu. Toto zažití lokálních vazeb je velice silné.

Vietnamský výzkumník Le Xuan Khoa říká: „Tendence uteženců z Indočíny spojovat se dohromady a formovat komunity může být sledována zpět až k tradičním vzorům společným všem zemědělským společnostem v jihovýchodní Asii" – a my můžeme dodat nejen v Asii, jestliže si uvědomíme silné klanové a kmenové cítění příslušníků afrických či arabských komunit v zahraničí i to, jak silně se toto cítění odráží ve struktuře jejich kriminálních seskupení. Le Xuan Khoa dodává, že silný individualismus příznačný pro západní, a zejména americkou společnost, je pro Asijce: „..něco nepochopitelného, protože jejich primární cítění identity je neoddělitelným komponentem širšího, kolektivního ega rodiny či sociální jednotky." „Odděleni od svých rodin, vesnic a zemí," píše Le, „uprchlíci z Indočíny pociťují akutní potřebu formovat komunitní organizace jako možné náhradní zdroje osobní bezpečnosti." Tato silná potřeba, vycházející z „vesnické mentality", se prolíná i do kriminální sféry – resp. tvoří základ nejen asijských emigrantských komunit kdekoliv po světě, ale promítá se i do struktury a fungování asijského podsvětí, kriminálních gangů.

Dalším význačným rysem asijských migrantů je tradiční nedůvěra ke smyslu institucí a organizací celospolečenského rozsahu, které jsou pilíři fungování demokracií západního typu – tedy státních úřadů, policie apod. To značně ztěžuje práci bezpečnostních složek a otevírá operační prostor zájmovým a kriminálním skupinám, které na asijských migrantech parazitují.

Je možné tvrdit, že fungování a koexistence „civilních" a „kriminálních" sociálních vrstev v asijských komunitách je založena právě na asijské „vesnické mentalitě" přenesené do západního kulturního prostoru.

„Civilní" vrstva asijské komunity

Prodavač zboží na tržišti, kuchař anebo číšník v asijské restauraci, pracovník v legální/ilegální manufaktuře je člověkem na dně asijské sociální hierarchie. Mezi členy této nejnižší vrstvy existují jasně viditelné rozdíly.

K provedení imigrační operace je podle mých odhadů nutná částka mezi 3000–7000 americkými dolary. Částka je výrazně nižší, jestliže je emigrant schopen zajistit si ji nezávisle za pomoci členů rodiny, přátel apod. Náklady rovněž klesají, jestliže emigrantův transfer probíhá za pomoci přátel a příbuzných, kteří již v České republice žijí a naopak výrazně rostou, jestli se tak děje prostřednictvím ilegální pašerácké sítě. Pakliže emigranti nejsou schopni shromáždit dostatečně velkou částku na zaplacení transferu, což není pro lidi přicházející ze země, kde se roční příjem na hlavu pohybuje pod hranicí 150 dolarů, nijak snadná záležitost, nezbývá jim než k nám přicestovat „na dluh". Emigrant je dopraven do cílové či tranzitní země, kde musí po určitý čas pracovat za nízkou mzdu pro asijské bossy jako prodejce zboží, číšník, kuchař, dělník v ilegální výrobně apod.

Podmínky těchto polootrockých kontraktů jsou mnohdy velice tvrdé a imigranti bývají schopni se vymanit ze závislosti na svých zaměstnavatelích až po dlouhém čase. Ani pak nepřichází svoboda. Pouliční dealer je nucen platit za nakoupené zboží do svého stánku, za místo v tržnici, bydlení telefon, benzin a opravy automobilu, jídlo apod. Nejedná se o nijak malé částky. Např. náklady na krytí nutných nákladů stánkového obchodu v Nové tržnici v Ústí nad Labem se pohybují okolo 28 000 Kč měsíčně. Vietnamští prodejci zde tedy musí během 25 prodejních dnů mít každý den zisk minimálně 1120 Kč.[29] K tomu je nutné často přičíst i poplatky za „ochranu" – „výpalné" apod. Např. v malém českém městě L. L. musejí podle informací policie údajně vietnamští prodejci platit jak oficiální poplatky městské radě, tak i „černou daň" gangu, který toto teritorium kontroluje.[30] „Černá daň" bývá zpravidla 5–10x vyšší. Informace z frekventované pražské tržnice v M. hovoří o tom, že zde prodejci platí „vstupní poplatek" ve výši okolo 1000 dolarů prostředníkům mezi nimi a vedením firmy, která má tržnici v nájmu a rovněž poplatky za „ochranu" místním vietnamským bossům. Jestliže pouliční dealeři nejsou schopni plnit své závazky, bossové zaberou jejich

[29] Brouček, S.: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority, c.d., s. 42–43.
[30] Zdroj ÚOOZ.

zboží. Mohou následovat i tvrdší způsoby nátlaku – bití, znásilňování žen, únosy dětí a finálně – likvidace.

Pod takovým tlakem, mnohdy ve snaze pokrýt své dluhy, se mnoho emigrantů obrací k sice nebezpečnějšímu, ale o to výnosnějšímu podnikání za hranicí zákona – obchodu s drogami, cigaretami, zbraněmi. či službě pro zločinecká seskupení.

Když se časem vymaní ze své finanční závislosti, stává se z prodejce „na dluh" nezávislý dealer. Tyto skupiny není obtížné na tržištích rozlišit. Prodejci na dluh mívají menší výběr zboží, pracují déle a tvrději, okupují méně lukrativní (a méně drahá) místa, prodávají pašované zboží atd.

Nezávislí prodejci a podnikatelé tvoří v rámci vietnamské komunity v Čechách jakousi střední třídu. Příznačné pro ně je, že jakmile získají víceméně nezávislý statut, stávají se základnou pro další imigranty z Vietnamu – členy svých rodin, vesnic, příchozí z jejich rodného kraje atd. Zprávy ze středního Vietnamu hovoří o tom, že na výjezd mladých lidí se zde skládají celé vesnické komunity. Ve světle těchto faktů tedy vyhlíží vysílání chlapců a dívek na Západ ze strany vietnamských komunit jako „investice do budoucnosti".

V České republice registrujeme tendence vytvářet podnikatelská a zájmová seskupení z členů stejného klanového či teritoriálního původu – např. rodáků ze stejné provincie.

Jenom málo z asijských emigrantů se pak stává skutečně bohatými lidmi, „bossy" a „finančníky".

Muž na vrcholu asijské společenské hierarchie

X je Vietnamec středního věku s doktorátem získaným na české vysoké škole. V Praze vlastní exkluzivní restauraci. Patří k předním osobnostem života vietnamské podnikatelské komunity v České republice. Jeho konexe dosahují jak do kruhů české ekonomické elity (které ho považují za seriózního a obratného byznysmena), tak i k politickým špičkám ve Vietnamu. V Československu začal studovat na vládní stipendium ještě za komunistické éry.

Po roce 1989 se rozhodl zůstat v Čechách a vrhl se do podnikání. Počátkem 90. let byl spolu se svým přítelem Y – vedoucím funkcionářem Mezinárodního svazu studentstva – zatčen pro podezření z ilegálního obchodu s cigaretami. Oba muži byli osvobozeni pro nedostatek důkazů. Y se vrátil do Vietnamu, kde zahájil závratnou politickou ka-

riéru. Vedl vietnamskou delegaci při jednáních s Američany a v současné době patří mezi vedoucí osobnosti vietnamské diplomacie.

X je schopen na jedné straně bez problémů komunikovat s českými úřady, na druhé straně má kontakty s vietnamským a čínským podsvětím. Zabývá se dovozem asijského zboží do České republiky a rovněž organizováním imigrace z Číny a Vietnamu. V několika případech byl podezříván, že pracuje jako „bankéř" a financiér ilegálních aktivit. Často cestuje po postkomunistické střední Evropě, Rakousku a Německu, kde má rozsáhlé „obchodní" kontakty. Ve vietnamské komunitě je považován za „respektovaného muže" s velkou mocí, schopného vyřešit jakýkoliv problém. Často působí i jako arbitr jejích vnitřních sporů.

Asijská „vesnická mentalita" je založena na přesvědčení, že vnitřní mechanizmy emigrantské komunity jsou schopné vyřešit daný problém daleko rychleji a efektivněji nežli bezpečnostní složky hostitelské země. K tomu je ještě nutné přičíst silnou nedůvěru k těmto složkám ze strany asijských příchozích.

Policie u nás i v zahraničí se při jednáních s Číňany či Vietnamci často setkává s tvrzením typu: „Nebojte se, my si ten problém vyřešíme sami." Ve většině případů je to i pravda. Způsob řešení vzniklých obtíží je zpravidla následující: poškozený se obrátí s žádostí o pomoc na „respektovaného muže" v asijské komunitě – na Vietnamce či na mocného šéfa čínského *tongu*. Nebývá ani výjimkou, že se Vietnamci obracejí se svými spory na čínské „respektované muže". Ten spor buď arbitráží, nebo i silovým nátlakem zlikviduje. Za to získává „vděčnost" vyjádřenou penězi, službami či třeba jen morálně, resp. může očekávat protislužbu, kdykoliv o ni postiženého požádá. Právě tyto vazby vzájemné solidarity a „závazků vděčnosti" jsou jedním z hlavních stmelujících prvků ve vietnamských komunitách a rovněž důvodem angažování vietnamských emigrantů, původně bez kriminální minulosti, v ilegálních činnostech. Odmítnutí protislužby respektovanému muži je možné, ale nebývá časté – i když se může jednat o ilegální čin.

Stát se respektovaným mužem, to není jen otázka peněz a majetku. Takový člověk musí mít skutečnou moc, aby dokázal třeba násilím prosadit svoji autoritu v případě sporů, arbitráží mezi obchodníky, malých válek gangů – vypořádat se s jakýmikoliv problémy spojenými v životě asijské komunity v České republice. To bývá důvodem jeho kontaktů na „špinavou práci s kriminálním podsvětím. Respektovaný muž nemusí nezbytně zaměstnávat nájemné vrahy či vymahače – ve většině případů disponuje pouze osobními strážci – díky svým kontaktům v podsvětí je schopen si najmout lidi pouze na konkrétní zakázku. Je to mnohem levnější, bezpečnější a efektivnější, nežli zaměstnávat lidi tohoto typu trvale. Obtížně dešifrovatelné vazby mezi „vojáky" v poli, tedy jedinci přímo vykonávajícími daný zločin, zájmovými osobami a „bossy" stojícími v pozadí jsou jedním z významných důvodů, proč bývá policejní vyšetřování asijské kriminality tak komplikované. Tyto nepřímé vztahy jsou také důvodem, proč respektovaný muž může ve své osobě spojovat rysy váženého příslušníka asijské komunity a způsoby jednání kriminálního bosse.

Mezi velkými dovozci asijského zboží do České republiky a násilnickými gangy zabývajícími se vydíráním pouličních prodejců pravděpodobně existuje určitá forma spolupráce v oblasti antidumpingové strategie. Vyděrači požadují vyšší „poplatky za ochranu" v případech, kdy vietnamští prodejci nabízejí své zboží za příliš nízké ceny. To je zřejmě jeden z důvodů, proč jsou ceny asijského zboží po celém českém území víceméně stejné. Vydírání prováděné gangy se tak stalo součástí antidumpingové strategie velkých vietnamských a čínských podnikatelů.

Asijská komunita v České republice je poměrně mladá, proto role vymahačů práva dnes často plní i bossové podsvětí, jimž poškození platí „za ochranu". Situace je podobná i v obdobných asijských komunitách v postkomunistických zemích. Na druhé straně, jako v případě X, zaznamenáváme snahy nejvýznamnějších bossů separovat se od otevřených kriminálních činností, pracovat více jako „finančníci" a „bankéři" kriminálních operací, v české podnikatelské komunitě vystupovat jako seriózní byznysmeni a jako „respektovaní muži" ve vztahu k Asijcům.

V těchto spletitých vztazích je nutné hledat i kořeny „tolerance" příslušníků vietnamské komunity vůči kriminálním delikventům a příslušníkům násilnických gangů.

Kriminální vrstva – asijští „vojáci" zločinu

Nejníže v asijské kriminální hierarchii stojí kriminální delikventi – „pěšáci," „vojáci". Obyčejně se věnují nezávislým kriminálním činnostem, jako jsou loupeže, vydírání, „nájezdy" na ob-

chody a byty asijských přistěhovalců. Zároveň s tím vykonávají „speciální práci“ jako nájemní vrazi a vymahači pro čínské a vietnamské bossy. Rekrutují se z prostředí delikventů, kteří do České republiky pronikají imigračními kanály od 80. let. Dalším jejich zdrojem jsou země východní a západní Evropy, a rovněž Amerika.

Ve spojitosti s nimi se setkáváme s jistými „principy cirkulace“. Když je pro takového delikventa půda „příliš horká“ a jeho tvář příliš známá, rychle mění zemi svého pobytu – často s „doporučením“ pro kriminálního bossa v novém působišti. Kontakty mezi kriminálními seskupeními jsou v různých státech časté. V případě přílišného zájmu policejních vyšetřovatelů jsou „vojáci“ schopni zmizet za hranice během několika hodin (včetně likvidace všech důkazů o jejich činnosti, „vyčištění“ bytů apod.). Někteří z nich mění během své zločinecké kariéry zemi pobytu i několikrát. Časté bývá rovněž najímání asijských „vojáků“ (zejména k nájemným vraždám) k termínované „speciální práci“ v zahraničí. Tato cirkulace se netýká pouze jednotlivců, ale celých gangů.

Asijští kriminální bossové si gangy velmi často najímají na „špinavou práci,“ jako je vydírání, krádeže, nájemné vraždy, pašování lidí aj.

Gangy mladých Vietnamců, které se dnes potulují po celém světě. Mívají od 3 do 20 členů ve věku od 14 do 35 let. Některé gangy, jako je newyorský „Born to Kill“ či berlínský „Nge Tinh“ však mají i 70–100 členů. Počátky těchto seskupení sahají do období prvních migračních vln z Vietnamu, kdy se v uprchlických táborech a později na ulicích západních velkoměst začaly formovat první skupiny mladistvých delikventů „bez budoucnosti“. Tito lidé obyčejně nezakládají rodiny, postrádají životní perspektivy, zábrany. S oblibou parazitují na příslušnících asijských komunit v zahraničí. S výjimkou „českých“ Vietnamců ovládají jen minimálně místní jazyk. O to brutálnější a obratnější jsou v užívání zbraní. Znají velice dobře svět asijské komunity v Čechách, jejíž příslušníci jsou častým objektem jejich „zájmu“.[31]

[31] Srv. Macháček – Rumpl 1997, s. 70; zdroj NPC.

Na českém území v současné době operuje asi 10–15 vietnamských gangů. Teritoriálně je můžeme rozdělit do tří typů:
- gangy založené „místními“ Vietnamci žijícími v Čechách po delší dobu a imigranty do České republiky z Vietnamu,
- gangy pocházející z USA a západních zemí (Německo),
- gangy, které k nám pronikly z postkomunistických zemí (Rusko, Ukrajina).

Mezi násilnickými gangy si v 90. letech v asijské komunitě v České republice získali nechvalnou proslulost Č. S. a jeho gang.

Č. S. přišel do tehdejší ČSSR jako řada dalších vietnamských občanů na základě dvoustranné vládní dohody o vzájemné pomoci. Asi od roku 1985 či 1986 byl umístněn jako učeň v Královopolských strojírnách v Brně. V České republice sestavil násilnický gang složený z mladých Vietnamců, který si začal regionu Brněnska a Blanenska „přivydělávat“ nelegální činností včetně vydírání.

V roce 1988 Č. S. zatkla policie. Vazebně byl stíhán okr. soudem ve Svitavách jako osoba důvodně podezřelá z loupeže a ublížení na zdraví. Těchto činů se dopustil spolu s dalším Vietnamcem na ubytovně vietnamských pracovníků ve Svitavách. Útočníci použili při loupeži basebalovou pálku jako zbraň a vážně zranili poškozeného. Za tento trestný čin byl Č. S. v roce 1989 odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody a trestu vyhoštění.

V roce 1990 nebo 1991 mu byl amnestován trest odnětí svobody, avšak trest vyhoštění mu amnestován nebyl. Během pobytu Č. S. ve vězení natáčela Česká televize dokument, v kterém se Č. S. měl údajně vyjádřit proti státnímu zřízení ve Vietnamu, za což by mu po návratu hrozila perzekuce. Z tohoto důvodu si po propuštění z výkonu trestu podal žádost o azyl, a to do roku 1993 opakovaně. Azyl mu na našem území nebyl povolen, neboť bylo poukazováno na to, že musí nejdříve požádat prezidenta republiky, aby mu amnestoval i trest vyhoštění. To dle dostupných údajů nikdy neučinil.

V roce 1993 vyřešil svoji situaci tak, že za pomoci zfalšovaného vietnamského pasu zažádal na cizinecké polici v Praze o pobyt. Vzhledem k tomu, že před tím uzavřel fiktivní sňatek z českou občanskou romského původu (a má s ní dítě) byl mu vyřízen přímo trvalý pobyt.

Čím se Č. S. zabýval mezi roky 1993–1995 není známo. Podle jedné verze Č. S. a jeho společníci z gangu odešli do Německa a jako nájemní vrazi čínských kriminálních bossů působili rovněž ve Francii. Když se zde nad nimi začala stahovat policejní mračna, vrátili se zpět do Čech.

V roce 1995 Č. S. vystupuje opět do popředí v souvislosti s děním na vietnamské ubytovně Košík v Praze 4, kde působí jako šéf ochrany spoluvlastníka ubytovny Minha Tho („Minha ošklivce“). Svou činností na straně „Minha ošklivce“ působí jako protiváha obdobné skupině na straně druhého spoluvlastníka. Tímto způsobem se aktivně podílí na

boji o ovládnutí hotelového komplexu Košík. Nakonec se jeho skupině daří zlikvidovat konkurenční ochranku Vietnamců, kteří přišli do České republiky z Německa. Stalo se tak zřejmě na základě předem připravené a promyšlené kombinace, při níž Č. S. využil českou policii. Její základ tvořilo oznámení o únosu dvou lidí Č. S. – „Vousatého Longa" a otce spolumajitele Košíku – a náležitých svědectví, která se vzájemně doplňovala. Díky informacím, které Č. S. poskytl policii, a jeho další spolupráci bylo následně zadrženo 7 osob, mezi nimiž byl i muž hledaný na základě mezinárodního zatykače policií SRN. I když zbývajících 6 osob bylo propuštěno z vazby (a následně odsouzeno v nepřítomnosti k 2 rokům odnětí svobody), podařilo se tímto okamžitě vyřešit situaci v Košíku.

Č. S., který byl již předtím v asijské komunitě známý jako dobrý „voják," přinesla tato akce ještě vyšší prestiž a také zájem movitých vietnamských obchodníků o jeho služby při řešení obdobných problémů. Svého vrcholu dosáhl Č. S. zřejmě v letech 1996–1997, kdy vytvořil uskupení, jehož jádro tvořilo 4–5 nejbližších „spolupracovníků". V případě potřeby byl schopen ve vietnamském podsvětí rychle shromáždit další posily. Draze se oblékal a žil „na vysoké noze". V tomto roce také výrazně zasáhl do třenic na tržnici v Brně, ul. Olomoucká, kde dochází ke sporu mezi vlastníky dvou téměř sousedících tržnic. Jako ochranka jednoho z vlastníků zde působí něco přes půl roku. O finanční atraktivnosti tohoto podniku svědčí např. to, že Č. S. za své služby obdržel téměř nové vozidlo BMW. Č. S. a jeho lidé se rovněž objevují na tržnicích v Ostravě. Další „zakázky" dostávají v souvislosti s vymáháním dluhů atd.

Právě v tomto období Č. S. naráží na problém, který zasahuje celou vietnamskou komunitu v Čechách – jsou to nově příchozí Vietnamci ze sousedního Německa. Ti jsou obecně považováni za hrozbu, neboť jsou movitější a dravější. Zatímco Č. S. patří ke staré gardě tzv. „vojáků," z Německa přichází mladší, dravější a otrlejší „bojovníci," kteří bez zábran používají mnohem drastičtější metody. Je to dáno situací v SRN, resp. převážně na území bývalého NDR, kde kritická situace v asijské komunitě vyústila ve válku gangů doprovázenou veřejnými popravami konkurentů.

V listopadu 1997 došlo v Západočeském kraji k pokusu o vraždu vietnamského podnikatele, zabývajícího se směnou valut. Pokus byl proveden za využití nástražného výbušného systému odpalovaného na dálku pomocí přenosného zařízení. Útok provedl Vietnamec, bývalý specialista vietnamské armády na trhaviny a destrukční práce. Do České republiky tento muž přešel ze sousedního Německa a po českém území se pohyboval nelegálně. Využíval přitom pomoci osob, které se tou dobou zabývaly převáděním lidí přes státní hranici. Jednou z těchto osob byl i Č. S., který zřejmě již v průběhu roku 1997 s převaděčskými organizacemi spolupracoval. Byl to právě Č. S., kdo v Ostravě zprostředkoval objednávku výbušniny, která s velkou pravděpodobností sloužila k výrobě nálože. Kontakt Č. S., Vietnamec, jenž v Ostravě výbušninu obstaral, zahynul o několik měsíců později ve svém bytě v důsledku neodborné manipulace s trhavinou. V únoru 1998 byl Č. S. zadržen jako podezřelý z trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a padělání a pozměňování veřejné listiny, za což byl také následně odsouzen. Veškerý podíl na účasti při pokusu vraždy z listopadu 1997 popřel a vzhledem ke skutečnosti, že se nepodařilo zajistit žádné přímé důkazy svědčící o jeho podílu v této věci, nebyl nikdy obviněn.

Koncem roku 1998 byl Č. S. propuštěn z výkonu trestu, přičemž trest vyhoštění úřady opět nerealizovaly. Z tohoto důvodu zůstal v Čechách a po určitou dobu se ukrýval u přátel. Na veřejných prostranstvích (tržnice, kasina) se v obavě před policií objevoval jen zřídka (v souvislosti s vyhoštěním mu hrozilo obvinění z trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí). V této době se potýkal s finanční krizí, používal jako doklad totožnosti povolení k pobytu svého bratra a příležitostně si přivydělával obchodováním s cigaretami, lidmi atd. V polovině roku 2000 řešil svoji situaci žádostí o azyl, přičemž po určitou dobu pobýval v utečeneckém táboře Vyšní Lhoty. Uprchlický tábor opustil a vrátil se zpět do Prahy. Jeho další činnost není známa. Část mužů Č. S. založila novou skupinu a zbytek se rozprchl do jiných gangů.[32]

Gangu Č. S. konkurovala v České republice skupina N. V. H. Jedná se o jeden z nejagresivnějších gangů složený přibližně z deseti lidí. Jeho aktivity byly zaznamenány po celém českém území, jejich největší část v Praze. Gangy Č. S. a N. V. H. jsou typickým příkladem skupin specializovaných na násilný zločin. Nejsou spojeny s žádným výlučným teritoriem a jinými typy kriminálního podnikání. Aktivity vyvíjené v jiných sférách mají jen dočasný charakter.

Nepřátelství mezi násilnickými gangy není pro asijské podsvětí v Čechách typické. Příslušníci gangů mezi sebou obvykle udržují přátelské vztahy anebo alespoň příměří. To jim umožňuje přejít do jiného gangu, jestliže jejich vlastní skupinu rozpráší policie.

Z Německa do České republiky pronikl gang Xuan-Son.

Xuan-Son je seskupení Vietnamců ze severní části Vietnamu, převážně provincie Hai Hung, které působilo letech 1994–1996 v německém Sasku. Ovládalo zde část obchodu s nekolkovanými cigaretami. Banda byla pojmenovaná podle dvou vůdců tohoto uskupení – Phi Thanh Sona a Do Truong Xuana. Jádro skupiny tvořilo přibližně 14 lidí, přičemž na ni byl vázán větší počet osob z řad krajanů poskytující potřebný servis či jednorázovou pomoc. Gang operoval především v oblasti Lipska, Dráž-

[32] Zdroj ÚOOZ.

ďan a Berlína, kde prováděl ochranu pouličních obchodníků za úplatu – zejména proti činnosti konkurenčních band pocházejících převážně z jižního Vietnamu, které se začaly tvrdě prosazovat v obchodu s cigaretami. V létě 1996 došlo kvůli konkurenčním sporům k velkému počtu vražd. Mnohé z nich byly spáchány demonstrativní formou popravy, a to i na veřejných místech. Saská kriminální policie vytvořila speciální tým VOKS, který v 1. polovině roku 1997 začal spolupracovat s českými bezpečnostními složkami. Důvodem byl přesun některých členů gangu Xuan-Son do Čech, kde začali vyvíjet činnost za pomoci zde usídlených Vietnamců a českých občanů. Členové gangu byli v této době podezřívání z celkem čtyř vražd a dalších násilných deliktů. Během dalšího šetření bezpečnostních složek České republiky a Saska bylo zjištěno, že skupina se rozdělila do tří částí působících v Berlíně, Mostě a Chebu. Činnost těchto částí byla vzájemně koordinovaná. Část členů skupiny se přihlásila v České republice k oficiálnímu pobytu, přičemž většina z nich používala doklady i na více než tři jména. Po příchodu do Čech členové gangu využívali servisních služeb dalších kriminálních delikventů, kteří jim vyřizovali doklady, zajišťovali byty, vozidla a zbraně. Mnozí z nich byli postupně zadrženi pro závažnou trestnou činnost (vraždy, obchod s drogami).

V době, kdy české a německé bezpečnostních složky zahájily spolupráci, vydaly soudy v Německu jeden mezinárodní zatykač a asi tři národní zatykače na členy gangu. Na žádost státního zastupitelství v Lipsku byl na českém území vypátrán a vyslechnut klíčový svědek. Po jeho svědectví a získání potřebných důkazů následovaly další čtyři mezinárodní zatykače. V průběhu roku 1998 se již policii dařilo část skupiny kontrolovat. Od podzimu tohoto roku do poloviny roku 1999 zatkla osm jejích členů

Po prvních zatčeních změnila chebská větev skupiny své operační teritorium. Xuan a Son začali působit v regionu Brna, kde se v květnu 1998 oženil a usadil jeden z dalších členů skupiny. Ten jim spolu s rodinou manželky (všichni se narodili v provinci Hai Hung) poskytl dostatečné zázemí. Další výhodou byla možnost pohybu v poměrně velké vietnamské komunitě žijící v Brně. Z neověřených informací bylo zjištěno, že oba muži strávili asi tři měsíce v Maďarsku, odkud se opět vrátili do Čech.

V České republice členové skupiny nakoupili sedm pistolí a jeden samopal UZI, které měly být následně přeneseny přes tzv. zelenou hranici do Německa pro potřeby berlínské větve gangu. Na české straně organizovala celou záležitost mostecká buňka a samotný přesun zbraní přes hranici zařizoval bývalý český policista. Ten si v současné době odpykává trest za dvojnásobnou vraždu. Policii se bohužel nepodařilo zjistit, zda zbraně skutečně dorazily na místo určení. Po několika měsících byl však lístek s objednávkou zbraní a dalšími údaji, včetně bankovního konta, nalezen při domovní prohlídce u muže podezřelého z pokusu vraždy vietnamského podnikatele v západních Čechách.[33]

[33] Zdroj ÚOOZ.

Rozvinutější formu násilnického gangu angažovaného v kriminálním podnikání představuje gang „Létajících draků".

Gang pravděpodobně zorganizoval jeden nebo více bývalých příslušníků amerických „Létajících draků" – *Fyling Dragons* – operujících v newyorském Chinatownu, kteří imigrovali do České republiky. Je složen z Viet Čingů – etnických Číňanů pocházejících z Vietnamu – a často pracuje pro čínské bossy. Gang vytvořil po českém území síť malých podskupin: jeden příslušník „Létajících draků" operuje v Chebu, jiní ve Varnsdorfu, Praze atd. Každý člen gangu si vytvořil malou skupinu, která kontroluje určitá teritoria a parazituje na vietnamských a čínských obchodnících. S oblibou se honosí svou spřízněností se stejnojmenným newyorským gangem.[34]

Zvláštní případ tvoří příslušníci Japonské rudé armády, ultralevicové teroristické organizace, která má buňky v řadě zemí světa.

Šéf jedné z teroristických buněk Japonské rudé armády, původem Polák cvičený v USA, a pravděpodobně i několik jeho „soudruhů", k nám pronikli někdy koncem roku 1997 a začali zde pracovat pro čínské bossy. Gang byl složen z větší části z Viet Čingů. Skupina údajně stála za několika vraždami v severočeském Mostě.[35]

Vedle dominantně násilnických gangů můžeme ve světě asijského zločinu na našem území nalézt i gangy, které je vhodnější označit spíše jako „kriminálně-podnikatelské".

Typickými představiteli této skupiny jsou gangy angažované v pašování zboží do České republiky a lidí do západní Evropy. Gangy tohoto typu nejsou dominantně násilnické, i když v případě potřeby neváhají použít síly. Příznačná pro ně je častá práce na dočasný kontrakt pro větší asijské skupiny a kriminální bossy např. v rámci pašeráckých kanálů.

V. V. V. skupina k nám imigrovala z území Ukrajiny přes Slovensko. Její hlavní činností je pašování zboží všeho druhu. Vyvíjí aktivity na tržištích na celém českém území Další dominantní činností je organizování převaděčství osob přes naše území dále do Evropy.

Skupina *Střední Vietnam* (přezdívka daná skupině českou policií) má

[34] Zdroj ÚOOZ.
[35] Zdroj ÚOOZ.

své hlavní sídlo v Hradci Králové. Vedoucí osobou je D. V. S. Skupina vybudovala zločineckou cestu do Děčína, kde je jejím hlavním představitelem N. T. S. Po této trase je organizováno převaděčství a obchod s bílým masem.

K. D. gang pracoval po dlouhou dobu pro skupinu, označovanou pracovně policií jako *Východní větev* (citovaná výše). K. D. gang se v rámci její pašerácké trasy zaměřoval na ilegální transfery lidí z České republiky do Německa.[36]

Vztahy mezi Vietnamci a Číňany v České republice

Čínská a vietnamská komunita v Čechách obecně neprojevují tendenci se stýkat, pokud to není nezbytné pro jejich obchodní aj. aktivity.[37]

Často se uvádí, že Vietnamci jsou schopni pouze vykonávat „špinavou práci" pro Číňany. Je to jen částečná pravda. Čínští imigranti – a následně čínský organizovaný zločin – začali na počátku 90. let zaměstnávat Vietnamce znalé českého prostředí jako tlumočníky, prostředníky a „specialisty" na Českou republiku, dealery zboží, vykonavatele „špinavé práce".Vietnamci však postupně vstoupili i do velkého „podnikání". Třebaže struktura jejich skupin není tak propracovaná a silná jako v případě čínského organizovaného zločinu, registrujeme stále více kriminálních bossů vietnamského původu a skupin operujících nezávisle, resp. organizujících vlastní rozsáhlé kriminální sítě. V mnoha aspektech přitom kopírují úspěšný čínský model *tongů*. Již nejsou pouhými „lokaji" čínského organizovaného zločinu, stávají se jeho partnery a konkurenty se silným nacionálním cítěním.[38]

Podle zpráv z vietnamské komunity v České republice se čínští a vietnamští bossové sešli asi před pěti roky v Budapešti či Moskvě a dohodli se na principech vzájemné koexistence. Na základě dohod o vymezení sfér zájmů získali Vietnamci monopol na pouliční prodej zboží, pašování lidí z České republiky na Západ a bylo jim umožněno rozvíjet podnikání ve sféře hotelů a restaurací.

[36] Zdroj ÚOOZ.
[37] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice, c.d.
[38] Zdroj ÚOOZ.

Na konci roku 1997 a počátkem roku 1998 projevili Číňané silný zájem o podíl na lukrativních ilegálních aktivitách na západní česko-německé hranici, které doposud kontrolovali Vietnamci. Vzájemné napětí vyvrcholilo několika vraždami v západních Čechách. Číňané hrozili, že vypálí největší vietnamskou tržnici v Praze-Modřanech. Spor byl urovnán na setkání čínských a vietnamských bossů v Praze.[39]

Vztahy Asijců s českým prostředím

Čeští občané pracují jako řidiči, přechovávači „horkého" zboží, právníci, majitelé krycích firem a pomocníci při provádění a krytí asijských kriminálních aktivit. Čechy využívají Asijci rovněž k přechodnému ubytovávání nelegálně převáděných běženců a jejich přepravě po České republice, neboť je to pro ně pohodlnější a odpadá jim péče o běžence až do jejich předání na místo určení. V neposlední řadě zde rozhodují i finanční náklady, neboť finanční požadavky českých ubytovatelů bývají nižší nežli Asijců.

Manželky *za úplatu*, jejichž prostřednictvím si Asijci zajišťují v České republice trvalý pobyt, bývají v častém kontaktu se svými asijskými manžely (a to i v případech, kdy spolu nežijí sexuálně). Ti je po dobu fingovaného manželství finančně podporují. Tyto ženy rovněž vstupují do asijských podniků jako partneři s podílem na zisku nebo jsou placeny za konkrétní dílčí služby.

Život asijské komunity v Čechách je soustředěn okolo velkých tržišť a nákupních center. Na rozdíl např. od maďarské Budapešti nebyly u nás pokusy vytvořit čínskou čtvrť – *Chinatown* – v Praze zatím úspěšné. Asijci projevují silnou nedůvěru k českým úřadům a policii. Vzniklé problémy jsou řešeny uvnitř komunity.

Na druhé straně jsou schopni bezpečnostní složky obratně využívat.

V prostředí asijských pašeráků lidí operují skupiny, které nejsou schopny zorganizovat kompletní transfer migrantů z Asie do Evropy. Zaměřují se proto na tzv. „lov kachen". Konkurenčním pašeráckým organizacím unášejí „zákazníky". Tato činnost je daleko jednodušší, neboť odpadá starost o dopravu, ubytování a pokrytí celé pašerácké trasy. Své oběti potom násilím nutí, aby se spojily s příbuznými v Asii

[39] Zdroj ÚOOZ.

a požadovaly na nich zaslání výkupného. Předmětem vydírání se může stát i sama pašerácká organizace, jíž únosy „zákazníků" silně poškozují „podnikatelský kredit" a hrozí nebezpečí, že už by se na ni v budoucnu nikdo neobrátil s žádostí o zorganizování transferu. Občas proto dochází i k ozbrojeným bojům mezi skupinami pašeráků a únosců.

V roce 1995 se na české policejní stanici objevil Číňan S. K. J. z Moskvy s oznámením, že několik jeho „přátel" unesl vietnamský K. D. gang. S. K. J. znal díky svým pražským kontaktům adresy míst, kde byli unesení lidé vězněni. Jednalo se o dva domy a byt v Praze. Česká policie provedla na označených místech razii a podařilo se jí unesené Asijce osvobodit. K. D. byl později uvězněn. S. K. J. odletěl zpět do Moskvy a osvobození Asiaté zmizeli z hotelů, kde byli dočasně ubytováni po policejním zásahu. Zároveň s nimi zmizeli i svědkové. Později se ukázalo, že S. K. J. je šéfem skupiny *Východní větev*, specializované na pašování imigrantů do Evropy, a unesení lidé byli jeho „klienti". K. D. gang pro něj zajišťoval transfery lidí přes česko-německou hranici. Kvůli nezaplaceným dluhům ze strany S. K. J. unesl K. D. jednu skupinu migrantů jako rukojmí. S. K. J. v té době nedisponoval požadovanou částkou a jeho pověst jako pašeráka lidí byla ohrožena. Proto k vyřešení problému využil služeb policie.

Obdobně se Vietnamci usídlení v České republice obrátili na policii s oznámením, že jejich krajané jsou vězněni v Moskvě jako rukojmí. Česká policie kontaktovala ruské kolegy kteří – opět na základě informací vietnamské komunity v Moskvě – rukojmí osvobodila. I v tomto případě oběti i svědkové zmizeli a případ byl uložen *ad acta*.

„Krádeže" běženců jsou uskutečňovány i v případě, že jsou zadrženi státními orgány. Běženci zpravidla okamžitě požádají o politický azyl a na základě této žádosti jsou předáni do utečeneckých táborů v České republice. Odtud je po krátké době vyzvedne pašerácká organizace a převede dále přes hranice podle původního plánu transferu.[40]

Působení čínského a vietnamského organizovaného zločinu v ČR

Číňané a Vietnamci se významnou měrou podílejí na kriminalitě páchané na území České republiky. Jejich vliv byl zjištěn v některých sférách ekonomiky. Vyšší představitelé těchto organizací u nás vystupují jako seriózní a movití obchodníci a pronikli i do kruhů české společenské elity. Na první pohled nemají nic

[40] Zdroj: ÚOOZ. Dále srv. Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15 Winter 2000/2001, s. 16–30; Nožina, M.: Čínský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 9/2000, s. 26–27; Nožina, M.: Vietnamský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 1/2000 s. 32–34.

společného s nelegální činností. Zabývají se zejména *dovozem a vývozem nejrůznějšího zboží*. Velmi vysoké příjmy jim zajišťuje obchod s napodobeninami výrobků světových firem, jako je Adidas či Nike, vyráběných na území Číny, jižní Koreje aj. Jedná se o džíny a ostatní typy oděvů, elektroniku, cigarety, obuv aj. Zboží bývá dováženo v kontejnerech vlaky a loděmi (často přes labský přístav v Mělníce). Bossy jsou obyčejně Číňané, Vietnamci pracují na nižších stupních organizace nebo jako pouliční prodejci.

Vstup asijského organizovaného zločinu do České republiky se rovněž projevil ovládnutím stánkového prodeje.

V souvislosti s obchodní činností se Asijci dopouštějí *rozsáhlých daňových podvodů*. Obratně přitom využívají zkorumpovaných státních úředníků státní správy a mezer v zákonech. Část získaných finančních prostředků ilegálně převádějí do Asie. Používají přitom zejména následujících metod:

- vysílání kurýrů s velkými peněžními částkami v příručních zavazadlech (obyčejně se jedná o peníze odesílané emigranty příbuzným v Číně či Vietnamu). Ze strany kurýra se jedná o značně rizikovou činnost – ani ne tak kvůli celním kontrolám, jako kvůli „lovcům kachen" – vietnamským a čínským zlodějským gangům operujícím na letištích v Praze, Moskvě, Pekingu či Hanoji, které se na asijské emigranty specializují;
- převádění peněz prostřednictvím společností export-import a „bankéřů" v systému *hawala*, kdy „klient" složí peníze do rukou šéfa „pobočky" v České republice a jeho příbuzní obdrží stejnou částku (minus rabat, který se pohybuje okolo 5 %) od bankéřova důvěrníka v Hanoji či Pekingu;[41]
- zasílání velkých částek peněz (v některých případech více než milion korun denně) ze soukromých účtů do bank ve Vietnamu anebo Číně. Peníze jsou deklarovány jako „dary".

Číňané a Vietnamci v nemalé míře budují ve větších, a dnes i menších městech restaurace, které se stávají centry nebo opěrnými body pro Asijce, působící v oblasti zločinu. Tyto restaurace jsou z velké míry „prádelnami špinavých peněz" získaných jinou nelegální činností (např. z převaděčství, prostituce, vydírání, lou-

[41] Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues, Paris, Avril 1998, s. 38 (nepublikovaná zpráva).

peží, hazardních her, lichvy atd.). Setkávají se v nich rovněž špičky asijských zločineckých struktur, dojednávají se zde různé „obchody" a další aktivity. V Praze existují restaurace, jejichž hosté decentně zmizí, jakmile se v nich objeví policista anebo podezřelý cizinec. Personál těchto restaurací zpravidla dobře zná tváře policistů zabývajících se asijskou komunitou.

Při *pašování lidí* se Asijci v České republice specializují především na Vietnamce a Číňany. Aktuálním trendem je zvyšování počtu „klientů" pocházejících ze střední a jižní Asie a Balkánu. Ve spojení s ilegálními transfery lidí a hospodářskou kriminalitou se Asijci věnují *falšování dokladů* (kreditních karet, pasů, úředních dokumentů). Asijci v České republice a dalších středoevropských zemích k tomuto účelu v minulých letech často využívali ukradené pasy a zfalšovaná víza západních zemí (v České republice často belgické) a rovněž pasy některých latinskoamerických zemí (např. Peru), které po přechodu hranic posílali leteckou poštou zpět k dalšímu použití. Tyto dokumenty bývají po malých úpravách využívány k přechodu hranic i několikrát za sebou.

Další variantou je, že asijští emigranti často přijíždějí do střední Evropy legálně (turistická víza atd.) a poté je organizované skupiny převádějí přes hranici do Německa. Ceny za transfer se pohybují mezi 500–1 000 dolary. V těchto skupinách pracují jak čeští, tak asijští (resp. vietnamští) převaděči. Spolkové úřady tvrdí, že v 90. letech těmito kanály proniklo do Německa jenom přes Českou republiku více než 10 000 Vietnamců.[42]

Nechvalnou proslulost si získala pašerácká organizace nazvaná policií „Východní větev", která se specializovala na pašování lidí z Vietnamu a Číny přes Moskvu, Prahu a Most do Německa, Francie (její druhé centrum je v Paříži) a Velké Británie. V jejím čele údajně stojí etnický Číňan S. K. J., žijící trvale v Moskvě.

18. června 2000 celníci v britském přístavu Dover zahájili prohlídku podezřelého kamionu, který připlul na trajektu z pevniny. Kamion byl registrován na firmu VAN DER SPEK TRANSPORT, což je jen mírně pozměněné jméno známé nizozemské dopravní společnosti. Podle vyjádření celníků „odpovídal profilu dopravních prostředků využívaných k pašování cigaret, drog a dalšího kontrabandu".

[42] Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15/2000, s 20.

Když celníci otevřeli velké dveře chladicího kontejneru, nalezli však za paletami s rajčaty tělo uduseného muže, a pak další a další. Celkem 54 mrtvých mužů, 4 mrtvé ženy a dva traumatizované muže bojující z posledních sil o život. Ve všech případech se jednalo o mladé Číňany pocházející pravděpodobně z provincie Fu-ťien. Do Británie připutovali za prací. Doverská tragédie vzbudila značnou pozornost veřejnosti po celé Evropě.[43]

O více než rok později, v září 2001, pozatýkali detektivové z českého Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu v Praze, středních a severních Čechách patnáct členů mezinárodního gangu pašeráků lidí, který v posledních letech organizoval ilegální migraci zejména občanů Čínské lidové republiky přes Rusko do západní Evropy. Díky spolupráci se specializovanou Službou pro odhalování korupce a závažné trestné činnosti se navíc podařilo zdokumentovat milionové finanční toky a obstavit 52 kont pašeráků vedených u šesti českých peněžních ústavů. Akce byla načasována tak, že současně s českými policisty zasáhli i jejich francouzští kolegové. Do rozsáhlé mezinárodní operace s krycím názvem „Euro" byli zapojeni i policejní specialisté z Německa a Velké Británie.

V České republice skončilo za mřížemi patnáct příslušníků „české sekce" převaděčské organizace – šest Číňanů, tři Vietnamci a devět Čechů. Ve Francii bylo pozatýkáno dalších devět lidí, vesměs Číňanů, jeden pachatel byl zatčen ve Velké Británii a dva již dříve v Německu. Během domovních prohlídek v České republice policie zajistila 2 miliony Kč v různých měnách, 6 kusů střelných zbraní, 53 kusů cestovních dokladů, velké množství písemností, finanční deníky a mobilní telefony pachatelů. V různých úkrytech zadržela 33 ilegálních migrantů z Číny.

Samotná akce proběhla bez problémů, pouze jeden z členů gangu při zatýkání vyskočil z okna a zlomil si oba kotníky. Za dobu dvou let (od 1. 1. 1999 do 11. 9. 2001), kdy probíhala operativní práce detektivů, uskutečnili pašeráci na 220 převáděcích akcí, během nichž dopravili do západní Evropy kolem 1800 lidí.

Hlavní pašerácký kanál vedl z Číny přes území bývalého SSSR (Moskva), Maďarska, Slovenské a České Republiky do zemí EU. V České republice spojky zajišťovaly převoz migrantů bez dokladů anebo vybavených falešnými dokumenty na předem stanovená místa v oblasti státních hranic a odtud je převaděči dopravovali přes „zelenou linii" do Německa, případně dále do dalších zemí. Cena za dopravu jednoho „klienta z Číny" do Evropy se pohybovala kolem 10 až 15 tisíc dolarů. Češi na svém úseku inkasovali za převedení emigranta z Čech do Německa 750–800 marek a do Francie 1300–1400 marek.[44]

[43] Newsweek July 3 2000.
[44] Zdroj ÚOOZ.

Jak šetření prokázalo, případ z anglického Doveru patřil k aktivitám pozatýkané skupiny. Nepřímé svědectví o metodách zadržených pašeráků podala jedna z pravděpodobných obětí Doverské tragédie – osmnáctiletý mladík, který během cesty do Velké Británie často telefonoval se svojí rodinu v Číně.[45]

Mladík se rozhodl hledat štěstí na Západě. Protože cena za ilegální přepravu do Spojených států byla příliš vysoká a mladíkova rodina na ni neměla prostředky, volba padla na méně nákladnou Velkou Británii, kde mu navíc jeho příbuzný zajistil práci v čínské restauraci na předměstí Londýna. 3. dubna 2000 mladík nastoupil společně se skupinou dalších fuťienských emigrantů do vlaku na hlavní město Peking. Pašeráci mu sice přislíbili přepravu do Evropy letecky, namísto toho se však ocitl ve vlaku na Transsibiřské magistrále směřujícím do Moskvy. Čínsko-ruskou hranici překročil pomocí zfalšovaného pasu, v němž pašeráci vyměnili fotografii původního majitele. Když mladík telefonoval rodině z Moskvy, tvrdil, že je držen společně s ostatními v úkrytu pod ozbrojeným dozorem. Pašeráci mu zabavili dokumenty, zavazadla a šaty, aby mu tak zabránili v případném útěku. Další telefonní zavolání přišlo odněkud z území České republiky. Aby se tam mladík dostal, musel cestovat vlakem, kamionem a nakonec na voze taženém koňmi. Poté následovalo několik dalších telefonátů z Německa a nakonec z Nizozemska. Zde mladík společně s dalšími emigranty čekali dvacet dní stěsnáni v několika místnostech malého hotelu. Během té doby dostávali malé příděly jídla, byli opět hlídáni bez možnosti vyjít ven. Mladík naposled telefonoval domů 10. června, aby potvrdil přijetí 200 dolarů, které mu rodina zaslala. O týden později došlo k doverské tragédii. Mladík ke svému příbuznému v Londýně nikdy nedojel.[46]

Dále se asijská seskupení zaměřují na *vydírání, únosy* a *násilné vymáhání pohledávek a prosazování zájmů velkých podnikatelů včetně nájemných vražd.* Častá je i *lichva* prováděná ve spojitosti s nově příchozími imigranty. *Krádeže* realizují gangy a malé skupinky delikventů. *Organizování prostituce* je většinou omezeno na vietnamsko-čínskou komunitu.

Naproti tomu *obchod s lidmi* je častý – zejména ve spojení s transfery „na dluh" a ilegální prací v České republice. Ve sféře *obchodu se zbraněmi* byly zachyceny ilegální transfery zbraní českého původu pro asijské kriminální skupiny v Lipsku (Německo). Jde o relativně nový fenomén.

V neposlední řadě se Číňané a Vietnamci stávají uživateli a překupníky *drog*, kdy jako jejich dodavatelé fungují zejména skupiny Balkánců a Arabů. Česká protidrogová policie začala toto problematiku sledovat v roce 1995.[47]

Počet toxikomanů v asijské komunitě stále stoupá. Příslušníci gangů, pracovníci, pouliční prodejci žijící ve stresujících podmínkách obracejí svoji pozornost k drogám. Původně začali malí vietnamští dealeři nakupovat drogy (marihuanu, hašiš, pervitin a v rostoucí míře heroin) od českých, balkánských a arabských překupníků a distribuovat je v rámci asijské komunity. Pouliční dealing drog pro ně není typický. Postupně k tomuto účelu začali využívat kontakty v ruské a ukrajinské komunitě a napojovali se přímo na české výrobce pervitinu.[48] Vietnamci nadále vystupují na vyšší příčky v hierarchii drogového byznysu. Např. distribuční řetězec kosovští Albánci-Romové-Vietnamci je nahrazen přímým propojením mezi kosovoalbánskými dodavateli a vietnamskými distributory. Ti tak přebírají roli organizátorů distribuce drog (a to i větších množství) do vlastních rukou.[49] Vietnamci již dnes mnohdy nakupují drogy od balkánských a arabských dovozců pro své sítě českých pouličních distributorů drog.[50] Rovněž část dovozu drog je již dnes plně v rukou vietnamských organizátorů.[51]

Jako příklad překvapujícího rozsahu, v jakém vietnamské organizované skupiny získaly místo na nelegálním trhu s drogami, může sloužit série policejních operací, která byla zahájena na jaře roku 2000 pod krycím názvem „Mau" a pokračovala do podzimu 2001, kdy byla uskutečněna v pořadí pátá akce s krycím názvem „Lama". Během této doby policie zatkla 24 lidí, z toho 14 Vietnamců a 10 Čechů zapojených do nelegálních drogových obchodů. Při domovních prohlídkách byly zadrženy drogy, prostředky pro jejich zpracování a falešné osobní doklady.[52]

[45] Newsweek, July 3, 2000.
[46] Newsweek, July 3, 2000.

[47] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České Republice, c.d.
[48] Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues, Paris, Avril 1998, s. 38 (nepublikovaná zpráva).
[49] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České Republice, c.d.
[50] Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15 Winter 2000/2001, (s. 16–30), s. 28; Zdroj ÚOOZ.
[51] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České Republice, c.d.
[52] Tamtéž.

Vyhodnocováním informací je možné sledovat, jak na českém území postupně narůstá počet zločinců z řad asijské komunity.[53] Na základě zahraničních zkušeností je možné očekávat další akceleraci drogového obchodu organizovaného Asijci.

Zločin v čínské komunitě

V České republice působí několik odnoží čínského organizovaného zločinu z Pekingu, Šanghaje, Wen-čou, Čching-tchienu a Fu-ťienu. Vlastní kriminální činnost vyvíjejí převážně v malých skupinách o počtu 15–20 osob.

Podle poznatků policie většina z těchto skupin nemá klasické rozdělení a vnitřní struktury příznačné pro rozvinutá zločinecká seskupení, jako jsou *triády*. Seskupují se buď podle místa původu v Číně, anebo podle druhu páchání trestné činnosti. Řízeni jsou svými bossy, kteří navzájem znají. Díky tomu Číňané obvykle hladce řeší spory mezi jednotlivými skupinami.

V rámci čínské komunity se sami výrazně oddělují Číňané pocházející z jižních oblastí země a Číňané pocházející ze severu. Tato separace má hlubší historické kořeny a projevuje se i v kriminální sféře.

Rodilí obyvatelé Hongkongu, nedávno připojeného k území Číny, stojí stranou tohoto členění.

Jižní Číňané, zejména z provincií Fu-ťien, Čchin-ťiang a Wen-čou jsou tradičně známí jako pašeráci lidí. Zaměřují se na hromadné, ale i jednotlivé přechody státních hranic. Česká republika je buď cílovou zemí, anebo funguje jako tranzitní teritorium pro dalších destinace, jako je Francie, Itálie, Německo a v neposlední řadě i Rakousko a Jugoslávie.

Vlastní cesta vede z Číny přes Rusko a Ukrajinu na Slovensko a buď končí na českém území, anebo pokračuje dále do Německa, případně přes Německo do Francie či Itálie. V druhé variantě míří ze Slovenska přes Maďarsko do Jugoslávie.[54]

[53] Tamtéž.
[54] Zdroj ÚOOZ.

Představitelem Fuťienské skupiny v Čechách byl do nedávné doby CH. T. L., který měl na přelomu roku 1995/96 těžkou dopravní nehodu s trvalými následky a v současné době pobývá na území ČLR. Po jeho odjezdu se skupina rozpadla na několik menších frakcí.

Podle policejních zdrojů z roku 1997 stojí v čele Wenčouské skupiny L. Ť. CH., který si nechává říkat „Velká hadí hlava". Dalšími významnými členy této organizace jsou údajně S. Ch. Ch. M., A. L., Ť. W. Ť. Ostatní představitelé Hadích hlav nejsou známi. Tato skupina si také někdy nechává říkat „Osm mocných".[55]

Jestliže někdo odešel na Západ, jižní Číňané říkají, že se „přeplazil přes vodu". Vůdci, kteří organizují transporty emigrantů jsou proto známí jako „hlavy hadů". Ve své vlasti jsou to vážení podnikatelé, kteří se svým „oborem podnikání" příliš netají. Americké zdroje udávají, že hlavy hadů jsou nezřídka členy *triád* či *tongů*.[56] Průvodci migrantů, kteří zajišťují hladký průběh operace, bývají označováni i jako „jezdci" (v hierarchii *triád* obvykle číslo 49) a jejich zákazníci jako „pašovaná prasátka"[57] nebo „kachny".

Severní Číňané jsou vedle dovozu a vývozu zboží spojováni zejména s násilnou trestnou činností, jako jsou únosy a vydírání převážně majetnějších příslušníků čínské komunity. Oběťmi se stávají úspěšní činští podnikatelé, kteří jsou předem vytipováni. Odhalovat tuto trestnou činnost je obtížné, neboť řada takto poškozených nepožádá policii o pomoc a odmítá jakoukoliv komunikaci. Číňané při kriminálních akcích rovněž praktikují pro českou policii neznámé techniky.

Na přelomu roku 94/95, byl rozpracován případ únosu, omezování osobní svobody a vydírání na Číňanovi Che Cu-lungovi, který trvale žil v Maďarsku. Che Cu-lung v uvedenou dobu přijel do Prahy a zde byl unesen. Dne 14. 1. 1995 policie zadržela celou skupinu pachatelů – tři čínské občany a jednoho občana Malajsie.

[55] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny organizovaného zločinu a jejich aktivity na českém území. In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, c.d., s. 68–69.
[56] Nevsweek July 3, 2000.
[57] Booth, M.: The Dragon Syndicates. The Global Phenomenon of the Triads. London, New York, Toronto, Sydney, Auckland 2000, s. 404.

Při vniknutí policejního zásahové komanda do bytu ve čtvrtém patře domu, kde pachatelé oběť drželi připoutanou k topení, se jeden z únosců pokusil utéct z bytu oknem. To se mu nepodařilo, zřítil se a způsobil si těžká zranění. Policisté později zjistili, že příslušníci těchto skupin se cvicı v praktikách úniků z bytů ve vysokých patrech – pomalu se vyhoupnou z okna a spustí se z něj čelem ke zdi. Celým tělem se co nejvíc přitisknou ke stěně domu a volný pád brzdí zarytím prstů a nehtů do omítky. Náš pachatel byl při spuštění z okna zachycen svojí družkou za ruku. To ho oddálilo od zdi domu, a proto se zřítil. Útěk by se mu pravděpodobně jinak podařil.

S tímto způsobem úniku z bytu se policisté setkali ještě v r. 1996 při akci „Zeď", kdy čtyři unesení Číňané takto unikli svým věznitelům ze sedmého patra panelového domu. Únik byl navíc ztížen tím, že jedna unesená dvojice byla k sobě připoutána za ruce železnými pouty.[58]

Nejvýznamnějším severočínským seskupením v České republice je Pekingská skupina. Zabývá se převážně násilnou trestnou činností (loupeže, únosy, vydírání), kterou páchá na svých krajanech. Vedou ji podle poznatků policie z roku 1997 C. Ch. M., Č. W. M., a Č. Ch. L.[59]

Dominantní skupiny – Pekingská, Fuťienská a Šanghajská – mezi sebou soupeří o prvenství a sféry vlivu k prosazování svých zájmů na českém území. V současné době má prvenství Pekingská skupina, která se snaží získat kontrolu nad podnikateli a obchodníky z čínské komunity v Čechách.

V roce 1995 se podařilo založit „Ústřední sdružení čínských podnikatelů a obchodníků působících v České republice". Tato organizace se zaregistrovala na Ministerstvu vnitra ČR. Představitelé sdružení se snažili vytvořit nástroj pro podporu obchodu a podnikání mezi Českou republikou a Čínskou lidovou republikou. Podle informací policie z roku 1997 se do čela uvedeného sdružení postavili lidé napojení na Pekingskou skupinu. Chopili se moci poté, co nechali fyzicky napadnout přípravný výbor a jeho předsedu. Při prosazování svých zájmů využili pouliční gang, který do Čech přišel z Ruska a Maďarska. Tito lidé organizují nelegální migraci Asijců po celém světě. Obchodují s drogami, zbraněmi, pašovaným zbožím a ženami. Nemalou měrou se podílejí i na vydírání asijských obchodníků na českém území. V důsledku toho

[58] Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny organizovaného zločinu a jejich aktivity na českém území. In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, c.d., s. 69.
[59] Macháček, Z. – Rumpl, T.: c. d., s. 69.

byla koncem 90. let situace v čínské komunitě v Čechách značně napjatá.[60]

Organizovanost a připravenost trestných činů páchaných čínskými zločineckými skupinami v České republice stoupá. Číňané se v české společnosti lépe orientují, dochází ke spolupráci čínských organizací s českými skupinami. Číňané mají dobrý přehled o prostředcích a možnostech, jimiž disponuje česká policie. Policie zaznamenala i schůzky představitelů čínského a ruského organizovaného zločinu.[61]

Zločin ve vietnamské komunitě

V 90. letech se občané Vietnamu podíleli převážně na hospodářské kriminalitě související s ilegálními dovozy textilního zboží, prodejem napodobenin značkového zboží atd. Dále na zajišťování veškerých činností souvisejících s nelegálním obchodem s lidmi. Dnes již můžeme říci, že se výraznou měrou zapojili i do řady dalších kriminálních činností. Vietnamci se nemalou měrou podílejí na počtu obviněných a odsouzených cizinců v České republice.

Jestliže se ještě v nedávné době česká policie potýkala především s pouličními gangy, které neměly v podstatě pevnou strukturu, a s organizovanou trestnou činností se setkávala pouze v oblasti obchodu s lidmi, či obchodu s cigaretami, dnes je již patrný trend, který směřuje k vytváření pevnějších organizačních struktur. Vietnamští zločinci se stali mistry ve shromažďování finančních prostředků a jejich následném investování do dalšího „podnikání". Tento trend má několik příčin. Výrazný impuls přinesl zvýšený příliv Vietnamců z Německa, který začal po roce 1997. Velká část těchto příchozích má kriminální minulost. V Německu se podíleli na závažné násilné kriminalitě, na mnohé z nich jsou vydány národní či mezinárodní zatykače, mají zkušenosti s činností policie a znají metody její práce. Mezi vietnamskou komunitou v Čechách vzbuzují obavy. Bohatí vietnamští podnikatelé, aby omezili případnou činnost těchto tzv. „vojáků" proti sobě

[60] Srv. tamtéž, s. 67; zdroj ÚOOZ.
[61] Zdroj ÚOOZ.

samým využívají jejich zkušeností a pověsti k prosazování svých zájmů – při vymáhání dluhů, ochraně tržnic, nátlaku na konkurenci či jako osobní ochranku.

Vietnamské podsvětí se rovněž otevřelo vůči jiným kriminálním delikventům a skupinám, se kterými začalo spolupracovat. Přetrvává trend v provázanosti mezi Vietnamci a Číňany. Roste spolupráce Vietnamců se zločineckými uskupeními ze zemí bývalého Sovětského svazu a z Balkánu.

Významnou úlohu sehrálo rovněž vytvoření několika center vietnamského obchodu, v nichž se soustřeďuje nejen hospodářský a společenský život komunity, ale jsou také centrem působnosti kriminálních delikventů. Centra v jistém smyslu nahrazují asijské čtvrti v západních zemích.

V komunitě je patrný nárůst násilných zločinů a brutality pachatelů. Alarmující je zejména využívání výbušných systémů a růst počtu vražd na objednávku. Roste i počet loupežných přepadení vietnamských obchodníků, na kterých se převážně podílejí Ukrajinci společně s vietnamskými zločinci. Většinou se jedná o „vojáky", kteří nemají pravidelný zdroj příjmů a jsou mnohdy závislí na drogách.

Japonský organizovaný zločin

Japonské kriminální organizace – *jakuza* (*boryokudan*) – nejsou tolik expanzivní jako třeba čínské *triády*, nicméně i ony pronikají do zahraničí. Jejich aktivity byly zaznamenány v jihovýchodní Asii, Austrálii, USA, bývalém SSSR i řadě evropských zemí. V roce 1997 *boryokudan* prostřednictvím zahraničních investic poprvé vstoupil do České republiky. I když o něm zprávy o bezpečnostní situaci v České republice nehovoří, nelze toto riziko zejména v souvislosti s globalizací ekonomiky a přílivem asijských investic do České republiky zcela pominout.

Dějiny jakuzy

Kořeny *jakuzy* sahají do počátku 17. století. Vznikla v Japonsku jako původně nekriminální společenství *mači-jokko* („služebníků měst") – úředníků, obchodníků, majitelů hostinců, dělníků, potulných herců a žoldnéřů, kteří se sdružovali na ochranu před bandity terorizujícími Japonsko po skončení vleklých občanských válek. Tyto skupiny časem degradovaly na zločinecké organizace. Postavy některých z jejich členů přešly do lidového vyprávění a her jako svérázná obdoba Robinů Hoodů.

Páteř prvních kriminálních gangů tvořili profesionální hazardní hráči – *bakutové* – a pouliční obchodníci – *tekijové*. Samotný termín *jakuza* pochází z výrazů používaných v japonské karetní hře. Tyto termíny jsou ve spojitosti s příslušníky *jakuzy* dodnes užívány. V období po 2. světové válce se k nim připojil i termín třetí – *gurentaj* („pobudové").

Seskupení *jakuzy* v minulosti kontrolovala malá území – města, vesnice, obchodní cesty a tržiště. Byla organizována do „rodin", v jejichž čele stál *ojabun* („otec"), poskytující členům společenství radu, ochranu a pomoc; prostí členové *jakuzy*, označovaní jako *kobunové* („děti"), se mu za to odměňovali naprosto bezpodmínečnou loajalitou a službami, kdykoliv je „otec" požádal o pomoc. Iniciační obřady při přijetí do *jakuzy* zahrnovaly vypití šálku kořalky – *saké* – který symbolizoval podřízení se vztahu *ojabun – kobun*. Obřad se obvykle konal před šintoistickým oltářem a získával tak náboženský rozměr. Ojabunův „generální štáb" se skládal z jeho zástupce – *daigašiho* – a šéfů podskupin. Zvláštní neplnoprávnou vrstvu tvořili nováčci – *sanšitové*. Toto rozvrstvení se víceméně uchovalo dodnes.

Charakteristická pro vystupování členů *jakuzy* v domácím japonském prostředí je určitá otevřenost, nepříliš výrazné zakrývání příslušnosti k organizaci. Poznávacím znamením členů je rituální pozdrav, typické tetování po celém těle a v minulosti i useknutý článek prstu. Obdobně charakteristické je tvrdé soupeření různých organizací jakuzy mezi sebou.

Když v roce 1867 Japonsko zahájilo proces modernizace a otevřelo se světu, začala se reformovat i *jakuza*. Vedle tradičního gamblerství a vymáhání poplatků na tržištích vstoupila do stavebního a lodního průmyslu. Angažovala se v podpoře politiků, jež jí pomáhali zajistit beztrestnost a výhodné podmínky pro „podnikání". V mnoha oblastech se jednalo, alespoň na první pohled, o legální činnost. Během neklidných 30. let v Japonsku, poznamenaných několika státními převraty, zavražděním dvou premiérů a opakovanými útoky na politické činitele a průmyslníky, sloužily organizace *jakuzy* jako zdroj cvičených agentů a zabijáků. Aktivně se účastnily i japonské okupace Mandžuska

a Číny. Během americké okupace po skončení 2. světové války organizace *jakuzy* působily na černém trhu s nedostatkovým zbožím, věnovaly se loupežím a vydírání. Členové *jakuzy* začali vlivem západních filmů nosit černé sluneční brýle, oblékat se do černých obleků a bílých košil. Namísto tradičních mečů nastoupily samopaly. Mezi roky 1958 a 1963 stoupl počet členů *jakuzy* na 184 000 – to bylo více, než v té době činil počet příslušníků japonské armády. Po celém Japonsku operovalo na 5200 gangů, které mezi sebou vedly krvavé boje o sféry vlivu. Ze soupeření i mírových jednání nakonec vyšly vítězně především tři organizace *jakuzy*: *Jamaguči-gumi*, která má dnes přibližně 26 000 členů rozdělených do 944 menších gangů, *Inagawa-kai* s více než 8600 členy a *Sumijoši-kai* s přibližně 7000 členy.

Jakuza v japonské společnosti

Jakuza se dnes v Japonsku zabývá širokou škálou kriminálních činností – hazardními hrami, vymáháním poplatků „za ochranu", vydíráním, obchodem s lidmi a organizovanou prostitucí, obchodem se zbraněmi a drogami (v posledních letech zejména amfetaminy). Angažuje se rovněž v průmyslové výrobě, v obchodu s akciemi a na kapitálovém trhu, v obchodu s nemovitostmi aj. Její roční zisky jsou odhadovány na 5–8 bilionů jenů, konexe bossů *jakuzy* sahají do nejvyšších sfér japonské hospodářské a politické elity. Politicky je spřízněna zejména s japonskou krajní pravicí. V roce 1992 propukl v Japonsku skandál v souvislosti s účastí *jakuzy* na volební kampani premiéra Noboru Takešity.

1. března 1992 vydala japonská vláda „Zákon na předcházení nezákonným aktivitám příslušníků *boryokudanu*". Zákon definoval termínem *boryokudan* skupiny, jejichž podstatnou část členské základny tvoří osoby s kriminálním pozadím a jež projevují násilnické a zločinecké tendence. Tímto vymezením pojmu organizovaného zločinu výrazně utrpěl tradiční poloveřejný statut organizací *jakuzy* v japonské společnosti. Například 77 gangů *Jamaguči-gumi* bylo do té doby zcela legálně registrováno jako podnikatelské a náboženské organizace. Mnohé organizace fungovaly pod hlavičkou veřejných sdružení, jejich předáci se honosili vizitkami s logy *jakuzy*. Nyní byli veřejně označeni za zločince, jež je nutné v zájmu společnosti potírat.

Proti opatření vlády se zdvihla vlna odporu – kritizovali je právníci, duchovní i představitelé inteligence. Na protest proti zákonu demonstrovaly v ulicích japonského města Ginzy ženy a dcery příslušníků *jakuzy*. Její mluvčí vystupovali ve sdělovacích prostředcích, poukazovali na tradiční hodnoty japonské společnosti, kodexy cti jakuzy a bránili se označení *boryokudan* – zločinecká organizace. Vládě se však podařilo prosadit svou. *Jakuza* je v dnešním Japonsku zatlačována do podzemí, její kriminální činnost omezována. Přestala být tolerovaným zlem ve společnosti. Pod tímto tlakem mnoho původních organizací *jakuzy* ustupuje od nelegálních aktivit a snaží se podnikat v mezích, či spíše na hranici zákona. Tento vcelku pozitivní trend má ovšem i negativní dopady – s postupující restrikcí zároveň stoupá konspirativnost organizací *jakuzy* v nelegálních činnostech a roste i počet případů expanze japonských zločinců do zahraničí.

Zahraniční expanze japonského zločinu

Již od 2. světové války byl *boryokudan* pevně usazen v Koreji. Kontroloval zde prostituci, pornografii a sexuální turistiku. V 70. letech *boryokudan* v oblasti sexuálního „podnikání" pronikl i na Tchaj-wan, Filipíny, do Thajska a později do Latinské Ameriky, Evropy a USA. Náboráři *boryokudanu* začali verbovat ženy z Havaje a západního pobřeží USA k prostituci v Japonsku. V posledních dvou desetiletích se japonský organizovaný zločin začal v USA angažovat v řadě dalších ilegálních aktivit, jako je obchod se zbraněmi, gambling, vydírání, praní špinavých peněz. V současné době je největším dovozcem syntetických drog na Havaj. Specialisté *boryokudanu* se pravidelně účastní ilegálních gamblerských operací v americkém Las Vegas a Atlantic City. Bez většího úspěchu se pokusili v USA prosadit systém vydírání velkých společností, známý jako *sekoija*. Nájezdy na malé firmy však americká policie registruje na Havaji a v posledních letech i v jižní Kalifornii. V žádném případě však tyto činnosti nejsou srovnatelné s rozsahem obdobných operací v Japonsku. Obavy amerických bezpečnostních expertů vzbuzují velice sofistikované operace specialistů *boryokudanu* v oblasti praní špinavých peněz. V USA dnes rozsáhle nakupují nemovitosti osoby podezřívané z kontaktů s japonským organizovaným zločinem, stále vět-

ší množství japonských peněz obskurního původu prochází americkým finančním systémem.

Do Austrálie začal japonský organizovaný zločin ve větší míře pronikat zhruba v polovině 80. let. Přímořské pláže a kasina v australském Queenslandu se staly oblíbeným místem rekreace členů *boryokudanu*. Zisky z nelegálních aktivit jsou v Austrálii investovány do nemovitostí, kasin, restaurací. *Boryokudan* při tom často spolupracuje s australskými podnikateli. Časopis *Australian Financial Review* v březnu 1994 napsal, že „japonské kriminální syndikáty vstupují do australského průmyslu a zaměřují se na legální společnosti zejména poté, co je domácí tlak donutil hledat si nové příležitosti v zahraničí". V roce 1992 bylo na letišti v Melbourne zadržena skupina japonských „turistů" cestujících z Malajsie. V jejich zavazadlech policie nalezla 12 kg vysoce čistého heroinu. Vedoucího skupiny Jošio Katsuna policie identifikovala jako jednoho ze středních bossů tokijské *jakuzy*. Od té doby počet odhalených případů pašování drog, organizovaných *boryokudanem* po celém světě, nadále roste.

Je evidentní, že hlavním motorem pronikání *boryokudanu* do zahraničí se staly zahraniční investice a finanční transakce. Japonský organizovaný zločin přitom neoperuje samostatně, ale obratně využívá svých předcházejících pozic v řadě japonských firem, do nichž pronikl. Hlavním polem jeho působnosti je dnes podnikatelská a bankovní sféra. Jednou z výnosných cest tvorby zisku se stalo např. získávání vysokých úvěrů, které nejsou spláceny.

S tímto problémem se střetla již řada bank v Evropě i USA. V posledních letech byla zaregistrována přítomnost *boryokudanu* v Rusku a na Ukrajině, kde jsou mu přičítány těžké zločiny. Potížím s ním se nevyhnul ani v České republice dobře známý japonský obchodní dům Nomura.[62]

Korejský organizovaný zločin

První organizace korejských gangů byla vytvořena na podporu

[62] Nožina, M.: Japonský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 10/2000, s. 17–18.

národně osvobozeneckého boje Koreje v srpnu 1945. V 80. letech se tyto gangy, které byly dříve politicky motivovány začínají zapojovat do vydírání a provozování prostituce. Zároveň hledají kontakty na ostatní zločinecké skupiny po celém světě a nechávají se těmito organizacemi najímat. Po roce 1988 se jejich počet dále zvyšuje.

Nejvýznamnější korejská kriminální seskupení jsou „Korejská moc", „Korejský zabiják", „Magui", „Korejská mafie", „Korejský Fuk Čing". Zapojují se do hazardních her, vyděračství, lichvy, prostituce. Jejich specialitou jsou podvody s úvěrovými kartami a padělání cizích měn.

V současné době ve světě operují v úzkém spojení s *jakuzou* a také s vietnamskými skupinami organizovaného zločinu. Na českém území doposud nebyl zjištěn výskyt těchto skupin jako samostatně působících jednotek.[63] Latentní hrozba však nadále trvá.

Bezpečnostní rizika spojená s asijským organizovaným zločinem

Jako celek patří asijští emigranti ve všech zemích zdánlivě k nejsvědomitějším v dodržování zákonů. Nyní se tento příznivý image velmi úspěšných a legálně podnikajících byznysmenů pokouší využít ve svůj prospěch asijské zločinecké organizace.

Informace z asijských komunit naznačují, že můžeme očekávat pokračující příliv imigrantů z Asie.

Ve všech zemích střední Evropy dnes asijští podnikatelé nakupují pozemky a nemovitosti určené pro potřeby emigrantů z Vietnamu, Číny, Koreje. V České republice se dá předpokládat další růst obchodních činností asijských podnikatelů. I když jejich imigrace může znamenat ekonomický i kulturní přínos, vytváří zároveň příležitosti pro nárůst zločinnosti. Informace získané z čínské komunity hovoří rovněž o přílivu asijských zločineckých skupin, které dlouhodobě vykořisťují obchodníky a následují je

[63] Asijská seskupení. Bulletin NPDC 3/1999, s. 39.

do Čech. V České republice existují pro tyto skupiny velmi dobré podmínky k získání jakéhokoliv povolení a nedostatečná kontrola ze strany státní správy. Asijští kriminální bossové očividně kalkulují s perspektivou připojení České republiky, Maďarska a Polska k Evropské unii a budují na jejich územích předmostí pro budoucí expanzi do západní Evropy.

Vyšetřování asijského organizovaného zločinu jsou poněkud unikátní, a to především vlivem kulturním a sociálních odlišností. Převážná většina činností asijského zločinu se omezuje na vlastní komunitu. Jazykové a kulturní bariéry brání poškozeným a svědkům při ohlašování trestných činů a při následném vyšetřování. Vzhledem ke zkušenostem z domovské země, mnoho Asijců podezřívá policii z brutálnosti a korupce. Ochota Vietnamců, kteří se stali obětí zločinu, oznamovat trestnou činnost a dále spolupracovat s policií, je i přes mírně příznivý trend stále malá. Také odhalování trestných činů a jejich pachatelů je vzhledem k uzavřenosti vietnamské komunity obtížné. Ještě uzavřenější je čínská komunita. Pro policii jsou ve většině případů nepoužitelní i soudní tlumočníci, protože pracují pro čínské firmy a hrozí únik informací jejich prostřednictvím.[64]

Po připojení ostrova Hongkongu k území pevninské Číny má řada zločineckých organizací a vysoce postavení představitelé spojení s těmito organizacemi zájem vytvořit si bezpečné zázemí i mimo ostrov. Je možné, že někteří z těchto zločinců si vyberou za své nové působiště Českou republiku. Intenzivní činnost asijských a především čínských zločineckých skupin v České republice tomu nasvědčuje. To vše klade zvýšené nároky na české bezpečnostní složky, pro které je asijský zločin relativně novým jevem.

Někteří odborníci ve světě jsou přesvědčeni, že hrozba asijského organizovaného zločinu je neopodstatněná a přirovnávají ji k rasistickému strašáku tzv. „žlutého nebezpečí". Dosavadní poznatky však naznačují spíše opak – není vyloučeno, že asijský organizovaný zločin se může pro české instituce stát problémem číslo jedna. Aby bezpečnostní složky mohly tomuto nebezpečí

[64] Výroční zpráva Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu ÚKP Policie ČR za rok 2000 (nepublikováno).

účinně čelit, je důležité, aby získaly přehled a znalosti o těchto organizacích.[65]

Jak čínští, tak vietnamští migranti většinou nepřicházejí s úmyslem definitivního přesídlení do České republiky. Jejich převažujícím záměrem je získání dostatečného množství prostředků a návrat do vlasti s blíže nespecifikovaným termínem. Od tohoto faktu se odvíjí způsob života asijských lokálních komunit, mnohdy poznamenaný jistou „dočasností" a „exploatačními" strategiemi ve vztahu k prostředí hostitelské země. Tyto strategie jsou zaměřené na rychlé dosažení maximálního zisku, mnohdy bez ohledu na hranice zákona.

Pozitivním trendem je, že stále větší množství asijských emigrantů, především z řad inteligence, si uvědomuje, že tato „dočasnost" je pouze relativní.

Při pobytu manželských párů s dětmi se obvykle záhy objevuje potřeba aktivní integrace ve prospěch dorůstajících potomků, kteří již považují za svůj domov Českou republiku. K tomu je nutné přičíst ekonomické výhody a také obtíže návratu do vlasti, kdy se reemigrantům mnohdy nedaří navázat na původní rodinné vztahy, jsou považováni za zbohatlíky, domovská komunita je přijímá s nedůvěrou, těžko nalézají práci apod. Důsledkem, zejména v případě Vietnamců, bývá mnohdy návrat zpět do České republiky, tentokrát natrvalo.[66]

V současné době se část asijských imigrantů zajímá o možnosti vlastní občanské stabilizace v České republice. Snaží se izolovat od kriminálního prostředí, řádně platit daně, posílat své děti do českých škol, vybudovat v nových zemích domov pro své rodiny. Tito lidé a jejich ochota komunikovat s okolím představují šanci pro začlenění asijských imigrantů do naší společnosti a tím i pro účinnější boj s asijským zločinem.

Je na nás, abychom tuto příležitost nepropásli.

[65] Srv. Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České Republice, c.d.
[66] Brouček, S.: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority, c.d., s. 25.

JIHOAMERICKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

...V porovnání s rokem 1995 významně poklesl počet příjezdů polykačů (kurýři pašující drogy v žaludcích – pozn. aut.) *do České republiky. Z informací od pracovníků Zastupitelského úřadu v Bogotě je důvod v poměrně úspěšném záchytu těchto osob v loňském roce.*

Významnější kapitolu tvoří tranzitní zásilky většího množství kokainu přes území České republiky. Tyto zásilky jsou organizovány převážně osobami českého původu, ať již reemigranty nebo dosud se zdržujícími v zahraničí.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 1996

...Novum v této oblasti je doprava v listovních a drobných balíkových zásilkách, kdy se na různé osoby posílají několika dekagramové zásilky, kterých je ale značný počet. Adresátem je zpravidla jedna osoba, která používá několik dokladů, střídá byty i doklady a velice tak znesnadňuje jednak své ztotožnění a jednak prokázání trestné činnosti. Přitom celkové množství dopraveného kokainu na jednu osobu přesahuje kilogramová množství. Tento modus operandi je totožný pro větší počet evropských zemí.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 1997

...Z operativních poznatků je zřejmé, že se do obchodu s kokainem čím dál častěji zapojují kosovští Albánci.

...Největší podíl na zásilkách dopravovaných do České republiky nebo tranzitujících přes Českou republiku mají zásilky o několika desítkách kilogramů, velké a přepravované jako běžné obchodní zboží.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 1999

Zkušenosti, zejména z hudební a taneční scény, ukazují, že se kokain začíná konzumovat (v České republice – pozn. aut.) ve větším měřítku než doposud. Začíná se objevovat distribuce kokainu, převážně v rockových klubech, a je po něm zvýšená poptávka.

Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 2001[1]

Producentské oblasti koky

Každého roku je v Andské oblasti Latinské Ameriky, zejména v Peru, Bolívii a Kolumbii sklizeno kolem 300 000 tun listů keře *Erythroxylon coca*. Z nich je potom vyrobeno okolo 800 tun kokainu.[2]

Významným světovým producentem koky je *Peru*, kde je tato rostlina pěstována na 46 700 ha kokových plantáží[3], a to jak legálně, tak nelegálně. Legálně je koka pěstována na 18 000 ha zemědělských ploch, a to především v oblasti Cuzco. Zbytek kokových polí leží v povodí řek Hualaga, Ucayali a Apurímac, kde už po léta operují partyzáni. Menší produkční oblasti se nacházejí v okolí jezera Titicaca. Když se v roce 1990 stal peruánským prezidentem Alberto Fujimori, zahájil rozhodný boj s povstalci a s obchodníky s kokainem. Vztah mezi drogovou mafií a protivládními povstalci lze totiž přirovnat ke spojitým nádobám. Nejsilnější peruánská povstalecká organizace, levicová Světlá stezka, obsadila v 80. letech velkou část producentských oblastí koky. Překupníkům drog zde od té doby povoluje činnost pouze za tučný „honorář". Financuje tak své teroristické operace. Odhaduje se, že roční zisk Světlé stezky z drog se pohybuje mezi 15–35 miliony amerických dolarů (některé zdroje hovoří až o 100 milionech dolarů). Peru je řazeno mezi tzv. „narkostáty", tedy země, v nichž nelegální obchod s drogami významně zasahuje do ekonomiky i politického dění. Kokain je pro slabou

[1] Zprávy: zdroj Národní protidrogová centrála (nepublikováno).
[2] National drug threat assessment 2001: the domestic perspective. United States Department of Justice, National Drug Intelligence Center Washington D.C., October 2000.
[3] Bolivia. Coca Survey in the Yungas of La Paz in 2000. March 2005. United nations office on drugs and crime, Vienna 2003, s. 5.

peruánskou ekonomiku značně důležitý. Zisky z jeho nelegálního prodeje již tradičně tvoří 35 – 45 % exportních příjmů země. Odhaduje se, že peruánská ústřední banka přijímá denně 4–5 milionů „narkodolarů", a to jen z ulic samotné Limy. Když byl v polovině 90. let rozprášen medellínský drogový kartel v sousední Kolumbii, jinak jeden z největších odběratelů peruánského kokainu, v peruánské regionální ekonomice se to okamžitě negativně projevilo.

Další světový producent kokových listů je *Bolívie*. V roce 1988 zde bylo pověstným zákonem 1008 uzákoněno regulované pěstování koky. Nová právní úprava tehdy definovala legální, přechodnou a ilegální zónu pěstování a vymezila rozlohu polí, na nichž je koka legálně pěstována pro tradiční, lékařské a rituální účely. Většina bolivijské produkce se tak ocitla mimo zákon. Pěstování koky významně pokleslo po odstartování vládního „Plánu důstojenství" na léta 1997–2002. Mezi roky 1999 a 2000 činil tento pokles 33 %. V současné době je v Bolívii osázeno kokou přibližně 24 400 ha polí.[4]

Téměř veškerá legálně pěstovaná koka dnes pochází z oblasti Yungas ležící poblíž bolivijského hlavního města La Pazu, kde je tato rostlina pěstována již po staletí. Naopak 3/4 nelegální koky pocházejí z oblasti Chapare, neklidného území ve střední Bolívii.

V *Kolumbii* je koka pěstována pouze nezákonně – zejména ve východních rovinatých llanos, které pokrývají kolem poloviny kolumbijského území. Hlavní oblasti pěstování jsou v komisarii Vaupes, intendenciích Putumayo a Caquetá a podél řeky Guavire – kokové kultury pokrývají přibližně 40 000 hektarů půdy. Z těchto ploch úřady ročně dokážou zničit zhruba 1000 hektarů. I když produkce koky v ostatních zemích stagnuje nebo klesá, Kolumbie ji nahrazuje z vlastních zdrojů. V roce 2003 zde bylo kokou osázeno 102 000 ha polí.

Situaci komplikuje fakt, že většina kokových polí a laboratoří na výrobu heroinu se v Kolumbii nachází na jihu a jihozápadě země, na územích kontrolovaných povstalci. Ti se do obchodu s drogami nezřídka zapojují. Studie Světové banky z června 2000 označuje například levicové Revoluční ozbrojené síly Kolumbie

[4] Tamtéž.

(FARC) za drogové korporace s ročními příjmy ve výši 700 milionů amerických dolarů.[5]

V řetězci kokainového obchodu hraje Kolumbie hlavní úlohu. Koková pasta, dovážená z Peru a Bolívie, je zde přeměňována na kokain a ilegálně odesílána do Spojených států a do Evropy. Zatímco v Peru je dnes produkováno okolo 170 tun kokainu a v Bolívii okolo 40 tun, Kolumbie ročně vyprodukuje bezmála 600 tun kokainu. Zdejší drogové organizace jsou zodpovědné za 80 % veškerých dodávek kokainu na světový drogový trh.[6]

Menší pěstitelské plochy koky existují i v Brazílii. V poslední době se rozšiřují zejména v oblasti Amazonas, kam „narcotraficos" přenášejí i část svých laboratoří na výrobu kokainu. Jako první zde začal své laboratoře zřizovat drogový kartel z Cali v 2. polovině 90. let. Silné drogové organizace působí i v brazilském Rio de Janeiru.

Brazílie se stala významnou tranzitní zemí drog ve směru na Afriku, Evropu i Severní Ameriku. Nezávislá pozorování hovoří o tom, že produkce koky roste v Ekvádoru. Experimenty s jejím pěstováním probíhají i v Africe.

Pěstitelé v zemích Latinské Ameriky se rovněž v poslední době přeorientovávají z koky na opiový mák. Mexiko dnes produkuje převážně pro trh v USA kolem 5 tun opia ročně. Makové plantáže jsou zakládány také v Kolumbii (20 000 ha) a Peru. Heroin rafinovaný v Kolumbii se prosazuje na trhu ve Spojených státech.[7]

Největší jihoamerické drogové organizace

Kolumbijské drogové kartely

Roku 1959 odhalili agenti amerického Federálního úřadu vyšetřování FBI, že kolumbijské město Medellín se stalo páteří mezinárodního obchodu s drogami. Koncem 60. a počátkem

[5] European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 1999/2000. Europol, The Hague, July 2000. s. 35.
[6] Tamtéž, s. 18.
[7] Ke kapitole srv. Nožina, M.: Svět drog v Čechách, Praha 1997, s. 180–182.

70. let zahájil kokain z latinskoamerických producentských oblastí mohutnou invazi do celého světa. Jeho vývozci se staly mohutnějící drogové organizace – zejména drogový kartel z kolumbijského Medellínu.

Koncem 50. a počátkem 60. let začala v Kolumbii narůstat vleklá hospodářská krize. Chudnoucí zemědělci a podnikatelé hledali nové zdroje příjmů. Někteří Kolumbijci začali dovážet kokovou pastu přes město Leticii, které leží hluboko v džungli na řece Amazonce na kolumbijských hranicích s Peru a Brazílií. Významné postavení si mezi nimi získal Evaristo Porras, člen vážené leticijské rodiny. Hvězda nového podnikání začala stoupat, když se Porras seznámil s medellínským gangsterem Pablem Escobarem Gaviriou.

Pablo Escobar je příkladem „chudého chlapce, který se vyšvihnul". Narodil se ve vesnici Evigado, kterou v současné době už pohltila medellínská průmyslová aglomerace. Prožil mládí proletářského dítěte. Na rozdíl od řady jeho vrstevníků mu však rodiče umožnili absolvovat střední školu. Již v té době se začal stýkat s medellínským podsvětím. Podle jedné z „legend" společně se svými přáteli kradl a znovu prodával náhrobní kameny z místních hřbitovů. Poprvé se střetl se spravedlností ve svých dvaceti letech, kdy byl obviněn z krádeží a přechovávání ukradených automobilů. Tato událost, kterou „Don Pablo" později označil za „omyl mládí", vytyčila jeho dlouhou a úspěšnou kariéru.

Na počátku sedmdesátých let se Pablo Escobar zúčastnil únosu významného medellínského průmyslníka. Získané výkupné předvídavě investoval do obchodu s kokainem. Ve vzpomínkách, které sepsal a anonymně vydal za pomoci svého zvláštního poradce pro veřejné záležitosti, k tomu poznamenává: „Byl jsem mladý a měl jsem velké ambice. Znal jsem jednoho Rica v Medellínu. Měl letadlo a chtěl nakupovat kokain. Tak jsem se s ním spojil a zacvičil jsem i své kamarády. Celá záležitost byla snadná, málo riskantní a nebyl důvod, proč krást nebo zabíjet. Pro mě to nebyl zločin, protože jsem nepřestupoval Desatero přikázání."

Escobar začal v bezpečných oblastech pralesa zakládat laboratoře na výrobu kokainu. První pašeráckou trasu pro rozsáhlý export drog zorganizovala jiná osobnost kolumbijského podsvětí – Carlos Enrique Lehder Rivas. Ten zakoupil, pravděpodobně s pomocí svého „patrona", pozemky na ostrově Norman Cay v Bahamském souostroví, ležícím asi 300 kilometrů od americké Floridy. Pod záštitou projektu turistického komplexu zde Lehder zrekonstruoval přístav a vybudoval přistávací plochu pro letadla. Norman Cay tak přímo před očima policie vybudoval ve frekventované překladiště drog, směřujících do Spojených států.

Vypravování a kontrole zásilek drog se věnovala Escobarova pravá ruka, „Mexičan" Rodriguez Gacha, který se později stal i velitelem „vojenské složky" celé skupiny. V průběhu 70. let kontrolovala obchod s kokainem na karibském pobřeží USA rodina Ochoů. Její představitel Jorge Ochoa Vasques „převzal" kokainový obchod od kubánských emigrantů po krvavé válce v americkém Miami a měl zájem o pravidelné

dodávky kokainu. Tak vznikl pověstný medellínský drogový kartel, v němž se Porras specializoval na získávání suroviny a primární zpracování kokainové pasty, Escobar na výrobu kokainu, Lehder na transport a Ochoa na distribuci. Koncem 80. let kartel kontroloval již 80 % prodeje kokainu v USA.

Pablo Escobar postupně dokázal eliminovat vliv ostatních mafiánských bossů v Medllínu a za pomoci obrovských úplatků i zbraní upevnil svoji moc jak ve světě drogového byznysu, tak v kolumbijských politických kruzích. Věnoval rovněž velké peněžní obnosy na charitativní účely. Financoval výstavbu a provoz nemocnic i dětských středisek, dětem příležitostně rozdával hračky. Pro mnoho Kolumbijců se proto stal jakýmsi Robinem Hoodem 20. století, který „bohatým bere a chudým dává".

Roku 1982 liberální poslanec Rodrigo Lara Bonilla veřejně odhalil přítomnost „narkodolarů" v kolumbijské předvolební kampani. Když se pak Bonilla stal ministrem spravedlnosti, zahájil proti obchodníkům s drogami nelítostný boj, V dubnu 1994 byl proto, pravděpodobně na Escobarův rozkaz, zavražděn.

Atentát na Bonillu vyvolal veřejné pobouření. Escobarovo vydání stále naléhavěji požadovaly i Spojené státy. „Don Pablo" proto odešel do ilegality. Prohlásil, že dává přednost hrobu v Kolumbii před samovazbou v USA. V podzemí pak zahájil svoji „válku" s vládou.

Vraždy, únosy, bombové atentáty se staly běžnými nástroji Pabla Escobara a jeho stoupenců. Vlna teroru vyvrcholila v roce 1989, kdy mafie provedla na 260 atentátů. Jejími oběťmi se mimo jiné stali kandidát na úřad kolumbijského prezidenta Luis Carlos Galan, státní prokurátor Carlos Mauro Hoyos, šéfredaktor vlivného kolumbijského deníku *El Espectador* Guillermo Cano, ředitel protidrogového oddělení kolumbijské policie, 1300 policistů, řada soudců a předních politiků.

Jen s velkými obtížemi se nakonec podařilo zahnat narkomafii do defenzivy. Ta nakonec po nástupu prezidenta Césara Gaviríi do úřadu v srpnu 1990 vyhlásila jednostranné příměří s vládou. Escobar oficiálně kapituloval a dobrovolně se vydal do rukou kolumbijských úřadů. Jen několik hodin před jeho zatčením, které zprostředkoval katolický kněz Rafael Garcia Herreros, schválil kolumbijský parlament zákon zakazující vydávání kolumbijských občanů k potrestání do zahraničí. A tak se nakonec mafiánský boss zcela podle svého přání ocitl v evigadském vězení, které mu poskytovalo daleko lepší možnosti pro udržování těsných kontaktů s rodinou i se spolupracovníky. I odtud však záhy uprchl.

V prosinci 1993 ho v jeho tajném úkrytu vystopovala a zastřelila kolumbijská policie. Escobarova pohřbu se zúčastnily tisíce truchlících obyvatel Medellínu.

Escobarův pobočník Gacha byl v té době již také po smrti, Lehder a Ochoa byli za mřížemi.[8]

[8] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, c.d., s. 183–184; Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě. Bulletin NPC 2/1999, s. 39–41.

V říjnu 1999, byl zatčen další z bossů medellínského klanu Ochoů – Fabio Ochoa. Ten si za pašování drog odseděl v pět a půl roku – zbytek z osmapůlletého trestu mu kolumbijský soud odpustil. Kolumbijská policie zadržela společně s ním i dalšího nejvýznamnějšího mafiánského šéfa Alejandra Bernala Madrigala a tři desítky členů medellínského drogového kartelu. Agenti americké protidrogové policie DEA v sérii koordinovaných zátahů v uplynulých dvou týdnech zadrželi ve 14 zemích Karibiku a Jižní Ameriky dalších 1290 osob napojených na tuto organizaci.

Zadržení byli obviněni z propašování 20 tun kokainu do USA, což představuje dvě třetiny z celkového množství, které do USA každý měsíc proniká. Akci připravila společně kolumbijská policie a americká protidrogová agentura DEA a CIA. Vyšetřování vedlo z USA a Kolumbie přes Ekvádor a Mexiko až do Evropy.[9]

Vítězství nad narkomafií mělo však jen krátké trvání. Po zátahu na medellínský drogový kartel v první polovině 90. let rychle zaplnil mezeru na mezinárodní drogové scéně sice hůře organizovaný, zato však diskrétnější kartel z kolumbijského města Cali a řada menších organizací z Kolumbie a dalších zemí Latinské Ameriky.

Department Cauca na jihovýchodě Kolumbie byl v minulosti znám především svým rozsáhlým pěstováním cukrové třtiny, I tento druh podnikání však zasáhla krize 60. let. V městě Cali, proslulém svým nočním životem, se záhy začaly formovat malé skupiny obchodníků s kokainem.

Na rozdíl od medellínského kartelu kartel z Cali nemá tak pevnou strukturu. V podstatě se skládá ze stovek malých skupin. Nejedná se tedy o „kartelové" seskupení v pravém smyslu tohoto slova (termín „kartel" mimochodem nepochází z prostředí obchodníků s drogami. Poprvé se objevil v memorandu americké DEA z 11. července 1982, týkajícího se záchytu 600 kilogramů kokainu v americkém Clevelandu. Memorandum označuje za původce těchto drog „kartel obchodníků z Medellínu").

Tyto skupiny udržují víceméně volné obchodní svazky s tím, že uznávají autoritu nejvýznamnějších drogových bossů. Mezi tyto bossy patří Gilberto Rodríguez Orejuella, jeho bratr Miguel a José Santacruz Londoño. Gilberto, přezdívaný „Šachista", zahájil svoji zločineckou kariéru v gangu „Los Chemas", jehož členy byli i Gilbertův bratr Miguel Angel a „Student" José Santacruz Londoño. Gang se zpočátku zabýval krádě-

[9] Právo 16. 10. 1999

žemi aut, později se specializoval na únosy lidí. Kapitál na obchod s kokainem získal z výkupného za dva švýcarské občany, diplomata Harmana Buffa a studenta Wernera Straessle, unesené v roce 1970. O pět let později byl Gilberto zatčen v Peru, když se odtud v malém letadle pokoušel propašovat 180 kilogramů kokainu. Z peruánského vězení se mu podařilo uprchnout a o něco později se objevil ve Spojených státech, kde zorganizoval kokainovou distribuční síť. Již v roce 1975 se řízení této sítě ujal Londoño.

Roku 1980 se Londoño musel urychleně vytratit do Kolumbie. Gilberto se usídlil v Now Yorku, kde se zabýval budováním systémů „praní špinavých peněz". Miguel Angel zatím hájil Gilbertovy zájmy v Kolumbii. Zisky z obchodu s drogami investoval do nákupu pozemků, bank a obchodních společností, hotelů, výstavby komunikací a podpory soukromých univerzit.

Gilbertovým jménem vybudoval po Kolumbii síť lékáren, v nichž byly léky prodávány za velmi nízké ceny, a farmaceutických laboratoří, pracujících na základě licencí z USA. Z Gilberta se díky tomu stal téměř národní hrdina. Bratří Orejuellové přitom mohli nakupovat neomezené množství chemikálií včetně chemických látek nezbytných k výrobě kokainu.

Tvrdí se, že Londoño, přezdívaný pro svoji hřmotnou postavu a slabost pro gastronomické požitky „Tlusťoch", byl pravděpodobně nejdůležitějším z bossů kartelu z Cali (na tento titul si ovšem činní nároky ještě dalších šest caliských „narcos"). Jeho poživačnost se mu nakonec stala osudnou – v červenci 1995 ho v jedné z luxusních restaurací v kolumbijském hlavním městě Bogotě zatkli příslušníci speciálního komanda.

Z původní velké sedmičky se již za mřížemi ocitl Gabrielo Orejuela a také jeho bratr Miguel. Do rukou policie se vydal Phanor Arizabalet Arzayuz, podezíraný z vraždy policejního důstojníka. Následoval „Štír" Henry Loaiza spojovaný mimo jiné s masakrem 107 vesničanů, kteří zřejmě vyzradili policii existenci jedné tajné laboratoře na výrobu kokainu. Přes halasné proklamace o likvidaci kartelu z Cali však tato organizace úspěšně funguje dál.

V USA kartel z Cali vybudoval drogové distribuční sítě v Chicagu, Hustonu, Las Vegas, Los Angeles, Miami, New Yorku a San Franciscu. Je spojován i s uvedením cracku na neworskou drogovou scénu v roce 1984. Souběžně s tím kartel expandoval i do Evropy – především cestou přes Španělsko – kde získal jako dodavatel kokainu vedoucí postavení. Dnes kartel z Cali kontroluje 3/4 mezinárodního obchodu s kokainem. Podle odhadů americké DEA dosahoval v polovině 90. let zisku 7 miliard amerických dolarů, což je téměř třikrát více, než průmyslový kolos typu General Motors s 2,58 miliardami dolarů.[10]

[10] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, s. 183–184; Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě. Bulletin NPC 2/1999, s. 39–41.

V současné době se na kolumbijském drogovém trhu výrazně prosazují i menší seskupení, jako jsou např. kartely Valle de Cauca del Norte, Costa del Norte a kartel z Bogoty.[11]

Celkové jmění kolumbijských obchodníků s drogami je odhadováno na 66 miliard dolarů. Nejméně 11 rodin nebo osob shromáždilo majetek, jehož hodnota převyšuje 3 miliardy dolarů. Obchodníci s drogami vlastní nebo kontrolují 8–11% zemědělské půdy v Kolumbii i řadu zemědělských zpracovatelských podniků. Infiltrovali do stavebního průmyslu, řetězu maloobchodů, rozhlasových stanic, obchodu s automobily, továren, bank, sportovních klubů. Silně ovlivňují politické dění v zemi. Sám kolumbijský prezident Ernesto Samper Pisano se po nástupu do funkce potýkal s obviněním ze spolupráce z narkomafií.

Bombu, jejíž nárazová vlna dnes smetává v Kolumbii politické špičky, odpálil v lednu 1996 bývalý ministr obrany Fernando Botero. Oznámil tehdy, že prezident Ernesto Samper přijal od kartelu v Cali 6 milionů dolarů na financování své volební kampaně. Své tvrzení doložil i fotografií Sampera v objetí s předními mafiány. Skandál, který vypukl, připravil o post tři ministry a řadu dalších prominentních osobností – včetně bývalého Samperova osobního strážce a „šedé eminence" kolumbijské policie, plukovníka Germána Osoria. Ve vězení skončil i sám Botero.

Samper všechna obvinění vůči své osobě rezolutně popřel a přežil i hlasování parlamentu o důvěře. Za prezidenta se postavila jeho Liberální strana a rovněž řada opozičních poslanců hlasovala pro, když zjistila, že hlasování proběhne v přímém přenosu pod dohledem televizních kamer.

Jediným rušivým momentem ve vzácné shodě bylo prohlášení mladé teroristické skupiny Důstojnost pro Kolumbii, která bojuje za očištění země od obchodu s drogami. Ta varovala, že zlikviduje každého poslance, který bude hlasovat pro Samperovu nevinu. Obavy z „narcos" však zřejmě převážily. Na celou záležitost razantně reagovaly Spojené státy, nejvíce zasažené dovozem drog z Kolumbie, které Samperově vládě zmrazily zahraniční pomoc.

I přes evidentní snahu parlamentu záležitost ututlat, prokuratura v čele nesmiřitelným bojovníkem proti narkomafii generálním prokurátorem Alfonsem Valdiviesem stínala během šetření „Případu 8000", nazvaného tak podle počtu spisů procesu, jednu hlavu politického prominenta za druhou. Byl mezi nimi i rektor University de Santiago z ko-

[11] European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 2000-01. Europol, The Hague, July 2001, s. 18.

lumbijského Cali, profesor Maya Correa. Nedovedl totiž objasnit původ šeku v hodnotě zhruba 10 tisíc dolarů, který v roce 1992 poukázal na volební kampaň jednoho z kandidátů do parlamentu. Na akademického pracovníka to byla značně vysoká částka. Je pravděpodobné, že peníze Correovi poskytla narkomafie, která má na kolumbijských univerzitních kruzích rozsáhlé kontakty. Doposud největší kolumbijský překupník zatčený v České republice pro pokus převézt téměř 100 kg kokainu, Alonso Delgado Martínez, byl jeden čas děkanem Ústřední univerzity v Bogotě.[12]

V Kolumbii obchod s drogami a na něj navazující organizovaný zločin pronikl hluboko do hospodářské struktury a řízení státu.[13] I přes obrovskou finanční, materiální i logistickou podporu z USA se jí nedaří drogový průmysl významněji eliminovat.

Mexické drogové kartely

Až do počátku 90. let bylo označení „kartel" vyhrazeno pro kolumbijské drogové organizace. Mexická seskupení jako by zůstávala v jejich stínu. Přitom si Mexičané s Kolumbijci v ničem nezadají. Úzké vztahy mezi politikou a obchodem s drogami se v Mexiku datují již od počátku našeho století. Pěstování marihuany sem bylo přineseno z Jamajky někdy kolem roku 1880. Sezónní dělníci odcházející za prací na sever pak zvyk kouření marihuany rozšířili do Spojených států. Podobně opium bylo do USA původně dováženo z Libanonu, Filipín a Indonésie pro potřeby čínských kuliů pracujících v dolech a na železničních stavbách na americkém pacifickém pobřeží. Ve 30. letech našeho století, po zákazu kouření opia ve Spojených státech, byly zakládány makové plantáže v mexických státech Chihuahua, Sinaloa, Colima a Nayarit. Z těchto plantáží opium putovalo do početných kuřáren roztroušených podél americko – mexické hranice zejména v oblastech měst Ciudad Juárez, Tijuana a také v přístavu Tampico. Již v této době tranzitovaly i zásilky jihoamerického kokainu přes Mexiko do Spojených států. V únoru 1923 byl guvernér mexického státu Yucatán Felipe Carillo Puerto nucen vydat oficiální zákaz obchodu s „opiáty, kokainem

[12] Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě., c.d., s. 40–41.
[13] Tamtéž.

a marihuanou". Eskalaci nového vysoce výnosného druhu podnikání však již zabrzdit nedokázal. Když během 2. světové války byla legalizována produkce morfinu pro vojenské účely, kola mexického drogového obchodu se roztočila naplno. Mezi roky 1972 a 1975, kdy Turecko zakázalo na svém území pěstování opiového máku, mexické zdroje bez větších problémů dokázaly zaplnit vzniklou mezeru. Podíl mexického heroinu na americkém trhu v té době stoupl z 10 na 80 %.

Problém drog zatemňuje vztahy mezi USA a Mexikem dodnes. Tato země produkuje kolem poloviny veškeré marihuany konzumované ve Spojených státech a rovněž 8 % heroinu, prodávaného na amerických trzích. Zejména na severu Mexika se řada drogových organizací věnuje výrobě syntetických drog. Známý případ nelegálního vývozu 50 tun efedrinu z Roztok u Prahy měl spojitost právě s těmito výrobci. Především se však Mexiko stalo tranzitní zemí pro přepravu velkého množství kokainu z andských zemí do USA. Místní organizace přitom úzce spolupracují s pašeráky drog z Kolumbie, Venezuely, Peru, Hondurasu aj.

Droga se zpravidla do Mexika přepravuje z těchto zemí letecky. Zde ji přebírají tradiční mexičtí „contrabandistas", kteří mají letité zkušenosti z pašováním čehokoliv do USA: lihovin, ilegálních přistěhovalců, napodobenin světových značek džínsů aj. Ve Spojených státech zásilky opět přebírají Kolumbijci aj., kteří se v rámci zaběhnutých kontaktů starají o jejich distribuci dále drobnějším distributorům. V některých případech však Kolumbijci v rámci sjednaných kontraktů přenechávají zejména menší americká města Mexičanům. Ti pak do obchodu zapojují rozsáhlé sítě ilegálních přistěhovalců.[14]

V Mexiku dnes působí sedm hlavních drogových kartelů – kartel z Matamoros, který operuje ve státech Tamaulipas, Chiapas, Veracruz a Nuevo León; kartel Amada Carilla Fuentese (přezdívaného „Pán nebes"), který působí v některých oblastech Tamaulipasu, Chihuahuy, Duranga a na jihovýchodě země; kartel ze Sinaoly působící ve stejnojmenném státě, dále v Morelos, Guerru a oblasti hlavního města Mexika; kartel z Tijuany aktivní rovněž v Durangu a Kalifornii; skupina Cle-

[14] Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě. Bulletin NPC 2/1999, s. 38–39.

mente Cota Peñi ze státu Sonora; Juarezův kartel ze státu Chihuahua; a nakonec známý kartel Emiliana Quintera Payana z Jalisca (stát Guadalajara).

Organizaci překupníků drog, známou později pod označením kartel z Guadalajary, založil v polovině 70. let Miguel Angel Felix Gallardo. Tento bývalý policista se nejdříve věnoval obchodu s heroinem. Ve spolupráci s dalším velkým obchodníkem s drogami Rafalelem Caro Quinterem vybudovali i několik ilegálních laboratoří na výrobu kokainu. Ten začali pašovat do USA a také do Evropy. Díky svým minulým kontaktům a tučným sumám peněz si Gallardo dokázal získat „příze" místní policie. Na jeho výplatní listině se ocitla řada čelních funkcionářů státu Sinaloa – státní prokurátor, šéf soudní policie a mnoho policejních úředníků. To z něj učinilo nepostradatelnou osobu v drogovém byznysu zejména ve chvíli, kdy začal působit jako prostředník při pašování kolumbijského kokainu přes Mexiko do Kalifornie. Gallardova organizace dokázala v průběhu roku 1982 vyexpedovat do Spojených států půl tuny kokainu měsíčně. Odhaduje se, že do Gallardova zatčení 8. dubna 1989 propašovala do USA drogy v hodnotě kolem jedné miliardy dolarů. Gallardův nástupce v čele Guadalajarského kartelu Rafael Caro Quintero dokázal kartelu zajistit kontrolu nad velkou částí produkce a exportu mexické marihuany.

V listopadu 1985 proběhla rozsáhlá vojenská operace proti kulturám marihuany v pohoří Chilicote, ve státě Chihuahua na severovýchodě země. Jejím výsledkem byla „sklizeň" 9 000 tun marihuany, což je množství, které spotřebuje severoamerický drogový trh za rok. Obchodníci s drogami při pěstování marihuany využívali polootrocké práce 7000 venkovanů. Protidrogovou operaci řídil agent americké protidrogové služby DEA Enrique Camanera. Když odhalil kontakty překupníků drog na nejvyšší státní představitele, byl společně se svým mexickým kolegou zavražděn. Tato událost nadlouho zmrazila vztahy mezi USA a Mexikem.[15]

Vazby mezi obchodníky s drogami a politickou sférou v Mexiku jsou značně silné. Drogoví bossové dnes financují volební kampaně svých „chráněnců" a organizují vraždy jejich protikandidátů. Pro účast na nelegálním obchodě s drogami byl v USA uvězněn i bratr bývalého mexického prezidenta Salinase. Příliv „narkodolarů" údajně do značné míry přispěl i k současným ekonomickým potížím Mexika včetně zhroucení místní měny – pesa. Jisté je, že v zemi prudce vzrostl počet násilných trestných činů, rozšířila se korupce v řadách policie, v justici i politických kru-

[15] Atlas mondial des drogues. Paris 1996, s. 84–85. Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě., c.d., s. 38–39.

zích. Podle republikánského kongresmana ze státu Indiana Dana Burtona existuje nebezpečí, že se Mexiko promění v „narkodemokracii".[16]

Struktura a fungování jihoamerických drogových organizací

Specifickým rysem, který jihoamerické drogové kartely odlišuje od většiny ostatních organizací mezinárodního zločinu, je vysoká, téměř výlučná specializace na obchod drogami. To platí především pro kolumbijské kartely. V těchto organizacích se více než v jiných zločineckých organizacích spojují rysy obchodních korporací (podnikání na bázi manažerských principů, specializace, dělba práce, marketing, logistika, účetnictví atd.) se zločineckými aktivitami. Znaky fungování kartelů se navenek shodují s fungováním nadnárodních korporací včetně snah o diverzifikaci trhů (důraz na proniknutí dodávek drog do západní Evropy, nově i do východní Evropy a bývalého SSSR) a diverzifikace produktů – zahájení výroby kolumbijského heroinu vedle tradičního kokainu.

Struktura organizací je vysoce funkční. Zejména kartel z Cali vytváří specializovanou jednotkovou strukturu složenou z jednotlivých „modulů" (buněk) a opírající se o utajování informací. Případná likvidace „modulu" pak neohrožuje celkovou strukturu kartelu. Ve vztahu k státním orgánům převládá snaha volit spíše cestu infiltrace a vytvoření jakéhosi *modu vivendi* než konfrontace, což se pojí s formou určitého „lokálního patronství" (investování a podpora veřejně prospěšných záležitostí). Kartely si tak zajišťují společenskou toleranci své činnosti a relativně bezpečné zázemí.[17]

Pozorovatelé připomínají, že do latinskoamerického drogového „byznysu" v posledních letech často vstupují malé skupinky, které používají kvalitnější odrůdy rostlin a novými výrobními technologiemi znemožňují identifikovat pašované drogy. Pracují efektivně, protože si zisky rozdělují rovnoměrněji a ne-

[16] Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě., c.d., s. 38–39.
[17] Scheinost, M.: Velké mezinárodní zločinecké organizace, c. d., s. 35.

mají velký zájem korumpovat úřady a politiky. Vedle tradičního kokainu je v jejich nabídce často i heroin.[18]

V Kolumbii dnes operuje zhruba desítka významnějších skupin, jako jsou již zmiňované Valle de Cauca del Norte, Costa Del Norte či kartel z Bogoty. Spíše než kartely se jedná o seskupení typu *joint venture*, jejichž výkonné jádro nemívá více než 200 členů. Tyto skupiny obvykle spolupracují s více než stovkou „dodavatelů": malými kriminálními „firmami" specializovanými na výrobu kokainu, transport drog, praní špinavých peněz atd. Vedle toho využívají služeb nezávislých specialistů, jako jsou chemici, piloti letadel, finanční experti, právníci atd. Různé skupiny, i když mezi nimi existuje konkurenční soupeření, tak mohou v některých případech využívat služeb stejných laboratoří anebo společně organizovat dopravu velkých zásilek drog. (V těchto případech bývají zásilky opatřovány logy dodavatelů, potvrzujícími kvalitu zboží.). Touto cestou mohou v určitých regionech anebo městech kooperovat desítky vzájemně velice volně propojených organizací.[19] Existují náznaky, že kolumbijská seskupení spolupracují s ruskojazyčnými kriminálními organizacemi usídlenými ve Venezuele a Karibiku při pašování drog a barterových obchodech drogy za zbraně.[20]

Kolumbijská drogová seskupení vytvořily v USA a v Evropě množství buněk specializovaných na transport, skladování a distribuci drog a také na praní špinavých peněz. Tyto buňky mají 10 až 15 členů a silně hierarchizovanou strukturu řízení. Vedoucí buněk podléhají „oblastním manažerům" a ti se zodpovídají z činnosti ústřednímu vedení v Kolumbii. Řadoví členové buněk obvykle ani nevědí, že jsou součástí nějaké větší organizace. Zejména v posledních letech bývají často verbování vedle Kolumbijců i z řad Kubánců, Chilanů, Dominikánců či jiných národností, včetně Čechů. Jejich úkolem bývá zakládat v hostitelských zemích krycí firmy, často společnosti export/import a organizovat

[18] Právo 16. 10. 1999.
[19] Srv. Zubludoff, S. J.: Colombian narcotics organisations as business enterprises. Transnational Organised Crime, 3/1997, č. 2, s. 20–49.
[20] European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 1999/2000. Europol, The Hague, July 2100. s. 36.

přepravu a distribuci drog. Při finální distribuci mnohdy často spolupracují s lokálními zločineckými gangy.[21]

Kokain v Evropě

Drogový trh v Americe spotřebuje zhruba 3/4 jihoamerické produkce kokainu. Do Evropy směřuje 1/5 – 1/4 kokainu.[22] Jihoameričtí obchodníci se dnes zaměřují mnohem více na pašování kokainu do Evropy než v dřívějších dobách. Po celé Evropě vznikají společnosti registrované jako realitní kanceláře, dopravní podniky, firmy zabývající se importem a exportem, peněžní instituce, bezpečnostní agentury. Jejich hlavní činností je obchod s drogami a jeho podpůrné aktivity, zejména zpravodajská činnost a „praní špinavých peněz". Největší „zásluhu" na tom mají Kolumbijci, Italové a Španělé. Drogy do Evropy vstupují především přes španělské přístavy – zejména díky tradičním kulturním a etnickým kontaktům Španělska s Jižní Amerikou. Významnou roli v drogovém koloběhu sehrávají i italské vazby s Argentinou, Brazílií a Venezuelou, které vyústily v těsné spojení mezi italskou mafií a kolumbijskými obchodníky. Rovněž Belgie, Nizozemí, Velká Británie a Francie zaznamenávají případy stále větších zásilek kokainu. Velká množství kokainu zadržená v Nizozemí ukazují na spojení mezi Surinamen, nizozemskými Antilami a jihoamerickými obchodníky.

Po společenských změnách ve východní Evropě na počátku 90. let vstoupily latinskoamerické překupnické sítě i do zemí bývalého komunistického bloku. Snad nejvýrazněji se změna společenské situace v této oblasti projevila v masovém přílivu drogových kurýrů, zejména tzv. „polykačů", převážejících zásilky drog v žaludcích a tělních dutinách. Po celé střední Evropě se začaly objevovat „turistické" výpravy z Latinské Ameriky, jejichž členové testovali možnosti daných zemí pro pašování drog. I letiště v Praze-Ruzyni se záhy stalo jedním z frekventovaných míst tran-

[21] European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 2000–01. Europol, The Hague, July 2001. s. 18–19.
[22] European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 1999/2000. Europol, The Hague, July 2000. s. 35.

zitu drogových kurýrů z Kolumbie, Venezuely aj. ve směru na Západ. Vedle těchto „živelných" tranzitů drog v zemích postkomunistické střední Evropy začaly vznikat nejrůznější, nejčastěji exportní a importní společnosti, napojené na Latinskou Ameriku. Tyto firmy slouží jako krytí pro přepravu větších zásilek drog. Největší, co do jednorázově přepravovaného množství drogy, bývají kontejnerové zásilky, kdy je kokain ukryt v legální zásilce různého zboží. Tak byl kokain zjištěn v kompotovaném ovoci, cukru, textilu, dřevěných paletách aj. Vypravení podobné zásilky již předpokládá dobře organizovanou síť, disponující dostatečnou kontaktní bází osob a prostředků. Podobné sítě zakládají přepravní skupiny víceméně specializované na transport drog, které se nezabývají ani produkcí drog, ani jejich cílovou distribucí na ulicích evropských měst. Nejčastějším způsobem jejich fungování je práce na zakázku pro jiné organizace.[23]

Jihoameričané ve východní Evropě

Východní Evropa je pašeráky drog považována za nízkorizikové teritorium, kde objemy drog zadržených policií nepřesahují 5–10 %. Právě tato skutečnost a rovněž geografická blízkost se zeměmi Evropské unie učinila ze zemí východní Evropy aktivní překladiště latinskoamerického kokainu a kanabinoidů ve směru na Západ. Stále větší množství těchto drog končí i v místních distribučních sítích.[24]

V únoru 1993 byla ve Vyborgu (Rusko) zachycena zásilka 1,1 tuny kokainu, v dubnu 1994 pak 400 kilogramů kokainu v St. Peterburgu.[25] V roce 1993 bylo zadrženo i 607 kg kokainu v Rumunsku. V lednu 1994 odhalili polští celníci v gdaňském přístavu 515 kilogramů kokainu. Loď, v jejíchž kontejnerech se kontraband nacházel, plula z Ekvádoru.[26] Záchyty dokumentovaly relativně nový fenomén – nárůst spotřeby kokainu a obchodu s ním ve východní a střední Evropě. Kolumbijští obchodníci, členové

[23] Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě. Bulletin NPC 2/1999, s. 41–42.
[24] Tamtéž.
[25] 166) Lee III, R. W.: Global Reach. The Threat of International Drug Trafficking. Current History, May 1995, (s. 207–211), s. 210.
[26] Mladá fronta Dnes 20. 1. 1994. (dále MFD).

velkých italských kriminálních klanů, a zločinecké gangy usazené ve východní Evropě navázali kontakty, aby kokainu umožnili cestu do Evropy. Do kokainového byznysu vstoupily kriminální syndikáty z Ruska, Bulharska a baltských států. Národní trh se podle všeho vyvinul v Polsku, Bulharsku a Rusku. Tento trend se projevil ve zvýšené míře v případech pašování leteckými cestami, ale nejjasnější indikace se dostavila na základě zadržení na lodích a v motorových vozidlech.

Informace získané ve Skandinávii dokládají, že kokain je zasílán z Kolumbie do Gdaňska a pak do západní Evropy. Po příjezdu do Polska je droga přebalena a vypravena do západní Evropy ve speciálně vymýšlených úkrytech ve vozidlech. Převážené množství kolísá mezi 20 a 100 kg.

Z Ruska drogy putují po silnici nebo vlakem směrem na Polsko a Skandinávii. Bulharské a rumunské cesty jsou pravděpodobně stejné jako pro obchod s heroinem. Zásilky, které přijdou do Ukrajiny, míří pravděpodobně dál přes Polsko do Německa. Do střední a východní Evropy jsou menší dodávky kokainu pašovány i poštou nebo dováženy leteckými cestujícími. Část kokainu je určena pro redistribuci v západní Evropě, zbytek pro místní trh.[27]

Velké riziko v této souvislosti představuje možný vstup crackové subkultury do střední a východní Evropy. Kombinace dostupnosti kokainu pro jeho výrobu a špatná ekonomická a společenská situace je ideální pro nástup této relativně levné a velice účinné drogy. Tvorba crackového trhu vede ke zvýšenému nárůstu počtu toxikomanů a také kriminality. Tento trend bude zřejmě stále výraznější v nejbližších letech.

Velkoobchodní ceny kokainu zůstávají v Evropě, na rozdíl od USA, stále vysoké; mezi 30 000 a 50 000 USD za kilogram. Ačkoli ceny začínají pozvolna klesat, např. ve Francii a Německu, jsou ve skutečnosti stále dvojnásobné než na americkém trhu, který je v tomto ohledu nasycen. To přitahuje pozornost obchodníků.

Největší, co do jednorázově přepravovaného množství drogy,

[27] Kokain. Materiál Generálního ředitelství cel, Praha, bez dat. (pravděpodobně 1994 – nepublikováno), 17.

bývají kontejnerové zásilky, kdy je kokain ukryt v legální dodávce různého zboží. Např. byl kokain zjištěn v kompotovaném ovoci, cukru, textilu aj. Vypravení podobné zásilky již předpokládá dobře organizovanou mezinárodní síť, disponující značnými finančními prostředky a rozsáhlou stykovou bází osob. Česká republika v dosud zjištěných případech figurovala jako tranzitní země na trase Latinská Amerika-Velká Británie-Polsko-Česká republika a dále do cílových zemí, nebo Latinská Amerika-Německo-Polsko-Česká republika-Německo (a dále) s tím, že cílovou zemí v těchto případech může být i země, kde loď již kotvila. Pašeráci očividně podceňují schopnosti východoevropských bezpečnostních orgánů a stanovují trasy, při kterých dochází prakticky ke zpětným dovozům zásilek z méně podezřelých zemí, než jsou země Latinské Ameriky.

Kokain rovněž putuje z Kolumbie přes oceán prostřednictvím obchodních společností do některého z evropských přístavů a odtamtud se pak přepravuje po souši v kamionech do České republiky.[28]

Zajímavé je v souvislosti s tranzity přes české území odhalení, které učinila německá policie. V roce 1994 byl v SRN zahájen proces s členy rozsáhlé kokainové sítě, řízené Garcíou Escobarem – kolumbijským emigrantem, spojeným s kartelem v Cali. Jeho organizace byla odhalena v roce 1993, poté, co do ní infiltrovala německá kriminální policie. Escobarova skupina ve spolupráci s překupníky z Německa, Francie a Itálie propašovala od roku 1990 do SRN 2 tuny kokainu a 8 tun marihuany. Německé policii se s použitím metody sledování zásilek podařilo v roce 1993 zadržet 1050 kilogramů kokainu. Tyto operace odhalily techniky pašování, používané kartelem Cali v Německu: kokain přicházel do Evropy přes přístavy v Brémách, Hamburku nebo Rostocku v dopravních kontejnerech. Odtud téměř okamžitě pokračoval v kamionech TIR ve směru na Českou republiku, Polsko a Nizozemí. V těchto třech zemích, zejména v České republice, byla zásilka kokainu rozdělena na menší díly, a vracela se různými cestami zpět do Německa i dalších zemí západní Evropy, do rukou místních distributorů. To vysvětluje, proč se největší část zadrženého kokainu v těchto zemích pohybovala mezi 5 až 20 kilogramy drogy.[29]

[28] ČTK 11. 4. 1995; zdroj NPC.
[29] Géopolitique des drogues 1995; Rapport annuel de l'Observatoire géopolitique des drogues. Paris, s. 76.

JIHOAMERICKÝ ZLOČIN V ČR

Jak pozemní, tak i letecké spoje nasvědčují tomu, že v České republice funguje aktivní překladiště latinskoamerického kokainu. Vedle vlastní Latinské Ameriky se objevily i případy spojené s oblastí Karibiku a Střední Ameriky.

Zásilky kokainu jsou z České republiky vypravovány dále do západní Evropy. Děje se tak většinou po silnici, a to jednak na sever do skandinávských zemí, jednak na západ do Německa, Nizozemska a Velké Británie, jednak na jih do Itálie a Švýcarska. Pro pašeráky kokainu je výhodné umístit drogu na trh například ve Velké Británii či ve skandinávských zemích, kde jsou ceny relativně nejvyšší.

Určitá část kokainu zůstává na vnitřním trhu. Jeho cenu přitom značně ovlivňuje aktuální množství této drogy na trhu. Ta se v posledních letech pohybovala mezi 2000–2500 Kč za gram (ceny se pohybují v uvedených rozmezích s ohledem na kvalitu, tedy na obsah kokainu v nabízené droze). Od roku 1999 se pak setkáváme s poměrně značným poklesem cen na úroveň 1800–1500 Kč. To by logicky nasvědčovalo, že se zvyšuje množství a dostupnost kokainu na českém černém trhu.[30]

Poptávka po kokainu roste zejména v souvislosti s jeho distribucí v rockových klubech a zaváděním na taneční drogovou scénu.[31]

Způsoby pašování kokainu přes a na české území jsou značně variabilní. Droga je nejčastěji přepravována v nákladech ovoce a kávy. Důvody upřednostňování těchto komodit budou různé. Jednak jsou to typické latinskoamerické exportní produkty, jednak se jedná o zboží značně aromatické, což ztěžuje detekci drogy služebními psy. Navíc se takové zboží vozí ve velkých kontejnerech v několikatunových objemech, což prakticky znemožňuje zjištění drogy při rutinní celní prohlídce. Např. v Liverpoolu byl zadržen náklad kokainu určený pro Českou republiku,

[30] Borovička, A.: Kokain v Česku. Bulletin NPC 2/1999, (s. 43–48), s. 44.
[31] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. V Praze dne 25. 1. 2002 (nepublikováno).

řádově kolem jednoho metrického centu, ukrytý v napodobenině broskví z umělé hmoty. Atrapy byly zasunuty do láhví s broskvovým kompotem naplňujících velký kontejner.

Policie má i poměrně věrohodné informace o tom, že někdy se roztok kokainu impregnuje do připraveného zboží, zejména do textilu, kůže nebo papíru. V cílové zemi je ho nutno vylouhovat a poměrně složitým postupem vyloučit ze získaného roztoku. I přes relativní obtížnost poskytuje tato metoda značnou bezpečnost před zajištěním.[32]

Letecká křižovatka Praha-Ruzyně

Letiště v Praze-Ruzyni se v polovině 90. let stalo jedním z významných center pro nezákonnou přepravu kokainu, který je zasílán kolumbijskými kartely pro distribuci v západní Evropě. Uvádí to i výroční zpráva Mezinárodní rady pro kontrolu narkotik při OSN za rok 1994[33] a dokládá vysoký počet záchytů této drogy v průběhu roku 1995. Příliv kurýrů pak neustal ani v roce 1996 a v menší frekvenci pokračuje dodnes.

V únoru 1993 zjistil jeden z pracovníků protidrogového oddělení Generálního ředitelství cel, že na hlavním nádraží v Praze zemřel Peruánec, který (dle vyjádření svědků) měl velké křeče v břišní krajině. Protože cestující přiletěl z produkční země kokainu, vyvstalo podezření, že by mohlo jít o předávkování drogou. Po provedené pitvě bylo zjištěno, že Peruánec převážel v žaludku několik desítek balíčků s kokainem, přičemž došlo k poškození obalu jednoho z nich a následné smrti.

Zhruba 3,6 kilogramu kokainu zabavili celníci a kriminalisté v srpnu 1994 na ruzyňském letišti v Praze dvěma českým občanům. Kokain pašovali v zavazadlech s dvojitým dnem, každý po více než 1800 gramech. Přiletěli linkou Amsterdam-Praha a byli na cestě z Jižní Ameriky.

V prosinci 1994 odhalili celníci na Ruzyni přibližně kilogram kokainu v tělních dutinách dvaadvacetiletého Španěla, který rovněž přicestoval linkou Praha-Amsterdam.

Koncem února 1995 přicestoval na Ruzyň letadlem pravidelné linky Bogota-Frankfurt-Praha jedenačtyřicetiletý Kolumbijec. V dvojitých stěnách jeho skořepinového kufru celníci odhalili dva kilogramy kokainu.

[32] Tamtéž.
[33] Report of the International Narcotics Control Board for 1995. United Nations, New York 1995.

V červnu 1995 odhalili celníci na ruzyňském letišti v obrazovce počítače 12,1 kg kokainu pašovaného z Venezuely.

V srpnu 1995 nalezli celníci a policisté NPC v zavazadle německé občanky, která přiletěla do Prahy z Rio de Janeira přes Amsterdam, čtyři a půl kilogramu kvalitního kokainu. Droga slisovaná do ruliček a zabalená do igelitu byla uschována v dvojitém dně a v bocích tašky. Kokain poznal nejprve služební pes a nález pak potvrdila rentgenová kontrola zavazadla. V tašce našli celníci a policisté i dávku kokainu pro osobní potřebu ženy, která drogu převážela. Němka měla kokain v Praze předat neznámému člověku.

Dva dny předtím zadrželi policisté a celníci v Ruzyni Kolumbijce, který převážel kokain v malých balíčcích ve svých útrobách. Muž spolykal asi kilogram drogy.

3. září 1995 byli na Ruzyni zadrženi dva pašeráci drog, kteří ve svých útrobách dohromady převáželi více než jeden kilogram kokainu. U prvního kurýra objevili celníci na rentgenu 70 zásobníků naplněných vždy sedmi gramy kokainu. Druhý pašerák převážel o deset zásobníků drogy více. Oba případy měly mnoho podobných znaků. Pašeráci cestovali na stejné lince Bogota-Caracas-Amsterdam-Praha. Oba měli víza na desetidenní pobyt v České republice a kapesné 1500 USD.

Dva občany Kolumbie, kteří ve svém těle pašovali kokain, zadržela v lednu 1996 policie na ruzyňském letišti. při kontrole a rentgenovém vyšetření bylo zjištěno, že José Jesus D.C.(1953) má ve svém zažívacím traktu asi 70 balíčků s kokainem. U druhého muže, Pedra Alexandra S. Ch. (1974) bylo při kontrole zjištěno 80 kontejnerů téže drogy.

Šest kilogramů kokainu zadrželi celníci 26. března 1996 na ruzyňském letišti u osmadvacetiletého Američana, který přicestoval z Rio de Janeira. Drogu převážel v konzervách s džusem a ovocem. Na dotaz celníků, zda má něco k proclení, reagoval Američan „s viditelným zaváháním“ záporně. Při kontrole zavazadel bylo nalezeno šest konzerv obsahující omamnou látku reagující jako kokain. Konzervy jí byly naplněny z boku a pečlivě přelepeny původní etiketou. Od začátku roku 1996 to byl již devatenáctý případ pokusu o pašování drog.

Téměř půl kilogramu kokainu se v červnu 1996 pokusila propašovat ve třech párech bot přes letiště v Praze-Ruzyni Diana R. M. z Kolumbie. Do Prahy přiletěla z Bogoty.[34]

Po odhaleních několika kilogramových zásilek dopravovaných letecky a záchytech několika desítek polykačů pašeráci drog tento způsob přepravy přes Českou republiku v roce 1997 značně omezili.[35] Namísto toho, zejména v posledních letech, stále více využívají malých zásilek v balících dopravovaných jak expresními

[34] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, Praha 1997, s. 188–189.
[35] Výroční zpráva NPC 1999 (nepublikováno).

přepravci, tak i běžnou poštou. Důvodem „oblíbenosti“ těchto služeb je především jejich velká rychlost a dále pak obrovský objem přepravovaných zásilek, který bez konkrétní informace o odesilateli či příjemci prakticky vylučuje kontrolu (např. DHL létá do Prahy denně se dvěma plně naloženými letadly). Česká policie zaznamenala letecké zásilky z Latinské Ameriky směřující do České republiky, kde kokain byl ukryt např. ve stěnách dřevěných bedniček či v ozubeném soukolí. Takto přepravované objemy drog nejsou zpravidla velké, pohybují se od půl až do několika kilogramů. Rekordní množství zachycené na českém území představuje 12 kg kokainu ukrytých ve velkých sádrových sochách sedících psů, které přišly leteckou poštou z Peru.

Adresáti takových zásilek jsou naverbované osoby. Dostanou zaplaceno za to, že poskytnou svou adresu pro doručení balíčku obvykle z Jižní Ameriky. Ten pak předají dále. Fakt, že příjemce formálně nezná obsah zásilky a zná jen svého verbíře, případně osobu, jíž měl zásilku předat, obvykle znemožňuje tyto lidi trestně stíhat.

Dopadení vyšších pater pašeráckých organizací je tak značně ztíženo. Dopisy obsahující cca 100 g drogy bývají zasílány i na poste restante. Při objemu 40–50 dopisů na jednu osobu dojdeme k úctyhodnému množství drogy.[36]
Obecně lze říci, že klesá počet tzv. nevědomých příjemců zásilek, kdy drogy putovaly na adresy firem a osob, které nebyly do operací přímo zapojeny, a naopak zapojení českých občanů do obchodu s kokainem vzrůstá. Trvale se snižuje množství jednorázově přepravovaných drog a roste počet zásilek. To velice ztěžuje jak možnosti odhalení, tak i získávání důkazů proti pachatelům.[37]

Tyto metody umožňují i menším zločineckým skupinám, které nedisponují dostatečně velkými prostředky pro investice do velkých nákladů, zařadit se na evropský trh s kokainem.

[36] Borovička, A.: Kokain v Česku, c.d., s. 44.
[37] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. V Praze dne 25. 1. 2002 (nepublikováno).

Jihoamerické drogové buňky v Čechách

V oblasti nelegálního obchodu s kokainem zatím v České republice převládají dva základní zločinecké proudy – skupiny pocházející přímo z Jižní Ameriky a skupiny tvořené českými občany společně s emigranty a reemigranty. Zatím největší případ prvního typu, případ Alonsa Delgada Martineze, byl s konečnou platností uzavřen před krajským soudem v Hradci Králové v lednu 1995.

Počátek případu je datován 28. zářím 1991, kdy byla na hraničním přechodu mezi tehdejší ČSFR a Polskou republikou v Bělovsi, okr. Náchod, objevena zásilka kokainu. Droga byla ukryta v paletách, expedovaných krátce předtím z polského přístavu česko-kolumbijskou firmou Yaros Praha s.r.o. Ředitel společnosti Alonso Delgado Martinez dodávku nekvalitních potravin na paletách s uvnitř ukrytým kvalitním kokainem osobně kontroloval a sledoval pohyb i počet palet. U celníka, původním povoláním tesaře, vzbudily atypické palety (odlišné od tzv. europalet) podezření, neboť jejich noha, náhodně odražená zdvižným vozíkem, byla překryta dýhou. Jednu nohu rozštípl a objevil hliníkové schránky, které obsahovaly bílou hmotu v plastikových obalech. Celkem bylo zjištěno 99 683 g kokainu. Následně byla prostřednictvím Interpolu vyrozuměna přístavní policie v Polsku, která v další zásilce pro Kolumbijcovu firmu objevila v obdobných paletách týmž způsobem ukrytých 116 685,5 g kokainu, a to rovněž prvotřídní kvality. Delgado svoji účast na pašování popíral s tím, že on sám v žádném případě o přepravované droze nevěděl.

Kolumbijec byl odsouzen k deseti letům odnětí svobody nepodmíněně ve věznici se zvýšenou ostrahou a následnému vyhoštění z České republiky.[38]

Kolumbijský občan Alonso Delgado Martinez získal vysokoškolské vzdělání v oboru ekonomie v Bogotě, v šedesátých letech pak absolvoval postgraduální studium národohospodářského plánování v Praze, v roce 1969 se vrátil domů a zahájil úspěšnou profesionální dráhu. Nejprve jako úředník na ministerstvu zahraničního obchodu, od roku 1975 jako profesor ekonomie na univerzitě v Bogotě, kde zastával na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let funkci děkana ekonomické fakulty.

Mezitím byl také po určitou dobu náměstkem ministra pro pozemkovou reformu a stál v čele Kolumbijské ekonomické společnosti. 26. 6. 1982 Martinez přestal vykonávat funkci děkana Ústřední univerzity v Bogotě. Podle dokumentů opatřených v Kolumbii českými orgány

[38] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, c.d., s. 265.

činnými v trestním řízení byl 28 června 1982, tedy dva dny poté co přestal být děkanem, Martinez zadržen pro drogový delikt a odsouzen na 60 měsíců (tj. 5 let) do vězení. Z bogotské věznice Mondeo byl propuštěn 19. 4. 1986. Od roku 1986 pak působil jako poradce v soukromém sektoru. Když jeho konsorcium vytvořilo novou dovozní a vývozní společnost, poslalo jej jako svého zástupce do Prahy. Osm měsíců, které uběhly od Martinezova příjezdu do Prahy, dne 2. 2. 1991 do jeho zadržení dne 30. 9. 1991 ve Smržově na Královéhradecku, vyplnil Martinez bohatou obchodní činností. Založil obchodní společnost s ručením omezeným Yaros, stal se jejím generálním ředitelem a získal pro ni tři české společníky, bývalé státní zaměstnance, za něž také zaplatil základní kapitál ve výši 100 tisíc korun. Jejich prostřednictvím navázal užší spolupráci s dnes již neexistující hradeckou firmou Racio Impex (někteří z jeho společníků byli současně vedoucími pracovníky této firmy) a začal dovážet potraviny (cukr rýži a fazole) z Kolumbie. Při importech organizovaných Martinezem se vyskytla celá řada problémů. Nedošlo k dodávkám exotického ovoce, o něž měla zájem spolupracující obchodní společnost, dodané potraviny byly vesměs nekvalitní a znehodnocené (např. cukr zn. Panela byl vyřazen z humánní potravy, prodán s nepatrným ziskem a zkrmen). Podle výpovědí svědků ani firma Racio Impex často nevěděla, jaké zboží dostane, a byly problémy s otevíráním kontejnerů, které dodavatel Martinez zamkl a ponechal si klíče, což on sám vysvětloval kolumbijskými předpisy. Naopak z palet se stal důležitý obchodní artikl, ty pak putovaly spolu s nově vyrobenými tzv. europaletami, které Martinez a jeho společníci nechali zhotovit v Jaroměři v počtu 500 i více kusů měsíčně, dále do SRN a Nizozemí. Martinez a jeho společníci vysvětlovali svůj zájem o palety tím, že v té době šlo o výhodný obchodní artikl (za jednu paletu mohli údajně získat 8 DM. Vědomost o skrytém obsahu palet Martinez nikdy, ani v hlavním líčení, nepřiznal.

V průběhu hlavního soudního líčení se detailně probíraly bližší okolnosti zásilky fazolí, v jejíchž paletách byl odhalen pašovaný kokain. Potvrdilo se, že tato a další současná zásilka, odhalená po upozornění české strany polskou přístavní policií v Gdyni, byly vypraveny polskou lodí Polonia z kolumbijské Cartageny, jednoho ze severních přístavů, a že dovozcem obou kontejnerů byla Martinezova obchodní společnost Yaros. Vcelku jako irelevantní se pak ukázalo zjišťování, kteří svědci, nebo zda sám obviněný upozornili na další kontejner v Polsku, neboť ten by se tak jak tak dostal na určenou adresu. Stejně nepodstatná se ukázala rovněž svědectví o chování Martineze během celní kontroly a při zadržení (v mezidobí odjel s rodinou do Hradce Králové na večeři). Kuriózní, nicméně typická byla spíš reakce českých občanů, kteří se na celní pohlídce spolu s pracovníky firmy fyzicky podíleli a s „pobavením a smíchem“ sledovali horlivost nejmladšího celníka, jež úkryt kokainu objevil. Odhalený kokain mohl být prodán na černém trhu v zahraničí za zhruba 20 milionů německých marek. Resort zdravotnictví ve svém posudku uvedl, že by objevená látka uspokojila pro celých následujících 13 let potřeby veškerého českého zdravotnictví, pokud by

ovšem byla využita na ryze lékařské účely. Nelze vyloučit, že podobných dodávek přešlo přes české území během Martinezova působení několik.

Souběžně s tímto případem probíhala ve Spolkové republice Německo trestní řízení s dalšími cizinci podezřelými z mezinárodního obchodu s drogami. Před soud byli postaveni ve Frankfurtu nad Mohanem. Někteří z nich udržovali styky s Martinezem. Německá i česká prokuratura označily oba případy za spojité nádoby, svědčící o jednotně organizované skupině pašeráků drog působících v několika státech. Šéfem a hlavním organizátorem skupiny byl German Enrique Rubio Salas (přezdívka „Hernán“) narozený 9. 6. 1962 v kolumbijské Bogotě. Jakýmsi jeho zástupcem byl pak Rubiův švagr, Guglielmo Bonuomo („Mimo“) narozený 6. 12. 1961 na Sicílii. Byl to člověk s kriminální minulostí, která zahrnovala krádeže, loupeže a drogové delikty. Sám drogy užíval. „Pino“, tj. Giuseppe Bonuomo, narozený 26. 3. 1964 na Sicílii, byl Guglielmův bratr. V rámci skupiny patrně zastával funkci bezprostředního „vyššího“ kontaktu Kolumbijce Martineze (jemuž se mj. postaral o dodání mercedesu z Německa na pokyn svého staršího bratra), Portugalce Rabaky a Němce Uhlendorfa. Alonso Delgado Martinez byl generálním ředitelem a majitelem firmy, která zabezpečovala průvoz kokainu ukrytého v paletách v zásilkách z Kolumbie tranzitním polským a českým územím a jejich export spolu s dalšími, v tuzemsku vyrobenými paletami, do cílových západoevropských zemí. Kristian Rabaca byl majitelem firmy Raba Trading ve Vianenu a Niels Uhlendorf vlastnil stejnojmennou firmu ve Frankfurtu n. Mohanem. Postavení obou majitelů firem ve skupině se patrně omezovalo na úlohu adresátů zásilek palet, jež obsahovaly ukrytý kokain, tranzitovaný přes Českou republiku.

Konečně zde figurovala řada dalších jmen (mj. údajný zájemce o studium v Praze, mladý muž H. Merisaldo), z nichž nejzajímavější je dvojice pašeráků drog Tascona a Muňozová, napojená přímo na Rubia Salase.

Za pozornost stojí skutečnost, že nedlouho před nálezem kokainu v inkriminovaných paletách ve východních Čechách zavítali do Prahy všichni hlavní členové skupiny. Jako první sem přijeli nezávisle na sobě v květnu – červnu 1991 šéf skupiny Rubio (bydlel v hotelu Panorama pod falešným jménem Moyano, ale Martinez jej svým známým představoval pod jeho pravým jménem) a zhruba v témže období přijel a ve stejném hotelu se ubytoval „Pino“. V září téhož roku, tedy 14 dní před smržovskou zásilkou, pobyl „Mimo“ pět dní v pražském hotelu Atrium. Martinezova firma jim rezervovala hotel a Martinez sám brzy po svém příjezdu do Prahy, v druhé polovině března 1991, uskutečnil jednodenní návštěvu Německa. Frekvence návštěv členů skupiny, případně dalších osob (Merisaldo) v Praze krátce před zářijovou zásilkou kokainu z Kolumbie, může svědčit o dokonalé přípravě tranzitního kanálu, ale může také signalizovat určitou obezřetnost výše postavených členů skupiny vůči Martinezovi, snahu pojistit si ho a dohlížet na jeho činnost. Skutečný důvod a vysvětlení těchto návštěv – v neprospěch či prospěch Martineze – už sotva nalezneme. Jisté je, že mezi Martinezem a ostatními

členy skupiny existovaly značné rozdíly – výrazný věkový rozdíl (oni kolem třicítky, on přes padesátku), propastný rozdíl ve vzdělání, nemalé rozdíly v kriminální biografii, kdy někteří členové skupiny měli na rozdíl od Martineze za sebou krádeže, loupeže a další trestné činy.

I v tomto případě uvízly v síti bezpečnostních složek jen „malé ryby". Skupina byla pravděpodobně jednou z menších buněk, které operují v severokolumbijských přístavech. Příznačné je, že šéfa skupiny „Hernána" Salase se nepodařilo zadržet a rovněž vyšší kontakty skupiny unikly spravedlnosti.[39]

Mnohem nebezpečnější pro vlastní území České republiky jsou zatím zločinecké aktivity skupin Čechů, a to jak současných českých občanů, tak i těch bývalých – emigrantů. Policii se podařilo v roce 1995 zlikvidovat jednu ze skupin, která organizovala dovoz značného množství kokainu do České republiky jako cílové oblasti.[40]

V neděli 9. dubna 1995 byla ukončena dvouletá akce, označená krycím jménem „Blizzard". Proběhla ve spolupráci Úřadu vyšetřování ČR, Národní protidrogové centrály, Policie ČR, Americké agentury pro potírání narkotik (DEA) a příslušných rakouských, britských a německých úřadů. Během akce bylo zadrženo sedm set kilogramů kokainu, který směřoval z Kolumbie lodní dopravou přes německý Hamburk a Polsko do České republiky. Společně s anglickými kolegy se podařilo zajistit v březnu 1994 zásilku tří set padesáti kilogramů této omamné látky, která byla přepravována v prezervativech umístěných ve vydlabaném ovoci, uzavřeném v kompotech. V anglickém Manchesteru byla droga vyjmuta a náklad byl jako sledovaná zásilka vypraven dále do místa jeho určení. Další tři sta čtyřicet kilogramů kokainu bylo odhaleno v Německu. Tentokrát se jednalo o zásilku maskovanou ve sto tunách cukru, jež byla adresována autoservisu v Praze 5. V Německu byla sice za asistence televizních kamer otevřena, ale i přesto se za mezinárodní spolupráce podařilo odhalit a zatknout hlavní organizátory pašování drog. Na ruzyňském letišti byl zadržen český občan T. M., trvale žijící v Nizozemí, který se právě chystal opustit naši republiku směrem na Amsterodam. Tento český reemigrant a majitel dvou firem registrovaných v České republice se vrátil do vlasti z Nizozemska, kam odešel v roce 1968. V Nizozemsku a Portugalsku byl také trestán vězením

[39] Srv: Gawlik , L.: Tranzit drog na českém území (vybrané případy). Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 1994 (nepublikováno), s. 59–71.

[40] Komorous , J.: Situace v oblasti nelegální výroby, obchodu a šíření omamných a psychotoropních látek za I. pololetí roku 1995 v České republice. Informační bulletin Národní protidrogové centrály, Policie České republiky, Praha 1995, č. 3, s. 7.

jedenácti a tří let za trestnou činnost spojenou s omamnými látkami. Druhý pachatel J. M. byl zadržen při poobědní siestě v restauraci. Jednalo se o pětkrát soudně trestaného českého podnikatele a majitele servisu v Praze 5. Při domovní prohlídce u něho policie zkonfiskovala listinné materiály prokazující jeho trestnou činnost a dlouhé a krátké kulové zbraně včetně pistole Parabelum, útočné granáty a střelivo do kulových zbraní a samopalu a kulometné nábojové pásy. V případě proniknutí těchto zásilek drog na náš trh by se jednalo cca o sedm milionů distribučních dávek kokainu v ceně devět set milionů korun. Podle slov šéfa NPC J. Komorouse bylo zajímavé, že oba hlavní zadržení pachatelé s drogou ani nepřišli do styku, což znamená kvalitativní posun ve způsobu pašování.[41]

Na podzim roku 1997 protidrogová policie uzavřela případ „Aligátor". Jeho hlavním aktérem byl reemigrant z Kolumbie Urban-Novotný, který se vrátil do České republiky po listopadu 1989. V rodném Opočně v Orlických horách založil s velkou publicitou pražírnu kávy, do níž plánoval dovážet kávová zrna přímo z Kolumbie. Vzápětí po startu se však ve svém okolí natolik zadlužil, že byl nucen se před hrozbou trestního stíhání urychleně vrátit zpět do Kolumbie. Na základě agenturní práce expertů – a díky speciální technice – policie zjistila, že Urban-Novotný zasílá do Čech zásilky kávy „sycené" kokainem na adresu jistého opočenského občana. Od něho dodávky přebíral Novotného zmocněnec – původem Kolumbijec – a dál s nimi disponoval na českém území. Tento muž byl již dříve v roce 1990 zatčen ve Frankfurtu nad Mohanem s jedním kilogramem drogy, ukrytým v dvojité stěně příručního zavazadla.

Na základě šetření se policii podařilo zadržet v jedné ze zásilek s plechovkami kolumbijské kávy 60 kilogramů kokainu. Cena dovezené drogy, z níž by bylo možno vyrobit více než dva miliony účinných dávek, by se na černém trhu pohybovala kolem 350 milionů korun. Mnohé nasvědčovalo tomu, že zásilka mohla směřovat z Latinské Ameriky přes české území do napojené jugoslávské sítě.

Novotného kolumbijský partner byl v Čechách zadržen a odsouzen k 11 rokům vězení, sám Novotný byl zatčen v Kolumbii a v srpnu 1999 vydán k potrestání do České republiky.[42] Nepřímé indicie nasvědčovaly tomu, že dodávky by mohly pocházet ze zdrojů medellínského drogového kartelu.

Obdobný byl i případ „Vigo". Za případem stál opět český reemigrant z Latinské Ameriky, který předtím v cizině, zejména v Brazílii, strávil již dvanáct let za mřížemi – vše za pašování kokainu. Tento muž

[41] Kobesová, J.: Sedm set kilogramů kokainu bylo pašováno v kompotech a v cukru. Denní Telegraf, 12. 4. 1995; ČTK 11. 4. 1995. (Dále DT.)

[42] Kopic, J.: Kokainové cíle. Policista 9/1999 – http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/1999/9909/npcentr.html.

si v Mělníce zřídil krycí firmu na dovoz zemědělských produktů z Latinské Ameriky. V dodávce pěti tun sušených banánů a kokosové moučky policie a celníci zadrželi rekordních 135 kg kokainu. Policie v Čechách zatkla dva lidi, v Kolumbii tři – vedle českých a kolumbijských občanů i Kubánce.[43]

Trend importů a distribuce kokainu přímo v České republice potvrdila nejvýznamnější operace NPC v roce 2001 s krycím názvem „El Paso".

Jednalo se o skupinu, která organizovala zásilky kokainu z Ekvádoru do České republiky. Drogy poté distribuovala na našem území. Kokain měl vysokou kvalitu – téměř 100 %. Do Čech ho dováželi kurýři, tzv. „polykači". V Praze pachatelé kokain naředili a dodávali střednímu článku distributorů, kteří jej poté po dávkách prodávali dalším osobám. V dubnu 2001 byli na ruzyňském letišti zadrženi tři z těchto kurýrů, kteří se pokoušeli propašovat 1,5 kg kokainu. 17. 5. 2001 policie zatkla 15 osob. U většiny z nich provedla domovní prohlídky, při nichž nalezla další drogy, prostředky pro jejich zpracování, nelegálně držené zbraně a střelivo, falešná razítka státního notářství, čistopisy úředních listin s logem Policie ČR a živnostenských úřadů, doklady a státní poznávací značky odcizených motorových vozidel a větší množství tzv. „věčných" telefonních karet, s jejichž pomocí lze neomezeně volat bez snížení telefonního kreditu. Během zatýkání se podařilo jednomu z hlavních pachatelů uprchnout do zahraničí. Díky mezinárodní policejní spolupráci byl nalezen ve Španělsku a v září 2001 na základě mezinárodního zatykače zadržen.[44]

Zatím největší mezinárodní rozruch v historii aktivit latinskoamerického zločinu v České republice vyvolalo odhalení nelegálního vývozu desítek tun efedrinu – látky používané k výrobě stimulačních drog – z Výzkumného ústavu antibiotik a biotransformací v Roztokách u Prahy do Mexika.

V únoru 1995 byla zveřejněna výroční zpráva Mezinárodní rady pro kontrolu narkotik (INCB) za rok 1994. Tato zpráva chválila Českou republiku za účast při vypátrání a likvidaci drogové sítě, která využívala dovozních společností jako zástěrky pro pašování narkotik na severo-

[43] Kopic, J.: Kokainové cíle. Policista 9/1999 – http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/1999/9909/npcentr.html.
[44] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování Policie České republiky. V Praze dne 25. 1. 2002 (nepublikováno).

americký trh, kde se z nich vyráběla velká množství stimulujících látek. Jedním z největších úspěchů INCB v roce 1995 bylo vypátrání tzv. česko-mexického spojení. Šlo o sérii případů, kdy bylo do nelegálního oběhu uvedeno velké množství efedrinu. Například byla odhalena dodávka 50 tun efedrinu určeného pro fiktivní společnosti a tajné laboratoře v Mexiku.

Efedrin je jako léčebný prostředek součástí obyčejných nosních kapek i sirupů proti kašli, jež jsou k dostání v každé lékárně. Léky s jeho obsahem dokážou rozptýlit únavu a pocit hladu. Proto se v minulosti také používal k léčení obezity. Zároveň je také prekurzorem (výchozí látkou) při výrobě stimulujících drog, jako je metamfetamin. Metamfetamin je základem pro výrobu módní „taneční drogy" extáze i domácího pervitinu. Jeho krystalická forma je na západním drogovém trhu označována jako *ice* – „led". Navíc je na seznamu zakázaných dopingových prostředků. Světový trh přitom ročně pohltí 1200 tun této psychotropní látky.

Efedrin byl poprvé izolován z rostliny *Ephedra vulgaris* v roce 1887. Výroba závislá na úrodě však podléhá sezónním vlivům, což má za následek rozkolísání světového trhu. Proto byly vyvinuty syntetické postupy výroby, založené na biotransformačních principech. Technologii a bližší údaje o používaných monokulturách si každý výrobce střeží jako své tajemství a díky tomu je také možné určit původ finálního výrobku.

Česká republika patří mezi tři největší producenty efedrinu na světě. Roční produkce našeho jediného závodu na výrobu efedrinu – Výzkumného ústavu antibiotik a biotransformací v Roztokách u Prahy (VÚAB) – se pohybuje nad hranicí sta tun. V Roztokách se tedy produkuje téměř desetina světové produkce této látky. Efedrin vyrábí VÚAB od roku 1972 podle vlastního patentového postupu a na bázi svých vlastních vyšlechtěných mikroorganismů. Vzhledem k tomu, že legální celorepubliková spotřeba se počítá na desítky kilogramů, je drtivá většina roztockého efedrinu určena na export.

Z ústavu se efedrin už několik let ztrácel a objevoval se pak zejména mezi pražskými toxikomany. Výzkumný ústav sice zpřísnil ostrahu podniku i další bezpečnostní opatření, aby krádežím efedrinu předešel, ale k únikům dochází nadále. V mezinárodním měřítku se o českém efedrinu, který „dobyl" Ameriku začalo hovořit v březnu roku 1994 v souvislosti s objevením tří tun efedrinu v pětadvacetikilogramových barelech na letišti v Dallasu. Američtí celníci si všimli nálepek „NEVYKLÁDAT NA ÚZEMÍ SPOJENÝCH STÁTŮ". Z následujícího šetření vyplynulo, že efedrin dovezla do USA švýcarská překupnická firma, která jej původně zamýšlela dovézt do Mexika. Letecká společnost však barely omylem vyložila na území státu, kde se v žádném případě neměly objevit. Američtí vyšetřovatelé dále zjistili, že během posledních dvou let bylo do Mexika a Guatemaly vyvezeno přes švýcarské dealery minimálně pětaosmdesát tun efedrinu, z nichž více než devadesát procent pochází z České republiky. Menší část směřovala do Střední Ameriky z Indie.

Vzhledem k tomu, že Mexiko spotřebuje pro legální farmaceutickou

výrobu padesát kilogramů efedrinu ročně, končí zbylé dodávky chemické substance v ilegálních chemických laboratořích. Podle amerických policistů se v roce 1995 nacházelo na americkém trhu sto dvacet tun efedrinu.

Nelegálním obchodem s efedrinem se dnes dají vydělat obrovské peníze. Z jednoho kilogramu efedrinu se dá vyrobit 2000–70 000 dávek „ledu", přičemž jedna dávka stojí pět amerických dolarů. Za hypotetických zhruba pětasedmdesát tun „ilegálního" efedrinu zaplatí výrobci drog překupníkům maximálně pět milionů dolarů. Z tohoto množství lze vyrobit dvanáct miliard pětimiligramových tabletek metamfetaminu. Ty mají na černém trhu závratnou cenu až šedesáti miliard dolarů. Vzhledem k tomu, že již milionové zásoby tabletek dokážou pokrýt černý trh na několik let, jsou už dnes na americkém kontinentě obrovské sklady, které jsou pod kontrolou narkomafie.

Jak vůbec k tak obrovskému úniku mohlo dojít? Obchod s efedrinem se od obchodu s kokainem nebo heroinem odlišuje tím, že je legální prakticky až do okamžiku, než zásilka doputuje do tajné laboratoře. Zatímco u heroinu je trestná již jeho výroba, efedrin je zpracováván na celém světě legálně. Jeho export je pouze omezen kontrolními pravidly. Úmluva OSN sice stanoví, že před vývozem prekurzorů je k tomu určený orgán daného státu (u nás Inspektorát ministerstva zdravotnictví) povinen se dotázat podobného orgánu v zemi příjemce, zda je pravda, že firma, které má být prekurzor dodán, potřebuje ke své výrobě žádanou látku. Konkrétní opatření však nejsou na celém světě shodná. Zatímco v České republice je efedrin uveden na vládním seznamu č. 192/88 mezi látkami podléhajícími schvalovacímu řízení a jeho export je tedy podmíněn vývozní licencí, ve Švýcarsku nejsou export ani import kontrolovány vůbec. Toho právě využili překupníci. Do mezinárodních transakcí bylo zapleteno několik švýcarských firem. V některých případech tyto firmy nepřišly s efedrinem vůbec do styku, protože ve Švýcarsku si zboží rovnou přebírali zástupci společností, které je dále distribuovaly na nelegální trhy. Firmy, které figurovaly na vývozních licencích, pouze inkasovaly peníze za to, že propůjčily transakci své jméno, aniž by se staraly, kam efedrin putuje dál. Pouze tři z těchto společností, které obchodovaly přímo s roztockou fabrikou, byly díky licenčnímu řízení registrovány, protože český inspektorát předal veškerá vývozní povolení OSN. Odtud plynula i zmiňovaná pochvala. Jedna z firem předložila veškeré dokumenty, týkající se jejích obchodních aktivit, naopak dvě další odmítly s vyšetřovateli komunikovat. Během dalšího šetření byla pak v Mexiku objevena a zlikvidována tajná laboratoř na výrobu drog. Při zátahu bylo zatčeno pět výrobců a jeden celník. Efedrin však ve větším množství nalezen nebyl, policie pouze prokázala, že výrobcům prošlo pod rukama jenom v této jedné laboratoři šestnáct tun efedrinu.[45]

[45] Nožina, M.: Svět drog v Čechách. Praha 1997, s. 255–257.

Další problém se objevil v souvislosti s privatizací efedrinky v Roztokách. Podle informací z policejních kruhů projevily o efedrinku zájem firmy, u nichž existovalo podezření z napojení na drogové mafie. Cena ve světě značně populárních stimulačních drog, které jsou z efedrinu vyráběny na černém trhu, mnohonásobně převyšuje výrobní cenu samotného efedrinu. Investice do efedrinky, jejíž účetní hodnota se pohybuje kolem půl miliardy korun, by se drogovým mafiím rozhodně vyplatila.[46]

Bezpečnostní rizika spojená s jihoamerickým organizovaným zločinem

Jihoamerický organizovaný zločin bude i nadále využívat území České republiky jako překladiště kokainu zejména ve směru na Západ. Český drogový trh zatím nebyl dostatečně přitažlivý pro umístění větších množství kokainu. Kokain se na české drogové scéně dlouho výrazněji neuchytil. Doposud zůstával doménou převážně movitějších vrstev toxikomanů. Na běžném drogovém trhu byl substituován lacinější domácí drogou pervitinem. Jeho cena však v posledních letech výrazně klesá (resp. roste jeho množství přicházející do republiky). Jenom za rok 2001 činil tento pokles 10 %. Velice nebezpečným fenoménem je, že distribuce kokainu v České republice začíná navazovat na masovou taneční scénu a poptávka po něm roste. Existuje i latentní nebezpečí kuřáckých experimentů s vysoce návykovou variantou kokainu – *crackem*. Určité riziko přináší i zavádění heroinu do kolumbijských pašeráckých sítí, kdy by mohlo dojít k jeho dodávkám i na český trh. Efedrinová kauza i další případy menšího rozsahu prokázaly, že České republice jako zemi s rozvinutým chemickým průmyslem hrozí, že se v případě zanedbání problému stane, anebo si alespoň získá pověst světového výrobce drogových polotovarů.

[46] Tamtéž, s. 257.

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN ZE STŘEDNÍHO VÝCHODU

...Zaměřují se na pašování drog, obchod se zbraněmi a finanční machinace, tuto činnost uskutečňují pomocí sítě cestovních kanceláří, zakládáním autopůjčoven a autoservisů, při organizování nelegální migrace dochází k propojování s vietnamskými zločineckými organizacemi, ke své trestné činnosti využívají zejména fiktivní firmy, ochotny jsou zapojit se do libovolné trestné činnosti.
Ministerstvo vnitra ČR[1]

Organizovaný zločin z oblasti Středního východu je mnohdy zjednodušeně označován jako „arabský", i když na tomto teritoriu žijí i početná nearabská – perská-indoevropská či turkická – etnika.[2] Tento fenomén nikdy nepřitahoval takovou pozornost jako „klasické" kriminální struktury expandující do světa z Číny, Itálie, USA či Ruska. Přesto se jedná o značně nebezpečný narůstající jev.

V současném světě zločinu si získává nechvalnou proslulost svojí flexibilitou a častým překrýváním s aktivitami extremistických a teroristických organizací. S jeho četnými projevy se setkáváme i na českém území.[3]

[1] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Ministerstvo vnitra ČR Příloha k čj.: OBP-458/A-2000.
[2] Tento termín v souvislosti se zločinem ze Středního východu rovněž užívám pro zjednodušení, i když jsem si vědom jeho nepřesnosti.
[3] Ke kapitole srv.: Nožina, M.: Arabské drogové sítě. Bulletin NPC Policie ČR, 4/1999, ss. 23–29; Nožina, M.: Arabský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 4/2000, XXIV, ss. 35–37; Nožina, M.: Migrace z arabských zemí a Evropa. Analýza pro výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí ČR „Migrační pohyb z arabského světa: příčiny, důsledky a perspektivy" (ved. J. Bureš) 2001–2002 (nepublikováno).

Neklidný Orient

Oblast Středního východu se rozkládá od severní Afriky po Rudé moře a Střední Asii. Jedná se o nesourodé území, na němž se rozkládá 21 států s 276 miliony obyvatel, roztříštěnými do desítek národností a náboženských směrů. Etnickou většinu mezi nimi tvoří Arabové, náboženskou většinu muslimové. Země Středního východu lze zhruba rozdělit do čtyř subregionů, jejichž obyvatelé zpravidla sdílejí stejné osudy i stejná rizika. Jedná se o Maghreb, který zahrnuje Mauretánii, Maroko, Alžírsko, Libyi a Tunisko, Levantu a státy zasažené arabsko-izeraelským konfliktem: Egypt, Izrael, Jordánsko, Libanon a Sýrii, státy Perského zálivu: Írán, Irák, Kuvajt, Bahrain, Katar, Saúdskou Arábii, Spojené arabské emiráty a Omán; státy Rudého moře, jako je Jemen, Súdán a Somálsko.[4] Významnou dělící linii lze vytyčit mezi státy, které exportují energii, a státy, které energii neexportují. V exportérských státech se nalézá 65 % světových zásob ropy a 40% zásob plynu. Jejich životní úroveň je na rozdíl od států neexportérských vysoká. V tomto ohledu mají tyto země mimořádný strategický význam i pro Západ a globální ekonomiku. Uvedené faktory se odrážejí ve fungování a sféře činností organizovaného zločinu ze Středního východu.

I přes panarabskou rétoriku mají státy Středního východu po ekonomické i politické stránce málo společného. Jejich nejvýznamnějšími obchodními partnery jsou obyčejně státy ležící mimo středovýchodní oblast. Rovněž politicky se značně liší. Jejich výčet zahrnuje státy, které jsou zdrojem terorismu, vleklých konfliktů a společenských krizí, ale také státy, které mají dlouholeté přátelské vztahy se Západem. Například Írán, Irák či Libye, které jsou označovány za radikální a nebezpečné státy ve vztahu k Západu, jsou vnitřně značně rozdílné; obdobně Saúdská Arábie jako konzervativní a relativně stabilní islámská monarchie má málo společných zájmů s Alžírskem, zmítaným krvavým občanským konfliktem.

[4] Arabové sami vnímají arabské historické subregiony takto: Maghreb, Nilské údolí (Egypt, Súdán, Etiopie a někdy i Somálsko), Velká Sýrie neboli Levanta a Arabský poloostrov, do něhož zahrnují i Jemen.

Střední východ se stal ve své novodobé historii dějištěm mnoha konfliktů i regionálního násilí. Arabsko-izraelské války v letech 1948, 1956, 1967, 1970, 1973, 1982, válka v Libanonu, válka v Alžíru, íránsko-irácká válka, válka v Perském zálivu, konflikt v sousedním Afghánistánu, který významně ovlivňuje dění zejména v zemích Perského zálivu, jsou nejvýznamnější z nich. Vedle toho mnoho států Středního východu trpí řadou vleklých pohraničních sporů a občanských válek. Občanská válka v Súdánu aspiruje na titul nejdelšího a nejkrvavějšího konfliktu moderní doby. Vleklými konflikty nižší intenzity trpí i Alžírsko, Bahrain, Egypt, Izrael, Irák, Libanon, Libye, Mauretánie, Maroko, Saúdská Arábie, Somálsko, Jemen. Tyto konflikty zrodily řadu extremistických skupin, mnohdy s programem, k jehož naplnění využívají teroristickou strategii a prostředky.

K politickým problémům se přidávají i obtíže ekonomického a demografického rázu. Mnoho států Středního východu si nedokázalo vytvořit anebo má jen slabé programy hospodářského rozvoje. Jejich ekonomika, mnohdy založená pouze na exportu energií, zejména v průběhu 80. a 90. let zaznamenává jen malý růst – či pokles. Na druhé straně Střední východ prodělává populační explozi. Zhruba 40 % jeho obyvatel je ve věku pod 17 roky. Vzdělávací systém je proto v krizi, nezaměstanost mužů ve věku 18–25 let se pohybuje okolo 20 %. Průměrný roční příjem na hlavu v zemích Středního východu je podle odhadů Světové banky 2100 dolarů ve srovnání s 23 800 dolary ve vyspělých zemích.[5] Kombinace nízkých cen ropy po pádu v roce 1997, populační exploze, neúspěchy v modernizaci a diverzifikaci hospodářství, ekologické problémy (odlesňování, sucho, postupující poušť), úpadek zemědělství a odchody vesnické populace do měst, nezaměstnanost, sociální nespokojenost s fungováním státu, negativní vlivy modernizace a westernizace, politická nestabilita aj., to vše vyvolává na Středním východě silné sociální tlaky a migrační vlny.

Všechny tyto problémy se dnes významně projevují i ve sféře

[5] Srv. Cordesman, A.: Transnational Threats From the Middle East: Crying Wolf or Crying Havoc? Working Draft for Comment. CSIS Middle East Program, January 15, 1999 (nepublikováno), s. 4–5

organizovaného zločinu, který ze situace v zemích Středního východu profituje a s migrační vlnou úspěšně proniká i do zahraničí.

Migrace ze Středního východu do Evropy

Celkově dnes v zemích evropské patnáctky žije více jak dva miliony (2 113 000) rezidentů z arabských zemí. Jejich největší komunity se nacházejí v Německu, Francii, Nizozemsku, a Velké Británii. Jedná se zejména o Maročany (1 151 000), Alžířany (513 000), Tunisany (232 000), Libanonce (111 000), Syřany (19 000).[6] Zájem o vystěhování, ať už dočasné, či trvalé – zejména ze zemí Maghrebu – je obrovský. Evropa se snaží příliv imigrantů ze Středního východu omezit a kontrolovat. V razantnějších přístupech jí však brání existující demografická a hospodářská situace. Nízká porodnost v Evropě způsobuje stárnutí populace a rostoucí nedostatek pracovních sil. Například Španělsko, silně zasažené migrací z arabských zemí, má dnes jednu z nejnižších porodností v Evropě. Dlouhodobě vykazuje přirozený roční přírůstek obyvatel pohybující se okolo 0,1 %. Tento minimální nárůst se týká především jižních, chudších oblastí země, jako je Andalusie, Murcia a Kanárské ostrovy při pobřeží Afriky. Naopak v bohatších a průmyslovějších severních oblastech, jako je Castilla y Leon či Principado de Asturias počet obyvatelstva domácího původu klesá. Poptávku po pracovních silách zde uspokojují imigranti – z velké části příchozí z Maghrebu.[7] Obdobně francouzská analýza, vydaná v únoru 1997, tvrdí, že bez přílivu imigrantů, opět z velké části ze Středního východu, by dnes žilo ve Francii pouhých 47 milionů lidí, namísto 59 milionů. Přibližně 40 % populačního přírůstku ve Francii od roku 1946 je přímo anebo nepřímo spojeno s imigrací.[8]

Evropa dlouhodobě využívá – a zneužívá – výhody levné pracovní síly a minimální nutnosti sociálního zabezpečení migrantů z arabských zemí i odjinud. Cizí pracovní síla např. významně napomohla Francii v obnovení prosperity v letech po druhé světové válce. James F. Hollifield v knize „Hledání nové Francie" píše: „Zahraniční pracovníci byli (v 50. a 60. letech – pozn. aut.) atraktivnějším zdrojem pracovní síly, protože na rozdíl od francouzských pracovníků nebyli kryti nákladným a těžkopádným systémem sociální ochrany".[9] Tento stav a přístupy přetrvávají v zemích Evropy ve více či méně skrytých formách dodnes. Imigranti představují početnou a lacinou pracovní sílu, která napomáhá evropskému průmyslu zvyšovat produkci a zisky za zachování únosné cenové hladiny a poptávky. V hostitelských zemích výrazně ovlivňují sociální strukturu na trzích práce. Zejména v případě Francie, ale i dalších zemí, způsobil příliv Afričanů a příchozích ze Středního východu stav, kdy nově příchozí pracovníci dominují v celé řadě tradičně málo placených oborů. Jejich odchod by pak *de facto* znamenal kolaps těchto oborů.

Imigranty z arabských zemí v Evropě nečekají příliš příznivé podmínky. Vzdělávací systém řady arabských států je v krizi a není schopen produkovat dostatečně fundované odborníky. Obecným trendem v západní Evropě je převažující nízké vzdělání a nízká sociální úroveň imigrantů z arabských zemí.

Imigranti tvoří významnou část nezaměstnaných pracovníků v západní Evropě. Z celkového počtu 1, 6 milionu zahraničních pracovníků ve Francii pochází přibližně jedna třetina ze zemí Maghrebu (ostatní zahraniční pracovníci pocházejí ze zemí EU /630 000/, subsaharské Afriky, Turecka a bývalé Jugoslávie). Příznačné pro migranty z arabských zemí je, že skupinu s největším množství nezaměstnaných tvoří ve Francii Alžířané, po nich následují Maročané (dále Portugalci, Tunisané a Turci).[10]

[6] Eurostat, Statistiques en Bref: Population et conditions sociales, 1998/3 ISSN 1024-4360, March 23, 1998; Trends in International Migration. Annual Report 2001 Edition. OECD, SOPEMI (Paris) 2001.

[7] Instituto Nacional de Estatistica, seccion Demografia, internet: http://www.ine.es.

[8] Migration News, vol. 4, No. 3. březen 1997 (internet: migration.ucdavis.edu).

[9] Hollifield, J. F. – Ross, G.: Searching for the New France. Routledge, New York, 1991.

[10] Zpráva OECD 2000. Akční plán, přijatý v dubnu na ministerské schůzce zemí Euromed obsahuje obecný program sociální emancipace, rovné právo pro místní i přistěhovalce a stejnou sociální ochranu pro legální arabské gastarbeitery na Západě včetně stejných pracovních příležitostí pro islámské ženy. Podobné principy jsou včleňovány do asociačních smluv uzavíraných mezi EU a jednotlivými arabskými zeměmi. Záleží však na praktickém naplnění.

Všeobecně bývají příchozí ze Středního východu chápáni západoevropskou společností jako „pracovníci nižšího řádu". Mnoho Evropanů, zejména z řad extrémní pravice, označuje tyto nově příchozí za „parazity" a „národní hrozbu".

Hranice komunit ze Středního východu

Je zřejmé, že hlavním problémem jednotlivých imigračních proudů do Evropy není ani tak jejich mohutnost, jako spíše schopnost adaptace, resp. schopnost pozitivní interakce s evropským sociálním prostředím. I když komunity imigrantů z arabských zemí netvoří v Evropě tak vnitřně integrované a vyhraněné sociální celky, jak je tomu např. u Asijců, vůči národním majoritám hostitelských zemí se výrazně vymezují. Příznačná je pro ně rovněž tendence udržovat silné vazby se sociálním prostředím v zemích původu.

I když arabský svět zahrnuje velké množství kultur s rozdílnou historickou zkušeností, při bližší analýze zjišťujeme, že v prostředí imigrantů z arabských zemí sehrávají významnou roli především dva integrační faktory – příbuzenské vazby a islám.

Tradiční arabská rodina je patriarchální, patrilineární a patrilokální. V jejím středu stojí otec, který je povinen rodinu sociálně zajistit. To je i důvodem poměrně vysokého věkového průměru uzavírání sňatků u mužů z arabských zemí, na nichž společnost vyžaduje, aby vstupovali do manželství teprve tehdy, jsou-li schopni rodinu uživit. Arabská migrace je pak z velké části spojena s fenoménem migrace mladých svobodných mužů.

Příbuzenské vazby a systém vzájemné podpory jsou v arabském světě vysoce rozvinuté. Zejména silné příbuzenské vazby vytvářejí formální rámec, který zavádí řád do systému existujících sociálních vztahů. Jejich důsledkem jsou jednak silné vazby, které migranti udržují s prostředím původu, a rovněž i silný klientismus, který nezůstává omezen pouze na domovské země, ale migranti ho přenášejí i do hostitelských zemí.[11]

[11] Nieuwenhuijze, C. A. O. van: Sociology of the Middle East. Leiden 1971, s. 385, 399.

Za příklad může sloužit situace v Borj Hammoud, dělnickém předměstí libanonského Bejrútu, kterou studoval J. Suad. V mnoha domácnostech zde manželé a synové chybějí. Pracují v zahraničí a vydělané peníze posílají domů rodičům a partnerům. Později se sem vracejí žít jak dočasně, tak trvale – v mnoha případech na jejich místa v zahraničí odcházejí jejich děti. V Libanonu se přesto pravidelně zúčastňují voleb. Jejich výběr ovšem není podmíněn znalostí politických programů a vůdců, ale rozhodnutím hlav rodin. To platí jak ve směru do zahraničí, tak i v případě, že muži pracují ve městě a jejich rodiny žijí na vesnici. Vesnické, městské a emigrantské komunity jsou tedy navzájem pevně propojeny a prostřednictvím svých předáků v systému patron-klient komunikují s vládnoucími elitami.[12]

Jak v legální, tak v ilegální sféře se střetáváme s tím, že se určité činnosti věnují příbuzní, příchozí ze stejných regionů či zemí.

Velice často je přitom využíván – a zneužíván – institut pozvání, kdy imigrant etablovaný v hostitelské zemi „zve" další příbuzné, zapojuje je do svých aktivit nebo jim pomáhá při usídlení v hostitelské zemi. Řada arabských imigrantů zpětně ekonomicky podporuje své rodiny v zemích původu či se zde jejich prostřednictvím snaží reinvestovat finanční prostředky získané v Evropě. Tyto transfery peněz sehrávají významnou roli v zemích Středního východu, a to jak ve fungování černých a šedých ekonomik, tak i v legální sféře při vyrovnávání pasivní obchodní a rozpočtové bilance či jako zdroj přímých investic.

Islamističtí emisaři v Evropě se často obrací na podnikatele, obchodníky či obecně na emigranty ze Středního východu, aby formou *zakátu* (islámské daně) podpořili „spravedlivý národní boj". Tento způsob získávání peněz má v případě některých extremistických islamistických skupin stejně významnou roli jako zisky z prodeje drog či jiných forem kriminality.

Zejména v zemích Maghrebu, v tomto ohledu nejvíce napojených na Evropu, má tato forma ekonomické emigrace se zpětnými vazbami vysokou úroveň a je o ni zejména mezi mladší generací značný zájem. Odhady publikované v marockém tisku

[12] srv. Suad, J.: Family as Security and Bondage: A political strategy of the Lebanese Urban Working Class s. 241 – 256. In.: Arab Society. Social Science Perspectives. Ed. by Saad Eddin Ibrahim and Nicholas S. Hopkins. The American University in Cairo Press 1985, s. 242, 247.

udávají, že např. až 70 % mladých Maročanů by emigrovalo, pakliže by k tomu mělo příležitost.[13]

Islám je v současné době institucionálně více integrován do států a společností nežli jakýkoliv jiný náboženský systém. To mu jako kulturnímu fenoménu poskytuje i značnou reálnou moc. Přesto, že na Západě je dnes islámský svět často považován za militantní, sebevědomou a ofenzivní společnost, setkáváme se v něm velice často s projevy pocitů ohrožení a podřízenosti Západu. Ve vztazích arabský svět-Západ je pak islám v arabském prostředí považován za fenomén, který jediný je schopný bránit se westernizaci a napomáhat zachování národní suverenity, a to jak v arabských zemích, tak i v prostředí zahraničních komunit.[14]

Islám ve světě poskytuje emigrantům z arabských zemí pocit duchovní spřízněnosti a solidarity. S islámskou rétorikou se pak často setkáváme i v případech konfliktních vztahů s prostředím hostitelských zemí. Pocity solidarity v islámských komunitách v tomto ohledu vyvolávají a upevňují takové jevy jako:

- „kulturní agrese" – např. zákazy nosit tradiční muslimské šátky v západních školách, publikování knih typu Satanských veršů Salmana Rushdieho, vysílání rozhlasových stanic typu Svobodné Evropy do islámských zemí, propagování jinonáboženské kultury a literatury v islámském prostředí, opomíjení a nerespektování islámských tradic turisty ze Západu atd.,
- restriktivní evropská imigrační politika, která není vnímána jako diskriminační vůči příchozím z určitých rizikových regionů, ale vůči muslimům jako takovým,
- sociální a profesní diskriminace příchozích z arabských zemí, resp. muslimů, v Evropě,
- agresívní výpady ultrapravicových a exteremistických seskupení vůči arabským imigrantům,
- hospodářská diskriminace, kdy jsou islámské státy vyřazovány mimo rámec nových ekonomických svazků, které se rodí v rámci zemí EU aj.

Povědomí sounáležitosti vzniklé na základě negativního vyme-

[13] Cordesman, A.: tamtéž, s. 26.
[14] Fuller, E. G. – Lesser, I. O.: A sense of Siege, The Geopolitics of Islam and the West. Boulder, San Francisco, Oxford 1995, s. 2, 27.

zení vůči hostitelským zemím je značně nebezpečným fenoménem, který v sobě nese množství rizikových sociálních faktorů. V důsledku vzájemných vazeb je dění v arabských imigrantských komunitách také silně ovlivňováno děním v zemích původu. Ve vztahu k příchozím z arabských zemí je proto vždy nutné kalkulovat s děním v těchto zemích a naopak. Je běžné, že mezietnické, politické aj. trendy a spory se ze zemí původu přenášejí i na půdu hostitelských zemí. Právě prostřednictvím těchto kanálů se dnes z arabského regionu šíří řada závažných antisociálních jevů, jako je organizovaný zločin či terorismus. Nepříznivé podmínky v hostitelských zemích pak mezi příchozími ze Středního východu vyvolávají radikální protispolečenské nálady, na jejichž podhoubí se těmto antisociálním jevům mimořádně daří.

Migraci ze Středního východu jako takovou není možné považovat za bezpečnostní hrozbu. Přesto je nepopiratelným faktem, že s sebou nese řadu sociálně patologických jevů, které se rodí a dále rozvíjejí jak v prostředí hostitelských zemích, tak jsou importovány ze zemí původu imigrantů. Oblast zemí Středního východu a imigrantské komunity v zahraničí vykazují v těchto souvislostech četná sociální a kulturní specifika.

V prostředí imigrantských komunit existuje zcela nepopiratelně spojení mezi nízkou životní úrovní a kriminalitou. Častým negativním jevem souvisejícím s kriminalitou je určitá exploatační strategie, se kterou „arabští" migranti do zemí Evropy přicházejí. Jejich hlavním cílem bývá vydělat v co nejkratší době co nejvíce peněz, případně se co nejrychleji vrátit zpět do vlasti. Toho se mnohdy snaží dosáhnout bez ohledu na zákonnost. V Evropě se setkáváme se silnou vrstvou ekonomických migrantů ze Středního východu, kteří ve vlasti žijí zcela podle zákona, v Evropě se však zapojují do nelegálních činností. Právě z řad těchto pauperizovaných imigrantů často rekrutují své „pešáky" jak organizovaný zločin, tak i extremistická a teroristická seskupení.

Struktura a fungování zločineckých organizací ze Středního východu

V oblasti středovýchodního zločinu do dnešní doby neregistrujeme jediné větší seskupení typu mafie. Přesto se jedná o neméně

závažné kriminální aktivity a je možné hovořit o středovýchodním, „arabském" typu organizovaného zločinu, který vykazuje výrazná kulturní specifika.

Doménou zločinu ze Středního východu není vytváření pevných a hierarchizovaných kriminálních organizací, jako je tomu u ruských či italských zločineckých seskupení. Příznačná je pro něj určitá oportunnost a nahodilost, vycházející ze středovýchodní kultury. Tyto skupiny se nevyznačují profesionálním propracováním páchání trestné činnosti, avšak tyto nedostatky nahrazují vysokou mobilitou a schopností regenerace v případech, kdy se podaří některou z nich rozprášit.

Další výhodou je snadnost, s jakou arabské skupiny získávají „pěšáky" pro svoji činnost z řad arabských migrantů.

Pevnější vzájemné vazby, vycházející z nutnosti kriminální kooperace, vykazují v zásadě pouze seskupení zabývající se dlouhodobým pašováním drog a lidí do Evropy. I v těchto případech se jedná o převážně oportunní seskupení kolem jednotlivců či organizačních buněk, která se rozpadají, jakmile ztratí důvod existence.

Vysoká je rovněž i jejich schopnost příležitostně spolupracovat, zejména na nižších úrovních organizace kriminálních aktivit, s dalšími zločineckými seskupeními, jako jsou Rusové, Vietnamci či Kosovoalbánci. V kriminálním prostředí evropských zemí včetně České republiky jsou tato seskupení považována za spíše „podřazené". Jejich profesionalita a úroveň však neustále roste.

Na druhé straně vztahy členů zločineckých seskupení v nových působištích silně ovlivňují mezietnické aj. spory, které ovlivňovaly jejich život už v jejich vlastní zemi. V tomto případě je „oportunnost" arabských zločinců oproti jiným seskupením až překvapivě nízká. Na českém území se to například projevuje v napjatých vztazích mezi alžírskými Araby a Berbery – původními obyvateli Maghrebu, kteří se na arabské majoritě v Alžírsku snaží vybojovat větší díl samostatnosti. Jejich kriminální činnost se u nás prakticky nepřekrývá.[15]

Dalším souvisejícím jevem je ochota arabského podsvětí spolu-

[15] Zdroj: Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR (NPČ).

pracovat s nejrůznějšími nacionalistickými či nábožensko-extremistickými a teroristickými seskupeními. I v těchto případech jsou arabští zločinci daleko „vlastenečtější", než by se na první pohled zdálo – nezřídka se i na financování takových skupin podílejí. To extremistickým seskupením umožňuje zajišťovat si bez problémů v kriminálním podsvětí ilegální služby, jako jsou dodávky zbraní, falešování dokumentů, ilegální transfery peněz apod. Rizikovost „arabského" organizovaného zločinu se tak značně zvyšuje.

Kriminální činnosti skupin ze Středního východu v Evropě

Ilegální migrace

Ilegální migrace ze Středního východu má jak individuální, tak organizované formy. Fenomén organizovaného pašování lidí je relativně nový, v Evropě se ve zvýšené míře objevuje až v posledních dvou desetiletích, zejména pak v 90. letech v souvislosti se zpřísňováním imigrační politiky evropských zemí, resp. přesunem značné části migrace na ilegální bázi.[16]

Ilegální migrace a její nejnebezpečnější forma – převaděčství – je složitým fenoménem moderní doby. Svým způsobem se jedná o více či méně dokonalou mezinárodní spolupráci, dělbu a specializaci činností, náročnou na organizační zajištění, komunikaci a dopravní kapacity – ve službách mezinárodního organizovaného zločinu. Organizování ilegální migrace zahrnuje podchycování zájemců přes zabezpečení vlastního přesunu, až pro vytvoření podmínek pro usazování ve vlastním státě.

Zájemce o migraci kontaktuje mezinárodní převaděčskou organizaci, u které si objedná přepravu. Ta ho buď vybaví falešnými doklady, anebo zorganizuje jeho ilegální transfer do Evropy.

Na Středním východě dnes existují centra, kde je možné se potřebnými doklady bez větších problémů vybavit. Je to např.

[16] Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. IKSP Praha 1999, s. 22.

Bejrút v Libanonu, alžírský Oran, Tiaret. Podle aganturních zpráv se zde cena falešného francouzského víza pohybovala okolo 12 000 francouzských franků (nebo 132 000 alžírských dinárů). Obdobně v alžírském městě Tlemcenu se za falešné potvrzení z banky o výši účtu, které se přikládá k žádosti o vízum, platí 2500 dinárů.[17]

Se spřísněním pasových kontrol nabývají na důležitosti – zejména v oblasti Gibraltaru – ilegální přechody přes „zelenou hranici". Na tomto území dnes operuje řada malých, dobře organizovaných skupin, které převádějí běžence do Španělska i dále do Evropy. Poplatky za ilegální tranzity se pohybují řádově mezi 2000 – 6000 dolary.

V případě organizované ilegální migrace se často setkáváme i s dalším problémem – řada migrantů nedisponuje dostatečnými finančními prostředky na pokrytí nákladů transferu, a proto se „zadlužuje" u převaděčských organizací. To je dostává do závislosti na těchto organizacích, které je využívají jako levnou pracovní sílu, s níž obchodují. Časté je i zneužívání imigrantů k dalším kriminálním činnostem. V případě příchozích ze zemí Středního východu do Evropy se často jedná o nelegální obchod s drogami. O nebezpečný fenomén, který se v „arabském" prostředí vyznačuje značnou flexibilitou a velmi obtížně se postihuje. Bezpečnostní složky bývají většinou schopné lidvidovat pouze nejnižší organizační stupně kriminálních seskupení, jako jsou např. pouliční směnárníci valut či dealeři drog. Tyto mezery však zpravidla rychle zaplňují nově příchozí imigranti.

Drogové řetězce

Kanabisu se daří především v severní Africe. Podle zpráv Interpolu jeho pěstování v Africe přímo podporují evropské zločinecké syndikáty. Zhruba dvě třetiny z celkového množství hašiše zadrženého v západní Evropě pochází z této oblasti. Nej-

[17] Kouidri, M.: Du refus de l'exil à l'émigration clandestine: Le Cas de l'Algérie (s. 179–199) In: La migration clandestine. Enmeux et perspectives. Actes du colloque organisé par l'Association Marocaine d'Etudes et de Recharches sur les Migrations. Rabat, Faculte de Droit les 29–30 Avril 1999, s. 194–195.

známější producentskou zemí je Maroko. V projevu na podzim roku 1992 jeho veličenstvo král marocký Hasan II. oznámil, že plochy, na nichž je pěstován kanabis, pokrývají více než 50 000 hektarů zemědělské půdy v regionu horského Rífu.[18] Terénní výzkumy francouzského Střediska pro geopolitické sledování drog (OGD) však potvrzují, že se jedná nejméně o 70 000 hektarů osázených konopím. I přes bezpečnostní opatření a rozvojové projekty, sponzorované zejména Evropskou unií, a změnu dosavadního přístupu marocké vlády, která pěstování marihuany a s ní spojený obchod s hašišem částečně tolerovala, zůstává Maroko i nadále hlavní producentskou oblastí kanabinoidů pro evropské teritorium.

Podle odhadů OGD žije v Rífu z produkce a obchodu s kanabisem kolem pěti milionů lidí. Pěstitelé *kifu* tvoří 25 % pracovně činných obyvatel rífské provincie Chefchaouen. Ročně je v této oblasti vyprodukováno na 2000 tun hašiše.[19]

Obchod s kanabisem (neboli *kifem*) a jeho deriváty je v Maroku pečlivě zorganizován. Na jeho počátku stojí víceméně nezávislí pěstitelé. Ti prodávají své produkty zprostředkovatelům, kteří rovněž zajišťují další zpracování kanabisu – nejčastěji na kanabisový olej a hašiš. Tímto zpracováváním se zabývají specializovaní výrobci. Překupníci jsou zpravidla dále napojeni na přepravce, kteří jsou často vlastníky (nebo společníky) různých garáží a dopravních společností. Především kamiony zůstávají nadále hlavním prostředkem pašování kanabisových preparátů do Evropy. Překupníci drogy buď prodávají dále, anebo si na jejich přepravu tzv. „kupují cestu" – již vybudovaný ilegální kanál, jímž drogy putují do marockých metropolí (Fezu, Casablanky, Marrákeše), anebo dále za hranice, zejména do evropských distribučních sítí. „Cesty" zahrnují nejenom prostředky přepravy, ale průniky přes síť policejních a celních kontrol, spolupráci místních pohlavárů a oblastní administrativy, politických organizací, „ochranu" na všech úrovních, spolupráci zahraničních skupin organizovaného zločinu. Tyto kanály budují a spravují rozvětvené zločinecké organizace, jejichž předáci, ještě počátkem 80. let často pouzí malorolníci, pastevci či drobní pašeráci, si dnes v ničem nezadají s kolumbijskými narkobarony.[20]

[18] Z každého hektaru je možno vyrobit přibližně 500 kg marihuany, což znamená, že z celkové rozlohy je možno získat 25 000 tun marihuany.
[19] Nožina, M.: Arabské drogové sítě – obchod s kanabisem. Bulletin NPC 4/1999, s. 22–24, s. 23.
[20] Tamtéž, s. 23.

Král Hasan vyhlásil v roce 1992 obchodníkům s drogami „válku". Pěstitelské oblasti na jih od Tangeru při hranicích s Alžírskem nechal obsadit vojskem. Jeho snahy o potlačení obchodu s drogami však nemají přílišný úspěch. Maroko i nadále zůstává největším vývozcem hašiše na světě. Poplatky z drogového obchodu tvoří významný zdroj neoficiálních příjmů řady marockých oblastních činitelů. Podloudný vývoz hašiše a marihuany přináší marocké ekonomice dvě miliardy dolarů ročně a je tak pro zemi nejvýznamnějším zdrojem deviz. Do obchodu s drogami jsou údajně zapleteni dokonce i králové příbuzní a členové marocké vlády.

Podle zpráv z posledních let pěstování kanabisu pokračuje i v Alžírsku a Tunisku. Problémy s drogami se nevyhnuly ani Libyi Muammara Kaddáfího. Libyjský vůdce vytvořil v červnu 1996 více než 200 vojenských výborů, které mají s drogami, a také s dalšími „nečistými vlivy", jako je alkoholismus či prostituce, bojovat.

Za Severoafričany nezůstává pozadu ani oblast Blízkého východu. Libanonci začali vytvářet svoji pěstitelskou a distribuční síť zhruba před dvěma desítkami let. V průběhu vleklé občanské války (1975–1991) získal Libanon dominantní postavení hlavního producenta a vývozce kanabisové pryskyřice (tzv. „Červený Libanonec") a surového opia v oblasti Blízkého východu. Peníze z obchodu s drogami byly investovány v libanonské ekonomice a financoval se z nich i nákup zbraní. „Zboží" většinou pocházelo z tajných laboratoří umístěných v údolí Biká. Libanon začal potírat nelegální produkci drog až v roce 1992, kdy s pomocí syrské armády poprvé zasáhl proti pěstitelům a pozatýkal řadu překupníků. V červnu 1996 byl v Bejrútu za obchod s drogami poprvé v historii zbaven imunity a odsouzen k sedmi letům vězení a nucených prací člen libanonského parlamentu Jahjá Šamas, jinak poslanec za oblast údolí Biká.[21]

Velice nebezpečným trendem je narůstající využívání původně hašišových pašeráckých cest pro přepravu kokainu a také heroinu do Evropy. Arabští překupníci a dealeři dnes již nepracují pouze s kanabisovými preparáty. Sortiment svého „zboží" rozšířili i na výnosnější tvrdé drogy. Svědčí to o napojení severoafrických sítí na asijské překupníky a latinskoamerické drogové kartely. Prostřednictvím těchto podloudných kanálů je dnes zejména kokain dodáván do Evropy v nebývalých množstvích. Od počátku 90. let se směna hašiše za heroin v prostředí mezinárodních podloudnických sítí značně rozšířila. Rozvinuly ji příslušníci tureckých drogových organizací ve Španělsku a v Nizozemí. Maroko se zároveň stalo významným tranzitním prostorem pro pašování kokainu. Americká Agentura pro potírání drog (DEA) udává, že země severní Afriky jsou si vědomy, že jejich území využívají kriminální organizace k přepravě kokainu, většinou ve formě lodních nákladů, do Evropy. Existují také informace o angažování tradičních marockých pašeráků hašiše v obchodu s kokainem v Evropě. Maročtí překupníci dopravují kokain zejména na trase z Kanárských ostrovů do Španělska.

Zprávy ze syrsko-libanonské oblasti hovoří o tom, že zatímco syrská armáda halasně oznamuje každé zlikvidované pole s marihuanou v údolí Biká, přes Libanon a Sýrii nerušeně putují nákladní vozy naložené heroinem a kokainem.[22]

Obchodníci s drogami se v Evropě napojují na místní překupnické struktury. Velice často přitom využívají služeb příslušníků arabských emigrantských komunit, kteří v Evropě dlouhodobě žijí, anebo sem původně přišli za prací. Značné problémy má v tomto ohledu například Francie.

Rovněž hloubková sociální studie z nizozemského Rotterdamu prokázala, že zapojování ilegálních rezidentů z Maroka a Alžírska do kriminálních činností, zejména nelegálního obchodu s drogami, je velmi časté.[23]

V souvislosti s obchodem s drogami stoupá v posledních letech počet zadržených alžírských imigrantů. Jedním z důvodů tohoto vzestupu je i skutečnost, že po roce 1992, kdy byla v Alžírsku vojenským převratem zbavena moci islámská fundamentalistická

[21] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, Praha 1997, s. 155–156.

[22] Srv. Nožina, M.: Arabské drogové sítě – obchod s kanabisem. Bulletin NPC 4/1999, s. 22–24.

[23] Engbersen, G. – Leun, J. van der: Illegality and Criminality. The Differential Structure of Undocumented Immigrants. (s 199–223) In.: The New Migration in Europe. Social Constructions and Social Realities. Helma Lutz and Khalid Koser (eds.). Palgrave – New York 1998, s. 212–213.

vláda, využívají skupiny místního islámského hnutí odporu obchod s drogami k financování svých protivládních aktivit.

Častými protagonisty v evropském obchodě s drogami bývají i Egypťané, Tunisané, Libanonci, Syřané.[24]

ZLOČIN ZE STŘEDNÍHO VÝCHODU V ČR

Způsoby pronikání do České republiky

Již od počátku 90. let pronikají migranti ze Středního východu do a přes země postkomunistické střední Evropy. Tento region měl v minulých dobách dobré styky s arabským světem. Studovalo v nich mnoho arabských studentů, přicházeli sem arabští pracovníci. Po rozpadu komunistického bloku se někteří z nich do východní Evropy vrátili. Svých znalostí místních reálií a osobních kontaktů začali využívat jak v legálních, tak i ilegálních aktivitách.

Negativní zkušenost s nimi záhy udělaly i bezpečnostní složky v Polsku, Maďarsku a na Slovensku.

V České republice dnes žije trvale anebo s uděleným dlouhodobým vízem 2021 rezidentů z arabských zemí. To je 10% z celkového počtu 200 951 cizích rezidentů v České republice.[25] Vzhledem k celosvětové migrační vlně ze Středního východu narůstá po roce 1989 i počet arabských migrantů přijíždějících do Čech. V legální oblasti se však nejedná o nijak velký nárůst. Např. z 9910 cizinců, kteří se přistěhovali do Čech v roce 2000, jich bylo pouhých 103 z arabských zemí.[26]

Počet nelegálních migrantů není možné odhadnout. Ani v této

[24] Srv. Nožina, M.: Arabské drogové sítě – obchod s kanabisem. Bulletin NPC 4/1999, s. 22–24.

[25] Informace o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000. Ministerstvo vnitra ČR 2001. Internet: http://www.mvcr.cz/dokumenty/migrace/2000.

[26] 24 Alžířanů, 10 Egypťanů, 25 Libanonců, 34 Syřanů, 10 Tunisanů. (Statistická ročenka ČR 2001. Praha 2001, s. 126).

oblasti se však zřejmě v porovnání s migračními vlnami z jiných zemí nebude jednat o příliš dramatická čísla.

Nově příchozí kontaktují své krajany, kteří v Čechách již žijí řádově desítky let. V České republice podobně jako jinde v Evropě přitom důsledně dodržují řád, kdy nově příchozí osoby kontaktují pouze komunity ze země svého původu.[27]

K nárůstu počtů příslušníků arabské komunity v České republice dochází na jaře, a to zejména z Alžírska, Tuniska a Maroka.[28] Jedná se z větší části o osoby tranzitující do západních zemí, z menší části pak o imigranty do České republiky. Častým *modem operandi* je příjezd do České republiky na turistické vízum a dále nelegální přechod do západní Evropy, ať už za pomoci falečných dokladů, nebo přes „zelenou hranici". Jedná se o aktivity se znaky organizované trestné činnosti.Ve sféře nelegálních přechodů státních hranic dominují Alžířané, Tunisané, Libanonci a Palestinci. Z 245 715 cizinců zadržených v letech 1993–2000 bylo 8547 z arabských zemí. Jedná se tedy o pouhá 3,5 %. Nelegální migrační proud z arabských zemí do/přes Českou republiku tedy není v porovnání s dalšími regiony, jako je oblast Balkánu, bývalého SSSR, indický subkontinent aj., nijak silný.

Přehled počtu migrantů ze zemí Středního východu zajištěných při nelegálním přechodu státních hranic ČR – porovnání let 1993–2000[29]

státní příslušnost	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	celkem
Alžírsko	27	103	298	554	502	438	168	125	2215
Bahrajn	4	0	0	0	0	2	0	0	6
Egypt	238	2	3	149	87	20	27	8	534
Jemen	0	0	0	0	2	0	0	5	7
Jordánsko	4	43	108	45	25	9	9	2	245
Libanon	72	73	196	474	237	120	19	41	1232

[27] zdroj: NPC, zpráva 1996.

[28] Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPC 4/1999, (s. 25–28), s. 25.

[29] Podle: Informace o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000. Ministerstvo vnitra ČR 2001, Internet: http://www.mvcr.cz/dokumenty/migrace/2000.

Libye	9	1	9	7	47	11	4	20	108
Maroko	62	67	36	104	106	22	20	17	434
Omán	0	0	0	0	0	0	0	1	1
Palestina	15	51	35	158	226	194	60	98	837
Saúdská Arábie	0	0	16	3	0	2	0	8	29
Spojené arabské emiráty	0	0	0	0	15	0	3	11	29
Sýrie	237	136	220	124	86	58	45	64	970
Tunisko	1109	486	44	119	65	40	29	8	1900

K usídlování příchozích z arabských zemí v České republice, podobně jako i u jiných imigrantů, značně napomáhá skutečnost, že u nás není obtížné v rámci platné legislativy získat povolení k dlouhodobému pobytu.[30] Negativem pro ně zůstává nízká platová úroveň v České republice ve srovnání se zeměmi západní Evropy a rovněž struktura trhu práce, na němž pokrývají nedostatek pracovních sil v nekvalifikovaných profesích pracovníci z východoevropských zemí, zejména z Ukrajiny. Pracovní a podnikatelské příležitosti arabští migranti nalézají v relativně úzkém prostoru služeb, na který se převážně orientují.

Pro nově příchozí arabské migranty je přitom příznačná snaha rychle, mnohdy jakýmkoli způsobem, vydělat značné finanční prostředky a takto získané peníze následně odvézt nebo poslat své rodině, pro kterou jsou často tyto peníze jediným zdrojem příjmů a bývá na nich existenčně závislá.[31]

V případě kriminálních delikventů z řad nově příchozích arabských imigrantů se ve valné většině jedná pouze o „pěšáky" organizovaného zločinu – zejména v obchodu s drogami. Hlavními postavami a organizátory jsou „Arabové," kteří mají v České republice trvalý pobyt. Častým *modem operandi* jsou přitom fingované sňatky s Češkami. Mnohdy s nimi ovšem mají i děti protože v případě, že jsou zadrženi a odsouzeni, nehrozí jim z důvodů péče o dítě (viz Zákon o rodině) vyhoštění. Jinou metodou, jak se vyhnout vyhoštění, je žádost o politický azyl. Občané arabských zemí přijíždějí do České republiky na vízum k pobytu do

[30] Arabská komunita, Tamtéž, s. 25.
[31] zdroj: NPC, výroční zpráva 1996 (nepublikováno).

90 dnů. V České republice pak žádají o azyl pouze s cílem legalizace dalšího pobytu a tím i získání souvisejících výhod.[32] Práva žádosti o azyl využívá např. většina zadržených Alžířanů.

Alžírsko se dnes zmítá v občanských a náboženských nepokojích. To nedovoluje vyhoštění delikventů alžírského původu do mateřské země z důvodu nebezpečí ohrožení života. Bylo ovšem zjištěno, že této skutečnosti zneužívá i mnoho Tunisanů či Egypťanů, přestože pocházejí ze zemí, na něž se právo politického azylu nevztahuje. Na policii se vydávají za občany z ohrožených zemí a deklarují ztrátu dokladů. Spolupráce s pobočkami Interpolu ve většině arabských zemí vázne, a proto často není možné stoprocentně prokázat, že se skutečně nejedná o jedince, jemuž ve vlasti hrozí vážné nebezpečí. Navíc mnoho mladých Arabů kteří o azyl žádají, uvádí, že buď nenastoupili vojenskou službu, nebo dezertovali, a v těchto případech by jim v domovské zemi hrozily vysoké tresty, případně tresty smrti. Vyhoštění takového člověka by odporovalo Chartě lidských práv.[33]

Nebývá výjimkou, že když jim není vyhověno, obratem ruky požádají o azyl znovu pod změněným jménem. Tím se jejich pobyt díky novému azylovému řízení dále prodlužuje.[34] Zákon o hraničním režimu, který vstoupil v platnost 1. ledna 2000, a zpřísněná novela azylového zákona schválená Poslaneckou sněmovnou 21. 9. 2001 tyto problémy řeší nedostatečně.

Geneze „arabského" podsvětí v Čechách

Zločin ze Středního východu má již tradičně silné postavení i v České republice. I u nás toto postavení vychází z tradičních obchodních a kulturních vazeb arabské komunity na české prostředí. Tyto kontakty mnohdy pocházejí ještě z dob komunismu, kdy byla v rámci „pomoci rozvojovému světu" udělována stipendia na vysokých školách v Československé socialistické republice

[32] Informace o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000. III. Nelegální migrace. Ministerstvo vnitra České republiky. Internet: http:/www.mvcr/dokumenty/migrace/2000/nelegal.html.
[33] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[34] Zdroj NPC, analýza pro pro projekt Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. ÚMV – RSS No.: 84/1999, (nepublikováno).

arabským studentům. Především byl podporován palestinský odboj proti Izraeli. Tito studenti studovali i v zařízeních ministerstva vnitra, jako byla policejní škola v Zastávce u Brna, kde byli školeni a cvičeni podle osnov Státní bezpečnosti. Tím získávali přehled o metodách práce bezpečnostního aparátu v zemích východního bloku. Velká část takto vyškolených studentů po skončení studia sice působila ve svých domovských zemích, ale do ČSSR přijížděla na tzv. ozdravné pobyty či léčení, které bylo často uskutečňováno v Ústřední vojenské nemocnici v Praze. Někteří ze studentů rovněž zůstávali v Československu. Zde začali mimo jiné organizovat i svoji kriminální činnost.

V období po listopadu 1989 „arabské" zločinecké podsvětí v Čechách částečně legalizovalo své aktivity a část nelegálně získaných prostředků investovalo do podnikání převážně v oblasti nákupu a prodeje zboží, v pohostinství a v cestovním ruchu.[35] Jeho příslušníci jsou dnes v zásadě ochotni se zapojit do libovolné trestné činnosti, u které lze předpokládat finanční zisk. Zejména se zaměřují na pašování drog ze severní Afriky a Blízkého východu. Dále „podnikají" v nelegálním obchodu se zbraněmi a věnují se obtížně prokazatelným finančním machinacím s cílem legalizovat výnosy z trestné činnosti a finančním podvodům. Jednou z hlavních oblastí, ze které jim plynou největší příjmy, je organizování nelegální migrace. V současné době jsou velmi aktivní i v obchodu s kradenými vozy a v organizování leasingových podvodů.

Podle údajů Ministerstva vnitra ČR se příchozí ze zemí Středního východu v České republice: „Zaměřují na pašování drog, obchod se zbraněmi a finanční machinace, tuto činnost uskutečňují pomocí sítě cestovních kanceláří, zakládáním autopůjčoven a autoservisů, při organizování nelegální migrace dochází k propojování s vietnamskými zločineckými organizacemi, ke své trestné činnosti využívají zejména fiktivní firmy, ochotny jsou zapojit se do libovolné trestné činnosti..."[36]

[35] Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPC 4/1999, s. 25.
[36] Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Ministerstvo vnitra ČR Příloha k čj.: OBP-458/A-2000.

Zločinci ze Středního východu ani na českém území nevytvářejí klasické uzavřené zločinecké struktury, ale seskupují se kolem osob, které již v Čechách žijí dlouhou dobu, nebo již mají české občanství.

Tato volná uskupení jsou velmi operativní a odhalování jejich struktur je proto z kriminalistického hlediska velmi ztíženo.[37]

Mezi jednotlivými národnostními skupinami panuje konkurence, většinou tyto skupiny nebývají až na výjimky multietnické. Vzhledem ke své vrozené nevraživosti a nedůvěřivosti nebyli zatím schopni v České republice vytvořit velkou zločineckou organizaci.

V středovýchodním prostředí se migrační vlna stala i katalyzátorem nárůstu objemu obchodu s drogami.

Hlavní činnosti zločinců ze Středního východu na českém území

„Arabská" drogová kriminalita

I když hlavním cílem zásilek ze Středního východu do středoevropského regionu zůstává zřejmě Polsko, ani Česká republika nestojí stranou. Středovýchodní drogová síť dnes dosahuje od marockého Rífu až na ulice Prahy a dalších českých měst. I u nás v prostředí „arabských" dealerů registrujeme odklon od obchodu s kanabinoidy k obchodu s heroinem a pervitinem, který je mnohem lukrativnější.[38]

„Arabové" přitom zpravidla drogy do České republiky nedovážejí, pouze je nakupují za velkoobchodní ceny a starají se o jejich distribuci mezi další arabské aj. prodejce.[39] Heroin získávají převážně od kosovských Albánců napojených na „Balkánskou

[37] Zdroj: Útvar pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR (ÚOOZ).
[38] Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPC 4/1999, s. 25.
[39] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.

cestu".[40] V některých případech dovozy drog přes kosovoalbánské sítě spolufinancují.[41]

První skupiny ze Středního východu obchodující s drogami se objevily v Praze v roce 1991. Zatímco z Egypta, Sýrie, Jordánska či Libanonu k nám přicházejí drogy většinou zprostředkovaně, prostřednictvím balkánského podloudnického kanálu, severoafrické drogové sítě u nás operují přímo. V poměru k jiným zločineckým skupinám, jako jsou ruskojazyčné organizace či kosovští Albánci, stále platí spíše za podřazené – dříve totiž byly jen posledním článkem drogového řetězce, kdy jako jedni z mála cizinců v České republice vstoupili do pouliční distribuce drog. Dnes si ovšem kolem sebe tvoří okruhy Čechů, mnohdy toxikomanů, kteří jsou ochotni pro ně podstupovat rizika a prodávat drogy na ulicích, a to za velmi nízkou mzdu jedné či dvou dávek heroinu. V řadě případů jsou k prodeji využívány mladé dívky, které arabští dealeři nutí k prodeji pohrůžkami násilí a mnohdy i bitím.[42]

Češi pro arabské dealery pracují i jako převozci, poskytovatelé krycích bytů a skladišť.

V marockém Tangeru byl 10. listopadu 1994 odsouzen k osmi letům vězení za pašování drog český občan Jiří Černych. Byl zadržen v srpnu 1994 při silniční kontrole v lokalitě As-Silá. V jeho kamionu bylo nalezeno 2,5 tuny hašiše.[43]

Drtivá většina prodejců drog pochází ze severní Afriky, zejména z Alžíru a Tuniska, méně z Maroka. Kromě nich v České republice operují také menší skupinky Palestinců, zejména Libanononců a Jordánců.[44] V menších počtech bývají zadržení drogoví dealeři z Egypta, Iráku a zemí Arabského poloostrova.[45]

Mezi národnostními skupinami ze Středního východu panuje konkurenční napětí. Dnes je možné konstatovat, že si po počátečních neshodách v zásadě rozdělili oblasti černého trhu s drogami. Každá z národností má své specifické způsoby prodeje, proto je nutné popsat je jednotlivě.[46]

[40] Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPC 4/1999, s. 25.
[41] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC (nepublikováno).
[42] Arabské zločinecké skupiny: zdroj NPC.
[43] Nožina, Svět drog v Čechách, c.d., s. 199.
[44] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[45] Tamtéž.

Alžírští překupníci drog

V současné době zejména na území Prahy, ale i v regionech západních a severních Čech, působí několik velkých skupin Alžířanů. Jedná se o seskupení, která jsou v České republice na nejvyšší organizační úrovni ze všech skupin organizovaného zločinu ze Středního východu.[47] Zabývají se distribucí heroinu, a to jak v klasické hnědé variantě (tzv. heroin č. 3), tak v posledních letech i bílého heroinu (tzv. heroin č. 4), dále hašiše, a zejména v Praze i obchodem s pervitinem a extází. V případě české drogy pervitinu se mnohdy kontaktují přímo na české „vařiče," kteří pro ně pervitin vyrábějí. Skupiny řídí většinou Alžířané, kteří mají trvalý pobyt v České republice, získaný některým z výše popsaných způsobů.

Ve většině případů jsou v České republice usídleni již několik let, mnohdy ještě z dob socialismu, kdy do Československa přicestovali na studijní aj. stipendia. Mívají proto již české občanství a rovněž značné styky ve státní administrativě, nezřídka i u policie. Obchod s drogami, zejména s heroinem, sami financují. Mají prakticky monopol na obchod s hašišem.

Jako „pěšáky" – pouliční dealery – rekrutují v převážné většině azylanty z pobytových středisek ministerstva vnitra, zejména z Červeného Újezda, Bělé pod Bezdězem a Vyšné Lhoty. Bezohledně přitom využívají jejich obtížnou situaci.[48]

Alžírští imigranti cestují do České republiky většinou přes státy bývalého Sovětského svazu, protože se tam dostanou v rámci bezvízového styku, a poté přejdou přes „zelenou hranici" na Slovensko, do Polska anebo do České republiky. Zde zničí své cestovní pasy a požádají o politický azyl. Než proběhne azylové

[46] Arabské zločinecké skupiny: Zdroj NPC, analýza pro pro projekt Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. ÚMV – RSS No.: 84/1999.
[47] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[48] Arabské zločinecké skupiny: c.d.

řízení, většinou již nepobývají v uprchlických táborech, ale přes zprostředkovatele, také z řad Alžířanů, si najdou bydlení, zajistí trvalý pobyt, případně i jiné doklady. Za to musí platit vysoké částky. Například povolení k pobytu na adrese české rodiny stojí cca 15 000 Kč – to je pouze fiktivní, nicméně potřebné k působení v České republice. Dalších cca 20 000 Kč je třeba zaplatit zprostředkovateli za zajištění bytu k dlouhodobému pronájmu, který stojí kolem 6000–10 000 Kč měsíčně. Zprostředkovatel většinou požaduje platbu v amerických dolarech, proto musí imigrant potřebnou sumu českých peněz směnit za jistou provizi za dolary u arabských směnárníků například v Jindřišské a Vodičkově ulici v Praze 1, neboť alžírští občané nemohou směňovat koruny za valuty. Finální potřebná částka je na alžírské poměry značně vysoká – jedná se i o několik ročních platů dělníka v Alžíru – a málokterý z imigrantů, pocházejících často z chudých vrstev, jí disponuje. Tehdy mu nabídne alžírský dealer drog půjčku, za kterou se imigrant zaváže pro dealera pracovat. Dealerovým úkolem je sehnat drogu ve větším množství a prakticky bez rizika kontrolovat toky peněz. Získané peníze potom investuje v České republice do nemovistostí nebo restauračních podniků. On sám se zabývá pouze „velkoprodejem" buď v Čechách, nebo v zahraničí.[49]

Příznačné je, že 95 % zadržených prodejců z řad Alžířanů jsou žadatelé o azyl.[50]

V roce 2000 pracovníci 3. oddělení Národní protidrogové centrály (NPC) ve spolupráci s policií Prahy 7 v rámci akce „Alex" zadokumentovali trestnou činnost A. A., občana Alžíru, který využíval uprchlíky podle výše popsaného postupu. On sám před asi čtyřmi roky prodával heroin na ulici. Ve chvíli, kdy se mu podařilo nashromáždit dostatečné finanční prostředky, část peněz zaslal na účty svých příbuzných ve Francii, část investoval například do pizzerie Siciliana v Praze 9 a do prádelny a mandlovny v Praze 9. K prodeji drog zaměstnával alžírské uprchlíky, kteří prodávali heroin sami, nebo zajišťovali distribuci heroinu mezi další dealery a působili tak jako spojky. Dvě z těchto spojek – S. S. M. a A. H., oba občany Alžíru – zadrželi pracovníci NPC v součinnosti s Útvarem rychlého nasazení.

[49] Arabské zločinecké skupiny: c.d.,
[50] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.

Při akci nalezli 40 gramů velice kvalitního bílého heroinu. Zadržení těchto Alžířanů předcházelo zatčení manželského páru českých občanů L. B. a R. B., kteří fungovali jako koneční prodejci bílého heroinu. Tento bílý heroin obstarával dosud nezjištěnou cestou právě A. A., a to od ruskojazyčných překupníků, kteří tuto drogu pašují z největší pravděpodobností z Afghanistánu. Policie prokázala alžírské skupině prodej 20 kg bílého heroinu v hodnotě 20 milionů korun. Čistý zisk skupiny činil přibližně polovinu této částky. A. A. již v současné době na českém území nepobývá. Poté policie zatkla S. S. M., vycestoval do Alžíru a v současné době působí pravděpodobně na území Francie.[51]

Po taktické stránce se dnes alžírské skupiny přesouvají z pouličního prodeje do prostředí barů a heren. Situují sem zejména prodej hašiše, a také prodej heroinu, extáze, případně pervitinu. Drogu je zde možné snadněji ukrýt, sledovat situaci v okolí podniku, je zde snazší kontrola a krytí při prodeji jednotlivým zájemcům. Tento zájemce je předtím, než je vpuštěn do herny či baru, kde je mu prodán hašiš, tipován několika ochránci dealera. Ti jsou zpravidla schopni bezpečně odhadnout, zda se jedná o toxikomana, či provokatéra. Je tak značně znesnadněna práce policie, zejména infiltrace do prostředí, nasazení operativní techniky a další zdokumentování páchané trestné činnosti.

Místo prodeje navíc často střeží hlídky z řad alžírských imigrantů, kteří monitorují okolí herny a navzájem se informují mobilními telefony. Hloubka prověřování okolí prodejního místa sahá leckdy i do vzdálenosti 500 metrů.[52]

Z prostředí heren pocházel i Alžířan G. M. Do České republiky se dostal jako imigrant ilegálním kanálem a požádal zde o azyl. Heroin prodával prostřednictvím svých dvou českých přítelkyň závislých na heroinu. Dívky od něj heroin nejdříve nakupovaly a poté, co jedné z nich nabídl bydlení, pro něj musely drogu i prodávat. Jestliže odmítly, surově je bil, ohrožoval nožem a vyhrožoval jim zabitím. V době mimo prodej je držel zamčené v pronajatém bytě. Jestliže dívky nedokázaly prodat heroin a donést mu dostatečné množství peněz, nutil je za trest k prostituci.[53]

Čeští policisté provedli roce 2001 akci „Carlos". Zadrželi bě-

[51] Zdroj NPC.
[52] Tamtéž.
[53] Tamtéž.

hem ní skupinu čtyř Alžířanů a jednoho Jordánce. Jednalo se o drogové dealery, kteří operovali v několika hernách na území obvodu Praha 2. Zajištěno bylo 1,5 kg hašiše, 100 gramů marihuany a 185 gramů heroinu. Zajímavé na celém případu bylo, že všichni uvedení pachatelé pocházeli z jediné oblasti Alžírska a že se jednalo nikoliv o Araby, ale o Berbery. Tato etnická skupina odmítá s Araby spolupracovat a distancuje se od nich. Mezi oběma etniky panuje i v českém podsvětí otevřená nevraživost, která vyplývá z arabsko-berberských sporů na území severní a severozápadní Afriky. Berbeři hovoří odlišným jazykem – při zatčení se proto obvykle vymlouvají, že nerozumí arabským tlumočníkům, a tlumočníci zase neovládají berberštinu.

Tuniští překupníci drog

Pouličnímu prodeji drog, zejména heroinu, začínají v posledních letech mezi arabskými dealery dominovat Tunisané. Na rozdíl od občanů jiných arabských zemí, např. Alžířanů, mají Tunisané do České republiky snadný přístup. Tunis považují české orgány za bezpečnou zemi, žádosti jeho občanů o víza proto bývají rychle a bez problémů vyřízeny.

Tunisané do České republiky přilétají vybaveni menším kapitálem, který se u nás snaží rozmnožit. V Čechách si snadno nacházejí přítelkyně, se kterými se formálně žení. Bydlí v podnájmech a není neobvyklé, že si platí i několik bytů, ve kterých se střídavě zdržují či je používají jako skladiště drog. Podle policejních šetření Českou republiku považují za zemi s liberálními zákony, kde se dá žít snadno a levně.[54] Také potenciálních zákazníků je zejména v Praze mnoho, proto si i méně obratný dealer může přijít na několik tisíc korun denně.[55]

Na rozdíl od Alžířanů se Tunisané mezi sebou sice stýkají, jednotlivé skupiny či jedinci však nespolupracují tak organizovaně jako Alžířané.

Tuniský systém prodeje drog byl donedávna založen zejména na dvo-

[54] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[55] Tamtéž.

jicích, které prodávají drogu tzv. „na telefon". Toxikoman, který potřebuje svoji dávku, zavolá na mobilní telefon (jde o přístroje s předplacenými kartami GO a TWIST), jehož číslo je určeno k prodeji drog. Někteří z těchto prodejců mají i několik mobilních telefonů a SIM karet, které neustále mění.

Na telefonu toxikoman získá informaci, kde a v kolik hodin bude předání drogy provedeno. Sami prodejci si vybírají místa po celé Praze, hlavně v okolí stanic metra, zastávek MHD či jiných rušných míst, kde nejsou nápadní a naopak mají rozhled a mohou kontrolovat okolí. V případě nebezpečí drogu zahodí nebo spolknou a ztratí se v davu lidí. Odhadnutý počet „zákazníků," které jeden prodejce obslouží, je asi 50 lidí. Prodejci jsou zpravidla dva, jeden hlídá, druhý prodává.[56]

Tunisané dnes od „prodejních srazů" pozvolna ustupují a namísto toho se soustřeďují buď na prodej z osobních automobilů registrovaných na přítelkyně, anebo jiné osoby, aby tak byla ztížena identifikace.

Nakupující při prodeji nasedne do auta s několika tuniskými prodejci. Ti mu zkontrolují občanský průkaz, aby si byl toxikoman vědom toho, že v případě prozrazení prodeje policii nezůstane v anonymitě a Tunisané se mu pomstí. Současně si tak ověřují věk toxikomana, neboť jsou si vědomi nesnází, kdyby vyšlo najevo, že drogu prodali mladistvému.[57]

Stále přetrvává, že si Tunisané kolem sebe vytvářejí sítě českých toxikomanů – dealerů. Mladí toxikomani pro ně prodávají drogy za provizi jedné až dvou dávek heroinu denně. Tunisané pak pouze určují, kde se mají nakupující a prodávající setkat a kontrolují prodané zboží a výdělek.[58] Toxikomani – dealeři přebírají větší díl rizika.

Vedle toho si Tunisané najímají ochranku, opět většinou Čechy, před možným přepadením či policisty.[59] Všeobecně mají tendenci vtahovat do prodeje drog i rodinné příslušníky – včetně českých přítelkyň, manželek a příbuzných.[60]

V závěru roku 2001 byla po sedmi měsících sledování zadržena osmičlenná skupina, kterou vedl Tunisan. Společně se svou českou milenkou distribuoval heroin po celém území Prahy. Využíval přitom prodejců z řad toxikomanů a osobně pouze inkasoval peníze a rozvážel heroin pouličním distributorům.

[56] Arabské zločinecké struktury: zdroj NPC; Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[57] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[58] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[59] Tamtéž.
[60] Arabské zločinecké struktury: zdroj NPC.

Skupina z drogy vyráběla dávky o hmotnosti 0,2 a 0,5 gramů, které potom prodávala po 200 a 500 korunách. Organizace si tak podle policie vydělala nejméně několik set tisíc korun. Členové gangu drogu nabízeli prostřednictvím mobilních telefonů. K jejímu předávání docházelo na mnoha místech hlavního města. Heroin byl natolik kvalitní, že po jeho aplikaci několik toxikomanů zemřelo na předávkování. Podle vyjádření svědků a obviněných počet jejich „klientů" přesahoval 450 osob.[61]

Vydělané peníze Tunisané převádějí prostřednictvím bank do Tuniska na soukromá konta. Zde jsou pak dále investovány do nemovitostí a podniků, patřících rodinám Tunisanů. Další části peněz Tunisané investují do nákupu nedostatkového zboží, např. nových aut francouzské provenience, náhradních dílů těchto vozidel, mobilních telefonů, skla apod. Zboží Tunisané odesílají trajekty do Tuniska, Alžírska či Libye. Tam je se ziskem prodáno a peníze opět putují na soukromá konta v Tunisku. V případě, že je zadržen tuniský dealer drog s větší částkou peněz, obvykle tvrdí, že peníze si ušetřil na nákup auta.[62]

Maročtí překupníci drog

Maročané se dnes nevěnují obchodu s drogami v takové míře, jak tomu bylo zejména v první polovině 90. let. Tehdy jsme zaznamenali silnou migraci Maročanů na naše území. Významnou zásluhu na omezení marockého obchodu mělo i zadržení několika obchodníků pocházejících z Maroka. Řada z nich se rovněž přesunula do sousedních zemí, zejména de Německa.

Maročané v České republice, kteří prodejem drog získali dostatečné finanční prostředky, se dnes snaží investovat do dalšího výnosného podnikání, které nevzbuzuje takovou pozornost ze strany policie. Jedná se o restaurace, jídelní zařízení a zábavní podniky. Ty ovšem mnohdy dále fungují jako základna pro aktivity jiných arabských zločineckých skupin.

V ilegální distribuci drog na českém území se angažují i příchozí z dalších zemí Středního východu – například z Egypta,

[61] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.; Internetový zpravodajský server Quick CZ 28. 1. 2002 (http://news.quick.cz).
[62] Arabské zločinecké struktury: zdroj NPC.

Súdánu, Libanonu, Jordánska, Iráku, Sýrie, Palestiny a dalších zemí. V jejich případě se však jedná o spíše okrajové činnosti. Výrazně se přitom projevuje návaznost na tradice země původu zločinců. Na rozdíl od příchozích z Maghrebu, lidé pocházející z oblastí, kde jsou držení a obchod s drogami tvrdě stíhány jako např. v Egyptě, Jordánsku, Sýrii, Íránu, Iráku a zemích Arabského poloostrova, projevují nechuť k obchodování s drogami.[63] O to více se příchozí z těchto zemí zaměřují na další kriminální aktivity.

Ilegální migrace organizovaná „Araby"

Snadnost, s jakou lze získat povolení ke vstupu, přilákala na české území organizace ze Středního východu, zapojené do pašování lidí na Západ po takzvané „Jižní cestě".[64] V současné době je aktuální organizování nelegální migrace především ze Srí Lanky, Pákistánu a Afghánistánu.

„Arabové" přitom působí jako návodci, zprostředkovatelé a nezřídka také organizátoři. Přitom využívají své kontakty na zločinecká uskupení jiných národností a v poslední době stále častěji spolupracují s českými občany.

Jedna z těchto organizací složená z Libanonců a Čechů operovala v polovině 90. let na trase Bejrút-Praha-SRN. Kanálem, který vybudovala, bylo v průběhu půldruhého roku na německé území dopravováno až čtyřicet lidí týdně. Zisk organizace za tuto dobu činil 3 500 000 amerických dolarů.

Trestně stíháno bylo pět libanonských státních příslušníků a šest českých občanů, kteří sloužili jako servisní složka na území České republiky a Spolkové republiky Německo. U libanonských státních příslušníků se jednalo o rodinný klan (otec rodiny, jeho manželka, bratr, dcera, zeť, ve věku od 17 do 40 let). Všichni měli trvalý pobyt v Bejrútu. Otec rodiny byl bývalý policista, člen speciální ochrany libanonského parlamentu. Od policie odešel v roce 1991 na vlastní žádost a ihned poté si

[63] Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPC 4/1999, s. 25.
[64] Ve spojitosti s ČR využívají mezinárodní převaděčské organizace především tzv. *Balkánskou* či *Jižní cestu*. Putují o ní migranti z Balkánského poloostrova a arabského světa. *Východní cestu* přes ČR využívají především Asijci.

v Bejrútu zaregistroval cestovní kancelář. Jeho bratr si v České republice založil společnost s ručením omezením (turistické a hotelové služby, zahraničně obchodní činnost). Fungovala jako pobočka cestovní kanceláře z Bejrútu. Pod hlavičkou této cestovní kanceláře prováděl hlavní organizátor dopravu migrantů z Libanonu do České republiky, např. doprovody migrantů při cestě letadlem až po ubytování v České republice. V Bejrútu byly zajišťovány letenky Bejrút-Praha-Bejrút a česká víza. Za tyto služby platil běženec částku 2200–2500 dolarů. Na přepravě migrantů z letiště Praha-Ruzyně se již podílel český státní příslušník, který v České republice vlastnil ubytovací kapacity. Rozdělování migrantů k ubytování prováděli členové rodiny majitele cestovní kanceláře ještě v Bejrútu. Migrantům odebírali cestovní doklady a letenky. Nevyužité zpáteční letenky byly dopravovány do Bejrútu, kde je majitel cestovní kanceláře vracel místní pobočce Českých aerolinií. Za jeden nevybraný zpáteční let inkasoval částku 80 dolarů. Dopravu migrantů z ubytování ke státní hranici, jejich převod přes státní hranici a následný rozvoz po území SRN prováděli najatí Češi. Převáděné skupiny měly po dvaceti až pětadvaceti členech. Před odjezdem ke státní hranici byl opětovně vybírán poplatek za převedení, a to 100–500 dolarů za osobu.

V tomto případě šlo o rozvinutou organizaci s třístupňovou hiearchií, která vyvíjela obsáhlou činnost a pokrývala trasu z Libanonu až na území Německa. Je možné odlišit organizační stupně, kdy hlavní organizátor (majitel firmy) je již oddělen od vlastního výkonu, pouze řídí a zajišťuje krycí firmu. Spolupracovníky lze rozdělit do dvou skupin. Jednak to byli krajané, členové rodiny, kteří zajišťovali trasu z Libanonu do České republiky, dále vybírali cestovní doklady, letenky a peníze od migrantů a zajišťovali koordinaci a výplatu českým spolupracovníkům. Ti tvořili druhou skupinu, v níž je možné rozlišit funkce ubytovatele a dopravce, dalších dopravců, převaděčů a případně dohližitelů. Určitou zvláštní úlohu měla hlavní kontaktní osoba – Čech, který dohlížel na „pracovní morálku" českých spolupracovníků.[65]

Přes české území operoval i silný pašerácký kanál, jehož organizátoři měli hlavní základnu v jordánském Ammánu a v Bratislavě.

Jedním z organizátorů celého systému nelegální migrace byla cestovní kancelář „Lions Travel" se sídlem v Ammánu. V jordánském hlavním městě získávali její spolupracovníci výjezdní povolení, „obchodníci" sídlící na Slovensku následně pomáhali s opatřováním potřebných víz, která byla často vystavována slovenským konzulátem v Istanbulu. Turisté cestovali, většinou přes Prahu, do Bratislavy (organizace spolupracovala s libyjským občanem žijícím v Bratislavě). Jiná, později používaná trasa vedla do Bratislavy přes Moskvu. Víza byla také často vystavována na velvyslanectví v Tripolisu. V Bratislavě museli pasažéři čekat často několik týdnů, než je místní převaděči převedli přes hranice do Rakouska.[66]

[65] Milička, J.: Převaděčství. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha 1997, s. 193.

Finanční machinace a podvody „arabského" organizovaného zločinu

Tradiční doménou „Arabů" v Čechách je nelegální směna valut. „Arabští" směnárníci patří již dlouho k nevítaným jevům na ulicích Prahy.

Nelegální valutové operace významně přispěly k rozvoji „arabského" organizovaného zločinu v Čechách ještě před rokem 1989. Napomohla k tomu ekonomická situace v Československu, nedostatek volně přístupných valut a společenská krize v sousedním Polsku. S uvolňováním výjezdových restrikcí začali občané tehdejší Polské lidové republiky hromadně vyjíždět do Turecka, kde nakupovali levný textil a další zboží. Při cestě zpět to rozprodávali v ČSSR. Takto získané československé koruny směňovali u ilegálních arabských směnárníků za valuty. K těmto směnám docházelo především v centru Prahy. Pro arabskou komunitu to bylo velice lukrativní období, ve kterém došlo k upevnění její pozice v nelegálním obchodu. Její příslušníci si nadále udrželi významné postavení v této oblasti i po roce 1989.[67]

Jedním z prvních Arabů, kteří na českém území, respektive na území hlavního města Prahy, začali po roce 1989 podnikat a zároveň využívat toto podnikání ke kriminálním aktivitám, byl Jordánec M. A. D. se svými bratry. M. A. D. již před rokem 1989 studoval v Praze. V té době se angažoval v českém vedení Organizace pro osvobození Palestiny. Jeho hlavní kontakt z tohoto období byl další Jordánec Ch. U., se kterým v roce 1991 společně založili první obchodní firmu. Poté následovaly další podniky. V prostorách těchto firem docházelo k nelegální směně valut. M. A. D. z výnosů z valutových transakcí zakoupil v roce 1992 v Praze restauraci, kterou zrenovoval a otevřel v ní diskotéku. Již

[66] Aktualizovaná koncepce, c.d., s. 49–50.

[67] Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPČ 4/1999, s. 25.

v roce 1995 jeho první společnost navýšila základní jmění na 32 milionů korun.[68]

Obtížně prokazatelné machinace a podvody, jimž se „Arabové" věnují, zahrnují nejrůznější operace spojené s praním špinavých peněz, čerpání kont z ukradených platebních karet, podvody s šeky, distribuci padělaných bankovek, prodej a organizování výroby telefonních simulátorů – věčných telefonních karet použitelných ve většině států Evropy, výkup a následný prodej odcizené spotřební elektroniky, zlata a diamantů, zhotovování falešných dokladů. Velmi aktivní jsou v obchodu s kradenými motorovými vozidly a organizování leasingových podvodů spojených s prodejem motorových vozidel. V této souvislosti se prokazuje velká provázanost „arabského" zločineckého podsvětí v Čechách s „Araby" v Itálii. Rovněž tam existuje silná „arabská" komunita plně etablovaná do společnosti.[69]

V České republice v poslední době narůstá počet „arabských" směnáren. Jak ukazují zahraniční zkušenosti, právě tato zařízení jsou páteří středovýchodní verze finančního systému *hawala*[70], umožňujícího neregistrované převody peněz.

Obchod se zbraněmi – ilegální vývozy z České republiky

Obchod se zbraněmi má ve vztazích mezi českými zeměmi a zeměmi Středního východu dlouhou tradici. Bývalé Československo dodávalo zbraně do řady konfliktů na Středním východě, v českých zařízeních se školili arabští vojenští experti. České zbraně jsou dodnes na Středním východě značně „populární" a dochází proto k jejich ilegálním vývozům.

V souvislosti se středovýchodním zločinem patří k velkým případům v České republice pokus o vývoz 8200 ks samopalů Škorpion (SA-61) do Súdánu na falešný tzv. *End User Certificate*, tj. doklad o konečném uživateli".

Mezinárodní skupina krytá obchodní firmou předložila ministerstvu

[68] Macháček – Rumpl 1997, s. 73.
[69] Zdroj ÚOOZ, NPC.
[70] Srv. kapitolu „Asijský organizovaný zločin" – „Struktura a fungování".

zahraničních věcí a licenční správě ministerstva průmyslu a obchodu zfalšovaný *End User Certificate*, na jehož základě se pokusila získat oficiální vývozní povolení. Zbraně měly být na základě tohoto povolení formálně vyvezeny do regionů, na něž nebylo uvaleno zbrojní embargo. Ve skutečnosti směřovaly do Súdánu, který embargu na zbrojní dovozy podléhá a české úřady by požadované povolení neudělily.[71]

Další formou nelegálního obchodu se zbraněmi jsou transakce mezi firmami oprávněnými pro obchod se zbraněmi, které nakupují přímo u výrobce a následně je převádějí na fiktivní partnery. Ti zbraně rozprodávají na černém trhu buď v České republice, nebo za podstatně vyšší finanční částky v zahraničí. Administrativně, při zběžné kontrole dokladů, je vše doloženo podle platných předpisů. Při hlubší kontrole pak bezpečnostní složky mnohdy zjistí, že firmy, které zbraně od oprávněných prodejců odkoupily, již neexistují.

Velkou pozornost svého času vzbudila činnost bývalého syrského vojenského ataše H. H., který u nás v letech 1990–1992 nakoupil na diplomatický průkaz 377 pistolí vzor 75, 83 a 85. V roce 1992 německá policie při přestřelce dvou občanů bývalé Jugoslávie zadržela dvě zbraně z tohoto nákupu. Další pistole byly zadrženy v Německu u jednoho Turka a dalších členů podsvětí. V Česku pak tyto pistole policie zabavila u jednoho Roma a kurdského uprchlíka.[72]

Organizovaný zločin a islámský terorismus

Referenčním objektem islámského terorismu, který je úzce spjat se světem Středního východu, jsou dnes především tři témata: arabsko-izraelský konflikt, palestinská otázka a integristické tendence islámských národů. Z toho vychází i výběr potenciálních cílů. Hlavním cílem útoků globálního islámského a nacionálně orientovaného terorismu jsou Spojené státy a jejich spojenci. Toto schéma se mění v případě regionálních konfliktů, jako je izraelsko-palestinský spor či role Francie v alžírském konfliktu. Neúspěch sekularistických vlád, sociální a politické tlaky,

[71] Čech, D.: Současná situace v oblasti nelegálního obchodu se zbraněmi. Mezinárodní zločin v ČR, Praha 1997, s. 96.
[72] Macháček – Rumpl, c.d., s. 73.

hospodářské obtíže, státní terorismus, to vše určuje další specifické cíle. Oběťmi teroristických útoků se stávají političtí oponenti, turisté, podnikatelé, zástupci vlád či budovy ambasád aj.

Významným rysem dnešního terorismu je přenášení aktivit mimo konfliktní území. Stále zřetelnější je trend, že jsou cvičeny spíše menší skupiny, či dokonce pouze jednotlivci, kteří pak mohou nepozorovaně zaútočit kdekoliv na světě. Na teritoriu Evropy dochází k útokům na ambasády zemí Středního východu, probíhají zde vzájemné střety opozičních skupin z arabských zemí – Francie se stala scénou ozbrojených bojů mezi alžírskými frakcemi, v Norsku Izraelci zaútočili na palestinské cíle a naopak. Organizační a logistické zázemí teroristům přitom poskytují kontaktní buňky v zahraničí. Nejvlivnější teroristické organizace z arabských zemí dnes operují v mezinárodních dimenzích. Tím stoupá jejich nebezpečnost pro evropský region a je nutné s nimi na tomto teritoriu počítat.

Analýzy akcí islámských teroristických organizací ve světě jasně prokázaly jejich napojení na prostředí arabských komunit v Evropě a USA. V Evropě mají silné základny v Německu, Velké Británii, Francii. Např. v Německu byly pravděpodobně naplánovány i údery proti Světovému obchodnímu centru v New Yorku. Typickou taktikou extremistických, islamistických organizací je zakládání zahraničních poboček (např. Fronta islámské spásy ve Francii a Německu), které jsou často kryty různými kulturními organizacemi. Mají za úkol předvádět vlídnější tvář západní veřejnosti a získávat zde podporu pro své cíle. Vybírají *zakát* od místních komunit, organizují nákupy zbraní. V některých případech se obrátí i proti hostitelské zemi. Stalo se to například ve Francii, když francouzská vláda ve snaze zabránit vytvoření islámského státu v Alžíru podpořila místní vojenský režim, či v USA kvůli jejich podpoře izraelské okupace Svaté země – Palestiny – a vojenské přítomnosti v „zemi dvou nejsvětějších míst islámu" – Saúdské Arábii.

V souvislosti se situací na Středním východě existuje v České republice latentní riziko logistických i teroristických aktivit radikální části středovýchodní komunity, která se na českém území zdržovala již v minulosti, nebo sem nově proniká jak z regionu Středního východu, tak ze západní Evropy. Její činnost je zaměřena zejména na získávání informací, udržování kontaktů se zemi původu, poskytování servisních služeb osobám přijíždějícím ze Středního východu a odjinud. Pokračuje snaha o vytváření islámských společenských organizací. Pro budoucnost zůstává značným rizikem přítomnost veteránů války v Afghánistánu a dalších konfliktů (Alžírsko, severní Kavkaz, Bosna), kteří kromě výcviku a účasti v bojových operacích prošli dlouhým obdobím náboženské indoktrinace.

Kromě šíření militantního islámu spočívá nebezpečí především v možnosti jejich najímání na násilné akce, zejména teroristické.[73] Zvýšená aktivita islámských teroristů byla mimo jiné zaznamenána v souvislosti se zahájením vysílání Rádia Svobodná Evropa z Prahy do Íránu a Iráku. Ke zorganizování bombového atentátu na budovu Rádia nakonec nedošlo pouze shodou okolností.

V Čechách se rovněž objevili emisaři organizace Al Kajda saúdskoarabského teroristy Usámy bin Ládina, která je zodpovědná za útok v New Yorku, při němž zahynulo okolo pěti tisíc lidí.[74]

Značně nebezpečným fenoménem je, že středovýchodní podsvětí v Čechách pravděpodobně udržuje kontakty s představiteli některých fundamentalistických a teroristických organizací, jako jsou Fronta islámské spásy (FIS) z Alžírska, či Ozbrojená islámská skupina (GIA), která v Alžírsku rozpoutala krvavý teror.[75]

I když hlavním hnacím motorem organizovaného zločinu je především maximální zisk – na rozdíl od teroristických organizací, které sledují dosažení politických cílů – zájmy těchto dvou světů se často prolínají. Středovýchodní zločinecké podsvětí představuje pro teroristy ideální prostředí, v němž lze získat výzbroj, falešné doklady aj., zajistit si zde i další servisní služby jako provedení ilegálních transferů peněz, převedení přes hranice, úkryty apod. V mnoha případech teroristé a zločinci spolupracují i při tvorbě zisku – únosech, přepadech bank, pašování drog.

Česká protidrogová policie odhalila, že Palestinci, kteří se

[73] Stejné nebezpečí představují zločinecké organizace ze zemí bývalého SSSR a bývalé Jugoslávie. Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR v roce 1998. MV ČR 1999 (nepublikováno), s. 48.
[74] Zdroj ÚOOZ.
[75] Macháček – Rumpl, c.d., s. 72.

v České republice zabývají prodejem drog, mají rozsáhlé styky v zemích Středního východu a zemích bývalého Sovětského svazu, jako třeba na Ukrajině, v Dagestánu, Turkmenistánu či Tádžikistánu. Většina z nich je nějakým způsobem propojena s nacionalistickými a teroristickými arabskými organizacemi, jako je Hamás, Národní fronta pro osvobození Palestiny, Al Fatáh a další. Tyto skutečnosti byly přímo nebo nepřímo potvrzeny při policejních operacích proti arabským drogovým dealerům v roce 2001. Mnozí ze zatčených Palestinců mají proto strach z deportace do svých rodných zemí, kde jsou tresty za obchodování s drogami a spolupráci s teroristy daleko tvrdší než v Evropě. Mnohde jsou to tresty absolutní.[76]

Česká policie prostřednictvím Interpolu často zjistí, že delikventi ze Středního východu zadržení u nás mají i ve vlasti kriminální minulost zejména v oblasti obchodování se zbraněmi, výbušninami a hašišem.[77]

Po zahájení vojenské operace v Afghánistánu v roce 2001 se vláda Spojených států obrátila na Českou republiku s žádostí o pomoc při narušování tras pašování drog dopravovaných po „Balkánské cestě" kosovoalbánskými kanály. Výnosy z prodeje těchto drog, pocházejících zčásti z Afghánistánu, slouží k financování teroristů Al Kajdy v Afghánistánu a jejich buněk roztroušených v 30–60 zemích světa. Těsně před zahájením konfliktu jich bylo na „Balkánskou cestu" vyvezeno z Afghánistánu značné množství.[78]

Bezpečnostní rizika spojená s organizovaným zločinem ze Středního východu

V souvislosti s plánovanou integrací České republiky do evropských struktur lze očekávat, že zůstaneme pro příslušníky zločinu ze Středního východu atraktivní zemí. Je nutné počítat s příchodem i určité části příslušníků středovýchodní komunity, kteří jsou v současné době usídleni ve státech Evropské unie

[76] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. NPC, c.d.
[77] Tamtéž.
[78] Zdroj: NPC.

a mají tam malé možnosti uplatnění. Kontaktů se budou snažit využít v zemích Evropské unie ke kriminální činnosti – např. při pašování drog z České republiky na Západ a naopak. Rovněž v oblasti finanční kriminality se budou zločinecké skupiny ze Středního východu napojovat na obdobné skupiny ve Velké Británii, Francii, Německu aj. Lze očekávat zvýšenou činnost těchto skupin v nelegálním obchodě se zbraněmi. Vysoké je nebezpečí jejich spolupráce s teroristy. Propojenost a akční rádius organizovaného zločinu ze Středního východu operujícího na/přes území České republiky dále poroste.

SUBSAHARSKÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN

„...Osoby ze západoafrických zemí, a to především osoby z Nigérie, se zde stejně tak jako osoby arabského původu zapojují do organizovaného zločinu.

Z poznatků pracovníků NPC (Národní protidrogové centrály Policie ČR – pozn. aut.) vyplývá, že tyto osoby zde v České republice zakládají tzv. „skupiny" (jedná se většinou o 5–10 příslušníků této zločinecké skupiny) a tyto „skupiny" se podílejí na organizované trestné činnosti na úseku drog, převaděčství, falšování dokladů, tzv. „zvacích dopisů" pro podnikatele z řad českých občanů, dále např. obchodováním s kradenými osobními motorovými vozidly z celé Evropy, obchodováním se zbraněmi (dost často se stává v rámci Evropy, že jsou zadrženy větší zásilky drog pocházejících z Nigérie, které měly být nakonec vyměněny za zbraně pro vojenský režim v Nigérii).

...Operativním šetřením pracovníků NPC bylo zjištěno, že nigerijské zločinecké skupiny se v České republice zabývají zejména dovozem KOKAINU z Jižní Ameriky a bílého HEROINU vysoké kvality z Thajska do České republiky a do zemí západní Evropy.

Za tímto účelem získávají v České republice tzv. „kurýry," kteří pro ně fyzicky zabezpečují pašování drog za úplatu.

Jako tyto „kurýry" získávají osoby české národnosti, zejména mezi mládeží na diskotékách, v dětských domovech a mezi mladistvými kriminálně závadovými osobami.

V některých případech je kurýr vybaven falešnými doklady.

Množství propašované drogy se v těchto případech pohybuje od 1 až do 5 kg a „kurýři" za cestu např. z Thajska do České republiky nebo z Jižní Ameriky do České republiky dostávají dle množ-

ství pašované drogy od 2 000 US dolarů do 5 000 US dolarů."
Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 1996[1]

„Bílý heroin, z produkčních oblastí Dálného východu, zejména Thajska, zůstává v podmínkách České republiky doménou nigerijských organizátorů. Jejich taktika doznala značných změn, postupně ustoupili od přepravy několikakilogramových zásilek jedním kurýrem v zavazadlech. Nově využívají mezinárodních doručovacích služeb, nebo poštovních zásilek, k dopravě značného počtu relativně malých zásilek prostřednictvím doručovací služby EMS na hotely a podobně, kde si je vyzvedávají cizinci zpravidla s padělanými doklady a po obdržení více zásilek s těmito cestují dále do Evropy. Jedná se o trend registrovaný i v dalších evropských zemích. Kokain je zpravidla ukryt v knížce, která je na hotel zaslána z Thajska až po telefonickém oznámení adresy ubytovaného kurýra."
Výroční zpráva Národní protidrogové centrály za rok 1997[2]

Starosti Černé paní

Černá paní, jak bývá africký kontinent někdy nazýván, se dnes potýká s množstvím hospodářských a sociálních problémů. To platí zejména v oblastech na jih, na západ a východ od Sahary, kterou v těchto směrech obklopuje 42 formálně nezávislých států. Toto teritorium je v současné době dějištěm 11 z 27 otevřených vojenských konfliktů, které ve světě probíhají.[3]

Více než polovina zemí subsaharské Afriky je otřásána občanskými válkami, povstáními, masovou migrací a hladomory. Světová organizace v současné době udržuje mírové mise v Západní Sahaře, Sieře Leone, Libérii, Středoafrické republice, Rwandě,

[1] Výroční zpráva. Situace v oblasti zneužívání drog v ČR v roce 1996. NPC Praha 1997, (nepublikováno).
[2] Výroční zpráva. Situace v oblasti zneužívání drog v ČR v roce 1996. NPC Praha 1998, (nepublikováno).
[3] Africa South of the Sahara 2000. Regional Surveys of the World. London 1999, p. v.

Burundi, Angole a Somálsku.[4] Pokračují nepokoje v Somálsku a občanská válka v jižním Súdánu. Zdroje OSN tvrdí, že jenom v roce 1997 přišlo během konfliktů o své domovy 8,1 milionu lidí.

V průběhu 70. let si řada afrických vlád povypůjčovala od cizích bank, vlád a Světové banky finanční částky, které dnes nejsou schopné splácet. Zahraniční dluh subsaharské Afriky dosáhl výše 227 miliard amerických dolarů. Vlády zde spotřebují na krytí úroků z tohoto dluhu čtyřikrát více prostředků než na zdravotnictví.[5] Produktivita práce je nízká, v ekonomice má vysoký podíl zemědělství, vývoz surovin nadále vysoce převažuje nad vývozem průmyslových výrobků. To způsobuje zemím Afriky vážné ekonomické problémy. Přitom subsaharský region prodělává populační explozi. Počet jeho obyvatel činil v roce 2000 583 milionů.[6] Sociální tlak roste. Vysoká nezaměstnanost, nízká úroveň vzdělání a chudoba zde podněcují kriminalitu, prostituci, šíření AIDS. Řada velkých měst v subsaharském regionu má pověst nebezpečných území.

Spojené státy a státy Evropské Unie dnes projevují tendenci omezovat rozvojovou pomoc zemím subsaharské Afriky. Vedou je k tomu odůvodněné pochybnosti o jejím efektivním využívání.[7] V expertních zprávách se stále častěji hovoří o kriminalizaci států subsaharské Afriky, kde veřejný život hluboce ovlivňuje rozsáhlá korupce.

Poskytování „darů" za prokázanou službu není v řadě afrických komunit považováno za nic odsouzeníhodného. Korupce byla součástí života Afriky již v předkoloniálních a koloniálních dobách. Zákonitě pronikla i do administrativy nových afrických států po odchodu kolonialistů. Korupční jednání dostalo v Africe podobu *politique du ventre* – „politiky plného břicha".

Tento termín pochází z Kamerunu a má mnoho ekvivalentů v celé subsaharské Africe. Je spojován s úslovím „správná koza se napase, kdekoliv je uvázána" – je to filozofie využití moci

[4] Se základnou v Nairobi – Keňa.
[5] Africa South of the Sahara 2000, c.d., s. 4.
[6] Tamtéž, s. 13.
[7] Bayart, J-F., – Ellis, S. – Hibou, B.: From Kleptocracy to the Felonious State? In: The Criminalization of the State in Africa. African Issues. London 1999, (s.. 1–32), s. 6.

k vlastnímu obohacení, v sociální realitě Afriky pak zneužití politické moci k akumulaci bohatství bez ohledu na zájmy společnosti a státu.[8]

Příznačným fenoménem v životě nových afrických států je, že zájmy rodin, klanů, komunit či etnických seskupení jsou zde nadřazovány nad zájmy státu. Mimostátní zájmová seskupení jsou dnes bezesporu hlavním hybatelem v ekonomice a politice zemí subsaharské Afriky. Tato seskupení drží v rukou monopoly na těžbu nerostných surovin, velké státní zakázky na výstavbu komunikací, škol a veřejných budov, zahraniční obchod. Jejich zástupci zaujímají nejvyšších postavení ve státních správách. Etnická příslušnost bývá hlavním kritériem výběru politické strany.

V Africe je běžným jevem, že vítězství ve volbách neznamená jen příchod jiného politického seskupení do vlády, ale i nástup nového klanu či etnické skupiny, jejíž příslušníci obsadí klíčové pozice v zemi. Prohra znamená tragédii, eliminaci, mnohdy nelítostný ozbrojený boj jedné etnické skupiny proti druhé. Spory na rurálně-kmenovém základě stojí v pozadí vleklých a krvavých konfliktů v Libérii, Čadu, Rwandě, Kongu aj. Příbuzenský, kmenový či „přátelský" vztah k osobám ve významném postavení znamená sociální jistotu, perspektivu dobrého místa a kariéry, podnikatelské výhody a obchodní příležitosti, právní ochranu a jiné formy podpory. „Patroni" naopak za tyto služby očekávají „vděčnost" – loajalitu od osob, které podpořili. Vznikají pevné vzájemné vazby.

Politický zvrat či výměna ministra často způsobuje lavinovitý odchod jeho příbuzných a přátel z daného resortu a naopak nástup přátel a příbuzných nového ministra. Příslušnost k silnému klanu či etniku tak bývá zárukou sociální jistoty či politické kariéry bez ohledu na osobní vlastnosti. Tak např. ve Středoafrické republice nástup prezidenta Kolingby znamenal i vzestup moci klanu Yakoma. V Kongu obklopila prezidenta Lissouba silná klanu Yakoma. V Kongu obklopila prezidenta Lissouba silná lobby, známá jako Nibolek, v Keni se chopila moci skupina Kalenjin v čele s Nicholasem Biwottem. Když v Kongu nastoupil

[8] Bayart, J-F., – Ellis, S. – Hibou, B.: c.d., s. 8.

k moci maršál Mobutu, obklopil se „výborem ředitelů", kmenovými předáky a vojáky pocházejícími z jeho rodné provincie.[9]

Příznačné je, že mnoho afrických zemí po dosažení nezávislosti začalo silně zvyšovat počty zaměstnanců státní správy. Důvodem bylo vytváření pracovních příležitostí pro spřízněné členy rodin, klanů, komunit či etnických skupin. Ve špatné ekonomické situaci však tito pracovníci dostávali nízké platy, které si vylepšovali korupcí.[10] V zemích, jako je Zaire, Nigérie, Sierra Leone, Libérie či Somálsko, pak tato korupce dosáhla obrovských rozměrů.[11]

Politika „výprodeje" veřejného majetku a snaha seskupení prosadit své zájmy vedou ke kriminálnímu jednání. V subsaharském regionu zaznamenáváme stovky takových případů. V Zairu neváhala hlavní opoziční strana Unie pro demokracii a společenský pokrok[12] vylepšovat svůj rozpočet prostřednictvím krádeží diamantů. V Zambii bylo několik členů vládnoucí strany zapleteno do drogových skandálů. Na Madagaskaru, v Kongu a Středoafrické republice čerstvě zvolení prezidenti požadovali „paralelní financování" od organizací, které očividně kryly praní špinavých peněz a finanční podvody velkého rozsahu. V Libérii, Sieře Leone, Somálsku, Burundi, Rwandě se vojenské a paravojenské organizace angažují v rozkrádání humanitární pomoci, obchodu s drogami, diamanty a podobně.[13]

Na teritoriu subsaharské Afriky se tak vyvinula seskupení, pro něž se kriminální činnost stala regulérním zdrojem příjmů. Hluboko pronikla do ekonomiky a společenských struktur jednotlivých zemí. Na svých domovských teritoriích nezůstávají. S pokračující globalizací zahájila řada z nich vítězné tažení do světa. Jejich činnost dnes registrují bezpečnostní složky již v šesti desít-

[9] Bayart, J-F., – Ellis, S. – Hibou, B.: c.d., s. 22.
[10] Africa South of the Sahara 2000. Regional Surveys of the World. London 1999, s. 15.
[11] Bayart, J-F., – Ellis, S. – Hibou, B.: From Kleptocracy to the Felonious State? In: The Criminalization of the State in Africa. African Issues. London 1999, s. 8, srv. také Opolot, J. S. E.: Organised Crime in Africa. Jonesboro, Tennessee 1981.
[12] Union pour la démocratie et le progrès social (UDPS).
[13] Felonious State? In: The Criminalization of the State in Africa. African Issues. London 1999, s. 18.

kách zemí světa[14] včetně České republiky. Tyto sítě zahrnují desetitisíce Afričanů a s nimi spolupracujících občanů zemí Evropy, Asie a Ameriky. Na mezinárodní scéně subsaharská seskupení působí především v oblasti nelegálního obchodu s drogami, v menší míře pak v oblasti obchodu se zbraněmi, padělání dokumentů, finanční kriminality, převaděčství, počítačové kriminality, násilné trestné činnosti aj. Jejich akční rádius a objem kriminálních činností však nadále rostou.

Smutnou proslulost na mezinárodní scéně si získala zejména tzv. „nigerijská" mafie.[15]

Počátky nigerijské mafie

Překupníci drog a zločinci černé pleti bývají v tisku často označováni zjednodušujícím termínem „nigerijská mafie". Je to důsledek dominantního postavení Nigerijců v této oblasti. Ve skutečnosti se ale mnohdy jedná o osoby pocházející z různých států subsaharské Afriky, nikoliv pouze z Nigérie. Nigerijské organizace však mají nejrozvinutější strukturu a patří mezi nejnebezpečnější.

Afrika se v průběhu zhruba posledních dvou desítek let stala významným překladištěm heroinu a kokainu na trasách z Asie a Ameriky do Evropy a naopak odbytištěm syntetických drog. Lavinovitě se zde šíří pěstování kanabisu a katy.

Poté, co došlo ke zhroucení cen výchozích zemědělských produktů, jsou rostliny poskytující drogy jednou z mála zemědělských komodit, za které jsou překupníci ochotni platit odpovídající ceny. A tak se v Africe prudce zvětšují plochy osázené konopím, rozvíjí se pěstování opiového máku a objevují se experimenty s pěstováním koky. Kanabisové kultury se rozrůstají

[14] Combating International Crime in Africa. Hearing Before the Subcomittee on Africa of the Committee on International Relations House of Representatives, One Hundred Fifth Congress. Second Session. July 15, 1998, s. 11.

[15] K následující kapitole srv. Nožina, M.: Quel est le rôle des réseaux subsahariens dans le trafic international des stupéfiants? In: Les drogues en Afrique subsaharienne. Paris 1998. ss. 167–173. Nožina, M.: Subsaharské zločinecké organizace. Mezinárodní politika 3/2000, ss. 29 – 31. Nožina, M.: Subsaharské drogové sítě ve východní Evropě. Bulletin NPC 3/1998, s. 17–22.

v Ghaně, Nigérii, Guineji, Burundi, Jihoafrické republice, Senegalu aj., opiový mák kvete na Pobřeží slonoviny, v Nigérii, Čadu...

Ilegální obchod s drogami umožňuje politickým a etnickým skupinám financovat své nákupy zbraní a vojenského materiálu. V Libérii a Čadu proto dochází ke krvavým bojům o producentské oblasti drog. Somálský obchod s katou, pěstovanou v Keni a Etiopii, představuje pro místní předáky významný příjem, s jehož pomocí si kupují věrnost svých vojáků.

V důsledku vysoké domácí produkce a importů cena drog na africkém kontinentě v posledních letech klesá. Na Pobřeží slonoviny lze dnes 1 dávku heroinu či kokainu získat za 1000 až 1500 afrických franků a dávku amfetaminů za 500 franků (500 afrických franků představuje zhruba 1 americký dolar). „Mekkou" drog na kontinentě se pak stala Nigérie.

Tato nejlidnatější země Afriky je již od koloniálních dob významnou spojnicí mezi zeměmi bývalého britského impéria v Evropě, Asii a Africe. V minulosti proslula svými dravými obchodníky, putujícími po celém africkém kontinentě. Dnes je Nigérie nechvalně známá vysokou zločinností, hospodářskými problémy, zkorumpovaností státního aparátu. Mnoho z obratných a organizačně zdatných hauských, jorubských či iboských obchodníků využívá své mimořádné nadání v nelegálním obchodě s drogami.

K rozvoji nigerijského drogového byznysu významně přispěl „ropný boom" v polovině 70. let, který do země přivábil množství dělníků z indického subkontinentu, především z Pákistánu. Ti s sebou do země přinesli i drogy a zároveň vytvořili první kontakty Nigerijců s asijským kontinentem. Počátkem 80. let skupina důstojníků nigerijského válečného námořnictva absolvovala školení v Indii. Podnikaví námořníci si přivydělávali prodejem heroinu, který odesílali svým známým v Evropě a USA. S cílem rozšířit toto podnikání začali důstojníci postupně verbovat jako pomocníky své krajany, kteří studovali na jiných indických vysokých školách. Studenti zjistili, že pašování může vynášet obrovské zisky a začali realizovat obdobné operace samostatně. Díky nedostatečné kontrole na indických a nigerijských hranicích bez problémů převáželi heroin do Nigérie a hledali způsoby pašování drog do dalších států. Během několika málo

let se toto podnikání stalo v Nigérii tak populárním, že se do něho zapojili i nejvyšší armádní důstojníci. Někteří z nich dokonce nutili k pašování drog do Evropy a USA své manželky a pomocnice v domácnosti.

Nigerijský generál Buhari, kdysi hlava státu, vyhlásil v tisku po odchodu prezidenta generála Ibrahima Babagindy z funkce (1993), že byl v roce 1985 Babagindou svržen poté, co nařídil vyšetřování účasti některých vysokých armádních důstojníků v obchodě s drogami.[16]

Když počátkem 80. let ceny pohonných hmot prudce klesly, zůstaly po celém světě tisíce vzdělaných Nigerijců, zaměstnaných v ropném byznysu bez zaměstnání.[17] Mnozí z nich vstoupili do drogového byznysu, jehož kola se díky jejich kontaktům v západním světě ještě rychleji roztočila.[18]

V polovině 80. let, poznamenané řadou politických a hospodářských krizí, se pašování drog a jeho servisní zabezpečení (padělání dokumentů, korupce diplomatů atd.) stalo důležitým zdrojem příjmů místního obyvatelstva a způsobem přežití.

Druhým významným projevem existující krize byla rozsáhlá emigrace ze země. Nigerijci tvoří početnou a významnou složkou „černých" komunit v Severní Americe a Velké Británii. V případě latinskoamerického kontinentu poněkud paradoxně zprostředkoval navázání kontaktů nigerijských překupníků drog rozsáhlý program studentských výměn mezi univerzitami v brazilském Sao Paulu a v Nigérii a rovněž zaměstnávání nigerijských dělníků v brazilském kožedělném a obuvnickém průmyslu. Brazílie se tak stala první a nejvýznamnější zemí v Jižní Americe, kde černí překupníci nakupovali kokain.[19]

[16] Informace Úřadu pro zahraniční styky a informace. Čj.: ZSI – 117/IF-97.

[17] Závislost nigerijské ekonomiky na produkci ropy přetrvává. Ropný průmysl dnes vytváří 20 % nigerijského HDP, 95 % valutových příjmů a pokrývá z 65 % nigerijský státní rozpočet. Zahraniční dluh Nigérie činí obrovských 30 miliard EUR. Některé analýzy tvrdí, že by ho dokázalo zaplatit deset nejbohatších Nigerijců ze svých osobních účtů (Strategic Assessment: The Impact of West African Organised Crime Groups on the European Union. Europol Analysis Unit. The Hague, 04 April 2001 , File No: 2530-62 (nepublikováno), s. 4.

[18] Brunker, M.: Oil Crisis Led Nigerians to Crime. Internet – MSNBC News Stories, August 31, 2000.

[19] Mingardi, G.: Os nigerianos no tráfico internacional de cocaína a rota brasileira (28 3. 1997). Zpráva přednesená na kolokviu „La situation des drogues en Afrique subsaharienne", Paris 1997 Aduse-Poku, Evans: Illicit Drug Traffic Situation in Nigeria: An Overview. Paper presented at the 12th VOA News and Current Affairs Drug Workshop in Washington D.C. and Miami, Florida State from September 14–25, 1992 (nepublikováno).

Případ Brazílie nebyl ojedinělý. Obdobnými kanály putovaly a putují drogy i přes univerzity v americkém Miami aj. Rovněž situace v zemích bývalého východního bloku je podobná. Východoevropské komunistické režimy nevědomky vytvořily významný zdroj „specialistů" na pašování drog ve východní Evropě v rámci programů rozvojové pomoci. Tyto programy umožnily mnoha pozdějším pašerákům drog studovat na stipendia na univerzitách v Bělehradě, Sofii, Varšavě, Praze, Moskvě. Od 80. let tak byla postupně vytvořena „nigerijská" drogová síť, rozkládající se na čtyřech kontinentech. Podle asistenta státního tajemníka USA Roberta Gelbarda 40–50 % heroinu zadrženého ve Spojených státech je sem dopravováno Nigerijci a tisíci jejich „mul" – najatých drogových kurýrů. Pašeráckými cestami, v poslední době zejména novou trasou vybudovanou z Brazílie přes jižní Afriku, směřují stále větší objemy „nigerijských" drog i do Evropy.[20]

Struktura, filozofie a fungování kriminálních seskupení ze subsaharské Afriky

Pro organizovaný zločin ze subsaharské Afriky je příznačná schopnost kombinovat to nejlepší z moderního světa a jeho technologií s tradičním světem afrických společností a kmenovými zvyklostmi.

Do těchto struktur je vzhledem k jejich silné vnitřní soudržnosti velice obtížné proniknout. Brání tomu i kulturní a jazykové odlišnosti. Proto o tomto problému víme velice málo.[21] Přesto zejména u nigerijských organizací zaznamenáváme řadu

[20] Nožina, M.: Subsaharské drogové sítě ve východní Evropě. Bulletin NPC 3/1998, s. 18–19.

[21] Srv.: Strategic Assessment: The Impact of West African Organised Crime Groups on the European Union. Europol Analysis Unit. The Hague, 04 April 2001 , File No: 2530-62 (nepublikováno), s. 3.

projevů svědčících o poměrně jednotném schématu organizace a *modech operandi* jejich fungování.[22]

Buňka – základní složka subsaharského zločinu

Často prezentovaný názor je, že organizace na úrovni mafie s odpovídající hierarchickou strukturou a dalšími obvyklými atributy u Afričanů neexistuje. Faktem je, že nejčastějším *modem operandi* je buňka 5–10 lidí, často spojených kmenovými a rodinnými vazbami – v posledních letech pak i společným pobytem na univerzitě v dané zemi či např. západoafrickou regionální spřízněností.

Rodinné, resp. klanové, na nižší úrovni pak regionální cítění je u členů subsaharských drogových organizací značně silné. Vývojově nejstarší typ buňky představuje skupina tvořená příslušníky polygamní rodinné jednotky, spojenými ať už reálným, nebo fiktivním (rituálním) příbuzenstvím. Protože vazby v buňkách jsou založeny na příbuzenském principu, jsou jejich členové i kmenově homogenní. Toto souručenství pak vyvolává ovzduší větší důvěry ve skupině a její členové jsou méně ochotni spolupracovat s policií v případě zadržení a vypovídat o svých příbuzných – partnerech.

Část finančních prostředků získaných z obchodu s drogami putuje do rukou příbuzných v Africe, jimž tyto prostředky pomáhají, a mnohdy významně, překonávat ekonomické problémy. Vesnická společenství např. v jižní Nigérii proto nezřídka považují mladé překupníky drog, vydávající se do světa za výdělkem, za svérázné „hrdiny – živitele". Proto obětují bohům a modlí se za úspěch jejich podnikání. V případě, kdy zadržený překupník „selže" a vypovídá o svých příbuzných – členech gangu – policii, následuje tvrdé odsouzení ze strany rodiny.

Během pobytu v Nigérii jsem se v této souvislosti setkal i s názory povyšujícími překupníky drog a zločince i na jakési novodobé Robiny Hoody – zbojníky, kteří „bohatým berou a chudým

[22] Nožina, M.: Subsaharské drogové sítě ve východní Evropě. Bulletin NPC 3/1998, s. 19.

dávají". V africkém prostředí, silně protizápadně zaměřeném a stále obdivujícím Castrův komunismus, tradičně kolují názory, že za současnou bídu v Africe mohou velké západní, zejména americké koncerny, které Afriku bezohledně drancují a odčerpávají z ní její bohatství. V mnoha případech je to i pravda. Černí zločinci, kteří naopak těží z bohatství západních zemí a peníze odesílají zpět do Afriky, tak podle všeobecného mínění vlastně napravují alespoň část těchto křivd. Německý časopis *Der Kriminalist* uvádí, že podvedený Evropan je v Nigérii označován jako *mugu*. Vyprávění Nigerijců jak napálili nějakého *mugu*, bývá doprovázeno bouřlivým smíchem.[23] Postoj různých vrstev africké společnosti vůči problému mezinárodní kriminality tedy rozhodně není možné označit za negativní.

Relativně vývojově mladší a „modernější" jsou smíšená seskupení. Stále častěji se v rámci skupin operujících ve východní Evropě setkáváme např. s Ghanci pracujícími společně s Gambijci, Nigerijci, Senegalci atd. Důvod je prostý – lidé s východoevropskou zkušeností a jazykovými znalostmi jsou vysoce cenění v prostředí obchodníků s drogami, bez ohledu na národnost. Z hlediska vnitřní organizace jsou tyto skupiny poměrně volné. Úspěšní a podnikaví pašeráci drog, kteří shromáždí dostatečnou částku peněz na nákup drog, často opouštějí své bývalé bossy a sami organizují pašerácké kanály a verbují vlastní kurýry.

Vytváření drogových skupin z bývalých spolužáků není jen záležitostí afrických stipendistů hostujících na západních školách. Na univerzitách v nigerijském Lagosu a Zarii jsem zaregistroval formování společenství, známých jako „kulty", s přísnými iniciačními pravidly a silnými vůdci. Činnost těchto skupin se podle mých informátorů pohybuje od společného získávání prostředků na živobytí či krádeží otázek ke zkouškám až po terorizování ostatních studentů, faktickou kontrolu života v univerzitních kempech, a vraždy. Skupiny mají jména jako „Bukanýři", „Vikingové", „Piráti", „Černá sekera" aj. Jejich struktura a fungování je zvláštní směsicí domorodých kulturních vzorů a praktik gangů

[23] Nigerijské podvody v Německu. Neviditelný pes, 24. 2. 1999 (119). Zpracováno podle Nie antworten! Wegwerfen! Der Spiegel 9. 11. 1998, č. 46, s. 122; Bott, H.: Mit Fön und Bügeleisen, Der Spiegel, 9. 11. 1998, č. 46, s. 127.

mladistvých v západoevropských a amerických velkoměstech.[24] Zachytil jsem i informace o případech, kdy členové „kultů" po ukončení univerzity společně vstupují do kriminálního podnikání.[25]

Buňky se vyznačují vnitřní hierarchií a dělbou práce – vedle „bossů" v nich působí specialisté na nákup drog, přepravu drog, místní logistiku, „pokladníci". Zřejmě určitou specifickou vrstvu představují profesionální verbíři drogových kurýrů. Mnozí z nich působí zcela autonomně, individuálně verbují „muly" a dodávají je i několika skupinám současně. Někteří z nich dokonce organizují originální rychlokurzy pro přípravu kurýrů, kde se nováčci učí, jak nevyvolat pozornost při překonávání pohraničních a celních kontrol, jak nejlépe ukrýt drogy, jak se chovat v případě zatčení aj.

Do hostitelských zemí přijíždějí afričtí zločinci jako „studenti", „turisté", „pasažéři v tranzitu", „političtí uprchlíci", „podnikatelé". Po příjezdu často své pravé doklady ukrývají a buď se prokazují zfalšovaným potvrzením velvyslanectví o ztrátě cestovního pasu, nebo falešnými doklady. Není neobvyklé, že u sebe mají i několik padělaných pasů různých zemí, vystavených na rozličná jména. K základní logistice patří i pronajaté konspirativní byty a kontakt na kvalitní právníky připravené okamžitě zasáhnout v případě problémů. Velkou výhodou subsaharských drogových skupin je, že jejich členové mezi sebou komunikují v rodných jazycích, pro které nejsou vyšetřovatelé často schopni nalézt tlumočníky. Jen v samotné Nigérii existuje 400 takových nářečí.[26]

Africké gangy operující ve světě se nevyhýbají spolupráci s domácím podsvětím včetně příslušníků dalších mezinárodních skupin, jako jsou Italové, Latinoameričané, Asijci, Rusové. Rovněž jejich aktivity nebývají omezeny pouze na drogy. Podílejí se na pašování lidí, falšování dokladů, krádežích aut a jejich dopravě do Afriky, obchodu se zbraněmi. V několika případech byly registrovány nákupy zbraní za drogy nigerijské provenience.

[24] Srv. Nigeria – Education: Graduating to the Mafia. Zpráva OTC 29. 4. 1996.
[25] Zdroj: interview s pracovníky Zariské university, Nigérie.
[26] Informace Úřadu pro zahraniční styky a informace. Čj.: ZSI – 117/IF-97.

Tyto zbraně, odcizené z postsovětských armádních skladů, byly určeny pro bojovníky armád, bojujících v několika afrických lokálních konfliktech.[27]

Buňky jsou nejviditelnější částí nigerijských aj. drogových organizací, s nimiž se bezpečnostní složky dostávají nejčastěji do styku. Řada indicií však nasvědčuje tomu, že tato seskupení vytvářejí i vyšší organizační celky.

Subsaharské korporace a syndikáty

Různé etnické skupiny v Nigérii, stejně jako kdekoliv jinde v subsaharské Africe, si během svého vývoje vybudovaly hodnotový systém, který klade velký důraz na ekonomickou soběstačnost a komunitní vztahy. Pro většinu Nigerijců stojí individuální iniciativa, loajalita k rodině, klanu či kmeni vysoko nad loajalitou ke státu. Značnou roli sehrává i „krajanský prvek" – loajalita k vesnici či regionu. Rurálně-kmenové vazby v prostředí řady subsaharských společností přežily až do moderní doby a adaptovaly se na ni. Tyto v jistém smyslu poloinstitucionální vlivové sítě, které čítají tisíce členů, tvoří základ většiny formálních organizací v Nigérii. S jejich nepříliš odlišnými variacemi se setkáváme prakticky mezi všemi nigerijskými etniky. Např. v prostředí kmene Joruba se vlivové sítě tradičně odvíjejí od institucí *baale* (místních předáků), *baba isale* („otec sousedství"), *oga* (náčelník) a *oba* (král). Podle konkrétních podmínek mohou být tyto posty děděny, voleny nebo kupovány. Nástup nového pohlavára pak zákonitě znamená řetězovou reakci personálních změn v nižších funkcích. Úloha státních orgánů jako nestranných institucí demokratického státu je v tomto prostředí redukována na minimum. Klanové a zájmové vazby dominují nad formálním prosazováním zákona.[28]

Nigerijské komunity v zahraničí, v očividné snaze překonat bezmoc emigrantů v cizí zemi, si vytvořily podobné vlivové sítě. Předáci komunit navíc většinou udržují úzké kontakty s přísluš-

[27] Tamtéž.
[28] Delan, S.: The Socioeconomic Reality of Nigeria: Context for Criminality. Zdroj – US Embassy Praha. (nepublikováno).

níky elit a vlivnými osobami doma v Nigérii i v dalších zemích. Nigerijské vlivové sítě tak získaly mezinárodní dimenzi. Strach z vyloučení z emigrantské komunity, z nepřízně jejího předáka, u těchto emigrantů často převažuje nad strachem z možných důsledků při překročení zákona hostitelské země. Kriminální bossové a kriminální seskupení nemají za této situace problémy se získáváním spolupracovníků již od úrovně buněk jak v Nigérii samotné, tak ani v zahraničí. Stačí jim pouze se obrátit na „správné" lidi a odpovídajícím způsobem honorovat využití vlivové sítě pro své zájmy, resp. zajištění servisních služeb a ochrany. I když v případě nigerijských organizací není možné hovořit o hierarchizovaných seskupeních typu mafie, právě napojení na vlivové sítě jim poskytuje podstatně širší operační prostor a větší moc, než kdyby operovaly izolovaně.

Různé skupiny se při vzájemných kontaktech chovají velmi opatrně z důvodů často zcela oprávněné nedůvěry. Podle jejich přesvědčení si totiž každý sám pro sebe vydělává peníze a oklamat „kolegu" z jiné skupiny (resp. klanu nebo kmene), není nic špatného.

Členové skupin působících na stejném teritoriu se však obvykle dobře znají a často mezi sebou uzavírají partnerské dohody. Zejména v posledních letech se jednotlivé buňky sdružují do určitých korporací – horizontálně integrovaných společenství, jejichž členové spolu spolupracují v oblastech společného zájmu – nákupu a distribuce drog, materiálu, využívání kurýrů, servisních služeb při pořizování falešných dokumentů, potírání nežádoucí konkurence či krytí činnosti, legalizaci a převozu financí, výměně členské základny v ohrožení. Tato spolupráce nemá stabilní formy a liší se případ od případu.

Zvláštní formu spolupráce, vycházející z tradičních zvyklostí přizpůsobených kriminálním potřebám je *esusu* – sdružování ke společnému zisku. V celé subsaharské Africe je běžné, že se zde seskupují navzájem si důvěřující lidé do malých společností, do nichž vkládají podíl v penězích nebo ve zboží. Např. zemědělci vkládají do *esusu* vypěstovanou úrodu. Když některý z členů *esusu* prodá svůj podíl, či má možnost lépe prodat větší část zboží, než je jeho původní podíl, stáhne si z *esusu* další zboží a prodá ho společně se svým podílem. Zisk z tohoto nadbytečného zboží pak rozdělí rovným dílem mezi ostatní členy *esusu*.

Stejný mechanismus kapitálového a zbožního poolu existoval mezi nigerijskými dealery heroinu v 80. letech.

Na druhé straně, zejména v případech sporů o peníze, zdroje příjmů či vlivu na zkorumpované úředníky, neváhají příslušníci subsaharských skupin použít násilí a tvrdých donucovacích prostředků.

Některé z drogových buněk v Nigérii jsou sloučeny pod supervizí jednoho dodavatele-kontrolora. Příznačné je, že napojení různých buněk na tyto tzv. drogové „barony" jdou často přes hranice klanové i etnické.

Doposud však není zcela jasné, jakým způsobem drogoví baroni buňky ovládají. Hlavním pojítkem zřejmě budou dodavatelsko-odběratelské vztahy. Baroni fungují jako velkododavatelé do tranzitních zemí – zejména do Nigérie. Zde od nich drogy odebírají předáci buněk a organizují jejich transport v menších množstvích dále do zemí odbytu. To poskytuje baronům obrovské zisky a v jistém smyslu výsadní postavení.

Baroni rovněž vybavují za podíl na zisku nově vznikající buňky počátečním kapitálem a poskytují jim i školení v kriminálních aktivitách. Taková spojenectví „velkododavatelů" a „maloodběratelů" výrazně přispívají k současné expanzi nigerijského obchodu s drogami.[29]

Nejvýznamnější drogové „barony" je možné nalézt mezi nigerijskou podnikatelskou a politickou elitou. Drogových operací se přímo neúčastní, ale ovládají je prostřednictvím podřízených „malých baronů". Ti dohlížejí na práci buněk v Nigérii i zámoří. Mají tendenci vystupovat jako úctyhodní podnikatelé. Někdy se sdružují do určitých společenských klubů, s jejichž členy uzavírají obchody a spolupracují v případě společného obchodního zájmu – například při potlačování konkurence v drogovém byznysu.[30]

To ovšem neznamená, že nigerijský obchod s drogami v malém je na ústupu. V posledních letech vstupují na drogovou scénu

[29] Delan, S.: The Socioeconomic Reality of Nigeria: Context for Criminality. Zdroj – US Embassy Praha, (nepublikováno).

[30] Strategic Assessment: The Impact of West African Organised Crime Groups on the European Union. Europol Analysis Unit. The Hague, 04 April 2001, File No: 2530-62 (nepublikováno), s. 9.

stále noví a noví *tutsové* – což je lokální nigerijský termín označující nezávislého obchodníka s drogami.[31]

V souvislosti s nezákonným obchodem s drogami uvádějí francouzské zdroje tak významné osobnosti, jako je nejbohatší muž v jihovýchodní Nigérii Chief Igbenedion či jeho velký konkurent na severu Alhadži Kabo. Příznačné je, že oba tito muži založili vlastní letecké společnosti (Okada Air a Kabo Air).[32]

Podle zpráv z nigerijského tisku z roku 1994 narůstající konkurence od počátku 90. let přinutila drogové barony začít se spojovat a vytvářet seskupení na způsob syndikátů. Tato spojenectví jim poskytují řadu výhod. Baroni mohou snadněji kontrolovat trh s drogami, potlačovat aktivity *tutsů* a dalších konkurentů, kombinovat menší drogové nákupy do velkých zásilek (a snižovat tak náklady na transport), ve společném zájmu ovlivňovat a korumpovat státní úředníky a představitele, legalizovat nezákonné zisky (to i prostřednictvím vlastních bank), provádět transfery nezákonných zisků ze zahraničí a zbožní recyklaci ve velkém.

Tato recyklace, která je příznačná pro řadu subsaharských drogových organizací spočívá v nákupu spotřebního zboží v zahraničí z prostředků získaných prodejem drog, jeho „legitimního" importu do Afriky a prodeje na domácích trzích. Do těchto operací je dnes zapojena řada exportních-importních společností působících prakticky po celém světě včetně východní Evropy.[33]

Ogoboni – systém tajných společností Afriky

Nelegální obchod s drogami v subsaharské Africe dospěl do stadia, kdy je nutné překročit klanové, etnické a regionální hranice, které ho doposud vymezovaly, provázat fungování malých zločineckých buněk s operacemi drogových syndikátů. Tyto po-

[31] Delan, S.: The Socioeconomic Reality of Nigeria: Context for Criminality. Zdroj – US Embassy Praha, (nepublikováno).
[32] Drogues et trafic de drogue au Nigéria. Ambassade de France au Nigéria á Monsieur le Ministre d' Etat, Ministre des Affaires Etrangères, Direction des Affaires Politiques, Mission pour les Questions de Stupéfiants. Lagos 4. 1. 1993, (nepublikovaný report pro Ministerstvo zahraničních věcí Francouzské republiky).
[33] Delan, S.: The Socioeconomic Reality of Nigeria: c.d.

žadavky nové doby řeší Nigerijci originálními způsoby. Pro jejich tradiční komunity je příznačné, že v situaci, kdy je nutné pracovat v etnicky smíšených skupinách, menšinově zastoupení členové často dočasně přijímají kmenovou identitu většiny – její jazyk a zvyky. Tyto přístupy praktikují i v kriminálním kontextu. To jim umožňuje uvnitř skupin vytvářet harmonické prostředí s vědomím jednoty a důvěry a také budovat hierarchicky členěné vedení.[34]

Pojícím prvkem, překračujícím hranice rodin, klanů či kmenů, by se v nigerijském kontextu mohl stát i tradiční systém tajných společností – *ogoboni.* Tyto tajné kulty pomocí zvláštních rituálních praktik na základě společného zájmu vytvářely pevné vnitřní vazby mezi svými členy, kteří z nejrůznějších důvodů nemohli otevřeně demonstrovat svoji vzájemnou solidaritu. Jednalo se o příslušníky znepřátelených domorodých kmenů, klanů, koloniální úředníky aj. Systém *ogoboni* byl značně rozšířen například mezi obchodníky, v jejichž prostředí umožňoval realizovat společné transakce, založené na vzájemné důvěře a překračující hranice vymezené etnickými, náboženskými, klanovými aj. principy. V koloniální éře sloužily Nigerijcům jako prostředek sebeobrany. V moderní éře je začali praktikovat zájmové skupiny a zločinecké gangy. Umožňují totiž sdružování a spolupráci rozdílných jednotlivců a skupin v rozsáhlejších podnicích. Například individuální specialisté – zločinci, obchodníci, bankéři, právníci či agenti cestovních kanceláří – se jejich prostřednictvím mohou spojovat do společného holdingu řízeného jediným baronem – bossem. Navíc, když to není obvyklé, jedna osoba může tradičně náležet do více než jednoho společenství *ogoboni.* To umožňuje vlivným členům *ogoboni* vytvářet jakési rady s pohlaváry jiných zločineckých *ogoboni.* Baroni i z různých etnických skupin se pak touto cestou spojují k velkým kriminálním podnikům. V mezinárodním měřítku by se tak *ogoboni* mohla stát významným jednotícím prvkem a katalyzátorem eskalace subsaharské kriminality.[35]

[34] Tamtéž.
[35] Srv: Delan, S.: Cultural Data on Nigerian Criminal Groups. Zdroj – US Embassy Praha, (nepublikováno).

Expanze subsaharského zločinu do východní Evropy

Zločinci ze Subsaharské Afriky začali ve větší míře vstupovat do zemí východní Evropy zhruba od počátku 90. let. Početné skupiny jejich drogových kurýrů se objevily v bývalém Sovětském svazu, Polsku, Rumunsku, Maďarsku, Jugoslávii, Bulharsku a bývalém Československu. Tyto země se staly především tranzitním územím zásilek drog směřujících do západní Evropy a USA. V té době nabyla na významu např. letecká trasa Lagos-Sofie-Praha. Mezi prvními zadrženými pašeráky drog převažovali Nigerijci, resp. nebo držitelé nigerijských pasů. Dále mezi nimi byli Ghanci, Gambijci, Konžané, Sudánci, Tanzánci. Drogoví kurýři této první vlny neměli mnoho zkušeností s prostředím východní Evropy a byli zpravidla nepříliš dobře „proškoleni" pro svoji práci. Jejich „zaměstnavatelé," mnohdy bossové vysoce organizovaných pašeráckých seskupení, se očividně spoléhali na to, že kurýři ve „východoevropském zmatku" snadno uniknou pozornosti celníků a policie, zavalených jinými problémy. Tento trend byl na našem území potvrzen v březnu 1990, kdy byl v kempu poblíž Prahy zadržen Swetu Said Mlawila se 180 g heroinu nakoupeného v indické Bombaji. Tento 27letý syn tanzánského kmenového náčelníka žil trvale v Dánsku ze sociální podpory. Jeho dopadení pražskou policií přispělo k usvědčení „kodaňské spojky", početného gangu Gambijců a Tanzánců, který pašoval heroin z Bombaje přes polské a české území do Německa, Dánska, Švédska, Norska a Velké Británie. Krátce po tomto prvním případu následovala doslova invaze nigerijských kurýrů na letiště v Praze-Ruzyni a řada záchytů afrických drogových kurýrů.[36]

Nigerijec Patrick Okafor Ogor přivezl v červenci 1990 leteckou linkou společnosti Balkan z Lagosu přes Sofii do Prahy v kufříku s dvojitým dnem 20,4 kg kanabisu, určených pravděpodobně pro Nizozemí. Po nálezu konopí střídalo jedno tvrzení druhé: jde o „národní pokrm", o žaludeční lék doporučený domorodým léčitelem, o přísadu do whisky

[36] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, c.d., s. 189–190; Gawlik, L.: Tranzit drog na českém území (vybrané případy). Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 1994, s. 16–17 (nepublikováno).

atp. Závěr laboratoře: jasná droga s obsahem THC vyšším než u běžných marihuanových cigaret, přičemž na jednu stačí 0,6 g. Do cílové země se měla droga dostat pozemní cestou nejspíš přes Bratislavu a Vídeň. Vysokoškolsky vzdělaný ekonom byl obvodním soudem pro Prahu 6 uznán vinným podle § 187 odst. 1 tr. zák a odeslán na 18 měsíců do vězení.

Další nigerijský občan Olayda Salami přiletěl stejnou linkou do Prahy v říjnu 1991. Ubytoval se a po dvou dnech si na letišti vyzvedl „zapomenutý" kufřík s dvojitým dnem, dvojitým víkem a 1935 g kokainu velmi dobré kvality. Dodatečné distancování se od obsahu kufříku už mu nepomohlo. Kýžený účinek nepřineslo ani předstírání paranoi, závěr z lékařské fakulty zněl: simulant. Následovalo odmítání komunikace před soudem s tím, že nemluví arabsky ani anglicky, nýbrž pouze místními jazyky ibo a joruba. Údajný pracovník firmy nakupující farmaka ještě ve vězení nainscenoval sebevražedný pokus v přítomnosti spoluvězně. Obvodní soud pro Prahu 6 mu vyměřil trest tři a půl roku odnětí svobody nepodmíněně.

Jiný Nigerijec Bola Sonym Olayema přiletěl stejnou linkou o další rok později – v říjnu 1992, opět s 1144 g kokainu velmi dobré kvality ve sportovní tašce s upraveným dnem. Středoškolák, povoláním elektrikář, cestující na falešný pas všemožně zapíral, údajně chtěl odjet z Prahy do Vídně, kam prý hodlal emigrovat. Byl uznán obvodním soudem pro Prahu 6 vinným podle § 187 odst. 1, 2 a) a odeslán na čtyři roky do vězení. Ani on – stejně jako jeho předchůdci – patrně sám drogy neužíval.

Již za několik dní nigerijský občan Lucky Agharanyu Chikezie následoval Olayemu na stejné trase s kufříkem s dvojitým dnem a 1098 g kokainu. I on měl kufřík odvézt do Vídně. Uvedené letadlo sice ve Vídni končí, ale organizátorům v pozadí se patrně zdálo bezpečnější absolvovat úsek Praha-Vídeň pozemní cestou. Ukázalo se, že tento student medicíny přicestoval pod falešným jménem a na cizí pas. Od muže v Nigérii, který mu částečně financoval studia na lékařské fakultě, dostal zavazadlo s pokynem odjet z Prahy vlakem do Vídně, ubytovat se v hotelu, oznámit adresu telefonicky do Lagosu a vyčkat na příchod spojky, která se sama přihlásí. Jeho mecenáš ho vydatně zásobil penězi na cestu a přislíbil mu hradit po celý rok učebnice, kolejné a další studijní poplatky. Student věděl, že převáží drogy. Později to však popíral. Obvodní soud pro Prahu 6 hodnotil popírání předchozího tvrzení obžalovaného jako účelové, uznal jej vinným podle § 187 odst. 1. 2 a) trestního zákona a uložil mu trest odnětí svobody na dobu tří let nepodmíněně.

Francis Chudwudi Ezebube přicestoval v prosinci 1992 pro změnu linkou ČSA z Johannesburgu přes Milán do Prahy pod falešným jménem a s pravým, nicméně cizím britským pasem. V Praze reklamoval zatoulané zavazadlo, které bylo dodatečně vyhledáno a linkou Lufthansy za ním odesláno z Mnichova do Prahy. Cestovní taška obsahovala 1453 g kokainu, který byl v 217 malých plastikových balíčcích uložen ve vnitřní výplni 6 plastových obalů dětského pudru zn. Johnson and Johnson. Následně pak byl zadržen v Bratislavě, kam po příletu odjel, při-

vezen do Prahy a podroben výslechu. V Nigérii mu známý za převezení „kosmetiky" do Vídně údajně slíbil 4000 US dolarů na dokončení studia na technice. Obvodní soud pro Prahu 6 i v tomto případě klasifikoval předstíranou nevědomost o drogách ve svěřeném zavazadle jako ryze účelovou a jeho tvrzení, že se obává o život, jako vysoce nelogické vzhledem k této předstírané „nevědomosti". Následoval čtyřletý nepodmíněný trest odnětí svobody.[37]

Poté co čeští celníci a policie začali africké pašeráky drog rutinně zachytávat, jejich příliv ustal. Podobná situace byla i v dalších zemích středovýchodní Evropy (Polsku, Maďarsku, Slovensku). Afričané však pokračovali v pronikání směrem na Balkán a do zemí Společenství nezávislých států. Důvodem byla zejména chaotická bezpečnostní situace v těchto oblastech, která umožňovala bezpečnější organizování drogových tranzitů a distribuci drog.[38]

V kriminálním světě ruské Moskvy zaujímají Nigerijci zvláštní postavení. Na jedné straně jsou nigerijské drogové skupiny dosti oddělené a uzavřené. Na druhé straně jsou však Nigerijci v Moskvě již dostatečně pevně usídleni a mají společné zájmy s místními zločinci. Je zřejmé, že Afričané vyvolali v ruském podsvětí dojem profesionálů. Podle poznatků kriminalistů se ochránci Afričanů stala zločinecká uskupení – např. solncevské a orechovské. Obě moskevské mafie se přitom nepokoušejí vměšovat do distribuce drog, ale spokojují se pouze s podílem na ziscích a chrání Afričany před útoky konkurence.

Při prodeji a pašování drog jsou Nigerijci mimořádně nápaditi. Nejdříve drogy do Ruska pašovali nejprimitivnějšími způsoby – přímými lety na letiště Šeremeťevo. Drogy byly přivázány k tělu nebo ukryty v zavazadlech. Populární je pašování drog v dvojitém dnu plastikových kufrů. Drogy jsou přitom prokládány speciálními materiály a při rentgenování zavazadla nelze zjistit nic podezřelého.

První případ tohoto typu byl zaznamenán 2. října 1994 na Šeremetěvo 2, kdy byl zachycen nigerijský kurýr Eze Fastus s 3 kg kokainu. Kokain převážel z Brazílie do Nigérie tranzitem přes Moskvu ukrytý v dvojité stěně kufru. Do konce téhož roku policisté a celníci zadrželi na letišti ještě dalších pět Nigerijců a s nimi spojeného Poláka a Pákistánce. Poté se případy začaly množit. V roce 1996 bylo na Šeremeťěvu odhaleno pět

[37] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, c.d., s. 191–192; Gawlik, L.: Tranzit drog na českém území (vybrané případy)., c.d., s. 17–20.

[38] Nožina, M.: Quel est le rôle des réseaux subsahariens dans le trafic international des stupéfiants? In: Les drogues en Afrique subsaharienne. Paris 1998, s. 168–169.

Nigerijců a dva občané Ghany, kteří převáželi v žaludku v průměru po 1 kg kokainu na trase z Bolívie přes guinejské hlavní město Konakry.

Počet Afričanů obchodujících v současnosti v Moskvě a jejím okolí s drogami nikdo přesně nezná. Jejich počet bude zřejmě vysoký. Mezi červnem 1996 a prosincem 1997 zadrželi ruští policisté a celníci více než 500 Afričanů – Nigerijců, Tanzánců, občanů Sierry Leone aj. Podle statistik moskevské protidrogové policie tvoří Nigerijci zhruba 2/3 zadržených. Členy drogových sítí bývají často studenti či ex-studenti, zejména Univerzity národů Patrice Lumumby, a jsou velice dobře organizováni. Dělí se do skupin vnitřně propojených rodinnými a etnickými pouty, řízených bossy. Členové přispívají do společného fondu, z něhož jsou placeny „daně" ruským zločineckým seskupením, která kontrolují teritoria, na nichž Afričané operují. Každá ze skupin se specializuje na zvláštní cílovou skupinu – studenty, návštěvníky diskoték, pouliční distribuci. apod. –, což mezi nimi vylučuje vzájemnou konkurenci. Uvnitř každé skupiny funguje dělba práce – boss, kurýr, dealer, osoba pověřená přesuny peněz a jejich „praním" atd. Protože Afričané neradi řídí, najímají si často ruské šoféry a platí si špičkové právníky, když jsou zatčeni. Jako kurýrů často využívají mladé dívky z Ruska, Ukrajiny či Moldávie, které do Moskvy přicházejí za vidinou lepšího života.

Nejčastějšími zdroji drog jsou Brazílie, Bolívie (kokain), Pákistán, Afghánistán, Turkmenistán a Indie (heroin).[39]

SUBSAHARSKÝ ZLOČIN V ČR

Způsoby pronikání Afričanů do České republiky

Subsaharským gangům po první neúspěšné invazi trvalo tři roky, než vypracovaly novou, efektivnější strategii pro střední Evropu. Do tohoto regionu opět zahájily pronikání zhruba od roku 1994 a začaly se zde stabilně usazovat. Lákal je sem potenciál východoevropského drogového trhu a menší zkušenosti i aktivita bezpečnostních složek. Důvodem zájmu afrických skupin na získání povolení k trvalému pobytu, případně občanství v České republice a dalších zemích postkomunistické střední Evropy,

[39] Feofilaktova, A. – Vetrov, A.: Vorota afrikanskoj narkomafii otkryvaet sama Rossija. Segodnja 13. 10. 1997, č. 248; Russia: The Nigerian Networks in Moscow. The Geopolitical Drug Dispatch No 78, April 1998, s. 5–6. Zdroj: Služba po borbe s nezakonnym oborotom narkotikov, Ministerstvo vnutrennych děl Rossii.

je i jako v případě jiných zločineckých seskupení usnadněný přístup do zemí Evropské unie – s českým, polským, maďarským či slovenským pasem je dnes, na rozdíl od pasů řady afrických zemí, možné cestovat po západní Evropě prakticky bez omezení. Již na základě uděleného povolení k pobytu v České republice mohou např. nigerijští občané bez problémů obdržet vízum do vyspělých států, které by jim za normálních okolností v Nigérii těžko udělily.[40]

V oblasti středovýchodní Evropy naopak registrujeme řadu afrických zločinců, kteří původně působili v zemích EU. Poté, co odtud byli vytlačeni policií, zahajují novou „kariéru" na Východě. Vedle toho si ovšem udržují i své předcházející západoevropské kontakty.

Zvláštní kategorii tvoří bývalí studenti, kteří v rámci rozvojových stipendií studovali v Čechách. Mezi drogovými delikventy byli zaregistrováni zemědělští inženýři a také např. absolventi bývalé Vysoké školy Sboru národní bezpečnosti v Zastávce u Brna, kteří když nenalezli uplatnění, přešli na druhou stranu zákona. Jejich výhodou je dobrá znalost češtiny a prostředí, v němž se pohybují. To jim umožňuje rychlou adaptaci a zvyšuje jejich operativnost.[41]

Mezi nejčastější důvody pro získání povolení k pobytu patří sňatek, podnikání, studium. Frekventovanou metodou k získání povolení k trvalému pobytu se stalo uzavírání sňatků s občany hostitelské země za úplatu. Podle některých zdrojů se cena takového sňatku v České republice pohybuje kolem 200 000 korun, ovšem může být i mnohem nižší.[42] Jako anekdota působí v této souvislosti případ české dívky, která nehovořila anglicky, a jejího nigerijského manžela, který naopak neovládal češtinu. To jim nebránilo v tom, aby vyšetřovatelům tvrdili, že se vzali po dlouhé známosti „z čisté lásky".[43]

[40] Aktivity nigerijských zločineckých skupin v České republice. Redakční rada Bulletinu Národní protidrogové centrály. Bulletin NPC 3/1998 s. 24.
[41] Zdroj: NPC.
[42] Nožina, M.: Quel est le rôle des réseaux subsahariens dans le trafic international des stupéfiants? In: Les drogues en Afrique subsaharienne. Paris 1998. s. 170.
[43] Zdroj: NPC.

Afričané předkládají na kompetentních úřadech České republiky v řadě případů falešné doklady a sňatky uzavírají i přesto, že už jsou ve své vlasti ženatí. Tyto okolnosti se jen velice těžko zjišťují, protože místní africké orgány zpravidla nemají nejmenší zájem sdělovat o svých krajanech jakékoliv informace. Zejména nigerijské úřady jsou těmito přístupy pověstné.

V českém prostředí, vyznačujícím se slabými mechanizmy kontroly hospodaření podnikatelských subjektů, je pak častou cestou k legalizaci pobytu Afričanů i zakládání krycích firem a společností, které často nevyvíjejí žádnou nebo jen minimální činnost. Bývají však přes ně prováděny operace s penězi plynoucími z kriminálních činností. Společnosti po svém založení bývají dále rozšiřovány o další Afričany. Takto založený formálně „český" subjekt může totiž díky mezerám v legislativě zvát občany afrických zemí prakticky bez omezení. Jedná se o skutečnost, která je významným faktorem rychlé adaptace nigerijských zločineckých skupin v České republice a jejich dalšího rozšiřování.

V případě studia jako důvodu pro povolení k pobytu v České republice se v drtivé většině jedná o studium v nejrůznějších krátkodobých a relativně levných kurzech. Jakmile Afričané získají kýžené povolení, kurzy často vůbec nenavštěvují.[44]

Cestou, jak se domestikovat v České republice, se pro Afričany stala i česká liberální azylová politika, kdy afričtí delikventi vystupují jako političtí utečenci a oběti represí.

Pracovníci 3. oddělení Národní protidrogové centrály, zaměřeného na západoafrické zločinecké struktury, během roku 2000 šetřili sérii případů, kdy Afričané, žádající o azyl v České republice z politických důvodů, distribuovali drogy v utečeneckých táborech i mimo ně (žadatelé o udělení azylu v České republice ubytovaní v utečeneckém táboře se totiž mohou volně pohybovat po území republiky. Pouze sdělí, že odcházejí a do tábora se vrátí tehdy, až se jim zachce). Nechtěnou medvědí službu v tomto ohledu sehrály i humanitární organizace, jejichž pracovníci za „utečence" skládali záruky, aniž by si ověřili, o jaké osoby se skutečně jedná. Stejně tak se tyto organizace úzce angažovaly

[44] Aktivity západoafrických zločineckých skupin v České republice v roce 2000. Bulletin Národní protidrogové centrály, s. 24–25. Zdroj: NPC.

v jejich případech a snažily se zasahovat do práce vyšetřovatelů a posléze soudů. Podle vyjádření policistů šlo ze strany humanitárních organizací „o velice humánní přístup k těmto osobám a neznalost věci".[45]

V roce 2000 policie provedla akci „Puma" proti manželům z Angoly, kteří s pomocí pracovníků Helsinského výboru získali povolení k trvalému pobytu v České republice.

V budově farního úřadu v Částrově, okres Pelhřimov, Angolané začali ihned po nastěhování prodávat marihuanu. Během několika málo měsíců se k nim sjížděli narkomani z celých jižních Čech. Policisté jim prokázali, že v průběhu roku 1999 a 2000 prodali zatím zjištěným 28 osobám celkem 1 kg marihuany. Případ byl následně medializován zejména díky pracovníkům Helsinského výboru. Kampaň byla postavena na tvrzení, že muž byl k prodeji drog *de facto* donucen orgány v Angole, a to z toho důvodu, že jim musel platit úplatky, aby mohl do Čech dostat svého syna.

Podobnou náplň měla i policejní akce „Jez", kdy pracovníci NPC zjistili, že v uteženeckém táboře v Bělé pod Bezdězem jsou tři západoafričané podezřelí z distribuce drog. V České republice požádali o udělení azylu z politických důvodů.

V průběhu azylového řízení nedodržovali řád uteženeckého tábora, pohybovali se po českém území a distribuovali drogy. I v tomto případě intervenovali v jejich prospěch pracovníci Helsinského výboru. Zadrženému G. J. G. N. (nar. r. 1968 v Kongu) vyšetřovatelé následně prokázali, že v průběhu roku 1999 prodal zatím zjištěným čtyřem osobám cca 100 g marihuany za částku cca 25 000 Kč. Druhý z mužů, přezdívaný „Bimbo", nejdříve požádal o udělení politického azylu pod jménem M. L. Azyl mu byl zamítnut a on měl do měsíce opustit české území. „Bimbo" však ihned po propuštění z utečeneckého tábora navštívil nejbližší oddělení policie, kde znovu požádal o udělení azylu pod jménem F. E. M. Celé azylové řízení muselo na základě rozhodnutí Správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR proběhnout znovu, a to i přes argument policistů, že se jedná o člověka, kterému již byl azyl v České republice zamítnut. F. E. M. bylo následně prokázáno, že v průběhu roku 1999 prodal minimálně osmi osobám cca 65 gramů marihuany asi za 15 000 Kč. F. E. M. před zatčením uprchl z tábora a měl by se údajně zdržovat na území SRN. Třetí muž, A. Ch. M., přezdívaný „Alex", prodal v průběhu roku 1999 nejméně 11 osobám 126 gramů marihuany za částku 32 000 Kč. I on uprchl před zatčením z utečeneckého tábora a zdržovat by se měl v Německu nebo v Rakousku.[46]

[45] Zdroj: NPC.
[46] Aktivity západoafrických zločineckých skupin v České republice v roce 2000. Bulletin Národní protidrogové centrály, s. 24–25. Zdroj: NPC.

V současné době se subsaharští zločinci soustřeďují především v Praze, kde se řada z nich oficiálně věnuje soukromému podnikání, a také v krajských městech – v Ostravě, Olomouci a Brně.

Hlavní činnosti Afričanů na území České republiky

Obchod s drogami mezi čtyřmi kontinenty

Hlavním *modem operandi* Afričanů ve východní Evropě se stalo verbování kurýrů pro převozy drog. Důvodem je, že východoevropští kurýři – Češi, Slováci, Poláci, občané pobaltských států atd. jsou všeobecně „levnější" – ochotní pracovat za nižší honorář než jejich západní „kolegové" – a navíc nebývají dobře informováni o možných důsledcích svého konání v případě zatčení a vysokých trestech za pašování drog, zejména ve výchozích zemích. Jejich doklady rovněž nevzbuzují takovou pozornost bezpečnostních orgánů, jako pasy občanů zemí subsaharské Afriky.

Při práci s řadovými kurýry Nigerijci dodržují jednoduchá pravidla konspirace. Najaté „muly" mnohdy tráví ve výchozí zemi i týdny na jakési „placené dovolené" a do poslední chvíle nevědí, kdy a kam budou drogu převážet. Osoby, od kterých drogy převezmou, a osoby, kterým zboží předají, znají pouze podle vymyšlených přezdívek. Členové gangů ovšem v některých případech kurýra tajně doprovázejí, kontrolují situaci a v předstihu upozorňují příjemce zboží.

Metody transportu drog jsou různé – v tělních dutinách, v zavazadlech, v zásilkách, včetně poštovních, aj. Častá je, zejména v případech kurýrů, kteří se této činnosti věnují profesionálně, metoda ukrývání drog v žaludcích a tělních dutinách. Drogy jsou k tomuto účelu baleny v malých množstvích do nepropustných obalů – např. kondomů a polykány, příp. ukrývány v rektálních otvorech. Cvičený „polykač" bývá schopen tímto způsobem přepravit i 1,5 kg heroinu nebo kokainu. Riziko odhalení je přitom sníženo na minimum – může k němu dojít prakticky pouze na základě upozornění posádky letadla či spolucestujících (polykači" jsou nuceni odmítat potravu servírovanou během letu, nenavštěvují toaletu apod.), při zdravotních potížích polykače,

anebo díky náhodnému rentgenování cestujících. Zákon v řadě zemí rovněž umožňuje „z důvodů náboženství a přesvědčení" rentgen odmítnout. Tím se odhalení dále komplikuje.

Jak svědčí případy zadržení českých „mul" pracujících pro Nigerijce v Thajsku, Francii, České republice, Uruguayi, Brazílii, Finsku i dalších zemích, aktivní verbíři působí i na českém území.[47]

Velkou pozornost českých sdělovacích prostředků vzbudil zejména případ „udiveného mladíka" Emila Novotného: 21. července 1995 odsoudil thajský soud devatenáctiletého českého občana Emila Novotného k 50 letům vězení za pašování drog. Vzhledem k mládí obviněného se trest pohyboval při spodní hranici. V závažných případech v Thajsku hrozí pašerákům i trest smrti (ten však nebyl už více než deset let uplatněn). Emil Novotný byl počátkem března 1995 zadržen v letištním celním prostoru bangkockého letiště při pokusu propašovat 4,25 kg heroinu z Thajska do kambodžského Phnompenhu.

Emilův příběh začal o dva roky dříve, v březnu 1993, kdy uprchl z výchovného zařízení pro mládež v Obořišti v okrese Příbram. Na pražském hlavním nádraží, kde jistou dobu přežíval, se seznámil se sedmnáctiletou Elenou. Poté s ní bydlel u její matky v Holešovicích.

„Během půl roku jsem střídal zaměstnání zhruba každý měsíc a seznámil se s Eleninou kamarádkou ze školy, Michaelou. Společně jsme podnikali exkurze po pražských i mimopražských hospodách", popisuje svůj bývalý život.

V září 1993 se seznámil s Renatou a jejím malým synem. „Přestěhoval jsem se do Nymburka, s Renatou jsme se milovali a chtěli jsme se brát, byl jsem rozhodnut začít úplně jinak." Našel si dobře placenou práci, vzorně se staral o dítě, ale téměř po roce vzájemný vztah zkrachoval. Emil se znovu ocitl na hlavním nádraží v Praze.

„Tam jsem opět potkal Michaelu, která dělala půl roku prostitutku v Německu, kde se údajně seznámila s nějakým černochem, jenž se měl topit v penězích a s kterým teď žije v Thajsku. Až teď ve vězení si uvědomuji, že právě toto setkání bylo začátkem mého dnešního konce," napsal v dopise z Bangkoku mladík.

Za několik dní s Michaelou sehnali Elenu, a jak Emil Novotný tvrdí doslova, „začali zase blbnout ve třech". Poté přišla Michaela, jež podle všeho stála za celým případem pašování, s nabídkou na cestu do Amsterdamu. V nočních hodinách 12. října 1994 tam skutečně všichni odjeli.

Po dvou týdnech následovala nabídka na cestu do Thajska. „Michaela

[47] Nožina, M.: Nigerian gang's comeback to the Czech Republic. Zpráva pro Observatoire Géopolitique des drogues, Paris, August 15, 1996 (nepublikováno).

nás přemlouvala, ať jedeme s ní, že to všechno zaplatí ten její. Že se tam nudí, protože její přítel Mike má spoustu práce a na ni má málo času." V devět hodin ráno 22. října přiletěla trojice společností Gulf Air do Bangkoku a ubytovala se v hotelu Grace v centru města. Podle Emilovy verze nevěděli, že by se tím mohli zaplést do obchodu s drogami. Zatímco šest měsíců žili v Thajsku, rodičům Emil volal „z Amsterdamu". Naposled roku 1993 o vánocích. Co přesně po celou dobu dělal, není jasné.

Jak po svém zatčení napsal Emil v dopise České tiskové kanceláři, v němž vylíčil svůj příběh „stal jsem se obětí podvodu a vydírání. Asi týden před odletem letadla, na které jsme měli zpáteční letenky, jsem se zeptal Michaely, jestli se s námi vrací do Evropy. Neodpověděla nic, ale o něco později se vrátila s Mikem a ten nám sdělil, jak nám to ona přeložila, že pro něho musíme pracovat. Na otázku, o jakou práci jde, řekl, že budeme pašovat heroin. Pochopitelně jsem odmítl."

Poté se mladý Čech obrátil na naše velvyslanectví v Bangkoku a požádal o pomoc. Vrátil se do hotelu pro Elenu, ale tam už na něho čekali dva černoši, kteří mu vyhrožovali zabitím.

„Byl jsem bezmocný. Zavolal jsem tudíž na ambasádu, že je všechno v pořádku a že se vracíme domů, načež jsme odjeli do letoviska Pattája, kde jsme strávili několik příjemných týdnů."

Začátkem února odjela Elena s heroinem do Prahy. Emil ji od té doby neviděl, ale domnívá se, že je opět zpátky v Asii. Začátkem března přišla řada i na něho, ale on byl při pašování zadržen.

U soudu, kam byl dopraven v tradičních okovech, se Emil doznal. Celý proces Emil prožil jako „velký chaos", při němž soudce rozhodoval několik případů najednou. Rozsudek, který soudce vynesl v krátké přestávce jiného soudu, zněl: „smrt – zmírněno na padesát let". Elena se v dubnu obrátila na český konzulát s Thajsku s tím, že ztratila pas. Dostala náhradní cestovní doklad s platností do 15. dubna. Od té doby ji zřejmě nikdo nespatřil.[304]

„Věznice je hrozná. Na cele nás bydlí padesát a je zde jenom jeden turecký záchod. Hygienické podmínky jsou otřesné, strava páchnoucí. Jídlo si můžeme i přikoupit, ale je drahé. Uvítal bych jakoukoliv pomoc," napsal v dopise z Thajska Emil Novotný. Život v thajské věznici je podle něj velmi nákladný. „Aby člověk přežil, musí si za velké peníze kupovat jídlo, protože vězeňskou stravu nelze pozřít," napsal. Žalář, v němž mohou vězni sehnat za peníze téměř všechno – od drog po malý domek, ovládá čínská mafie. Věznice je sice přeplněná, ale Číňani v ní mají ta nejlepší místa. Protože v celách nejsou postele, vězni spí na zemi. Ti majetnější si mohou koupit matraci. Někteří vězni mají dokonce video, televizi a drahou elektroniku.

Voda na mytí, která se podle Emila čerpá z řeky, je špinavá a zapáchá. Ve vězení Emil přežívá díky pomoci rodičů, kteří mu pravidelně posílají peníze (nutných je 1500 až 2000 thajských báthů měsíčně).

Do rozsudku byl Emil umístěn v nápravném ústavu pro narkotika se zpřísněným režimem. Dnes si trest odpykává ve věznici Bangkwak Central v Bangkoku.

V současné době je v Thajsku za pašování drog vězněno kolem dvou stovek cizinců a jejich počet neustále roste – příznačné je, že v den, kdy byl Emil Novotný odsouzen, zadržela policie na bangkockém letišti mladého Slováka se skupinou čtyř Estonců s téměř deseti kilogramy heroinu a o pár dní později čtyřiatřicetiletou britskou občanku s 6,2 kilogramy heroinu. O rok později, v prosinci 1996 odsoudil k padesáti letům vězení soud v Bangkoku i dalšího českého občana Radka Hanykovicse, kterého zadržela policie v březnu téhož roku na letišti v Bangkoku s 2,4 kilogramu heroinu. I tento případ měl spojitost s Nigerijci.[48]

Větší zájem o dění kolem poměrné úzké nigerijské komunity v tuzemsku začala česká protidrogová policie projevovat zhruba po roce 1993. Její pozornost upoutali nejdříve černí Afričané kteří se pravidelně scházeli ve Slovanském domě v Praze Na Příkopech ve známé vinárně Arkadia. Podnět k jejich sledování přišel ze Švýcarska, kam byli čeští a maďarští policisté pozváni na zasedání, věnovanému mezinárodní spolupráci proti nigerijským drogovým seskupením. Německo, Rakousko a další země v té době zahajovaly razantnější protiimigrační politiku a hrozilo reálné nebezpečí, že se Nigerijci začnou stahovat na Východ.

Zhruba za rok po zahájení sledování černošské skupiny se přímo na pražském letišti podařilo zadržet několik černých nigerijských kurýrů. Postupně se začaly potvrzovat i předpoklady o najímání lidí pro přepravu drog. Policejní operace „Černá cesta" byla zaměřena proti nigerijským překupníkům, pašujícím drogy z Thajska do Evropy a USA a z Jižní Ameriky do České republiky. Organizace využívala české území jako rezervoár námezdních kurýrů a jakési záložní teritorium pro své členy. Čechy si vybrala pro jejich strategickou polohu a relativní bezpečnost. Nezanedbatelným faktorem bylo, že několik jejích členů dříve v Čechách studovalo a znalo dobře místní poměry. Příznačný pro Nigerijce byl široký akční rádius, a mezinárodní složení najímaných kurýrů. Tzv. realizační, zatýkací fáze operace trvala dva roky.

Operace „Černá cesta" byla zahájena v roce 1995 po poradě v Praze, jíž se účastnili spolupracovníci české Národní protidrogové centrály (NPC), slovenské Národní protidrogové centrály, americké *Drug Enforcement Agency* (DEA), britské *National Criminal Intelligence Unit* (NCIS), německé *Bundeskriminalamt* (BKA) a francouzské *Office Central pour la Répression du Trafic Illicite de Stupéfiants* (OCRTIS). První kurýrka organizace H. D. CH. A. (nar. 1965 v Nizozemí) byla zatčena v červenci 1995 na letišti v Amsterodamu s 9 kg bílého heroinu. Po ní následoval v srpnu téhož roku C. D. (nar. 1965 ve Velké Británii) na letišti v Norimberku na trase Praha-Norimberk-New York se 4 kilogramy heroinu, v říjnu M. C. M. (nar. 1964 v USA) na letišti v Chicagu na trase Praha-Londýn-Chicago s 1 kg heroinu a L. J. (nar. 1961 v USA) na letišti Frankfurt nad Mohanem na trase Praha-Londýn-Chicago se 4,5 kg heroinu.[49]

Chicago je oblíbená destinace nigerijských překupníků drog. V tomto městě žije 20tisícová nigerijská komunita. Nigerijské překupnické sítě na místní drogový trh dodávají 70 – 90 % bílého heroinu pocházejícího z jihovýchodní Asie. Drogy od nich k další distribuci odebírají zločinecké gangy ve vnitřním městě, jako jsou pověstní *Blackstone Rangers* či *Vice Lords*.[50]

Na signál české Národní protidrogové centrály zatkli detektivové americké DEA koncem října šéfa americké odnože gangu. S. T., zvaný „Tony" (nar. 1955 v Nigérii) žil trvale v USA. Stál mimo jiné za cestou „thajského vězně" Emila Novotného, zadrženého v Bangkoku.

Celá operace byla neočekávaně narušena díky cestě bývalého tiskového mluvčího Městské policie Praha do Thajska, který se thajským orgánům představil jako protidrogový koordinátor České republiky a získané informace o Češích angažovaných v pašování drog v Thajsku zveřejnil v tisku. Jen s vynaložením značného úsilí se podařilo v operaci pokračovat.

V únoru 1996 byla zatčena česká občanka B. M. (nar. 1973 v České republice) na letišti v Paříži na trase Rio de Janeiro-Paříž-Praha a následně zadržena její spojka v Praze Č. M. (nar. 1972 v České republice). V květnu 1996 byl zatčen O. M. M. (nar. 1965 v Nigérii), rezident – šéf pobočky organizace – trvale žijící na území České republiky, který najímal kurýry a organizoval kurýrní službu pro gang.

Závěrečná fáze operace začala v březnu 1997 zatčením O. A. (nar. 1966 v Nigérii) na hraničním přechodu Děčín s půl kilogramem bílého heroinu a ve stejném měsíci pokračovala zatčením E. F. (nar. 1964 v Libérii) na hraničním přechodu Cheb s 300 g bílého heroinu a o pět dní později zatčením A. U. (nar. 1975 v Kamerunu) na stejném hraničním přechodu. Na českém území operace vyvrcholila v dubnu, kdy policie zatkla H. E. O. (nar. 1974 v Libérii) a G. S. A. (nar. 1976 v USA) s téměř 3 kg bílého heroinu.

[48] Nožina, M.: Svět drog v Čechách, c.d., s. 216–217; Servis ČTK – Thajsko – drogy – PROFIL 11. 12. 1996.

[49] Sdělení mluvčí Policie České republiky. Informace o dlouhodobé operaci „Černá cesta" (1997). Internetový server Ministerstva vnitra ČR.

[50] Traffickers from Nigeria. Zpráva U. S. Department of Justice, Drug Enforcement Administration (internet).

Když se kruh v České republice začal uzavírat, celá nigerijská buňka včetně bosse se urychleně přesunula na Slovensko. Zde byl v květnu v košickém hotelu nejdříve zatčen W. M. J. (nar. 1966 v Nigérii) se 400 g heroinu a v červnu T. R. (nar. 1972 v Portugalsku). V červenci zadrželi slovenští policisté v hotelu v Bratislavě E. P. S. (nar. 1977 v Nigérii) s 620 g bílého heroinu a o dva dny později na stejném místě M. E. (nar. 1969 v Nigérii) s 300 g heroinu. Příznačné pro činnost nigerijských organizací bylo, že i přes intenzívní činnost mezinárodního týmu se nepodařilo zatknout šéfa evropské větve organizace. Ten s velkou pravděpodobností zmizel do Afriky.[51]

Kvůli Nigerijcům česká protidrogová policie poprvé zorganizovala mezinárodní konferenci za účasti kolegů z USA, Německa, Francie, Rakouska a Velké Británie. V roce 1997 pak byla zahájena akce „Kurýr", zaměřená na osoby zabývající se pašováním vysoce kvalitního bílého heroinu z Thajska přes Českou republiku do zemí západní Evropy a do USA.

Česká Národní protidrogová centrála zdokumentovala vrcholovou strukturu gangu: jeden Nigerijec působil v thajském Bangkoku, druhý ve Spojených státech, další v České republice a dva v Nizozemsku. Kolem jádra organizace fungovala síť terénních verbířů drogových kurýrů, rozprostírající se po celé Evropě, zejména ve východoevropských zemích. Ve službách Nigerijců působili i bílí spolupracovníci, kteří pro ně zakládali na svá jména konta v bankách, inkasovali peněžní částky, zajišťovali ubytování a další servisní služby. Na nejnižším stupni stáli kurýři, najímaní pro převozy drog. Většinou mladí lidé.

Ve vzájemném styku Nigerijci používali přezdívky. Zejména příslušníci na nižších stupních hierarchie věděli zpravidla jen to, že se pracuje pro „Johnyho", „Micka" či „Sisi" a víc nic. To značně ztěžovalo práci policie při identifikaci.

Základem byl cestovní pas. Na ten organizace budoucímu kurýrovi zařídila vízum do Thajska. Kurýr obdržel první zálohu z 5 tisíc dolarů odměny a odletěl do Bangkoku, kde ho očekával nigerijský koordinátor. Ten mu odebral pas a zajistil 2–3týdenní ubytování v hotelu v přímořském turistickém letovisku Pattája či jinde. Kurýr si zde užíval exotické dovolené a mezitím byla připravena zásilka – bílý heroin v 3–4 kilovém balení, zašitý – často dosti nedbale – do stěny batohu. Taktika Nigerijců spočívala v tom, že ve stejnou chvíli, nebo v rychlém sledu několika málo dní, odeslali na cestu i desítky kurýrů. Když byl některý z nich zadržen, vzniklou ztrátu nahradil zisk z došlých zásilek.

[51] Sdělení mluvčí Policie České republiky: Informace o dlouhodobé operaci „Černá cesta" (1997). Internetový server MZV ČR (http://www.mvcr.cz/).

Drogového kurýra očekávala v Evropě spojka. Ta buď převzala náklad pro dalšího kurýra, anebo předala drogu do distribuční sítě. Úspěšný kurýr vyinkasoval zbytek odměny.

Policisté zaznamenali případ dívky, která rozházela svoji odměnu ve dvou dnech. Ve Slovanském domě v Praze hostila celou partu, pro zábavu se vsázela o déšť do 35 minut. Pak jí nezbývalo než přijmout novou nabídku na „rekreaci" v Thajsku. V průběhu roku 1995 se ve spolupráci s policejními složkami Velké Británie, USA a SRN se podařilo postupně v SRN a USA zadržet čtyři kurýry pracující pro Nigerijce. Zajištěno bylo 20 kg kvalitního bílého heroinu. Po dokončeném „Kurýru" se objevovaly operace „Kurýr II", „Kurýr III". Policie zjistila, že organizace obdobná té původní pašuje do Čech kokain z Brazílie. Kurýři z řad českých občanů byli najímáni za úplatu 4 tisíc dolarů. Boss gangu sídlil v České republice, dva jeho nejbližší spolupracovníci operovali po Evropě a dva v Latinské Americe. Scénář byl obdobný. Kurýři, v tomto případě mladé dívky, odcestovaly do Rio de Janeira, do Sao Paola, kde je čekalo ubytování v hotelu a báječná dovolená. Cesta zpět vedla přes Španělsko, přes Francii. Tam byla droga předávána dál. Když byla ve Francii zadržena Češka se 4 kilogramy kokainu, rozhodla se spolupracovat s policií a ve fotografickém albu identifikovala hlavního nigerijského organizátora v Praze. Ten byl po shromáždění dalších důkazů zatčen a odsouzen ke 12 rokům vězení.

V roce 1997 pracovníci Národní protidrogové centrály zahájili operaci „Kurýr III", zaměřenou na Nigerijce pašující kokain z Latinské Ameriky do České republiky a dále do zemí západní Evropy a heroinu z Thajska přes Českou republiku do Německa a Francie. Na českém území bylo zatčeno pět Nigerijců.

Tato skupina přepravovala drogy ve dvou fázích. V první fázi se kurýr ubytoval v náhodně vybraném hotelu a nafaxoval do země, odkud mu byla droga následně zaslána, adresu místa, kde je ubytován. Droga přišla jako poštovní zásilka mezinárodní služby EMS. Zásilku zpravidla převzala recepční hotelu. Droga byla zpravidla ukryta ve věcech běžné potřeby – knihách, deskách na spisy apod. V druhé fázi kurýr drogu dopravil do cílové země osobně vlakem či autobusem.

U zadržených kurýrů byla zajištěna telefonní čísla na osoby zapojené do organizovaného obchodu s drogami po celém světě. Z databází Interpolu ve francouzském Lyonu bylo zjištěno, že některá telefonní čísla v minulosti využívali nigerijští drogoví kurýři, kteří byli zadrženi během mezinárodních akcí „Show Me How" a „Hostal". V červnu 1997 proto proběhlo v Praze mezinárodní zasedání, kde byla ustanovena pracovní skupina „Kurýr III" za účasti zástupců policie z Francie, Itálie, Lucemburska a celních orgánů těchto zemí. Následovaly tři schůzky českých policistů s pracovníky Národní protidrogové jednotky Slovenské republiky. Ti zadrželi na základě předaných informací 8 kurýrů s drogou. Operace vyvrcholila v únoru 1998 zatčením organizátora této trestné činnosti v Itálii.

Bylo zjištěno, že k převozu drog si Nigerijci zpravidla vybírali osoby pocházející s chudých poměrů (většinou emigranty z Nigérie a Libérie),

pro které představovala tato činnost sice riskantní, ale značný výdělek. Ke krytí kurýrů sloužily zfalšované cestovní pasy Velké Británie-Severní Irsko, u kterých byla vyměněna pouze fotografie. Centrum trestné činnosti – resp. organizátoři operací – velice rychle reagují na zadržení kurýrů policejními orgány a pružně přesouvají své aktivity do sousedních zemí. Práci vyšetřovatelů dále ztěžoval náhodný výběr hotelů a penzionů pro příjem zásilek – zpravidla šlo o hotely mimo centrum či penziony na periferii města.

U kurýrů bylo zajištěno cca 1700 g heroinu a 550 g kokainu velmi vysoké čistoty. Podle odborníků Kriminalistického ústavu v Praze by se tyto drogy daly naředit až třikrát a stále by se jednalo o drogu velmi kvalitní. Její odhadovaná cena na černém trhu by se pohybovala kolem cca 7 milionů korun.[52]

Relativně novým *modem operandi* je, že nigerijští kurýři již mnohdy nevstupují do přímého kontaktu s potenciálními kurýry, ale k jejich náboru zaměstnávají jiné občany východoevropských zemí.

V poslední době vstoupily subsaharské organizace i na českou drogovou scénu. Výskyt Afričanů na ulici, kde prodávají drogy, již není nic neobvyklého. Distribuují zde bílý heroin, který byl po dlouhou dobu pro drogovou distribuční síť na českém území tabu. Pašování bílého heroinu z Thajska tak přestalo být pouze tranzitem přes naše území, ale stali jsme se spotřební zemí.[53]

S tranzitním územím Nigérie a nigerijskými sítěmi jsou spojeny i velké zásilky kanabinoidů pašovaných přes české území:

19. března 1996 odhalili pracovníci celního úřadu v Praze-Vršovicích ve dvou kontejnerech rekordních 7 385,7 kilogramu marihuany. Zásilka byla vypravena z Nigérie, odkud byla lodí přepravena do bulharské Varny. Z Balkánu pak přicestovala vlakem do Prahy. Kontejnery měly podle celní deklarace obsahovat bavlněné plátno. Kromě něj však v nich bylo ukryto i 64 plechových, asi jeden metr vysokých sudů. V každém sudu vršovičtí celníci nalezli asi padesát kilogramových slisovaných balíků s marihuanou. K zevrubné kontrole přiměl celníky fakt, že oba kontejnery měly původně skončit svou pouť v Praze, avšak v poslední

[52] Aktivity západoafrických zločineckých skupin v České republice v roce 2000. Bulletin Národní protidrogové centrály, s. 24–25. Zdroj: NPC; Kopic, J.: Případ skončil v Thajsku. Policista 11/1999, měsíčník Ministerstva vnitra, internetová verze.

[53] Zpráva 3. oddělení Národní protidrogové centrály Policie České republiky za rok 2000 (nepublikováno).

chvíli změnila dovozní firma se sídlem v Praze přepravní dispozice a náklad hodlala doručit příjemci v Belgii.

28. listopadu 1996 zabavili celníci a policisté z Národní protidrogové centrály na hraničním přechodu Vojtanov na Chebsku v českém kamionu s nákladem směřujícím z Nigérie do Nizozemska 4 470,98 kg marihuany. Cigarety vyrobené z tohoto množství by na černém trhu vynesly asi 200 milionů Kč. Droga, rozdělená do kilogramových vakuových balíčků, byla uložena v 84 ze 147 dvousetlitrových sudů palmového oleje. Kamion přepravní firmy Laipert z Drahova na Táborsku naložil kontejner s devatenáctitunovým nákladem v ukrajinské Oděse a přejel přes Slovensko na české území. Zátah byl vyústěním devítiměsíční práce bezpečnostních orgánů a souvisel se sérií záchytů kanabinoidů o celkovém množství 70 tun v Hamburku, Antverpách a na Maltě.[54]

Podvody v africkém stylu

Nigerijci jsou obratní podvodníci, citlivě manipulující s psychologií vytipovaných obětí. Tyto mimořádné schopnosti vycházejí z jejich tradice kultury obchodu. Hauská obchodní centra byla v Africe pojmem již ve středověku a mnohé z umění „práce se zákazníkem" vidí návštěvník západoevropských trhů dodnes. Nigerijští podvodníci pak toto umění přenesli do moderní doby na mezinárodní scénu.

I když se mnohdy jedná o lidi s vysokoškolským vzděláním na západních univerzitách, Nigerijci například s oblibou využívají tradičních předsudků Evropanů a aby podpořili své „obchodní návrhy", záměrně překrucují angličtinu apod. Vyhlédnutá oběť tak získává pocit, že to bude právě ona, kdo bude ze spojení s „primitivními černochy" nejvíce profitovat.

Jiným oblíbeným trikem Nigerijců je najímání tzv. *business rooms* – jednacích místnostech na nigerijských ambasádách v zahraničí anebo ve významných obchodních centrech. Svým aktivitám tak dodávají nátěr serióznosti. Jsou i obratnými falzifikátory dokumentů, kreditních karet, firemních dopisů aj., potřebných k podvodným operacím.[55]

Svou obratnost v práci s obětmi prokazují nigerijské organizace zejména ve zvláštní formě rozsáhlých finančních podvodů,

[54] Denní Telegraf 22. 3. 1996; Zemědělské noviny 20. 3. 1996; Mladá frona Dnes 20. 3. 1996; Právo 30. 11. 1996.

[55] Zdroj: National Criminal Intelligence Service, Londýn.

známých i jako „Podvody 419“. Název vychází z čísla paragrafu odpovídajícího oddílu trestního zákoníku Nigérie. Jejich hlavní devizou při těchto operacích je chamtivost a naivita jejich obětí, ochotných pro obrovský zisk překročit zákon.

V řadě zemí světa nigerijské mafii velice dobře zafungoval trik nabízející vysokou provizi za pomoc při vyvezení velkých peněžních částek z Nigérie. Většinou se jedná o sumy ve výši 20 až 45 mil. amerických dolarů, z nichž má oslovený člověk obdržet 30 až 40 % provize. Stačí poskytnout místním podnikavcům číslo vlastního bankovního konta, bianco platební příkazy a faktury. Transakce obvykle končí tím, že příslušný účet je vyčerpán na nulu a nigerijský partner v podnikání zmizí beze stopy. Jinou variantou je, že po člověku, s nímž Nigerijci navážou kontakt, jsou požadovány vstupní investice – na smluvní poplatky, úhradu bankovních převodů, na úplatky pro nigerijské úředníky. Hra plná příslibů a oddálení probíhá tak dlouho, dokud daný člověk nezjistí, že má pouze platit. Nigerijci při ní velmi citlivě operují s psychologií svých obětí a daří se jim z nich vylákávat i šestimístné částky, počítané v dolarech. Aktivity tohoto typu zaregistrovaly bezpečnostní složky v šesti desítkách zemí světa.[56]

Poté, co tento trik přestal v západních zemích po rozsáhlé mediální kampani fungovat, přišli Nigerijci s rafinovanějšími metodami. I četné velmi seriózně vypadající nabídky mohou skončit velkou ztrátou. Naprosto dokonale padělané úřední dopisy se obracejí na uchazeče s žádostí o účast na investičních projektech, garantovaných vládou, a dokonce i „prezidentovým fondem pro úhradu dluhů“ – samozřejmě neexistujícím. Nic není závazné, stačí pouze přihlásit se, sdělit adresu firmy a bankovní spojení. Z takových odpovědí pak místní padělatelé vyrobí natolik dokonalé kopie, že s jejich pomocí opět vybrakují příslušná bankovní konta na nulu.

Variant Podvodu 419 je obrovská škála. Uvádím dva příklady z Německa:

[56] High Commission of the Federal Republic of Nigeria. Note No. 558/94 to African Department (Equitorial) of Foreign Commonwealth Office and to all Diplomatic Missions accredited to the Court of St. James's London. London 30 December 1994 (nepublikováno).

V lednu 1993 obdržela německá majitelka továrny Frieda Springer-Becková (nyní předsedkyně „Mezinárodní zájmové společnost Nigérie“, která sdružuje evropské oběti podvodnických organizací z Nigérie) fax z Lagosu, v němž bylo uvedeno, že investice jejího manžela Norberta Springera do údolní přehrady byly velmi výnosné. Je proto nepochopitelné, že se tak dlouho nehlásí o osm milionů dolarů, které Norbert Springer svou investicí vydělal. V době zaslání faxu byl Norbert Springer již 14 let po smrti a paní Springer-Becková pochybovala, že by její manžel tajně investoval v Nigérii. Protože fax poslal právní zástupce Fred Ajudua, odletěla do Lagosu, kde se na tohoto právníka informovala na německém vyslanectví. Když potom v Ajuduově kanceláři spatřila originální dopisní papír továrny Norberta Springera ze sedmdesátých let a když se jí Ajudua zeptal na její dvě děti, dospěla k názoru, že její zesnulý manžel pravděpodobně navštívil Lagos bez jejího vědomí. Dříve než mohla dostat uvedených osm milionů dolarů, musela zaplatit za opis smlouvy, daň a postupně další poplatky, honoráře a daně. O osm měsíců později byla chudší o 300 000 dolarů. Po čtyřletém úsilí a jedenatřiceti návštěvách v Lagosu se jí podařilo dostat Ajuduu do vězení, peníze ale nenávratně zmizely.

V lednu 1994 na odborném veletrhu Domotex v Hannoveru navštívilo vedoucího jedné německé firmy Berghause několik Nigerijců, kteří uvedli, že údajně dříve obchodovali s bývalou NDR a nyní hledají nová obchodní spojení. Berghaus jim dal svou vizitku. Přibližně za tři měsíce obdržel Berghaus fax z nigerijského Lagosu s obchodní nabídkou dodat koberce pro vládní budovu v Lagosu v celkové částce 34 mil. USD, přičemž 30 % z této sumy by si Berghaus mohl ponechat. Berghaus v srpnu 1994 odletěl do Lagosu, aby tam s Mohammedem Isa Alhaji, údajně vysokým vládním představitelem, projednal podrobnosti obchodu. Při jednání byl předložen originální platební poukaz Centrální nigerijské banky a Berghaus měl pak jako „poplatek za zpracování“ převést na určené konto 0,1 % ze sjednané částky, tj. 34 000 USD. Další jednání probíhala v Londýně, kde se zástupci německé firmy Berghaus a Weller setkali s Ukpai Ajikem, který se vydával za vysokého úředníka nigerijského ministerstva financí. Ajike si nejdříve koupil na kreditní kartu Wellera zlaté hodinky Rolex s brilianty za 9000 USD. Následně měl doktor Modako, údajně z nigerijského vyslanectví, předat přislíbený šek na 34 mil. USD. Ukázalo se však, že je nutno předem realizovat „bezpečnostní vklad“ ve výši 2,5 % z této částky, tj. 850 000 USD. O tuto částku se dlouho jednalo a následně bylo složeno v pěti splátkách celkem 526 902 USD na Ajikem uvedená konta. Přesto při dalším jednání v Londýně Modako uvedl, že šek na 34 mil. USD nemůže zatím vydat, protože zbývá ještě doplatit 150 000 USD na „bezpečnostní vklad“. Německá firma již byla tak finančně vyčerpána, že v únoru 1995 ohlásila konkurs. Konec firmy však neznamenal konec plateb do Nigérie. Ve firemních dokladech byla řadou dopisů nigerijské banky, nigerijského federálního úřadu a jiných orgánů dokumentována položka 34 mil. USD. Proto bylo zasláno dalších 245 000 USD na dvě konta v Curychu a Londýně. Za větší část sumy ručil Berghaus osobně. V červnu 1995

odcestovali Berghaus a Weller opět do Londýna. V soukromém domě jim měli Nigerijci dr. Philips a dr. Bowa předat 12,5 mil. USD v hotovosti. Nejprve dr. Bowa otevřel několik kartonů plných černých papírových ústřižků a vysvětlil, že to jsou 100dolarové bankovky, zabarvené z bezpečnostních důvodů na černo, které je nutno odbarvit. Tato procedura je označována v terminologii Scotland Yardu a BKA jako „wash wash". Nigerijci pomocí rozpouštědla odbarvili 40 bankovek a pak jako nešťastnou náhodou láhev s odbarvovačem rozbili. Dr. Bowa konstatoval, že další chemikálie není bohužel k dispozici a že je nutno zakoupit novou u firmy Falcon v USA za 300 000 USD. Později se Nigerijci spokojili pouze s 105 000 USD, které byly poukázány do First Interstate Bank v texaském Dallasu. Došlo ještě k dalšímu setkání v Londýně s dr. Salomonem, ale opět se žádná platba neuskutečnila. Po prvním odbarvení zůstaly stodolarové bankovky červené a podle dr. Salomona bylo nezbytné obstarat další odbarvovač za 70 000 USD. Koncem roku 1995 městská spořitelna oznámila představitelům zkrachovalé firmy doručení faxu z Lagosu, ve kterém generálmajor Kingsley ujišťoval, že nová vláda dodrží všechny smlouvy a jako potvrzení byl přiložen článek z nigerijských novin. Podle obsahu článku měla vláda připraveno 360 mil. USD na splnění všech smluv z minulosti. Bylo nutno pouze zaplatit „fluctuation fee" (fluktuační poplatek) ve výši 5000 USD. Na konto generála v Lagosu byla proto z Německa odeslána požadovaná suma. Později požadoval Kingsley jako „poslední poplatek" 57 500 USD. Berghaus se však zdráhal a chtěl jednat s někým kompetentním z centrální banky.

V únoru 1996 proto odletěl do Lagosu, kde jednal s Alhajem Rasheedem, údajně ředitelem odboru zahraničních operací. Rasheed potvrdil, že nejpozději do 18. února 1996 budou peníze odeslány německé firmě a o značil poplatek pro generála za legální. Berghaus proto poukázal 19. února 1996 generálovi 57 500 USD. Přislíbené peníze od centrální banky však Berghaus nikdy neobdržel.[57]

Odesílatelé často pracují i kvantitativní metodou – rozesílají tisíce dopisů bez výběru – soukromým firmám, vědeckým ústavům, ministerstvům aj. – s tím, že se alespoň malá část obětí chytí.[58] Britská policie odhaduje, že jenom v roce 2001 rozeslali Nigerijci ve Velké Británii na milion takových dopisů.[59] Dopisy opatřené známkami zfalšovanými na fotokopírkách do Británie přicházely ze zemí západní Afriky, východní Afriky, Středního

[57] Nigerijské podvody v Německu. Internetový časopis Neviditelný pes 24. 2. 1999 (119) podle Der Spiegel 9. 11. 1998 č. 46 s. 122 a 129.
[58] Nigerijské podvody v Německu. Internetový časopis Neviditelný pes 24. 2. 1999 (119) podle Der Spiegel 9. 11. 1998 č. 46 s. 122 a 129.
[59] Zdroj: National Criminal Intelligence Service, Londýn.

východu atd. Rozesílány byly podle britského adresáře firem London Business Directory. Se zavedením digitální pošty pak začaly přicházet výzvy ke spolupráci i masově na E-mailové adresy.[60] Odhaduje se, že za posledních 14 let vynesly tyto podvody nigerijským zločincům zhruba 5 miliard dolarů. Podle některých zpráv se dnes jedná o třetí nejvýnosnější podnikání v Nigérii.[61] Především v prvních letech svého loupežného tažení vydělávaly nigerijské gangy milionové sumy.

Když padla „Železná opona", otevřelo se africkým podvodníkům nové pole působnosti na východě. Právě zde, v nestabilizovaném podnikatelském prostředí nalézali dostatek obětí. Navíc zde byla zkušenost s africkými podvodníky malá. První vlna nigerijských dopisů zasáhla střední Evropu již v první polovině 90. let a dorazila i do České republiky. Poslední vlny těchto dopisů zasáhly naše území v letech 1999 a 2002 a byly s vysokou pravděpodobností organizovány z České republiky.

Objevila se i další varianta dopisů, kdy jsou oběti lákány do Nigérie a také do Beninské republiky či Ghany. Tam jsou oloupeny o hotovost a cennosti, pod nátlakem donuceny k podpisu dlužního úpisu, bianco šeku, platebního příkazu. Bývají rovněž vydíráni jejich příbuzní. Pro ilustraci cituji z dopisu, který byl adresován prezidentovi České republiky:

Drahý pane

...můj otec (generálmajor John Ezeh Onuka) který zemřel během aktivní služby v Liberijské občanské válce, kde sloužil v rámci vojáků mise ECOMOG, byl pokladníkem Nigerijské armády. Týden před svou smrtí shromáždil sumu 24 000 000 00 US dolarů určených na výplaty a ostatní výdaje Nigerijské armády sloužící jako vojáci ECOMOG v Libérii. Bylo to tam, kde ho zastihla smrt. Ať jeho duch odpočívá v pokoji. „AMEN".

...Naštěstí, ještě než můj otec podnikl svoji poslední cestu do Libérie, uložil z bezpečnostních důvodů 24 000 000 00 US DO-

[60] Zdroj: National Criminal Intelligence Service, Londýn.
[61] Nigeria – The 419 Coalition Webside (internet http://home.rica.net/alphae/419coal/).

LARŮ do sejfu bezpečnostní agentury zde v Nigérii. Předtím než odjel mi jako obvykle svěřil, co sejf obsahuje a řekl, že bude zpět během tří dnů. Nevěděl jsem, že to je naposledy, kdy ho vidím živého.V každém případě, 24 000 000 00 US DOLARů *je nyní bezpečně uzamčeno v sejfu bezpečnostní agentury a agentura se domnívá, že sejf obsahuje šperky – jak jí můj otec předvídavě sdělil. Jsem jediný, kdo má klíč k sejfu, a kdo může sejf vybrat. Nikdo kromě Vás a mě neví, co obsahuje. Představitelé nigerijské armády se mě dotazovali po smrti mého otce na sejf a peníze ale popřel jsem, že o něm vím.*

Žádám vás o pomoc dostat peníze ze země protože vím, jak investovat peníze do podnikání v zahraničí. Ale předtím, než bude cokoliv dojednáno, chci se setkat osobně a finalizovat dohodu.

DOHODA 40% CELKOVÉ ČÁSTKY PŘIPADNE VÁM JAKO PODÍL ZA Vaši pomoc, zatímco 60% je pro mě a moji rodinu.
POŽADAVEK: Jste žádán, abyste urychleně přijel na setkání se mnou do Lagosu v Nigérii, potvrdit spolehlivost a důvěru a umožnit mě a Vám dostat peníze ze země. Zařídil jsem vše potřebné na našem letišti aby byl úspěch mise zajištěn. Prosím považujte tento podnik za přísně tajný, dokud neodcestujeme do Vaší země s penězi. Doufám, že o Vás brzy uslyším.

V dokonalé úctě

DR. CYRIL O. ONUKA
(Podpis nečitelný)

P.S.: Z DŮVODU UTAJENÍ MĚ PROSÍM KONTAKTUJTE NA MÉM SOUKROMÉM FAXOVÉM ČÍSLE .....

I přes varování v tisku řada českých podnikatelů pod vlivem vidiny slibovaných obrovských zisků odmítla věřit informacím, přicházejícím z ministerstva zahraničí a do Nigérie odcestovala. Český zastupitelský úřad v Lagosu se tak připojil k velvyslanectvím a konzulátům západních zemí, které už si zvykly, že jejich častým úkolem je vytáhnout své občany z nepříjemných situací, v nichž je mnohdy ohrožen i jejich život, co nejrychleji je převézt

na letiště a dostat za hranice. Série českých občanů v nouzi začala šesti případy v roce 1994. Situaci navíc ztěžoval fakt, že se s postiženými těžko spolupracovalo. Byli si totiž vědomi, že v případě nabídek k převodům vysokých částek peněz, falešných fakturací apod. se nejedná o čisté obchody. Nebyli proto ochotni uvádět pravdivé údaje o „transakci" s nigerijskými partnery.

Výrazně rovněž stoupl počet žádostí českých firem o prověření realizovatelnosti obchodu na základě přímé nigerijské nabídky. I zde se jedná v naprosté většině o pokusy o podvod.[62]

Dne 26. 11. 1994 večer se k objektu Zastupitelského úřadu Slovenské republiky dostavili dva čeští občané s žádostí o radu. Do Nigérie přicestovali společností Lufthansa na zlevněnou letenku s pevně stanoveným datem odletu na 29. 11. Jednalo se o podnikatele, majitele firmy z Liberce a jeho sekretářku. Čeští občané přijeli ve vozidle taxislužby v doprovodu imigračního úředníka z lagoského mezinárodního letiště. Byli natolik rozrušeni, že nebylo zpočátku jasné, o co vlastně žádají. Shodou okolností se na společenském podniku v objektu slovenského zastupitelského úřadu nacházel pracovník českého zastupitelského úřadu v Lagosu pověřený výkonem konzulární a vízové agendy, který byl k případu přizván.

Na základě ne příliš srozumitelného líčení cestovatelů pracovník odhadl, že by se mohlo jednat o případ vylákání českých občanů do Nigérie. Přítomný imigrační důstojník informoval, že ještě v bezpečnostní zóně na letišti byli čeští občané po příletu kontaktováni podezřelou osobou, která je ujišťovala, že je od zvoucího nigerijského partnera, který na ně čeká před budovou. Poté co byl vetřelec vykázán z příslušného prostoru, imigrační úředník vyšel před budovu, kde viděl dalšího muže, který držel kartičku se jmény českých občanů. Muže imigrační úředník označil jako „podezřelého, který často čeká na cizince z Evropy, jež pak mívají různé potíže". Důstojník proto české občany spolu s dalším cestujícím – občanem Chile – usadil do vozu taxislužby a doprovodil je k diplomatické službě britského vysokého komisařství. Ta jim však z důvodu národnosti odmítla pomoc a doporučila důstojníkovi, aby je doprovodil na příslušnou národní misi. Důstojník zvolil slovenskou misi, protože nepřipravení čeští občané nevěděli, že se v Lagosu česká mise nalézá.

Český diplomat pak mimořádně vyděšené a ještě ne příliš jasně komunikující občany převezl služebním vozem na český zastupitelský úřad. Při vjezdu do objektu, před uzavřením brány, se na dvůr protlačili

[62] Nigérie – aktivity podvodnické obchodní mafie a opatření ZÚ. Zpráva Zastupitelského úřadu Lagos 28. 3. 1995 pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR, č.j. 1373/95.

tři Nigerijci. Nezkušenému nočnímu vrátnému měli vetřelci sdělit, že přicházejí na jednání s hosty z Čech, kteří právě projeli. Jednoho z nezvaných návštěvníků podnikatelova sekretářka identifikovala jako muže, který ji kontaktoval již na letišti. Jednání se ujal konzul a snažil se vetřelcům vysvětlit, že čeští občané požádali zastupitelský úřad o ochranu a že na jakékoliv obchodní jednání je již příliš pozdě. Návštěvníci se chovali agresivně a pozemek zastupitelského úřadu opustili až pod hrozbou přivolání policie.

Nigerijští „obchodní partneři" odjeli rovnou ze zastupitelského úřadu k rezidenci českého velvyslance a dožadovali se rozhovoru s ním. Tvrdili, že ukrývaní čeští občané jim dluží peníze a hrozili, že se z Nigérie nedostanou, dokud svůj dluh nezaplatí. Proto by bylo nejlepší, aby jim byli vydáni k „obchodnímu jednání". Poté následovala série dalších výhrůžek, mj. se týkaly i bezpečnosti českých diplomatů.

Pracovníci mise se postupně dozvídali od mimořádně vyděšených cestovatelů celý příběh. Ti do Nigérie přicestovali na pozvání nigerijské firmy. Stačilo jim k tomu ujištění, že partneři zajistí vše potřebné včetně ubytování. Účelem návštěvy měla být prohlídka dřevoobráběcích strojů s cílem zhodnotit možnost zvýšení jejich výkonu a prohlídka několika hotelů, ve kterých by firma libereckého podnikatele mohla zařizovat interiéry. Zaslání nabídky předcházela různá obchodní jednání v České republice, na kterých byli přítomni i další Afričané – mimo jiné Nigerijec s trvalým pobytem ve Švédsku a jiný s trvalým pobytem v České republice. Následovalo pozvání do Nigérie.

Po příletu duševní rovnováhu českých občanů očividně narušila tehdejší realita lagoského letiště. Při odbavování bylo českým občanům sděleno, že nemají v pořádku víza a že příslušná pracovnice musí záležitost konzultovat s nadřízeným. Odebrala jim pasy a vrátila se, až byli všichni cestující pasově odbaveni. Na otázku, co je v nepořádku s vízy, sdělila, že chybí zvací dopis nigerijského partnera. Za „porušení předpisu" si vyžádala 200 amerických dolarů a poslala české občany převzít si zavazadla. Úředník, který jim později vracel pasy, si vyžádal dalších 100 dolarů. Naštěstí v pasech bylo otištěno vstupní razítko. Bez potvrzení o vstupu do země by byli cestující v Nigérii ilegálně, což je trestné a hrozba případného stíhání pak v místních podmínkách dává komukoliv nad oběťmi neomezenou moc. U celního odbavení, když byli kontaktováni nigerijskou spojkou, se příchozích naštěstí ujal zmiňovaný imigrační důstojník. Transport taxi z letiště ovšem zařídil za cenu 150 dolarů, i když běžná taxa je 50 dolarů. Přibližně čtyři kilometry od letiště bylo auto zastaveno ozbrojenými muži v maskovacích uniformách a přilbách. Jednalo se pravděpodobně o armádní protiteroristickou jednotku, která u letiště občas hlídkuje. Vojáci namířili na cizince automatické zbraně a přikázali jim předložit pasy a letenky. Odebrané věci jim vrátili až po zaplacení 400 dolarů. To vše za přítomnosti imigračního úředníka, který událost komentoval slovy, že s touto jednotkou není radno si nic začínat.

Aby předešel dalším možným komplikacím ze strany Nigerijců, zastupitelský úřad urychleně zařídil českým občanům nové letenky na

nejbližší spoj do Evropy a na letiště je dopravil služebním vozem za asistence pracovníka úřadu a ozbrojeného doprovodu. Náklady spojené s poskytnutím pomoci cestovatelé uhradili z vlastních prostředků, které jim zbyly i díky skutečnosti, že se nezúčastnili „obchodního jednání" s nigerijskými partnery.[63]

Efektivita a rozsah činností afrických zločinců se výrazně zvýšila zavedením internetu, který Afričané začali pružně využívat jak ke klasickým podvodům „typu 419", kdy své „nabídky" masově rozesílají na E-mailové adresy firem a osob, tak i k dalším operacím. Narůstající tendenci mají např. výzvy k bezplatné registraci na zapadoafrických webových stránkách adresované zahraničním společnostem. Na první pohled nevinné údaje, které operátoři webových serverů k registraci požadují, jim obvykle postačují k tomu, aby na jejich podkladě vytvořili dostatečně věrohodné falešné dokumenty využívané k podvodům – např. převodům financí, zboží aj. – jménem kontaktovaných firem.

Chatové servery, E-mailové adresy a internetové kavárny se staly běžným nástrojem Afričanů i při verbování drogových kurýrů, prodeji ilegálního zboží, převodech a praní špinavých peněz.[64]

Další činnosti afrických gangů

Africké gangy se podílejí i na pašování lidí, falšování dokladů, krádežích aut a jejich dopravě do Afriky, obchodu se zbraněmi. V několika případech byly registrovány nákupy zbraní za drogy nigerijské provenience. Tyto zbraně, odcizené z postsovětských armádních skladů, byly určeny pro vojáky armád bojujících v několika afrických lokálních konfliktech. I na českém území jsme zaregistrovali variantu podvodů s „obarvenými penězi" – resp. nabídky „rozmnožení" peněz za pomoci speciálních barviv. Skupina Kamerunců tímto způsobem vylákala z důvěřivých českých občanů na 8 milionů korun.

[63] Věc: Poskytnutí pomoci českým občanům v nouzi. Zpráva Zastupitelského úřadu Lagos pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 30. 11. 1994, č. 2326/94.

[64] Strategic Assessment: The Impact of West African Organised Crime Groups on the European Union. Europol Analysis Unit. The Hague, 04 April 2001, File No: 2530-62 (nepublikováno), s. 3.

Relativně novým *modem operandi* je zakládání humanitárních společností a fondů „rozvojové pomoci" obyvatelům Afriky. Prostředky shromážděné ze zahraničí bývají poté vytunelovány. Byly zaznamenány případy využití takto získaných peněz jako vstupního kapitálu do obchodu s drogami.[65]

Bezpečnostní rizika spojená se subsaharským organizovaným zločinem

Od druhé poloviny roku 2001 dochází k opětovnému nárůstu aktivit subsaharského organizovaného zločinu v České republice. Jak dokládají policejní informace, roste počet příchozích ze subsaharské Afriky, kteří se pohybují po českém území. Mnoho z nich v České republice zakládá různé firmy (nezřídka sloužící ke krytí kriminální činnosti) a na základě toho získávají povolení k pobytu. Ke stejnému účelu zneužívají i azylového práva. Afričané dnes v Čechách často verbují kurýry nejen k převozům drog, ale i neregistrovaných peněz v hotovosti.[66] To svědčí o jejich rostoucí ekonomické činnosti.

[65] Zdroj: NPC.
[66] Zdroj: NPC.

DOPAD PŮSOBENÍ MEZINÁRODNÍHO ORGANIZOVANÉHO ZLOČINU NA SITUACI V ČR

Řeč statistik

Od pádu komunismu v roce 1989 se České země potýkají s nárůstem kriminality. Zatímco v roce 1989, tedy v posledním roce existence socialistického Československa, bylo zjištěno 120 769 trestných činů, v roce 1993 to bylo 398 505 trestných činů – tedy více jak trojnásobný počet. Po poklesu v roce 1994 (372 427 trestných činů) následoval do roku 1999 vzestup (na 426 626 trestných činů).

Zlepšení situace přinesl až rok 2000 (391 469 trestných činů). Od té doby počet zjištěných trestných činů klesá přibližně o 8 % za rok.[1] (372 341 trestných činů v roce 2002) Tento vývoj reflektuje podmínky v transformující se společnosti. Je ovšem výrazný spíše podle „lokálních měřítek". V dobách socialismu byla totiž úroveň kriminality v Československu nízká, pod úrovní kriminality v západních zemích.[2] Když porovnáme současné statistiky zločinu v České republice se statistikami např. Německa či Švédska, zjišťujeme, že aktuální počet trestných činů v České republice není až tak výrazně vyšší, nežli v těchto zemích.[3] Problémem není ani tak „kvantita" zjištěných trestných činů jako jejich „kva-

[1] Server Ministerstva vnitra ČR: http://www.mvcr.cz/statistiky/krim_stat/2000a/krim_stat/2002 http:/www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si01/2_2_6.html.
[2] Je ovšem nutné počítat i s nepřesností „zideologizovaných" policejních statistik z období před rokem 1989 – viz. kapitola „Organizovaný zločin v Česku před rokem 1989".
[3] Svoji úlohu ovšem může hrát i rozdílná procentuální úroveň v počtu oznámených a neoznámených trestných činů a také kvalita statistik.

lita“ – resp. rozsah a společenská závažnost. Zde sehrává organizovaný zločin významnou roli.

Během let 1993–1999 se do jisté míry změnila skladba kriminality. Nejvyšší podíl sice nadále tvořila majetková kriminalita, z latence však začala vystupovat hospodářská kriminalita.[4] Hospodářská kriminalita si tradičně vysoký podíl uchovává i po roce 2000.[5]

Policie rovněž eviduje růst počtu zjištěných trestných činů souvisejících s korupcí, zejména trestných činů zneužívání pravomoci veřejného činitele a přijímání úplatku.[6] Cizinci ve statistikách dlouhodobě pokrývají 5–7 % kriminálních aktivit v České republice.[7]

To, co české statistiky nezachycují, je narůstající podíl organizovaného zločinu zejména v oblasti trestných činů s mezinárodním dosahem. Případy jsou totiž registrovány pod hlavičkou jednotlivých paragrafů a organizovaný prvek u nich není uváděn. Přesto již dnes nikdo nepochybuje o tom, že se Česká republika stala jednou z křižovatek mezinárodního organizovaného zločinu v Evropě.

Seskupení organizovaného zločinu se na českém území angažují v širokém spektru kriminálních činností. I když hlavní oblasti jejich „podnikání“ již byly vymezeny v předcházejících kapitolách, pokusme se nyní stručně shrnout, jaký celkový dopad mají na českou kriminální scénu[8] Vycházím přitom ze srovnání se situací v zemích Evropské unie.

[4] Střednědobá koncepce resortní politiky Ministerstva vnitra ČR v letech 2000 – 2003 http://www.mvcr.cz/dokumenty/koncepce/2000_3/poradek.html.

[5] V roce 2000 tvořila obecná kriminalita 83,78 % (z toho násilné činy 6,71 %, mravnostní 0,57 %, majetková kriminalita /krádeže, podvody, poškozování cizí věci/ 86.68 %, ostatní 6,05 %) a hospodářská kriminalita 9,61 % – z toho podvody 38,6 %, zpronevěry 16,6 %, krácení a neodvedení daně 14,52 %): Server ministerstva vnitra ČR .

[6] Střednědobá koncepce resortní politiky Ministerstva vnitra ČR v letech 2000–2003 http://www.mvcr.cz/dokumenty/koncepce/2000_3/poradek.html.

[7] Podle údajů Ministerstva spravedlnosti bylo v průběhu roku 2000 pravomocně odsouzeno celkem 4 558 cizinců, což činí 7,1 % z celkového počtu odsouzených. Nejvíce odsouzených bylo občanů Ukrajiny (1 278), Slovenské republiky (1 159), Vietnamu (551), Rumunska (228) a Moldávie (219).
Informace o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000. MV ČR: http://www.mvcr.cz/index.html.

[8] Tato kapitola popisuje situaci v jednotlivých dílčích oblastech organizovaného

Kriminální činnosti s mezinárodním dosahem na českém území

Nelegální obchod s drogami

Obchod s drogami je v zemích Evropské unie dominantní činností organizovaného zločinu. Věnují se mu jak „domácí“ tak „nedomácí“ seskupení – zejména turecká, albánská a kolumbijská. Módními se v Evropě v souvislosti s taneční scénou stávají syntetické drogy. Ty také přitahují pozornost většího počtu skupin organizovaného zločinu, než tomu bylo kdykoliv předtím. Heroin přichází do Evropy především z Afghánistánu. Kokain je dovážen hlavně z Kolumbie. Kanabisové preparáty do Evropy směřují z Maroka. Syntetické drogy jsou převážně produkovány zejména v Nizozemsku, ale také v Belgii, Německu, Španělsku a Velké Británii. Jejich významným zdrojem se staly i některé země střední a východní Evropy (Polsko, Litva). Hlavní tranzitní trasou drog zůstává „Balkánská cesta“ – zejména pro heroin. Drogy do Evropské unie přicházejí rovněž přes Nizozemsko, Belgii, Španělsko a Portugalsko.[9]

Česká republika se v těchto procesech stala jedním z center organizátorů mezinárodního obchodu s drogami operujícími zejména na „Balkánské cestě“ a také na dalších trasách z Latinské Ameriky, jihovýchodní Asie, Afriky apod. Cena kokainu na českém trhu po roce 2000 klesá.[10] Bílý heroin zatím zůstává v podmínkách České republiky doménou nigerijských organizátorů, ale lze očekávat nástup dalších seskupení, např. ruskojazyčného organizovaného zločinu. I na českém drogovém trhu narůstá po-

zločinu v ČR jen orientačně – vychází přitom z Aktualizované koncepce boje proti organizovanému zločinu 2000, (s. 10–18). Bližší údaje lze nalézt ve Zprávách o bezpečnostní situaci v ČR za jednotlivé roky (1997, 1998, 1999, 2000) i četných dalších dílčích materiálech, zabývajících se jednotlivými formami kriminality. Rozsáhlejší rozbor jednotlivých forem poskytuje např. sborník: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Praha 1997.

[9] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530-68rev3, s. 6.

[10] Zdroj NPC.

pularita syntetických drog. Byly zaznamenány pokusy o jejich výrobu v České republice pro domácí i západoevropský trh a rovněž dovozy zejména z Nizozemska. Celkově je Česká republika cílovou zemí pro všechny druhy drog s výjimkou cracku. V souvislosti se zaváděním kokainu na český trh zde však cracková epidemie reálně hrozí.

České zločinecké prostředí je zapojeno do nelegální výroby a přepravy drog, do nelegální výroby a obchodu prekurzory, do praní peněz z výnosu nelegálního obchodu s drogami v mezinárodním měřítku. Organizátoři mezinárodních drogových operací si v Čechách najímají kurýry nebo firmy, které zajišťují přepravu zásilek. Českou republiku považují za „bezpečnou zemi" pro své operace.

Z tranzitní země se Česká republika změnila v zemi cílovou, na jejímž černém trhu jsou ročně prodány drogy v hodnotě asi 15,5 miliardy korun (0,8 % HDP České republiky).[11]

Odhad cen, počtu konzumentů a objemu prodaných drog v ČR[12]

Droga	Počet konzumentů	Cena na ulici (Kč za g, ks)	Průměrná spotřeba za rok (g, ks)	Hodnota konečné spotř. /mil. Kč/
HEROIN	15 000	1 000	360	5 400
PERVITIN	22 500	900	180	3 645
KOKAIN	1 860	2 250	30	126
LSD/HALUCINOGENY	6 540	200	12	16
EXTÁZE	5 820	175	50	51
KONOPNÉ DROGY	250 000	250	100	6 250
CELKEM	**301 720**			**15 487**

[11] Tento finanční odhad vychází ze spodní hranice. Spotřeba drog dosahuje 0,8 % HDP České republiky.

[12] Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).

Nelegální migrace

Podle poznatků bezpečnostních složek Evropské unie přichází do západní Evropy ročně okolo půl milionu nelegálních migrantů, hlavně z Afriky (Nigérie, Angoly, Guiney, Malawi, Sierry Leone a Somálska), Asie (Afghánistánu, Číny, Indie, Íránu, Iráku, Srí Lanky a Turecka), střední a východní Evropy (České republiky, Ukrajiny) a jihovýchodní Evropy (Albánie, bývalé Jugoslávie). Oblíbenými destinacemi imigrantů jsou Rakousko, Belgie, Francie, Německo, Řecko, Nizozemsko, Švédsko a Velká Británie.

Většina kriminálních skupin zapojených do nelegální migrace je cizího původu; jejich členskou základnu tvoří především Afghánci, Albánci, Číňané, Íránci, Iráčané, Nigerijci, Pákistánci, Rusové, Turci a Postjugoslávci.

Nejfrekventovanějšími trasami pašování imigrantů do Evropské unie jsou „Balkánská cesta" (zejména trasa z Turecka do Itálie, Řecka, Rakouska a Německa); středomořské trasy (ze severní Afriky do Španělska, Itálie a také Řecka) a cesty ze zemí bývalého Sovětského svazu přes střední Evropu do Rakouska a Německa.[13]

Česká republika hraje významnou roli zejména na trase z bývalého Sovětského svazu a také na „Balkánské cestě" – především jako tranzitní území ve směru na země Evropské unie; v posledních letech v rostoucí míře i jako cílový stát.

Celkem se o nelegální přechod české státní hranice v letech 1993–2002 pokusilo 284 290 osob, z toho více než 264 050 cizinců. Mezi zeměmi původu ilegálních migrantů dominovaly Afghánistán, Bulharsko, bývalá Jugoslávie, Indie, Irák, Libanon, Makedonie, Moldávie, Pákistán, Polsko, Rumunsko, Srí Lanka, Německo, Turecko, Ukrajina, Vietnam.[14]

Vývoj nelegální migrace v České republice tak víceméně kopíruje mezinárodní situaci.[15]

[13] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530-68rev3, s. 6

[14] Ministerstvo vnitra ČR: www.mvcr.cz/dokumenty/migrace/2000/prilohy4.html

[15] Ministerstvo vnitra ČR: http:/www.mvcr.cz/index.html

Porovnání počtu osob zjištěných při nelegálním překročení státních hranic České republiky[16]

Rok	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Zjištěno osob	20 480	19 172	23 705	29 339	44 672	32 325	32 720	23 834	14 741
z toho cizinců	18 832	17 132	21 179	27 325	42 957	30 377	30 761	21 090	12 632

Hlavní trasa nelegální migrace přes Českou republiku po roce 2000 probíhá ve směru východ-západ, zejména pak z okresů jižní Moravy do severních Čech na státní hranice České republiky s Německem.[17]

Většina ilegálních migrantů se snaží opustit území České republiky v co nejkratší době. Nelegální přechod státních hranic ve směru z České republiky uskutečnila téměř třetina cizinců ještě v den příjezdu do České republiky a další třetina 2.–5. dne po vstupu na území České republiky.[18]

Problémem zůstává zneužívání azylové procedury, kdy uchazeči – často zadržení ilegální migranti – vstupují do azylové procedury účelově, aby získali čas k přípravě nového přechodu státních hranic. Nedostatečné jsou rychlost a kapacita azylového řízení a rovněž kapacity záchytných zařízení pro přípravu vyhoštění.

Převaděčství v České republice je, podobně jako v jiných zemích, vysoce organizováno a řízeno centrálně. Část skupiny zajišťuje rekrutování běženců v domovských zemích, část zajišťuje jejich přepravu z výchozí do cílové země.

S převaděčstvím se také pojí profesionálně prováděné padělání a pozměňování cestovních dokladů pro běžence. Organizovaně je zajištěno ubytovávání a tranzit pašovaných lidí z výchozí do cílové země. Podle dlouhodobých poznatků služby cizinecké a pohraniční policie bývá ročně zjištěna asistence jiné osoby při nedovoleném překročení státních hranic České republiky u 20–25 % z celkového počtu zadržených nelegálních migrantů.

[16] Ministerstvo vnitra ČR: http:/www.mvcr.cz/index.html; http:/www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si01/2_2_6.html; http:/www.mvcr.cz/statistiky/ileg2000/migr.02
[17] Tamtéž.
[18] http:/www.mvcr.cz/index.html.

Činnost převaděčských organizací se stále zdokonaluje. To potvrzuje i relativně nízký počet případů zjištěných osob převážených v kamionech, snižující se počet odhalení neplatných cestovních dokladů. Odhalování případů je stále obtížnější, vyžaduje lepší technické prostředky, kvalifikaci policistů a vysokou úroveň spolupráce bezpečnostních složek.[19]

Organizování nelegální migrace patří v rámci činností organizovaného zločinu k nejvýnosnějším aktivitám. Zisky z převaděčské činnosti jsou často používány k etablování a stabilizaci kriminální moci. V těchto souvislostech se nejedná pouze o praní peněz, ale i o strategická rozhodnutí (investování v oborech jako např. cestování, restaurace, ubytování), resp. pronikání do české ekonomiky.[20]

Obchod s lidmi

Obchodování s lidskými bytostmi představuje významný problém ve většině členských států Evropské unie. Zasaženy jsou zejména Německo, Nizozemsko, Belgie a Francie. Policejní zdroje Evropské unie upozorňují na vysokou aktivitu albánských a rovněž středo a východoevropských zločineckých organizací (např. Rumunů, Maďarů, Litevců a Poláků) v této oblasti.

Do obchodování s lidmi se rovněž silně zapojuje turecký, čínský a nigerijský organizovaný zločin, dále seskupení z Libanonu, Íránu a Ázerbájdžánu.

Oběťmi těchto seskupení jsou většinou lidé stejné národnosti. Albánské organizace často obchodují i s lidmi jiné národnosti – zejména ze střední a východní Evropy. Nejčastějším lidským „zbožím" v západní Evropě jsou občané zemí východní Evropy (Albánie, baltských zemí a Ruska), Afričané (Nigérie). Latinoameričané (Brazílie) a Asijci (Thajsko). Oběti často vědí, že se v Evropě stanou součástí mašinérie „sexuálního průmyslu", ale neznají tvrdé podmínky, za kterých budou zaměstnány. Násilí proti ženám, a mnohdy dětem, je v obchodu s „bílým masem"

[19] http://www.mvcr.cz/index.html.
[20] Střednědobá koncepce resortní politiky Ministerstva vnitra ČR v letech 2000–2003 http://www.mvcr.cz/dokumenty/koncepce/2000_3/poradek.html.

velice časté.[21] Časté je rovněž lákání obětí na Západ pod záminkou zaměstnání jako recepční, hostesky či tanečnice. Ty pak končí v erotických podnicích.

Rovněž české dívky jsou dnes lákány organizovanými skupinami za jiným účelem do zahraničí a pak nuceny k prostituci. Česká republika je také zdrojovou zemí při obchodování s mladými muži – ti odcházejí pracovat do zahraničí v sexuální oblasti a poté se stávají oběťmi obchodování s lidmi nebo jiné násilné i mravnostní kriminality. V dovozu dívek do České republiky převládají Ukrajinky, Slovenky a Rusky, v poslední době se objevují dívky z Thajska, Jihoafrické republiky, Mongolska aj.

Obchod s lidmi váže na sebe závažnou trestnou činnost – organizovanou prostituci, obchod se ženami a s dětmi, praní špinavých peněz (k tomu slouží především erotické kluby), problémem zůstává, že prostituce není dosud uspokojivě legislativně upravena. Latentní problém jak v západní Evropě, tak v České republice je rovněž obchod s dětskou pornografií a zneužívání dětí k tomuto účelu. Česká republika je v tomto ohledu prokazatelně zapojena do mezinárodních distribučních sítí.

Organizované zločinecké struktury vykazují v oblasti obchodu s lidmi určité rozdělení území. Význam při odhalování těchto případů má mezinárodní spolupráce i spolupráce s nevládními organizacemi zabývajícími se touto problematikou.

Nelegální obchod se zbraněmi, výbušninami a radioaktivními materiály

Situace v oblasti nelegálního obchodu se zbraněmi a výbušninami zůstává na českém trhu po léta téměř nezměněna – stále trvá zájem o nelegální prodej a nákup výbušnin, zbraní a munice. Výbušniny jsou odcizovány z prostředí, kde dochází k jejich průmyslovému využití, střelné zbraně jsou na černém trhu nabízeny bez výrobních čísel s možností adaptovat na zbraně tlumič, ke kompletaci dochází v domácích dílnách. Nedovolené ozbrojování a ilegální obchod se zbraněmi bude mít stoupající tendenci.

[21] Europol. 2000 EU, c.d., s. 7

Překupníci se snaží prodávat zbrojní materiál do embargovaných oblastí, naopak na západoevropském trhu se objevují i opačné trendy, kdy jsou zde ilegálně pro potřeby podsvětí prodávány laciné zbraně pocházející ze zemí, kde došlo k utlumení konfliktů. Za příklad může sloužit prodej zbraní původně využívaných během konfliktu na Balkáně ve Francii aj.

Není tajemstvím, že právě zbraně české provenience jsou zbožím velmi žádaným na mezinárodním černém trhu a některé druhy zbraní jsou dokonce považovány za světovou špičku.

Velice „oblíbený“ v kriminálních kruzích je např. samopal „Škorpion“ a české pistole ČZ.[22] Jenom v roce 1997 bylo v Německu zadrženo na 3500 zbraní české výroby.[23] Totéž platí i o známé české plastické trhavině *Semtex*, která se na nelegálním trhu stále objevuje.

Radioaktivní materiály zadržené na území České republiky pocházejí převážně ze zemí bývalého Sovětského svazu. Kromě klasických radioaktivních materiálů jsou na ilegálním trhu nabízeny i zdroje ionizujícího záření – existuje přímé nebezpečí zamoření životního prostředí radioaktivními látkami. Latentním nebezpečím je únik radioaktivních materiálů do rukou mezinárodních teroristických organizací a vlád embargovaných zemí.

Násilná trestná činnost

Profesionalita pachatelů v zemích Evropské unie i v České republice roste. Dochází k pokusům o působení na svědky i justiční orgány, včetně jejich fyzické likvidace. S násilnými projevy úzce souvisí vydírání.

Řada vražd je prováděna na objednávku, pachatelé po spáchání trestného činu ihned opustí naše území, roste agresivita a brutalita pachatelů, dochází k týrání obětí.

Většina skupin organizovaného zločinu praktikuje nějakou

[22] Jedná se o velice výnosný obchod: např. pistole ČR zkompletovaná v ilegální dílně stojí 12 000–15 000 Kč. Překupníci na černém trhu v Praze ji prodávají již za 20 000–25 000 Kč. V Německu se již její cena pohybuje okolo 1500 marek. (Interview s bývalým policistou Liborem G. Publicistický pořad televize Nova „Na vlastní oči“, 19. 3. 2002).

[23] Tamtéž.

formu udržování vnitřní disciplíny založenou na násilí. To často praktikují i vůči jiným skupinám a jednotlivcům. Mimořádný sklon k násilí v západní Evropě projevují Albánci z Kosova, Rusové, Poláci, Turci, Vietnamci a příslušníci zločineckých motocyklových gangů.[24] V České republice jsou nejbrutálnější gangy z bývalého Sovětského svazu, zejména z Kavkazu a rovněž kosovští Albánci. Specifickou skupinou tvoří v tomto ohledu Asijci – trestnou činnost páchají skoro výhradně na svých krajanech. Byly zaznamenány případy použití teroristických metod organizovaným zločinem a existuje i podezření na organizování výcviku teroristů na českém území.

Padělání

Evropa se dlouhodobě potýká s padělaním dokumentů, které je všeobecně spojeno s dalšími druhy trestné činnosti, jako je ilegální imigrace, obchod s lidmi, podvody a pašování zboží. Proces padělání byl výrazně zjednodušen rozvojem počítačové a tiskařské techniky, která namísto obtížně zhotovitelných litografických desek umožnila využití inkoustových a laserových kopírek a tiskáren. Velkým obchodem se pro organizovaný zločin stalo padělání značkového zboží. Padělky jsou vyráběny a distribuovány zejména z asijských zemí – Číny, Jižní Koreje, Hongkongu, Tchaj-wanu a Thajska.V oblasti padělání měny zavedení eura zdvihlo novou vlnu snah o napodobení této měny.[25]

V oblasti padělání dokladů, veřejných listin, telefonních karet, peněz aj. se Česká republika stala ze země spotřebitelské zemí tranzitní, což je dáno zvýšenou prevencí. Na českém území dnes působí organizované skupiny padělatelů s mezinárodním dosahem. Průběh minulých let byl rozkolísaný, výkyvy byly zaznamenány u české i zahraniční měny, problémem byly padělky v nominální hodnotě 5000 Kč a bankovky USD, vzestupná tendence byla evidována i u dalších platebních prostředků (šeky, směnky, kreditní karty atd.).

K výraznému nárůstu distribuce padělaných peněz v České

[24] Europol. 2000 EU, c.d., s. 8.
[25] Tamtéž, s. 7–8.

republice, především evropských měn, došlo v souvislosti se zavedením jednotné evropské měny eura.

Problémem je neexistence celostátní evidence špičkových kopírovacích přístrojů jako např. v některých zemích západní Evropy. V budoucnu lze předpokládat zájem distributorů padělků o českou měnu, vzrůstat bude kvalita padělků, předpokládá se růst objemu padělaného zboží.

Distribuce zboží opatřeného falešnými značkami světových firem je v České republice značně rozšířena, zejména v prostředí čínských a vietnamských obchodníků. Tento problém není v České republice dostatečně právně ošetřen.

Korupce

Evropské bezpečnostní složky označují korupci za jeden z klíčových problémů spojených s činnostmi organizovaného zločinu. Korupce je pro organizovaný zločin efektivním prostředkem, který usnadňuje provádění a krytí nezákonných operací. V Evropské unii roste počet případů odhaleného korupčního jednání spojeného s organizovaným zločinem. Cílem korupčních aktivit se stávají úředníci, politici, policisté, představitelé podnikatelské sféry.[26]

Rovněž v České republice se formy korupčního jednání organizovanými zločineckými strukturami se projevují v oblasti politické, společenské i ekonomické.[27] Dochází k zintenzivnění forem korupčního jednání, zejména trestné činnosti veřejných činitelů. Korupční jednání se většinou policejními metodami daří prokázat jen velmi obtížně, a to nejen v České republice.

Finanční kriminalita, praní špinavých peněz

Finanční kriminalita představuje v zemích Evropské unie druhý největší zdroj příjmů organizovaného zločinu – po obchodu s drogami. Výjimku tvoří Švédsko, kde stojí na prvním

[26] Tamtéž, s. 9.
[27] Podrobně je problematika korupčního jednání a korupce analyzovaná ve Vládním programu boje proti korupci (schváleno usnesením vlády ze dne 17. 2. 1999 č. 125.

místě podvody. Vedle finančních podvodů řada členských států Evropské unie zaznamenává rostoucí počty případů podezřelých finančních transakcí. Legalizace nezákonných zisků obvykle probíhá prostřednictvím směnáren, restaurací, kasin, diskoték aj. Peníze bývají často převáděny do zahraničí prostřednictvím neoficiálních bankovních systémů typu *hawala* anebo vyváženy v hotovosti za pomoci najatých kurýrů.

V roce 2001 podle policejních zdrojů pocházelo z nelegálních obchodů 428 miliard korun. Ministerstvo financí registruje každoročně kolem dvou tisíc podezřelých transakcí.[28]

Mezi nejčastěji využívané formy praní špinavých peněz v České republice patří realizace tzv. kolečka – propírání špinavých peněz v souvislosti s obchody na burze nebo středisku cenných papírů, přimíchávání těchto finančních prostředků k legálně získaným financím (do podnikových tržeb, výnosů atd.). Dochází k převodu „legálních zisků" (v případě pokud se nepodaří prokázat, že pocházejí z trestné činnosti) do zahraničí. Problémem zůstává určování původu „praných" finančních prostředků.

Dalšími závažnými případy jsou finanční podvody (např. v souvislosti s poskytování subvence, s ukládáním kapitálu, s poskytováním úvěrů, s likvidací podniku, konkurzního a vyrovnávacího řízení a se zvýhodňováním věřitelů nebo dlužníků).

Častým způsobem praktikovaným organizovaným zločinem v České republice jsou i investice do realit – restaurací, kasin atd.

Krádeže kulturního dědictví

V Evropské unii je problém krádeží předmětů movitého kulturního dědictví bolestivý zejména ve Francii a Itálii. Problém narůstá rovněž v Portugalsku. Hlavním cílem krádeží jsou kostely a soukromé sbírky. Mezinárodní obchod s předměty kulturní a historické hodnoty výrazně narostl v souvislosti s rozvojem globálního obchodu, cestování a vytvořením jednotného evropského trhu. Pozornost evropské policie v tomto ohledu přitahují zejména obchody mezi zeměmi Evropské unie, Spojenými státy

[28] MFD 9. 11. 2002.

a Japonskem, kam směřují největší objemy uloupeného zboží.[29]

V České republice jsou nejčastěji napadány církevní objekty, v popředí zájmu jsou stále umělecká díla, evidován je nárůst počtu krádeží na hřbitovech, pachatelé zaměřují svoji pozornost na mobiliární fondy. Výběr odcizovaných předmětů je cílený. K nevyčíslitelným škodám dochází při nezákonném vývozu archiválií a vzácných tisků. Česká policie stále získává poznatky o rabování archeologických lokalit.

Značná část odcizených předmětů putuje ilegálním kanály do zahraničí. Krádeže, pašování a prodej jsou organizovány a dochází k jejich vzájemné koordinaci.

Krádeže motorových vozidel

V zemích Evropské unie bylo v roce 2000 ukradeno 1,2 milionu vozů, z nichž nebylo opět nalezeno 470 000 (objasněnost tedy činila 39%). Vedle prodeje ukradených vozů v rámci zemí Evropské unie byla jejich značná část vyvezena do zahraničí, zejména do střední a východní Evropy, Afriky a na Střední východ. Na krádežích vozů se podílejí skupiny organizovaného zločinu jak domácího, tak i zahraničního původu. Kontakty mimo prostor Evropské unie jsou časté.[30]

V České republice bylo v roce 2000 ukradeno 23 839 vozů a objasněno 3429 případů.[31] (Objasněnost se pohybuje okolo 15 %).[32] Pachateli jsou jak občané České republiky, tak cizinci, organizované krádeže motorových vozidel jsou výrazně usnadňovány problémy s evidencí motorových vozidel: zpracování dat není on-line, ztrácí se identita vozidla, dochází k tzv. evidenčnímu praní (odcizené vozidlo je během několika dní několikrát odhlášeno a přihlášeno na různých okresech prostřednictvím nastrčených „bílých koní", při každé přeregistraci může dojít k cí-

[29] Europol. 2000 EU, c.d., s. 8.
[30] Europol. 2000 EU, c.d., s. 7.
[31] Vývoj počtu zjištěných a objasněných trestných činů v ČR. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000 (ve srovnání s rokem 1999), c.d.; LN 9. 2. 2000.
[32] Srv.: Šámal, V.: Krádeže a převozy motorových vozidel. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.), Praha 1997, (s. 147–153), s. 148–149.

lené ztrátě informací). Ke ztrátě identity vozidla je často používáno tzv. úředního čísla.[33] Analýzy dokázaly, že statisticky nejpravděpodobněji dochází k legalizaci odcizených vozidel pomocí výměny identifikačních čísel u vozidel Chrysler a Jeep, následují vozidla Peugeot, BMW, Citroen, Mercedes. Lze doložit, že zájem organizovaného zločinu se zvyšuje u vozidel, kde je lehce odstranitelný identifikační štítek – např. u francouzských automobilů. Dalším faktorem může být cena pohonných hmot – vzrůstá zájem o dieselové motory. Je doložitelné, že u těchto vozidel s vysokým meziročním nárůstem krádeží dochází současně ke geometrickému růstu počtu přidělených úředních čísel – přitom tyto typy vozidel v počtu vážných nehod nijak vážně nepřevyšují ostatní tovární značky. Další formou legalizace vozidla je využití institutu tzv. přestavby vozidla – kombinací využití dokumentů od starého vozidla a fiktivní, jen administrativní přestavby.

Odcizená vozidla jsou převážena do zahraničí nebo jsou po získání dalších potřebných dokladů (zahraniční technický průkaz, kupní smlouva, celní odbavení atd.) přihlašována do evidence v České republice. Snahou pachatelů je získat vozidlo s originálními klíči i s pravými doklady, zaznamenáno bylo zvýšení počtu pojišťovacích podvodů.

Přesto, že v posledních třech letech došlo ke snížení počtu těchto krádeží, značně vzrůstají zjištěné škody. Krádeže jsou prováděny organizovaně, internacionalizace aktivit je značná.

Ekologická kriminalita

Europol označuje ekologickou kriminalitu ve vztahu k organizovanému zločinu za „dřímající problém", který přitahuje jeho pozornost zatím jen zřídka. Zatím se více zapojuje do pašování ohrožených druhů zvířat. V případě nelegálního skladování, přepravy a likvidace odpadů, nepovolené těžby dřeva a jeho vývozu do zahraničí hovoří Europol spíše o „kriminalitě organizací". „Obchod" se škodlivými odpady probíhá na určité úrovni mezi Evropskou unií a zeměmi východní Evropy, zejména Itálií,

[33] Rak, R.: Jak lehce lze v ČR změnit identitu vozidla. Kriminalistika, r. XXXII, č. 10/1999.

a z Evropské unie do Afriky (Somálsko, Malawi, Zaire, Súdán, Eritrea a Alžírsko.[34]

Česká republika je v mezinárodním kontextu známa jako země tranzitní, s vysokou mírou nelegálních transakcí, při nichž dochází k porušování mezinárodní dohody CITES, o ochraně ohrožených druhů flory a fauny.

Rozbor působení organizovaného zločinu v České republice v porovnání s vývojem v zemích Evropské unie jasně prokazuje přes určitá regionální specifika strukturální podobnost, víceméně shodné vývojové trendy a vzájemnou provázanost české a mezinárodní kriminální scény. Velkou část svých metod práce, své *know how*, tyto skupiny v minulosti vyvinuly a úspěšně praktikovaly někde v zahraničí. Po roce 1989 je pak pouze přenesly na naše území.

Teritoria působení mezinárodního organizovaného zločinu v České republice

Jihočeský kraj se vyznačuje relativně nízkým počtem realizovaných trestných činů. Aktivity zločineckých organizací byly spojeny zejména s násilnou kriminalitou (zločinecké organizace z bývalého Sovětského svazu), jako je zastrašování a vydírání. Závažná násilná kriminalita je často páchaná na objednávku. Majoritní kontrolu nad oblastí spojenou s prostitucí – kontrolou nočních klubů získávají ruskojazyčné skupiny. Ilegální migrace je v regionu spojena s fiktivním pozváním, organizováním fiktivních sňatků či potvrzováním pracovních poměrů. Jihočeský kraj se stal důležitou částí kurýrní trasy drog.

Západočeský kraj je z hlediska organizované kriminality jednou z nejzatíženějších oblastí. Organizovaná kriminalita se projevuje ve dvou základních oblastech – obchodu s drogami a vydírání formou tzv. „racketeeringu". Roste počet případů obchodu s heroinem, na této kriminalitě se podílí zejména kosovoalbánské organizované zločinecké skupiny. Kuplířství a prostituce má silné zázemí v příhraničních oblastech Západočeského

[34] Europol. 2000 EU, c.d., s. 9

kraje, soustřeďuje se do erotických salónů. Ukrajinské organizované zločinecké skupiny se snaží rozšířit sféru vlivu v oblasti organizované prostituce, páchají převážně vydírání, jejich objektem jsou erotické podniky, ale i firmy zaměstnávající ukrajinské občany. Problematická situace zůstává v Karlových Varech (řada nemovitostí patří zločineckým organizacím z území bývalého Sovětského svazu).

Také v *Severočeském kraji* je i nadále zaznamenán poměrně vysoký počet trestných činů s prvky organizovaného zločinu, dynamicky se rozvíjí obchod s drogami, především ve větších městech (Teplice, Děčín, Ústí nad Labem, Česká Lípa, Chomutov, Jablonec nad Nisou a Liberec). Nejvíce zajišťovanou drogou je heroin a pervitin. Zločinecké organizace se dále zaměřují na obchod se ženami (vedle řady měst i na trase E55) který je směřován do SRN, méně do Itálie, Rakouska a Holandska), padělání a pozměňování peněz (nejčastěji bankovky 1000 a 5000 Kč, 100 DM, 100 USD), násilnou trestnou činnost (vydírání a vraždy), na které se podílí zejména zločinecké organizace z bývalého SSSR. Dobře organizovaný, se značnými finančními zisky, je nelegální obchod se zbraněmi. V kraji se usídlily mezinárodní organizované skupiny překupníků (především z bývalé Jugoslávie, arabských zemí, bývalého SSSR a Vietnamu).

Ve *Východočeském kraji* působí převážně ruskojazyčné zločinecké organizace, zejména se podílejí na páchání násilné kriminality, většinou v souvislosti s vydíráním. Zvýšená aktivita byla zaznamenána v oblasti nelegální migrace. Do odhalování organizovaného převaděčství byla zapojena i Inspekce ministra vnitra, neboť je podezření na zapojení příslušníků policie. Nejrozšířenější drogou je pervitin a heroin. Nebezpečnou zůstává oblast padělání, bylo zaznamenáno padělání bankovek v nominální hodnotě 5000 Kč. V oblasti omamných a psychotropních látek narůstá distribuce pervitinu i heroinu.

V *Jihomoravském kraji* zaznamenáváme vysoký počet násilných trestných činů páchaných zločineckými organizacemi, narůstá brutalita a bezohlednost k obětem. Pachatelé pocházejí převážně z území bývalého Sovětského svazu a bývalé Jugoslávie. Zločinecké skupiny se zaměřují zejména na obchod s drogami, krádeže vozidel a distribuci padělků měny různých států.

Organizované kriminální skupiny působící na území *Severo-*

moravského kraje tvoří převážně čeští občané, dochází k jejich propojování se zločineckými skupinami z bývalého Sovětského svazu a bývalé Jugoslávie. Jedná se zvláště o oblast násilné trestné činnosti, obchod s lidmi a obchod s drogami, zbraněmi. Organizované skupiny z Balkánu působící na severní Moravě se zabývají obchodem s drogami – využívají české občany jako převozce drog z České republiky do Švýcarska, Německa, Itálie, Dánska, Norska, Švédska a k pašování drog do České republiky z Polska, Bulharska, Maďarska, balkánských států a Turecka; rovněž se aktivně zapojují do obchodu s odcizenými motorovými vozidly, obchodování se ženami a převaděčství. Zločinecké struktury z bývalého Sovětského svazu působí zejména v násilné trestné činnosti a racketeeringu, v obchodu se zbraněmi, se ženami a obchodu s drogami. Italská seskupení působí především na území Olomouce a zabývají se distribucí padělaných platidel a obchodem se ženami. Pokud se jedná o asijské struktury, ty se angažují převážně v hospodářské kriminalitě a převaděčství.[35]

Výrazným trendem je i ochota mezinárodních skupin na českém území spolupracovat. Vedle spolupráce s domácím českým a romským podsvětím u nás registrujeme kontakty a kooperaci např. ruskojazyčných a čínských, ruských a italských, ruských a kolumbijských, ukrajinských a italských, vietnamských a arabských, kosovoalbánských a vietnamských zločineckých seskupení aj. I když se zřejmě nejedná přímo o „propojování" mezinárodních zločineckých seskupení, jak se objevuje v denním tisku, ale spíše o vzájemně výhodnou *ad hoc* spolupráci na konkrétních kriminálních operacích, jde o fenomén, který nebezpečnost a dosah mezinárodních zločineckých aktivit dále výrazně zvyšuje.

[35] Zpráva o bezpečnostní situaci na území České republiky v roce 1998 (ve srovnání s rokem 1997. MV ČR Praha 1999, s. 46–47; Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 1999. MV ČR Praha 2000 (http://www.mvcrcz/dokumenty/bezp_si99/cinnost.html).

BOJ PROTI MEZINÁRODNÍMU ORGANIZOVANÉMU ZLOČINU

Mezinárodní kriminální organizace, které působí na českém území, operují v přímých vazbách na zahraničí. Jejich činnost v České republice se tedy odvíjí od trendů mezinárodního zločinu. Účinný postup proti těmto jevům není možný bez úzké mezinárodní spolupráce. Na půdě Organizace spojených národů, Rady Evropy, skupiny G 7/8 a zemí Evropské unie aj. v tomto ohledu vznikla řada iniciativ, k nimž se Česká republika připojila.[1]

Bezpečnostní spolupráce České republiky na úrovni Organizace spojených národů

Je patrné, že další cestou boje proti organizované kriminalitě je intenzivní politická iniciativa. Důležitým podnětem v tomto směru byla Světová konference na úrovni ministrů týkající se mezinárodního organizovaného zločinu, která se konala koncem roku 1994 v italské Neapoli pod patronátem Organizace spojených národů (OSN). Z jednání vyplynula Neapolská politická deklarace a plán celosvětových opatření proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. OSN se tak přihlásila k odpovědnosti za prevenci zločinu. Významným bodem deklarace je vůle OSN usilovat o účinnější mezinárodní spolupráci zaměřenou proti této hrozbě – je zapotřebí zajistit účinnou koordinaci všech těchto činností jak v rovině profesní, tak politické.[2]

[1] Problematika boje proti organizovanému zločinu je značně široká a přesahuje rámec této práce. Zabývám se proto pouze nejvýznačnějšími iniciativami.
[2] Grégr, V.: Organizace podílející se na eliminaci organizovaného zločinu. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, c.d., s. 233.

V rámci Úřadu OSN pro kontrolu drog a prevenci zločinu (*UN Office for Drug Control and Crime Prevention* – ODCCP) ve Vídni vzniklo v roce 1997 Centrum pro prevenci mezinárodního zločinu (*Centre for International Crime Prevention* – CICP). Centrum publikuje globální studie o organizovaném zločinu, koordinuje protikorupční programy zaměřené na země se zranitelnou ekonomikou a programy proti obchodu s lidmi. V mnoha směrech velmi účinně podporuje snahu tradičních institucí podílejících se na prosazování a aplikaci práva.

ODCCP-CICP zastřešovala vypracování mezinárodní Úmluvy proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. Jednání k této úmluvě probíhala ve Vídni od roku 1998. Přijata byla Valným shromážděním OSN v listopadu 2000 a vystavena k podpisu na konferenci v italském Palermu (12.–15. 12. 2000). K Úmluvě se v roce 2001 připojila i Česká republika.

Úmluva zavazuje účastnické země k přijetí legislativních a jiných opatření k potírání organizovaného zločinu, praní špinavých peněz, korupce, bránění výkonu spravedlnosti aj. Pro vyjasnění pravidel definuje termíny vztahující se k činnosti organizovaných zločineckých skupin („organizovaná a strukturovaná skupina", „závažný zločin", a také „majetek", „konfiskace", „zmrazení" a „zabavení majetku", „kontrolovaná zásilka" aj.). Dále vymezuje policejní a justiční spolupráci na národní a mezinárodní úrovni při odhalování, vyšetřování a stíhání organizované trestné činnosti (vzájemná právní pomoc, extradice, předávání trestního stíhání, společná vyšetřování, zvláštní vyšetřovací metody, ochrana svědků, pomoc a ochrana obětí trestné činnosti). Nezanedbatelná jsou také ustanovení o shromažďování a vzájemné výměně obecných poznatků o organizované trestné činnosti a o výcviku a technické pomoci v boji proti organizovanému zločinu.

Úmluva byla podepsána společně s třemi dodatkovými protokoly zabývajícími se zbraněmi a střelivem, korupcí a nelegálním obchodem.[3]

Ve spolupráci s ODCCP Česká republika a Polsko realizují projekt s názvem Prevence, potlačování a trestání obchodu s lid-

[3] Internet:http://www.odccp.org./pdf/crime/a_res_55/res5525e.pdf; Aktualizovaná koncepce boje proti organizovanému zločinu, c.d., s. 40–41.

mi, zvláště s ženami a dětmi. Dalšími partnerskými zeměmi jsou Německo, Rakousko, Nizozemsko a Finsko.

Bezpečnostní spolupráce České republiky na úrovni Evropské unie

V evropském prostoru je dnes pro Českou republiku mimořádně důležitá spolupráce s orgány Evropské unie.

Evropská unie považuje za svůj prioritní cíl vytvořit ze svého území „prostor svobody, bezpečnosti a spravedlnosti". Důraz přitom klade na problematiku obchodování s drogami, korupce, praní špinavých peněz, ilegální migrace a terorismu. 7. února 1992 dvanáct evropských zemí ve vzájemné shodě podepsalo v Maastrichtu dohodu o vytvoření Evropské unie, která se měla stát posledním krokem k vytvoření jednotného evropského trhu a přetvořit Evropské společenství v daleko integrovanější celek. Třetím „opěrným pilířem" se v kapitole IV. stala spolupráce v oblasti justice a policie. Tento třetí pilíř společných zájmů Unie vytyčila smlouva v článku K.1 (Hlavy VI.) v devíti oblastech – azylová politika, kontroly na přechodech na vnějších hranicích, přistěhovalecká politika, drogy, podvody mezinárodního charakteru, spolupráce soudů v občanskoprávních věcech, spolupráce soudů v trestněprávních věcech, celní spolupráce, policejní spolupráce. I když se jednalo o okruhy, které již byly nastoleny mnohokrát předtím, můžeme sledovat výrazný posun od „klasické" mezistátní spolupráce, založené na dvoustranných a vícestranných dohodách mezi zeměmi, ke komunitarizaci, sjednocování evropské politiky.

V souvislosti s tím je nezbytné se zmínit o Schengenské dohodě, v jejímž rámci členské státy Evropské unie vymezily vnější hranice Unie a vypracovaly soubor opatření, která mají směřovat:

- ke zrušení kontroly osob na společných hranicích a její přenesení na vnější hranice.
- ke sjednocení postupů při vydávání zadržených osob,
- k přijetí společných opatření v boji proti nelegálnímu obchodu s drogami, se zbraněmi a jiné organizované trestné činnosti,

– k přijetí opatření proti nelegální migraci ze třetích států.

Tato dohoda obsahuje z policejního hlediska velmi efektivní oprávnění, které za určitých podmínek umožňuje v případě pronásledování pachatele po tzv. horké stopě policejním orgánům jednoho členského státu překročení státní hranice jiného členského státu.

Třetí pilíř zastřešil celou řadu roztříštěných iniciativ v oblasti vnitřní bezpečnosti, v jeho rámci byla přijata celá řada významných úmluv proti mezinárodnímu organizovanému zločinu.[4] Na druhé straně však nadále zůstal kdesi na půli cesty mezi klasickým veřejným mezinárodním právem a komunitárním právem.

Amsterodamská mezivládní konference v červnu 1997 se pokusila řadu polovičatostí v dosavadním fungování evropského bezpečnostního systému odstranit. Výrazný posun přinesla v oblasti azylu, víz, imigrace a kontrol na vnějších hranicích Unie, která rozhodla podřídit jednotným regulím v průběhu 5 let. Hovoří i o posílení úlohy Evropského parlamentu a Evropského soudního dvora, zvýšení operativnosti Europolu.

Hlavním iniciátorem myšlenky vytvoření evropského policejního sboru, je německý kancléř Helmut Kohl. Již koncem 80. let navrhl vytvoření „evropského FBI" jako nástroje pro boj s organizovaným zločinem – Europolu. Vznikly dvě protichůdné koncepce. Jedna, obhajovaná zejména Německem a Nizozemskem, chtěla vytvořit Europol jako organizaci s jistou nezávislostí na jednotlivých státech Unie – tato policie měla spadat do kompetence orgánů Unie – tedy Evropského parlamentu, Soudního dvora a Účetního dvora – a měla mít právo na samostatnou analýzu a vyšetřování. Šlo tedy o v jistém smyslu o komunitární přístup, vytvoření nadstátního policejního orgánu. Druhá koncepce, podporovaná Francií, a zejména Velkou Británií, euro-komunitarizaci policie odmítala a prosazovala mezivládní strukturu založenou na nadřazeném postavení styčných důstojníků členských zemí Unie vůči agen-

[4] Úmluva o ochraně finančích zájmů Evropských společenství z 26. 7. 1995; Úmluva o boji proti korupci úředníků Evropských společenství nebo úředníků členských států z 26. 5. 1997; Úmluva o zjednodušené extradikci mezi členskými státy EU z 10. 3. 1995; Úmluva o extradikci mezi členskými státy EU z 27. 3. 1996; Úmluva o vzájemné pomoci mezi členskými sáty EU v trestních záležitostech z 29. 5. 2000; Úmluva o vzájemné pomoci a spolupráci mezi orgány celní správy (Neapolská konvence III) z 18. 12. 1997 ; Úmluva o používání informačních technologií pro celní úřady z 26. 7. 1995; Úmluva o zřízení Evropského policejního úřadu (Europol) z 27. 6. 1995 aj.

tům Europolu). Zasedání Evropské rady v Cannes v červnu 1995 se přiklonilo spíše k vytvoření mezivládní instituce. Nakonec tedy prošla koncepce, kdy se vzniklá policejní služba měla omezit pouze na organizování „systému výměny informací". Nejedná se tedy o „federalizování" 1,2 milionu evropských policistů, ale o snahy vytvořit informační policejní centrálu. Europol fakticky nemá operativní schopnost a spíše se podobá Interpolu nebo obrovské schránce na dopisy nežli evropské verzi FBI. S účastí Europolu přímo v terénu počítá až Amsterdamská smlouva o EU (1997), a to pouze na žádost či se souhlasem státu, na jehož území se vyšetřování provádí. Navíc to nebude dnes ani zítra, něco takového bude možné realizovat až za 5 let. Každou zemi patnáctky dnes zastupuje v Haagu nejvýše šest styčných důstojníků. Dále zde pracuje více než stovka kriminalistických expertů, tj. vlastního personálu. Centrála ročně vyřizuje na 2 a půl tisíce dotazů.[5]

Se vznikem Europolu se objevil i další problém – dublování aktivit s Interpolem. Členy Interpolu (ustaven r.1956) je v současné době 177 zemí – 45 v Evropě. Největší výhodou této organizace, zaměřené především na výměnu a analýzu policejních informací, je kompletní mezinárodní komunikační síť, která byla navíc v posledních letech značně zmodernizována. Interpol také realizuje velké množství projektů zaměřených na potírání mezinárodní kriminality. Na druhé straně je mu vytýkána přílišná otevřenost a úniky informací. Mezi Interpolem a Europolem dnes probíhá skrytý konkurenční boj.

Ani Amsterdamská konference nedokázala zcela překonat euroskeptické tendence, zejména ze strany Velké Británie a Irska. Přesto můžeme hovořit o „posilující se" mezivládní spolupráci – dokonce i o spolupráci na bázi společných institucí – a to je významný posun vpřed.

Evropská rada v Amsterodamu schválila na úrovni Evropské unie „První Akční plán boje Evropské unie proti organizovaného zločinu". Na jeho základě byla přijata řada opatření k prevenci a kontrole organizovaného zločinu: založení vzájemných hodnotících mechanismů pro identifikaci problémů spojených s implementací opatření v boji proti organizovanému zločinu, vytvoření systému pro pravidelné vyhodnocování situace v oblasti organizovaného zločinu, přijetí společných postupů pro zlepšení soudní spolupráce, postihování praní peněz a sledování majetku, kriminalizaci zapojení se do zločinecké organizace, zlepšení praktických postupů při vzájemné právní pomoci.

[5] Srv:.internet: www. europol.eu.int.

Evropská unie se zapojila do přípravy Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu a Úmluvy Rady Evropy proti počítačové kriminalitě.

Evropská rada ve Vídni v prosinci 1998 vyzvala k posílení činnosti Evropské unie v boji proti organizovanému zločinu v rámci nových možností daných Amsterodamskou dohodou. Vídeňský akční plán z roku 1998 zaměřený na to, jak nejlépe realizovat opatření Amsterodamské dohody v oblasti volného pohybu, bezpečnosti a justice, dává další možnosti pro spolupráci v boji proti organizovanému zločinu (policejní spolupráce, Europol).

Opatření přijímaná v České republice ve vztahu k evropským zemím vycházejí především z požadavků Berlínské deklarace z roku 1994 o prohlubování spolupráce při potírání činnosti související s omamnými látkami a organizované trestné činnosti v Evropě. Deklarace shrnuje závěry schůzky představitelů států Evropské unie, přistupujících států (Rakousko, Finsko, Švédsko) a zemí střední a východní Evropy (Polsko, Rumunsko, Česká republika, Slovenská republika, Maďarsko). Klade důraz na spolupráci mezi uvedenými zeměmi zejména při potírání nelegálního obchodu s drogami, lidskými bytostmi, radioaktivními a jadernými materiály, nelegální migrace, krádeží motorových vozidel a praní peněz.[6]

Pro Českou republiku je významné, že v důsledku plnění posledního bodu deklarace byl 28. května 1998 přijat „Předvstupní pakt k organizovanému zločinu". K jeho zavádění a vyhodnocování byla ustavena expertní skupina složená ze zástupců členských zemí Evropské unie a kandidátských zemí střední a východní Evropy a Kypru. Předvstupní pakt obsahuje 15 principů týkajících se spolupráce s kandidátskými zeměmi a zeměmi EU v oblasti boje proti organizovanému zločinu. Jedná se zejména o vymezení a přijímání příslušných dohod – *acquis*, vytvoření národních kontaktních bodů pro spolupráci národních multidisciplinárních týmů, evropské soudní sítě a národních kontaktních bodů pro výměnu informací a dále spolupráci v oblasti praní peněz, ochrany svědků, výměny informací a extradice, vzájemné

[6] Nožina, M.: Závěr. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, c.d., s. 249–253.

právní pomoci, využívání speciálních vyšetřovacích technik, zdrojů PHARE, spolupráce s Europolem aj.

Praktické výsledky lze vidět ve vzniku kontaktních míst – informace se pravidelně aktualizují, byl vytvořen manuál pro využívání speciálních vyšetřovacích technik v zemích, které jsou stranami tohoto paktu, konají se různé schůzky, kde jsou účastníci seznamováni se zamýšlenými postupy členských států EU v boji proti organizovanému zločinu, v rámci programů PHARE jsou organizována školení specialistů aj.[7]

27. března 2000 byla schválena strategie Evropské unie pro začátek příštího tisíciletí v oblasti prevence a kontroly organizované kriminality.[8] Strategie uvádí 39 priorit s časovým harmonogramem a s přiřazeným stupněm priority 1–3 a je zaměřena na následující body:

- sběr a analýza informací vztahujících se k organizované kriminalitě;
- zamezení možnosti infiltrace organizovaného zločinu do státního a soukromého sektoru;
- posílení prevence organizované kriminality a vytvoření svazků mezi trestním soudnictvím a občanskou společností;
- zlepšení legislativních opatření k: zjišťování, zmrazení, zajištění a konfiskaci zisků ze zločinu; posílení spolupráce mezi represivními složkami;
- zesílení spolupráce s kandidátskými zeměmi, dalšími třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi; sledování a vyhodnocování přijímaných opatření v rámci této strategie.

Na základě přijaté strategie povolila Rada pro justici a vnitřní záležitosti Evropské unie Europolu zahájit spolupráci s třetími zeměmi. Prioritu přitom získaly kandidátské země Evropské unie, partnerské země Schengenu (Norsko a Island) a Interpol.[9] Po uzavření dohody o spolupráci českých bezpečnostních složek

[7] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si00/2_11krim.html.

[8] European Council: Document 6611/00 Crimorg 36, „The Prevention and Control of Organised Crime: A European Union Strategy for the Beginning of the New Millennium"; Bulletin EU 3/2000, bod 1,4,9. (Brusel).

[9] Europol Press Release, The Hague, 27 April 2000. On 28 June 2001.

s Europolem byl v roce 2002 do Europolu vyslán první český styčný důstojník.[10]

Na základě dohod z Tampere (říjen 1999) Evropská rada přijala 28. 5. 2001 rozhodnutí o vytvoření Evropské sítě prevence zločinu. Hlavní pozornost je věnována kriminalitě mladistvých, městské kriminalitě a kriminalitě spojené s drogami. Rada zdůraznila, že je nutné „rozšiřovat výměnu zkušeností, posilovat síť příslušných vnitrostátních orgánů trestní prevence i spolupráci mezi národními organizacemi, které v oblasti prevence působí...“[11] Evropská komise v souvislosti s tím ustanovila i Fórum prevence organizovaného zločinu, které se zaměřuje více na organizovanou kriminalitu.[12]

Na podporu vzájemné spolupráce a aktivit institucí v členských státech a kandidátských zemích EU vyčleňuje prostředky na podpůrné dílčí programy v oblasti justice a policie. O rozdělení příspěvků pro daný rok rozhoduje vedení programů na základě přesně stanovených kritérií.[13] Faktem je, že Česká republika v porovnání s dalšími kandidátskými zeměmi tyto nabídky využívá stále ještě nedostatečně.

Situace v oblasti boje proti organizovanému zločinu je na úrovni Evropské unie každoročně vyhodnocována ve „Zprávě Evropské unie o situaci v oblasti organizovaného zločinu“. Vypracovává ji Europol na základě podkladů členských zemí EU a také podkladů kandidátských zemí.

O vývoji v oblasti organizované kriminality jsou členské státy i kandidátské země průběžně informovány v rámci zasedání

[10] Zdroj: Interpol.

[11] Zasedání Evropské rady, konané ve dnech 15. a 16. října 1999 v Tampere, příloha Mezinárodní Politiky 12/1999, s. 2. První zasedání Sítě se uskutečnilo 28. 8. 2001 a dále má být svoláváno zástupcem státu, předsedajícího v Evropské radě, minimálně jednou za 6 měsíců.

[12] Forum on Organised Crime Prevention.

[13] Jedná se např. o program „Grotius II“, zaměřený na problematiku trestního a občanského práva ; „Stop II“ zaměřený na prevenci a potírání obchodu s lidmi a sexuální zneužívání dětí včetně dětské pronografie a násilí na dětech; Oisin II – výměna, vzdělávání a spolupráce orgánů činných v trestním řízení.; „Falcone“ – výměnný a vzdělávací program, který má podporovat kooperaci osob odpovědných za boj proti organizovanému zločinu; „Hippokrates“ – zlepšování kontaktů mezi veřejnými a soukromými institucemi zapojenými do prevence zločinu aj.

PAPEG (*Pre-Accession Experts Group*). Tento expertní tým působí v rámci Multidisciplinární skupiny k organizovanému zločinu, která zavádí a sleduje spolupráci na základě dohod Předvstupního paktu.[14]

Bezpečnostní spolupráce České republiky ve středoevropském prostoru

Od roku 1999 se pravidelně dvakrát ročně setkávají minstři vnitra České republiky, Maďarska, Polska, Rakouska a Slovenské republiky. Cílem setkání je koordinace postupu při řešení otázek migrace obyvatelstva, ochrany státních hranic a boje proti organizované kriminalitě. Pod záštitou ministrů došlo k vytvoření expertních skupin, které se specializují na konkrétní formy kriminality.[15]

Dvoustranná bezpečnostní spolupráce

Dvoustranné smlouvy nemohou za současné mezinárodní bezpečnostní situace a stavu organizovaného zločinu suplovat nadnárodní úroveň – i když tak mnohdy činí. Jejich velkou výhodou však je, že je možné v nich úzce specifikovat bezpečnostní problémy, které vyvstávají ve vztazích České republiky k jednotlivým zemím, nežli je tomu na vícestranných úrovních. To se týká zejména zemí, z nichž k nám pronikají organizovaná kriminální seskupení.

Nově vzniklá Česká republika převzala některé závazky plynoucí z uzavření dvoustranných smluv z předcházejících období, které se týkají spolupráce v boji proti organizované kriminalitě, zneužívání drog a terorismu. Tak například v souladu s ustanovením Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě Česká republika převzala dohody, které uzavřela vláda bývalé České a Slovenské federativní republiky s Velkou Británií

[14] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si00/2_11krim.html.

[15] Srv. Tamtéž.

v roce 1990 a Německem v roce 1991. S Německem byla realizována i nová dohoda, která zakotvuje přímou spolupráci jak na úrovni central, tak i policejních útvarů v příhraničních oblastech. V roce 1992 byla uzavřena smlouva mezi ministerstvy vnitra České republiky a Slovenské republiky o spolupráci a vzájemné pomoci, v roce 1994 dohoda policejní spolupráci s Francií a dohoda o spolupráci mezi ministerstvy vnitra České republiky a Rumunské republiky. Na ni navazovala dohoda o boji s organizovaným zločinem v roce 2001. V prosinci 1995 Česká republika podepsala obdobné dohody s Maďarskem a počátkem roku 1996 s Litvou. Podepsány, anebo v přípravném procesu jsou i smlouvy o policejní spolupráci s Tureckem, Egyptskou arabskou republikou, Chilskou republikou, Chorvatskou republikou, Italskou republikou, Libanonskou republikou, Nizozemským královstvím, Republikou Slovinsko, Ruskou federací, Španělským královstvím, Švýcarskou konfederací, Tuniskem, Ukrajinou aj. Nové smlouvy a jejich návrhy obsahují ve svých ustanoveních i podmínky spolupráce na úseku boje proti organizované trestné činnosti.

V roce 1998 podepsalo Ministerstvo vnitra ČR a Ministerstvo zahraničních věcí ČR smlouvu „o vysílání a činnosti styčných důstojníků při zastupitelských úřadech České republiky". Následně byly připraveny dva prováděcí protokoly a související vnitroresortní předpisy. Na jejich základě působí od konce roku 1999 český styčný důstojník v Rusku a od roku 2000 na Ukrajině. V rámci jednotného pracoviště pro mezinárodní policejní spolupráci bylo na Policejním prezidiu ČR (odbor mezinárodní policejní spolupráce) vytvořeno speciální oddělení, které zajišťuje vysílání a koordinaci styčných důstojníků.

Pro podporu dvoustranné policejní spolupráce byla v Praze otevřena kancelář amerického Federálního úřadu vyšetřování FBI.

Vízová euforie

V polistopadovém nadšení se zahraniční politika České republiky dopustila řady přehmatů v oblasti vízové politiky. Záhy se ukázalo, že překotné „otevírání se světu" a rušení vízových povinností zanáší do České republiky množství negativních jevů

včetně organizovaného zločinu a nelegální migrace. Stali jsme se díky tomu přestupní stanicí (zejména ve směru na Západ) i cílovým prostorem pro migranty a kriminální živly z řady zemí světa. Jednoznačně se prokázalo, že možnosti rozšiřování působnosti organizovaného zločinu na českém území úzce souvisejí s vízovou politikou, s kvalitou kontroly vstupu cizinců, s povolováním pobytu a účelu pobytu. Při kontrole vstupu cizinců na naše území je velmi obtížné odlišit osoby spojené s organizovaným zločinem. U cizinců cestujících v rámci bezvízového styku je takové rozlišení prakticky nemožné.[16]

Za příklad může sloužit bezvízová dohoda s Malajsií a některými státy bývalého SSSR, zejména Ruskou federací. Malajsijské cestovní doklady, na které lze do České republiky cestovat bez víz, jsou zneužívány i občany jiných východoasijských států. Vzhledem k bezvízové dohodě s Ruskou federací a některými okolními státy mají bezpečnostní složky omezené informace o cestách občanů do těchto států a České republiky. To významně napomáhá přílivu nelegálních migrantů a importu asijského a postsovětského organizovaného zločinu.[17]

Česká zahraniční politika proto musela nastoupit nepříjemný reverzní proces, kdy zaváděla vízový styk se zeměmi, s nimiž jej mezinárodními dohodami zrušila, anebo po rozpadu socialistického bloku vůbec nezavedla. Diplomatickým argumentem, který poněkud změkčoval takto vznikající napětí v dvoustranných vztazích, byla argumentace, že Česká republika tak činí v zájmu dosažení vyššího stupně slučitelnosti s nařízením Rady EU č. 574/1999 o určení třetích států, jejichž státní příslušníci musí být při přechodu vnějších hranic členských států EU držiteli víza. V roce 2000 Česká republika vypověděla bezvízový styk s Ruskem, Běloruskem, Ukrajinou, Kazachstánem, Kyrgyzstánem, Moldávií, Tádžikistánem, Turkmenistánem.[18]

[16] Výjimku tvoří informace od bezpečnostních složek, na základě kterých lze na hraničním přechodu cizinci odepřít vstup nebo učinit jiné opatření, avšak při velkém množství takových požadavků úměrně klesá pravděpodobnost úspěšnosti.

[17] Nožina, M.: Závěr. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, c.d., s. 250–251.

[18] Aktualizace koncepce boje proti organizovanému zločinu přijatá usnesením vlády České republiky č. 673 ze dne 29. října 1997, s. 38.

Domácí bezpečnostní politika české vlády

Zejména v počátečním období po listopadu 1989 byl problém mezinárodní organizované kriminality na domácí scéně oficiálními místy i přes varování expertů často přehlížen. Ozývaly se zlehčující výroky politiků k otázkám praní špinavých peněz, vznikaly teorie, že Česká republika bude vzhledem ke své malé rozloze a slabé ekonomice pouze „záložním" prostorem, kam se zločinci budou jezdit „rekreovat". K výraznějším změnám dochází až koncem první poloviny 90. let, kdy se ukazuje, že na a přes naše území operují významné mezinárodní kriminální organizace. Je zpracováno několik analýz a koncepcí, kterými se na svých jednáních zabývá česká vláda. Poslední z této řady je „Aktualizovaná koncepce boje proti organizovanému zločinu", kterou vláda projednala v roce 2000.[19] Dokument zpracovalo ministerstvo vnitra ve spolupráci s ostatními zainteresovanými orgány státní správy (resp. institucemi).

Aktualizovaná koncepce navazuje na obdobný dokument z roku 1997. Popisuje poslední vývoj v oblasti organizovaného zločinu, analyzuje účinnost podniknutých kroků. V materiálu je dále podána informace o některých opatřeních přijímaných v boji proti organizovanému zločinu v zahraničí a na mezinárodním fóru.[20]

Podle koncepce organizovaný zločin zasahuje řadu společenských oblastí, které patří z hlediska působnosti orgánů veřejné správy do gesce mnoha resortů, nikoliv pouze resortu, který je zodpovědný za prevenci jakékoliv kriminality a její potlačování. Přístup státu má být vůči organizovanému zločinu systémový, koordinovaný a provázaný ve všech svých jednotlivých částech. Harmonogram opatření, který je přílohou usnesení vlády České republiky k Aktualizované koncepci, proto ukládá řadu úkolů gestorům – ministru práce a sociálních věcí, ministru financí, ministru zahraničí, ministrům vnitra, spravedlnosti, kultury, životního prostředí, ministru průmyslu a obchodu, ministru školství, mládeže a tělovýchovy, ministru doprav a spojů, ministru bez portfeje a řediteli Bezpečnostní informační služby.[21]

Dopad těchto opatření nebylo možné v době uzávěrky studie odpovědně posoudit.

Celkově však český bezpečnostní systém trpí řadou nedostatků a nadále zaostává za vývojem v oblasti organizovaného zločinu. V případě zločinu s mezinárodním dosahem platí tato pravda dvojnásob.

Stav legislativy v České republice

Po otevření hranic v roce 1989 následovala na české území invaze skupin organizovaného zločinu, které obratně využívaly mezer v nepřipravené české legislativě. Zejména v první polovině 90. let byl stav legislativy značně neuspokojivý. Situace se zlepšuje, ovšem řada nedostatků nadále přetrvává

Proces legislativních změn vychází ze skutečnosti, že Česká republika je signatářem příslušných mezinárodních dohod, ze snahy o posilování spolupráce a vzájemné slučitelnosti právních předpisů s právem EU a snahy o posílení pravomocí policie v boji s organizovaným zločinem. Jde o značně širokou problematiku, proto se zaměřím pouze na vybrané problémy, přímo související s organizovaným zločinem.

Jedním z uzlových bodů přestavby české legislativy se stal zákon č. 152/1995 Sbírky, který schválil Parlament České republiky 29. 6. 1995. Došlo tak k již v pořadí dvanácté novele trestního zákona a trestního řádu. Rovněž byl novelizován zákon č. 283/ /1991 Sb., o Policii České republiky. Jednalo se o snahu přijmout odpovídající právní úpravu pro účinnější postih organizované kriminality.[22]

V rámci zákona byl vymezen pojem „zločinného spolčení" a zavedena nová skutková podstata trestného činu „účasti na zločinném spolčení", podle níž je možné stíhat osobu, která zločinné

[19] Usnesení vlády ze dne 23. října 2000 č. 1044.
[20] Hlavní závěry Aktualizované koncepce jsem citoval v předcházejících kapitolách.

[21] Aktualizace koncepce boje proti organizovanému zločinu přijatá usnesením vlády České republiky č. 673 ze dne 29. října 1997.
[22] Chmelík, J.: Novela trestněprávních norem a organizovaný zločin. Bulletin NPDC 4/1995, (s. 9–19), s. 9.

spolčení založí, nebo se jeho činností účastní, či zločinné spolčení podporuje. Pojem „zločinné spolčení“ byl nově definován v § 89 odst. 20: „Zločinné spolčení je společenstvím více osob s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností, které je zaměřeno na dosahování zisku soustavným páchání úmyslné trestné činnosti.“

Významné bylo také ustanovení „účinné lítosti“, které za určitých podmínek (§ 163b tr. zákona) poskytuje oznamovateli beztrestnost. Podobně na základě ustanovení o polehčujících okolnostech a o okolnostech umožňujících mimořádné snížení trestu může soud přihlédnout k tomu, že pachatel spolupracoval s bezpečnostními orgány a přispěl k objasnění trestné činnosti. Nově byla řešena i problematika ochrany svědků trestných činů (definitivní podobu jí následně poskytl zákon č. 137/2001 Sb. o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením).

Bezpečnostní složky mohly začít využívat při vyšetřování agentů a předstíraných převodů věcí – tedy provádět „koupi, prodej nebo jiný způsob převodu věcí, k jejichž držení je třeba zvláštního povolení nebo jejichž držení je nepřípustné“. Jedná se např. o zbraně či drogy, padělané peníze aj. (§ 34 a násl. zákona o Policii ČR). Nově zavedený institut „záměny zásilky“ (§ 87a trestního řádu) umožnil, aby tyto nebezpečné věci mohly být během policejních operací zaměňovány za věci neškodné, přesto aby dále fungovaly jako důkazní materiál. Policie díky tomu významně rozšířila své vyšetřovací techniky bez toho, že by se její agenti pracující v utajení dostávali do střetu se zákonem. (Po novelizaci zákonem č. 265/2001 Sb. dnes již není využití těchto prostředků obsaženo v Zákoně o Policii ČR, ale v trestním řádu /§ 158b a násl./, nově byly do trestního řádu zavedeny i „předstíraný převod věci“ /§ 158c/ a „sledovaná zásilka“ /§ 87b/).

V roce 1995 Česká republika přistoupila k „Úmluvě o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu“, podepsané ve Štrasburku v listopadu 1990. Parlament ČR přijal v únoru 1996 vládní návrh zákona o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti (č. 61/1996 Sb.). S účinností od 1. července roku 1996 jsou finanční instituce (banky, spořitelny, fondy, kasina) povinny hlásit ministerstvu financí osobní údaje o klientech, jejichž finanční operace budou přesahovat částku půl milionu korun. Tyto instituce musí rovněž samy na-

hlásit zvláštnímu oddělení na ministerstvu financí podezřelé operace. Údaje se uchovávají po dobu deseti let.

Novela celního zákona z roku 1996 mimo jiné obsahovala ustanovení pro boj s organizovaným zločinem. Zákon umožnil celním orgánům využívat vyšetřovací postupy, jako je sledování osob a věcí, využívání osob jednajících ve prospěch celních úřadů, používání krycích dokladů a používání nástrahové a zabezpečovací techniky. Dále je oprávnil provádět vyhledávání, otevírání a zkoumání dopravovaných zásilek za použití kriminalistických metod, odposlouchávání telekomunikačního provozu a pořizování obrazových, zvukových aj. záznamů. V řadě ohledů je tak postavil na roveň policie a fakticky v České republice vytvořil novou vyšetřovací složku.[23]

Ve sféře potírání drogové kriminality od 1. 1. 1999 vstoupil v platnost zákon č. 112/1998 Sb., podle kterého je trestně postižitelné i přechovávání drog „v množství větším než malém“ pro vlastní potřebu. Záměrem zákona bylo rozlišit uživatele drog od překupníků. Další změnou bylo přijetí zákona č. 167/1998 Sb., který upravuje zacházení s návykovými látkami, přípravky a prekurzory. Nově byla stanovena trestnost i v případě neoprávněné výroby a obchodu s prekurzory, tedy látkami využívanými k výrobě drog. Seznam zakázaných drog a prekurzorů je součástí tohoto zákona.[24]

V oblasti boje s korupcí Poslanecká sněmovna schválila v květnu 2000 novelu zákona č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích; tato novela má zprůhlednit financování politických stran a hnutí. Úmluva Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích (Paříž, 17. 12. 1997), nabyla pro Českou republiku platnost od 21. 3. 2000. Trestněprávní úmluvu Rady Evropy o korupci (Štrasburk, leden 1999), podepsala Česká republika v říjnu 1999. V únoru 2000 ji projednala a schválila Poslanecká sněmovna.[25]

[23] Tamtéž, s. 8.
[24] Aktualizace 2000, c.d., s. 22.
[25] Aktualizace 2000, c.d., s. 20–21.

Aby omezila nelegálních ekonomické aktivity cizinců, Česká republika začala uplatňovat právní předpisy, které odpovídají legislativě pro „zaměstnávání cizinců z třetích zemí" ve státech Evropské unie. Byly také posíleny pravomoci kontrolních útvarů úřadů práce.[26]

Dětské choroby české legislativy

Tato i řada dalších legislativních opatření, která Česká republika přijala, prokazují snahu státu o sladění zákonných norem s evropskými standardy a o omezení aktivit organizovaného zločinu.

Problematické zůstává, jak se tato opatření osvědčují v praxi. Přestavba legislativy v České republice probíhá prakticky za pochodu, a proto se potýkala, anebo potýká s řadou „dětských neduhů", jejichž odstranění si vyžádá ještě mnoho času a úsilí.

Například některé nově zavedené instituty, které měly umožnit úspěšnou dokumentaci organizovaného zločinu se ukázaly jako nedostatečné. Jako markantní příklad může sloužit institut záměny zásilky, který byl po zavedení do praxe takřka nepoužitelný, neboť podle stávajícího zákona bylo možné záměnu provést až po sdělení obvinění – tedy *de facto* poté, co je delikvent upozorněn, že policie o zásilce ví. Tento problém odstranila až další novelizace.

Rovněž použití agenta je obtížné, neboť je problematická ochrana jeho identity a podle některých odborníků není za stávající legislativy vyloučen ani trestní postih, dopustí-li se jako agent v utajení trestných činů. Dosud nedostatečně je využíván institut dočasného odložení trestního stíhání dle (§ 159a).

„Zákon proti praní špinavých peněz" z roku 1996 si již po krátké době neúčinného působení vynutil novou právní úpravu (schválila ji Poslanecká sněmovna ČR v březnu roku 2000 jako zákon č. 159/2000 Sb.). Novela přinesla mimo jiné tyto základní změny:

– režimu zákona včetně identifikační povinnosti podléhají všechny obchody, tedy i obchody s použitím vkladních knížek na doručitele,
– identifikace třetích osob, jejichž jménem klient jedná,
– identifikace účastníků podezřelého obchodu bez ohledu na jeho výši,
– uchovávání nejen identifikačních údajů účastníků obchodu, ale i všech údajů a dokladů o obchodech spojených s povinností identifikace,
– vytvoření nového kontrolního systému k dodržování zákona č. 61/1996 Sb, podle kterého jsou finanční instituce kontrolovány kromě Finančního analytického útvaru ministerstva financí (FAÚ) i dalšími orgány oprávněnými k této činnosti podle jiných právních předpisů (např. Česká národní banka aj.).[27]

I v této novelizaci nadále přetrvaly určité nedostatky. Platný trestní zákon dovoloval postih praní peněz prostřednictvím ustanovení § 251 a 251a, za situace, kdy se tohoto jednání dopouští „osoba rozdílná od pachatele trestného činu, kterým byla věc získána", tedy nějaký specialista na „praní špinavých peněz". Dopouští-li se praní tentýž člověk, který přímo spáchal trestné činy, z nichž se výnosy perou, nejedná se o samostatný trestný čin „praní peněz" a pachatele lze trestat za praní jeho vlastních zisků s využitím ustanovení o přitěžujících okolnostech. To podle některých odborníků neodpovídalo požadavkům mezinárodních dokumentů. Rozpor opět odstranila až další novelizace (zákon č. 134/2002 Sb.), která zavedla nový § 252a, „Legalizace výnosů z trestné činnosti".

V drogové oblasti zůstává problematické zavedení nové skutkové podstaty trestného činu podle § 187a trestního zákona, týkající se trestnosti za držení drog v množství „větším než malém". I když se zatím nesplnil předpoklad, že nová úprava plošně povede k „neúměrné kriminalizaci" populace, v souvislosti s tímto zákonem dochází ke zcela rozporným výkladům, kdy jsou konzumenti a prodejci postihováni vysokými tresty za drogové delikty s minimální společenskou závažností (často držení a prodej jen minimálních množství marihuany) a naopak. Nejkřikla-

2-
6 Aktualizace 2000, c.d., s. 39.

27 Aktualizace 2000, c.d., s. 34.

vější z těchto případů musel řešit amnestií prezident Václav Havel. Analýza, kterou zpracovala v roce 2001 Meziresortní protidrogová komise, se o dopadech nové drogové legislativy vyjadřuje negativně.[28]

Pokud jde o nelegální zaměstnávání cizinců, které úzce souvisí s nelegální migrací, z postupného poklesu platných povolení k zaměstnání se dá usuzovat o možném nárůstu jejich nelegálního zaměstnávání. Nadále přetrvávají případy, kdy živnostenský list vydaný cizinci formálně slouží jako důvod pro získání pobytového víza, ale cizinec pracuje nelegálně v jiném oboru (většinou opět pro „klienta").[29]

Problémy přetrvávají v provádění azylové politiky. Původní zákon č. 283/1991 Sb. byl široce zneužíván k legalizaci pobytu cizinců v České republice a vyhýbání se vyhoštění. Migranti zadržení při pokusu o nelegální přechod státní hranice okamžitě žádají o azyl. Bývají proto přesunuti do utečeneckých táborů a je s nimi zahájeno azylové řízení. Během něj tábory opouštějí a pokoušejí se o přechod znovu.[30] Některé převaděčské organizace dokonce přímo zaručují migrantům druhý pokus v případě, že budou zadrženi.[31] Z toho důvodu musela být přijata novela zákona č. 325/1999 Sb. o azylu, která vstoupila v platnost 1. 2. 2002. Novela urychluje azylové řízení v případech, kdy je zřejmé, že důvody uváděné žadateli o azyl nejsou relevantní. Novela dále zpřesňuje práva a povinnosti žadatelů o azyl – stanoví podmínky jejich pobytu mimo azylová zařízení, zakazuje jim pracovat v České republice po dobu jednoho roku od podání žádosti o azyl, určuje podmínky poskytování finančního příspěvku aj.[32]

[28] Srv. Aktualizace 2000, c.d., s. 34.
[29] Aktualizace 2000, c.d., s. 38–39.
[30] Informace o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000. Ministerstvo vnitra ČR.
[31] Zdroj ÚOOZ.
[32] Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2001 (ve srovnání s rokem 2000). Server Ministerstva vnitra ČR: http:/www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si01/2_2_6.html.

Prosazování práva v České republice

Policie a bezpečnostní složky

Česká policie po listopadu 1989 nebyla příliš obeznámena s praktikami mezinárodního organizovaného zločinu a ani k tomuto účelu dostatečně technicky vybavena. V roce 1992 šéf slovenské policie Štefan Lastovka v rozhovoru pro nizozemský deník *Trouw* přiznal, že policie v tehdejší České a Slovenské federativní republice nemá zkušenosti s organizovaným zločinem. Boj s ním komplikuje i nedostatek elementárního technického vybavení. „Rychlá auta, počítače, helikoptéry, moderní analytické přístroje, to všechno policii chybí", prohlásil Lastovka.[33]

Vyšetřování bylo vedeno roztříštěně – trestné činy vyšetřovaly různé policejní útvary podle věcné příslušnosti a místa, kde ke kriminálnímu činu došlo. Chyběla centrální analýza, která by dokázala tyto jednotlivé případy propojit, odhalit konexe příslušníků kriminálních skupin do zahraničí apod. Vážnou překážkou byla nedostatečná komunikace mezi operativními složkami policie a vyšetřovatelem ve fázi před zahájením trestního stíhání (instituce vyšetřovatele byla proto novelou č. 265/2001 Sb. zrušena a vznikla společná Služba kriminální policie a vyšetřování).

Situace se podstatněji mění po 1. 1. 1995, kdy byl v rámci Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR vytvořen speciální Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ). Tento útvar by neměl pouze reagovat na již spáchanou trestnou činnost, ale je zaměřený na systematické odhalování trestné činnosti, její předcházení a dokumentaci. Jeho analytické pracoviště, vybavené poměrně moderními informačními technologiemi, umožňuje provádět centrální analýzu informací a jejich poskytování příslušným útvarům policie. Expozitury ÚOOZ fungují ve všech krajských městech České republiky, kde spolupracují s teritoriálními útvary policie: pracovišti služby kriminální policie, odbory operativní dokumentace, Službou cizinecké a pohraniční policie, expoziturami zvláštní technické služby. V roce 2001 se

[33] ČSTK: Zahraniční aktuality 30. 6. 1992.

z ÚOOZ vydělila Národní protidrogová centrála (NPC), zaměřená na potírání drogové kriminality.

V boji proti organizovanému zločinu je výrazným problémem fakt, že svědkové závažných trestných činů odmítají vypovídat bez toho, aniž by jim byla poskytnuta ochrana před případnými útoky ze strany zločinců. Pro tyto ohrožené svědky bylo nutno po vzoru Itálie, Německa a dalších zemí vytvořit zvláštní program ochrany osob a obydlí, přestěhování v rámci České republiky nebo do zahraničí, pomoci při hledání zaměstnání, sociální pomoci a v nejzávažnějších případech také zastírání identity. Na začátku roku 2000 vzniklo jádro speciální složky policie a od 1. 1. 2001 byl z této složky vytvořen útvar s celostátní působností, jehož úkolem je zvláštní ochranu a pomoc svědkům poskytovat.[34]

Novelou zákona o Policii ČR č. 283/1991 Sb. byla od 1. 1. 1994 zřízena zvláštní Služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti (SPOK ZHTČ). Tato služba s hlavním analytickým centrem a osmi teritoriálními pracovišti v největších českých městech vznikla rozšířením původní Služby na ochranu ekonomických zájmů zřízené v roce 1991. V kompetenci SPOK ZHTČ je problematika korupce, závažná daňová a finanční kriminalita.

Bojem proti legalizaci výnosů z trestné činnosti se zabývá i Finanční analytický útvar Ministerstva financí (FAÚ). FAÚ je centrálním úřadem pro přijímání oznámení o podezřelých obchodech od finančních institucí (nejen bank, ale i investičních a penzijních fondů, pojišťovacích společností, kasin apod.). Zaznamenává a analyzuje všechna hlášení o podezřelých obchodech ve zvláštní databázi. V případech, že existuje podezření ze spáchání trestného činu, podává trestní oznámení a ve vyšetřování pokračuje SPOK ZHTČ. V prosinci 1996 byla z důvodů užší kooperace těchto složek podepsána mezi ministry vnitra a financí zvláštní dohoda o spolupráci v oblasti boje proti legalizaci výnosů z trestné činnosti, kde byly mimo jiné určeny spolupracující útvary FAÚ a SPOK ZHTČ.

[34] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR, c.d.

Mezi své priority zařadila problematiku organizovaného zločinu i Bezpečnostní informační služba (BIS). Její zpravodajská činnost se zaměřuje na mapování současné situace a získávání informací o struktuře nejvyšších článků skupin organizovaného zločinu, o jejich kontaktech na státní správu a jejich zájmových oblastech v českém hospodářství. Tato část již nebývá přímo spojena se zjevnou kriminalitou, využívá však získaného finančního zázemí. Poznatky týkající se trestné činnosti BIS předává příslušným policejním útvarům. V popředí zájmu BIS dnes stojí skupiny z bývalého Sovětského svazu.

Významné úkoly v oblasti boje proti přeshraničnímu organizovanému zločinu plní také celní správa a orgány cizinecké a pohraniční policie.

České republice se postupně daří vytvářet specializované útvary a pracoviště pro boj s organizovaného zločinu. V boji s ním se však musí angažovat celý policejní aparát. Přetrvávajícím nedostatkem je obecně nízká úroveň znalostí nižších složek policie o tomto fenoménu, jejich často malá schopnost projevy organizovaného zločinu identifikovat a účinně proti nim zasahovat. Značnou vinu na tom má i špatná personální politika. V oblasti naplňování specializovaných útvarů vyškoleným personálem sice byla na jedné straně stanovena přísná kritéria pro výběr pracovníků, avšak těmto kritériím neodpovídá nabízené mzdové ohodnocení. Mimo tyto úvary je situace ještě daleko horší. Nástupní plat českého policisty dnes činí okolo 11 tisíc Kč, po dvaceti odsloužených letech se může zvýšit o zhruba 7 tisíc Kč.[35] Důchody vypočtené z těchto mezd se nezřídka pohybují okolo 6 tisíc Kč. V důsledku této situace opouštějí řady policie každý měsíc desítky policistů. Odcházejí do soukromých bezpečnostních agentur a firem, které je lákají 2–3násobně vyššími příjmy, peněžních a bankovních ústavů (úvěrová oddělení), pojišťoven (vyšetřování pojistných podvodů), agentur na vymáhání dluhů. Mladý kádr nemá dostatečné zkušenosti s kriminálním prostředím.

Dalším problémem je cirkulace kádrů v rámci resortu, kdy

[35] Do 1. března 2002 činila průměrná mzda policistů 10 527 Kč. Od 1. března 2002 byla zvýšena na 11 492 Kč (LN 28. 2. 2002).

jsou specialisté na jednotlivé typy zločinu po vyškolení a získání zkušeností často přesouváni na jiná pracoviště. Svoji původní odbornost poté nevyužívají. Přitom potírání organizovaného zločinu, zejména v jeho mezinárodních formách, si vyžaduje vysokou odbornost, kterou lze získat jen dlouhodobou praxí a vzděláváním – mnohdy celoživotním.

Česká republika si podle víceméně „standartního" schematu vybudovala strukturu bezpečnostních složek a opatřila je odpovídajícími pravomocemi. Stále otevřenou otázkou zůstává jejich vzájemná spolupráce a koordinace. Předvstupní pakt o organizovaném zločinu mezi státy Evropské unie a kandidátskými zeměmi předpokládá vytvoření ústředního národního orgánu odpovědného za koordinaci boje proti organizovanému zločinu a zřízení multidisciplinárního týmu pro boj s tímto fenoménem. Jako nejvhodnější řešení se jeví koordinace boje proti tomuto fenoménu prostřednictvím Bezpečnostní rady státu.

Stav české justice

I přes pochvalu ve zprávě Evropské unie z roku 2001 za odstartovanou reformu soudnictví v České republice nadále přetrvává neuspokojivý stav justice. Ta trpí nedostatkem kvalifikovaných soudců a množstvím nedokončených kauz. Projednávání soudních případů se neúměrně protahuje.

Dalším dlouhodobým problémem zůstává, že při kvalifikaci organizovaného zločinu nejsou dostatečně využívány instituty, které byly za tímto účelem zavedeny. Jedná se především o skutkovou podstatu trestného činu účasti na zločinném spolčení podle § 163a trestního zákona. Důvodem je fakt, že příslušné orgány činné v trestním řízení se neorientují na dokumentaci struktury organizace, řadu kriminálních činů soudí bez toho, že by je spojovaly s organizovaným zločinem (nejde jenom o český, ale o evropský problém).[36] Z těchto důvodů se objevily požadavky na vyšší specializaci státních zástupců, která by byla zaměřena na oblast boje proti organizovanému zločinu. Tuto skutečnost zohledňuje i pokyn obecné povahy nejvyššího státního

[36] Aktualizace 2000, c.d., s. 23–24.

zástupce z března 2000,[37] jímž se upravuje způsob zřizování a obsazování specializací u státního zastupitelství. Pokyn reagoval na kritickou část Výroční zprávy Evropské komise z roku 1999 o České republice, kde byl tento nedostatek institucionálního řešení specializací zmíněn. Pokyn nabyl účinnosti dne 1. 4. 2000 a obsahuje kromě rámcově stanoveného rozdělení specializací i jednotlivé konkrétní prvky specializovaného zaměření na problematiku boje proti organizované trestné činnosti. Pokyn stanoví, které povinné a které fakultativní specializace zřizují jednotlivé stupně státního zastupitelství. Rovněž ukládá zřídit a čtvrtletně aktualizovat jmenný seznam státních zástupců zaměřených na konkrétní speciální agendu. Tento seznam je k dispozici u Nejvyššího státního zastupitelství.[38]

Zhodnocení

Otázka nevojenské bezpečnosti se stala významnou součástí politiky českého státu. Česká republika v rámci asociačních dohod dokáže bezpochyby časem sladit naši legislativu s evropskými standardy, provést v ní řadu úprav odpovídajících potřebám boje proti organizovanému zločinu Otázkou zůstává, jak tuto legislativu budeme schopni prosadit v praxi. Dalším problémem je, že komunikujeme se strukturami, které se teprve tvoří, a to je mnohdy značně nepřehledný proces, který bude jednání a zejména realizaci uzavřených dohod v praxi ztěžovat. Složitá jednání po Amsterodamu to potvrzují. Všeobecně práce na budování společné bezpečnosti zemí Evropské unie probíhají zpomaleně. Zejména v případě Evropské unie nenastupujeme do rozjetého vlaku, jak bývá často citováno. Tento vlak se teprve rozjíždí a jeho strojvůdci mnohdy ani neví, do jaké příští stanice dojedou. Cesta ke skutečně funkčnímu a efektivnímu systému evropské bezpečnosti bude ještě dlouhá a plná výmolů.

[37] Pokyn pořadové číslo. 3/2000.
[38] Aktualizace 2000, c.d., s. 26.

ZÁVĚR

Charakteristickým trendem dneška je internacionalizace skupin organizovaného zločinu, jejich spolupráce a flexibilní výměna *know-how*, potřebného k páchání trestné činnosti v mezinárodním měřítku. Vznikají i dohody o vymezení sfér vlivu mezi těmito seskupeními. Kriminální podnikání se tak rychle přizpůsobuje novým podmínkám. Mezinárodní propojování zločineckých skupin na straně jedné a úzká specializace na straně druhé, spojené s důvěrnou znalostí regionálních zvláštností, představují silný motor globalizace organizovaných kriminálních činností.

Sortiment „služeb" a „zboží", které dnes nadnárodní organizovaný zločin nabízí, je značně široký – zbraně, drogy, radioaktivní materiály, levné pracovní síly, napodobeniny světových značek, kradené automobily a jiné komodity, služby od vydírání přes hazardní hry a prostituci, vývoz ekologicky závadného odpadu do třetích zemí, ilegální finanční transakce, nájemné vraždy... Vždy se jedná o činnosti, které bez ohledu na zákonnost, a mnohdy i riziko, přinášejí vysoké zisky.[1] Podle odhadů Světového měnového fondu se celkový roční zisk světového organizovaného zločinu se pohybuje mezi 500 miliardami a 1,5 bilionem[2] dolarů.

---

[1] Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit, c.d., s. 18–19.

[2] Jestliže bychom vycházíme z nejnižší odhadované částky 500 miliard dolarů, pak je možno proporce celkového obratu světa organizovaného zločinu možné rozdělit zhruba takto:
- obchod s drogami 250 mld. USD
- krádeže 40 mld. USD
- pašování 40 mld. USD
- noční život, prostituce 30 mld. USD
- hazardní hry 25 mld. USD
- obchod se zbraněmi 30 mld. USD
- vydírání 10 mld USD

V kontextu katalyzačních faktorů těchto činností zaujímá významné postavení i situace na straně poptávky, resp. stav společnosti. Je smutnou realitou doby, že poptávka po nelegálním zboží a službách ve světovém měřítku roste. Globalizace ekonomiky s sebou nese i globalizaci životního stylu. S revolucí v oblasti komunikací a dopravy se šíří i přijímání unifikovaných kulturních vzorů. Lidé v méně rozvinutých zemích se snaží vyrovnat modelu spotřeby v hospodářsky vyspělých státech. Objevuje se fenomén masového konzumu a globální poptávky po „módních" druzích zboží – ať už legálního, či nelegálního. Tak se ilegální komoditou globálního významu stávají drogy; a také např. ilegálně kopírované nahrávky či počítačové programy.[3]

Narůstá množství firem, politických, náboženských seskupení aj., ochotných řešit své okamžité problémy nezákonnou cestou. V zemích třetího světa, a rovněž v zemích bývalého socialistického bloku, které procházejí složitou společenskou a ekonomickou transformací, existuje řada společností, která čerpají svůj profit z balancování na hraně zákona (mnohdy i za jeho hranicí) a obratně využívají existujících legislativních nedostatků a slabosti kontrolního aparátu. Z jejich prostředí přichází množství objednávek na specializované kriminální úkony a vysoká je i jejich ochota se do řetězců nezákonných aktivit zapojovat. Zejména v procesu legalizace nezákonných zisků, ale nejenom zde, dochází k prolínání zákonné a nezákonné sféry, k vytváření „šedých" a „černých" ekonomik. Na druhé straně organizovaný zločin v honbě za ziskem často reinvestuje získané nelegální prostředky do legálního a pololegálního podnikání. V důsledku toho dochází k jeho stále hlubší integraci do společenských prostředí, v nichž působí, a snižují se tak možnosti jeho postihu.[4] V Rusku dnes mafie kontroluje 20–30 % společenského produktu. Vysoký je i podíl organizovaného zločinu na vytváření hrubého domácího produktu v Bolívii, Peru, Nigérii, Pákistánu. Myanmaru aj.

– jiné činnosti 75 mld. USD.
(podle Blanche, E.: The Labyrinthian Money. Trail of Osama bin Laden. The Middle East, leden 2002, č. 319, s. 23–24; Smrž. J.: „Praní špinavých peněz" a finanční podvody". In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. Miroslav Nožina (ed.) Praha 1997 (s.198–204), s. 209.

[3] Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit, c.d., s. 19.

[4] Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530-68rev3, s. 11.

Tyto skutečnosti potvrzují nutnost změny úzce vojenského chápání národní bezpečnosti jako ohrožení přicházejícího zvnějšku a majícího podobu vojenských bloků. Fakticky teprve zkušenosti osmdesátých a devadesátých let ukázaly, že je třeba otázky národní bezpečnosti chápat v širším kontextu a zahrnovat pod ně i širokou škálu sociálněpatologických jevů, které společnost nějakým způsoben destabilizují. Jestliže bychom chtěli vyjádřit poměr vojenských a nevojenských hrozeb ve středoevropském prostoru do konce 80. let, jednalo by se o poměr 10:1; dnes se jedná o poměr zhruba 1:10.

Nadnárodní organizovaný zločin ohrožuje řadu aspektů státní suverenity a bezpečnosti, které byly až doposud považovány za zajištěné. Omezuje ochranný význam státních hranic a proniká do hospodářských a společenských seskupení, která jsou nominálně pod státní kontrolou. Státy si mohou formálně udržovat vnější suverenitu, ovšem jestliže v oblasti vnitřní bezpečnosti nejsou schopné účinně kontrolovat přísun zbraní, lidí, drog aj. na své území, ztrácí tato suverenita mnohé ze svého významu. Nezávislost proklamovaná navenek postrádá vnitřní obsah.

Angažovanost organizovaného zločinu narůstá i v mezinárodním politickém dění a lokálních konfliktech – při dodávkách zbraní a vojenského materiálu, pašování lidí, logistické podpoře teroristických organizací, realizaci teroristických činů na objednávku aj. Významným katalyzátorem bojových aktivit se mezinárodní organizovaný zločin stal např. během konfliktu v bývalé Jugoslávii, kam válčícím stranám ilegálně, přes embargo Organizace spojených národů, dodával velké množství zbraní a vojenského materiálu. Podobnou úlohu sehrával a sehrává v konfliktech na Kavkaze, postsovětské Střední Asii, Afghánistánu, Myanmaru (Barmě), Somálsku, Čadu, Libérii, Nikaragui, Iráku, při podpoře teroristických skupin v Peru, albánském Kosovu aj. Zvláště znepokojivé jsou činnosti organizovaného zločinu spojené s dodávkami nukleárních materiálů především z teritoria bývalého Sovětského svazu do zemí, které se snaží ilegálně vyvíjet zbraně hromadného ničení.[5] Problémům s mezinárodním

[5] Tamtéž, s. 22.

organizovaným zločinem se zákonitě nevyhnula ani Česká republika.

Veřejné sdělovací prostředky často komentují prudce rostoucí úroveň kriminality po roce 1989. Fakticky aktuální počet zjištěných trestných činů v České republice není řádově o mnoho vyšší nežli v mnoha zemích Evropské unie. Nárůst kriminality je dramatický ve srovnání s obdobím před rokem 1989, ale ne s evropskými standardy. Zdá se, že po výkyvech dramatické první dekády existence demokratického státu se úroveň běžné kriminality časem stabilizuje na evropské úrovni a budeme ji tedy i přes veškeré obtíže schopni časem zvládnout. Stejnou věc není možné říci o oblasti zejména vyšších forem organizované trestné činnosti. Zde jsou výsledky neuspokojivé.

Příznivé podmínky pro nárůst organizované kriminality byly v Českých zemích vytvořeny dlouho před rokem 1989. Kriminální sítě s mezinárodním dosahem zde registrujeme již v dobách tzv. „první republiky". V socialistickém Československu pak latentní kriminalita dosáhla mimořádných rozměrů. Vyznačovala se však četnými specifiky „socialistického" zločinu, uzavřeného za „železnou oponou". „Klasické" kriminální činnosti, jako loupeže, násilné zločiny, obchod s drogami, prostituce aj., zde neměly vysoce organizované formy. Na druhé straně se jedním ze symptomů doby stala hospodářská kriminalita, zejména masové rozkrádání nejasně definovaného „státního" majetku. V Československu dochází k rozvoji rozsáhlé šedé ekonomiky a korupčních sítí.

České zákony i bezpečnostní složky jsou adaptovány na podmínky „socialistického typu zločinu" ani zdaleka však nereflektují situaci mimo okruh zemí komunistického bloku. Česká republika tak představuje pro mezinárodní organizovaný zločin po roce 1989 území s výhodnou geografickou polohou v sousedství zemí Evropské unie, slabě organizovaným podsvětím, dostatečně početným populačním potenciálem ochotným ke spolupráci v oblasti nezákonných aktivit, slabými zákony, nechráněnými hranicemi a dezorientovanou policií, nezkušenou ve vyšetřování nadnárodních forem kriminality. Vstup mezinárodních zločineckých seskupení do České republiky je v důsledku toho rychlý a efektivní. Velká část z nich se objevuje na našem území již v první polovině 90. let. Od roku 1997 se již jejich struktura výrazněji

nemění. Pokračuje trend, kdy v souvislosti s přibližováním České republiky k Evropské unii roste zájem zločineckých organizací o pronikání do Západní Evropy prostřednictvím, mimo jiné, i České republiky. V opačném směru pronikají západoevropské kriminálních sítě do východní Evropy. Tyto různé proudy se na českém území i v dalších zemích střední Evropy střetávají a vytvářejí z tohoto teritoria křižovatku mezinárodního zločinu.

V České republice zaznamenáváme vysoký stupeň organizovanosti a rozšiřující se rozsah činnosti u skupin pocházejících z Itálie, bývalého Sovětského svazu a Číny. Rozsáhlá je rovněž nezákonná aktivita občanů bývalé Jugoslávie. Dále v České republice operují skupiny pocházející z Bulharska, Polska, Rumunska, Turecka, Albánie, Řecka, arabských států, Vietnamu. Byly zaregistrovány rovněž aktivity skupin z Latinské Ameriky a Nigérie. Pokud jde o spektrum činností, nalézáme u nás v současné době většinu forem tvorby zisku, příznačných pro mezinárodní organizovanou kriminalitu – organizovanou prostituci, hazardní hry, obchod s lidskými bytostmi, vymáhání poplatků za „ochranu" (racketeering), majetkovou kriminalitu, drogovou kriminalitu, padělání dokumentů, šeků a měny, bankomatové podvody, nelegální obchod se starožitnostmi a uměleckými předměty, ilegální přepravu a zprostředkování práce cizincům, počítačovou kriminalitu, obchod se zbraněmi, výbušninami a strategickými surovinami a jejich pašováním přes hranice, hospodářskou kriminalitu, vraždy na objednávku a násilné formy konkurenčního boje mezi zločineckými strukturami apod.

Velká část skupin mezinárodního organizovaného zločinu již v České republice prodělala fázi uchycení a stabilizace v podsvětí i v ekonomických a sociálních strukturách našeho státu a směřuje k vyšším formám aktivit – včetně snah o ovládnutí těchto struktur. Řada indicií nasvědčuje, že dochází k vzájemným kontaktům domácího a zahraničního podsvětí, nelze ani vyloučit možnost propojování domácích a zahraničních skupin. Zjevné je využívání příslušníků českého kriminálního podsvětí k práci pro zahraniční organizace. Rychle roste i počet „seriózních" českých občanů a firem působících jako právní poradci či partneři při obskurních kriminálních operacích a praní špinavých peněz, agenti pro styk s úřady a nákup nemovitostí, pracovníci *public relations* aj. Rovněž ochota části představitelů průmyslové a finanční sféry spolu-

pracovat se zahraničními investory disponujícími obskurními zdroji financí či firmami, v jejichž pozadí stojí organizovaný zločin, je u nás vysoká. Domácí a zahraniční „špinaví byznysmeni" dnes už mnohdy úzce spolupracují.

V budoucnu se bude mezinárodní organizovaný zločin v České republice zřejmě zaměřovat především na obchod s drogami, stále výnosnější bude organizování nelegální migrace. Zvýšenou aktivitu kriminálních organizací lze dále předpokládat v oblasti obchodu se zbraněmi, obchodu s lidmi, oblasti zneužívání informačních technologií a napadání informačních systémů. Organizovaný zločin se ve větší míře bude zapojovat i do trestné činnosti proti životnímu prostředí a proti kulturnímu dědictví.[6]

Lze očekávat i propojování různých zločineckých seskupení. Činnost organizovaného zločinu se bude stále zřetelněji projevovat jako komplexní forma páchání různých forem trestné činnosti, zejména ve spojení s korupcí, drogami, násilnou kriminalitou, finanční kriminalitou, organizovanou prostitucí, obchodem s lidmi.

Latentním rizikem bude možné spojení organizovaného zločinu s mezinárodním terorismem, hrozbou jsou projevy náboženského, etnického a politického terorismu. Po vstupu České republiky do Evropské unie vzroste zájem o legální i ilegální pracovní migraci na naše území a tím i nebezpečí importu kriminálních jevů. Narůstající imigrace bude vyvolávat nárůst xenofobních nálad ve společnosti.[7]

Je zřejmé, že v dalším období budou pokračovat snahy organizovaného zločinu co nejvíce svou činnost legalizovat, posílit své postavení v české ekonomice a společnosti. Organizovaný zločin bude v České republice zakládat různé krycí firmy, bude se snažit dosáhnout rozhodujícího postavení ve strategických podnicích (např. petrochemickém průmyslu) a získat vliv na státní správu (prostřednictvím korupce, sponzorování zájmových skupin a jednotlivců, vydíráním, prosazováním osob napojených na organi-

[6] Srv. Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server MVČR http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si00/2_11krim.html.

[7] Srv. Aktualizovaná koncepce boje proti organizovanému zločinu 2000, c.d., s. 18.

zovaný zločin aj.). Část struktur organizovaného zločinu v České republice se bude snažit vymanit z výlučně kriminálního prostředí a etablovat se v legálním podnikání. Svědčí o tom určité indicie jako napojování na legální obchodní sféru, mezinárodní svazky a zaměstnávání speciálních (finančních a právních) poradců.[8]

Organizovaný zločin pronikající přes/na naše území představuje přímé ohrožení bezpečnosti a stability nejen České republiky, ale ve své mezinárodní dimenzi i dalších zemí. I v následujících letech bude jedním z nejvážnějších problémů, s nimiž se bude Česká republika potýkat. Otevřenou otázkou zůstává, jak bude schopná ho zvládnout.

V oblasti boje proti organizovanému zločinu se Česká republika připojila ke všem významným ujednáním jak na úrovni Organizace spojených národů, tak Evropské unie. Podepsala předvstupní pakt o organizovaném zločinu mezi členskými státy Evropské unie a uchazečskými zeměmi střední a východní Evropy, přijala řadu nových zákonů a norem týkajících se praní špinavých peněz, nezákonného obchodu s drogami, nezákonné migrace atd. Další modifikace jsou připravovány. Česká vláda zřejmě bude schopna splnit své závazky vůči Evropské unii ve sféře rekonstrukce legislativy. Nadále však postrádá dostatečnou moc prosadit tento právní systém v praxi. I když se situace zejména od druhé poloviny 90. let postupně zlepšuje, české policejní a bezpečnostní složky trpí nedostatkem zkušeností, technického i personálního vybavení pro potlačování organizovaných kriminálních aktivit, zejména pak aktivit s mezinárodním dosahem. Rovněž oblast justice má nedostatek odborníků na organizovaný zločin, velká část právníků nadále dává přednost práci v jiných oblastech anebo v soukromém sektoru.

Problematická zůstává i oblast mezinárodní bezpečnostní spolupráce Rozbor činností mezinárodních zločineckých skupin na našem území jasně prokázal, že velkou část z nich, své *know how*, tyto skupiny v minulosti úspěšně praktikovaly někde v zahraničí. Po roce 1989 je pak pouze přenesly na naše území. Zároveň to, co se na českém území mnohdy jeví jako naprosto legální čin-

[8] Srv. Tamtéž.

nost, může být v mezinárodním měřítku článkem řetězce společensky vysoce nebezpečných kriminálních činů. Jedním z nejslabších míst naší rezistence proti organizovanému zločinu je vedle nestabilní ekonomické a společenské situace, poznamenané vysokou úrovní korupce a oslabením etických norem, naše neschopnost oprostit se od úzce regionálních přístupů a chápat daný problém v jeho mezinárodním kontextu. Neustále se opakující proklamace o nutnosti zachování si „státní suverenity" v situaci, kdy dochází k oslabení významu státních hranic a prakticky neomezenému průniku sociálně patologických jevů na a přes naše území, jsou historickým archaismem. V evropském kontextu je nutné namísto neprostupných bariér budovat „síta" – resp. vytvářet bezpečnostní systémy schopné propustit vše pozitivní, co světové dění přináší, a naopak eliminovat negativní prvky. To není možné bez úzké spolupráce bezpečnostních složek řady zemí světa. Rozsáhlejší kooperace však zatím stále vázne na celé řadě legislativních i operativních obtíží.

Česká republika je představiteli mezinárodního organizovaného zločinu nadále považována za „bezpečnou zemi," kde je možné se usídlit, beztrestně provádět kriminální činnost a legalizovat výnosy z kriminálních aktivit. „Oceňují" přitom lehce splnitelné požadavky na uznání legálního pobytu na území České republiky a snadnost zneužívání azylového práva, jednoduchost, s jakou lze u nás založit krycí firmy a prakticky beztrestně propírat špinavé peníze, nízké životní náklady a náklady na provozování krycích firem, nízká efektivita činnosti bezpečnostních složek, relativně nízké tresty za kriminální delikty které nebývají navyšovány za organizovanou trestnou činnost, vysokou pravděpodobnost, že uchrání nezákonně získaný majetek před propadnutím. To nedává dobré výhledy do budoucnosti.

LITERATURA A PRAMENY

Knižní publikace

Africa South of the Sahara 2000. Regional Surveys of the World. London 1999.

Arbatov, G.: The System: An Insider's Life in Soviet Politics. New York" Random House, 1992.

Atlas mondial des drogues. Paris 1996.

Booth, M.: The Dragon Syndicates. The Global Phenomenon of the Triads. London, New York, Toronto, Sydney, Auckland 2000.

Bott, H.: Mit Fön und Bügeleisen. Der Spiegel, 9. 11. 1998, č. 46.

Coulloudon, V.: La mafia en Union Soviétique. Paris 1990.

Handelman, S.: Comrade Criminal. Russia's New Mafiya. New Haven--London 1995.

Hollifield, J. F. – Ross, G.: Searching for the New France. Routledge, New York, 1991.

Encyclopedia of Conflicts Since World War II. James Ciment (ed.), Volume 2, London 1999.

Encyklopedie moderní historie. M. Pečenka. P. Luňák a kol., Praha 1999.

Chalidze, V.: Criminal Russia: Essays on Crime in the Soviet Union, New York 1977.

Jakubov, O.: Michajlov ili Michas. Taji ženevskogo processa. Moskva 1999.

Lichanov, D. – Belych, V.: Súdruh krstný otec alebo Mafia v Sovetskom zvaze, Bratislava 1992.

Marek, J.: Smrt v celním pásmu. Cheb 2000.

Modestov, N.: Moskva banditskaja, Moskva 1998.

Němec, M.: Organizovaný zločin. Aktuální problémy organizované kriminality a boje proti ní, Praha 1995.

Nieuwenhuijze, C. A. O. van: Sociology of the Middle East. Leiden 1971.

Nožina, M.: Svět drog v Čechách. Praha 1997.

Opolot, J. S. E.: Organised Crime in Africa. Jonesboro, Tennessee 1981.

Stirling, C. Octopus: The Long Reach of the International Sicilian Mafia, New York 1990.

Roth, J.: Die roten Bosse. Russlands Tycoone übernehmen die Macht in Europa. Piper – München-Zürich 1998.

Švankmajer, M.– Sládek, Z. – Moulis, V.: Dějiny Ruska, Praha 1995.

Ungrounded Empires. The Cultural Politics of Modern Chinese Transnationalism. Ahiwa Ong, – D. M. Nonini (eds.), New York--London 1997.

Varese, F.: The Russian Mafia. Private Protection in a New Market Economy. Oxford 2001.

Vernon, R.: Storm Over the Multinationals. Cambridge (MA) 1977.

Časopisecké a internetové články, sborníkové studie

Aktivity nigerijských zločineckých skupin v České republice. Redakční rada Bulletinu Národní protidrogové centrály. Bulletin NPDC 3/1998, s. 23–26.

Aktivity západoafrických zločineckých skupin v České republice v roce 2000. Bulletin Národní protidrogové centrály, s. 24–25.

Arabská komunita a její zapojení do obchodu s omamnými a psychotropními látkami v ČR. Bulletin NPC 4/1999, s. 25–28.

Asijská seskupení. Bulletin NPC 3/1999, s. 33–41.

Bayart, J-F, – Ellis, S. – Hibou, B.: From Kleptocracy to the Felonious State? In: The Criminalization of the State in Africa. African Issues. London 1999, s. 1–32.

Blanche, E.: The Labyrinthian Money. Trail of Osama bin Laden. The Middle East, leden 2002, č. 319, s. 23–24.

Borovička, A.: Kokain v Česku. Bulletin Národní protidrogové centrály Policie ČR 2/1999, s. 43–48.

Bosnia-Herzegovina: Federating Criminal – Political Networks, The Geopolitical Drug Dispatch, No 56 – June 1996.

Bossis, M.: Die Organisierte Kriminalität auf dem Balkan. In.: Meier-Walser, R. C. – Hirscher, G. – Lange, K. – Palumbo, E. (eds.): Organisierte Kriminalität. Bestandsaufnahme, Transnationale Dimension, Wege der Bekämpfung. München 1999, s. 197–219.

Brunker, M.: Oil Crisis Led Nigerians to Crime. Internet – MSNBC News Stories, August 31, 2000.

Cejp, M.: Výsledky osmé expertizy o základních charakteristikách organizovaného zločinu. Kriminalistika r. XXXIV/2001, č. 3. Internet: http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_03/cejp.html.

Cilluffo, F. – Salmoiraghi, G.: And the winner is . the Albanian mafia. Washington Quarterly, Autumn 1999, Vol. 22, Issue 4.

Čech, D.: Současná situace v oblasti nelegálního obchodu se zbraněmi. Mezinárodní zločin v ČR, M. Nožina (ed.), Praha 1997, s. 95–102.

Drtil, J.: Drogy, jejich historie a perspektiva. Protialkoholický obzor 26, č. 6/1991, s. 387–390.

Dubois, E.: Comment les Kosovars avaient pris le contrôle du marché suisse de l' héroine. Le Temps (Švýcarsko) 12. 5. 1998.

Dubois, E.: Suisse. La progression des Albanais d'Albanie. Zpráva pro Observatoire géopolitique des drogues (Paris), 9. 6. 1998 (nepublikováno).

Dunn, G.: Major Mafia Gangs in Russia. In.: Russian Organised Crime. The New Threat? Phil Williams (ed.), London-Portland 1997, s. 63 –87.

Engbersen, G. – Leun, J. van der: Illegality and Criminality. The Differential Structure of Undocumented Immigrants. In.: The New Migration in Europe. Social Constructions and Social Realities. Helma Lutz and Khalid Koser (eds.). Palgrave-New York 1998, s. 199–223.

Feofilaktova, A. – Vetrov, A.: Vorota afrikanskoj narkomafii otkryvaet sama Rossija. Segodnja 13. 10. 1997, č. 248.

Fleishman, J.: Bumbling Gang Took Gray for Gold. Philadelphia Inquirer 13. January 1999.

Focas, C.: L'auteur du plus grand trafic de drogue en Suisse est jugé à Lausanne. Le Temps (Švýcarsko) 13. 5. 1998.

Fuller, E. G. – Lesser, I.O.: A sense of Siege. The Geopolitics of Islam and the West. Boulder, San Francisco, Oxford 1995.

Géopolitique des drogues 1995. Rapport annuel de l'Observatoire géopolitique des drogues. Paris 1995.

Goga, R.: Nadnárodný organizovaný zločin. Medzinárodné otázky (Bratislava), s. 69–84.

Grégr, V.: Organizace podílející se na eliminaci organizovaného zločinu. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina, (ed.), Praha 1997, s. 227–241.

Hanousek, P.: Díky za Ukrajince. Korupce a mafie na cestě za prací do Česka. Respekt 15/2002 (8. 4. – 14. 4. 2002).

Hrbáček, J.: Il capo della mafia. Týden 22/2000.

Hrbáček, J.: Italská mafie v Česku „úřaduje" potichu. Týden 26/2000.

Hueux, V.: Alerte Drogue: les nouveux trafiquants. L'Express, March 13, 1992.

Hungary: The Slovak and Slovenian Heroin Routes. The Geopolitical Drug Dispatch, No 48 – October 1995.

Chmelík, J.: Novela trestněprávních norem a organizovaný zločin. Bulletin NPDC 4/1995, s. 9–19.

Interpol. La Route des Balkans. Augmentation du trafic d'heroine d'Asie du Sud-Ouest a destination de l'Europe (1986–1990). Lyon Janvier 1991.

Italská mafie. Internet: http://www.alternatives.com/crime/ITALMAF.HTML.

Jamieson, A. – Sily A.: Migration and Criminality: the Case of Albanians in Italy. CSS/CEMES for the Ethnobarometer Programme 1998. Ethnobarometer Programme Working Paper Number 1, (internetová verze).

Klášterký, K.: Nezákonný obchod s radioaktivními materiály. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.), Praha 1997, s. 103–113.

Kmenta, J.: Mafie prala úvěry MMF i v Praze. Mladá Fronta Dnes, srpen 2001(Internet: http//web.telecom.cz/zdroj_texty_2000008.html.

Kobesová, J.: Sedm set kilogramů kokainu bylo pašováno v kompotech a v cukru. Denní Telegraf (DT), 12. 4. 1995.

Kopic, J.: Kokainové cíle. Policista 9/1999 – http://www.mvcr.cz/casopisy/policista/1999/9909/npcentr.html.

Kopic, J.: Náš občan kurýr. Policista 11/1999, měsíčník Ministerstva vnitra, internetová verze.

Kopic, J.: Viking v kleci. Policista 7/1999, (Internetový server Ministerstva vnitra ČR: http.//www.mvcr.cz/casopisy/policista/1999/9907/npcentr.html.

Kouidri, M.: Du refus de l'exil a l'émigration clandestine: Le cas de l'Algérie.In: La migration clandestine. Enmeux et perspectives. Actes du colloque organisé par l'Association Marocaine d'Etudes et de Recherches sur les Migrations. Rabat, Faculte de Droit les 29–30 Avril 1999, s. 179–199.

Koutouzis, Michael: Drogues a l'Est: logique de guerres et de marché, Politique étrangére, 1/1995, s. 233–244.

Lebrun, M.: Trafic de drogue: le maximum pour le chef de la filiere des Kosovars. 24 Heures, 19. 5. 1998 33, 1/1.

Lee III, R. W.: Global Reach. The Threat of International Drug Trafficking. Current History, May 1995, s. 207–211.

MacDonald, S.B.: Money Laundering in Eastern Europe: A New Frontier, Utterworths Journal of International Banking and Financial Law, July 1992, s. 326–328.

Macháček, Z. – Rumpl, T.: Zahraniční skupiny organizovaného zločinu a jejich aktivity na českém území. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, Miroslav Nožina (ed.), Praha 1997, s. 41–73.

Mendras, M.: Rule by Bureaucracy in Russia. In: Democracy and

Corruption in Europe, Donatella Della Porta and Yves Mény (eds.), London – Washington 1997, s. 118–131.

Meyers III, W. H.: Orb Weavers – The Global Webs: The Structure and Activities of Transnational Ethnic Chinese Criminal Groups. Transnational Organised Crime (London), Vol. 1, No. 4, Winter 1995, s. 1–36.

Milička, J.: Převaděčství. Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. M. Nožina (ed.), Praha 1997, s. 186–197.

Nigeria – Education: Graduating to the Mafia. Zpráva OTC 29. 4. 1996.

Nigerijské podvody v Německu. Neviditelný pes, 24. 2. 1999 (119).

Nožina, M.: Albánské drogové organizace. Bulletin Národní protidrogové centrály Policie ČR, 1/1999, s. 29–34

Nožina, M.: Albánský organizovaný zločin. Mezinárodní plitika 4/2000, s. 35–37;

Nožina, M.: Arabské drogové sítě. Bulletin NPC Policie ČR, 4/1999, s. 23–29.

Nožina, M.: Arabský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 4/2000, XXIV, s. 35–37.

Nožina, M.: Čínský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 9/ 2000, s. 26–27.

Nožina, M.: Das Netzwerk des internationalen organisierten Verbrachtens in der Tsechischen Republik. In: Organisierte Kriminalität. Bandesaufnahme, Transnationale Dimension, wege der Bekämpfung, R. C. Meier-Walser – G. Hirscher – K. Lange – E. Palumbo (Eds.), Mnichov 1999, s. 220–243.

Nožina, M.: Drogy a peníze. Mezinárodní politika, 7/1993, s. 13–14.

Nožina, M.: Globální zločin v malých zemích – případ České republiky. Medzinárodné otázky (Slovenský inštitút medzinárodných štúdií, Bratislava, r. X/2001, č. 2, s. 6–28.

Nožina, M.: Italský organizovaný zločin, Mezinárodní politika, 8/2000, s 24–25.

Nožina, M.: Globalizace organizovaných kriminálních aktivit. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.), Praha 1997, s. 17–24.

Nožina, M.: Japonský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 10/2000, s. 17–18.

Nožina, M.: Jihoamerické drogové sítě. Bulletin NPC 2/1999, s. 37–42.

Nožina, M.: Kdo „vypral" 15 miliard dolarů? Ruský mafiánský boss spojovaný s finančním skandálem století podnikal v Praze. LN 18. 9. 1999.

Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin – pojem, znaky nástroje.

In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.), Praha 1997, s. 11–14.

Nožina, M.: Nigerian gangs'comeback to the Czech Republic. Zpráva pro Observatoire géopolitique des drogues, Paris, August 15, 1996 (nepublikováno).

Nožina, M.: Quel est le rôle des réseaux subsahariens dans le trafic international des stupéfiants? In: Les drogues en Afrique subsaharienne. Paris 1998, s. 167–173.

Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15 Winter 2000/2001, s. 16–30.

Nožina, M.: Subsaharské drogové sítě ve východní Evropě. Bulletin NPC 3/1998, s. 17–22.

Nožina, M.: Subsaharské zločinecké organizace. Mezinárodní politika 3/2000, s. 29–31.

Nožina, M.: Vietnamese Organised Crime in the Czech Republic. Perspectives 15/2000, s. 16–30.

Nožina, M.: Vietnamský organizovaný zločin. Mezinárodní politika 1/2000, s. 32–34.

Nožina, M.: Za „pyramidami" stojí mafie a drogy. Lidové noviny 7. 7. 1997.

Nožina, M.: Zákruty „balkánské stezky". Reportér 7, č. 10, s. 20–21.

Nožina, M.: Závěr. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.), s. 249–253.

Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství. IKSP Praha 1999.

Organizovaný zločin v dokumentech neapolské konference a v italském právu. M. Scheinost (ed.), IKSP Praha, březen 1996.

Rak, R.: Jak lehce lze v ČR změnit identitu vozidla. Kriminalistika, r. XXXII, č. 10/1999.

Russia: The Nigerian Networks in Moscow. The Geopolitical Drug Dispatch No 78, april 1998, s. 5–6.

Rybář, J.: Svět děsí vliv ruské mafie, Moskva slibuje další křížová tažení. Mladá fronta Dnes 12.2. 1998.

Serb Volunteer Guard (SDG/SSJ) „Arkan Tigers". FAS Intelligence Resource Program (Internet: http:/www.fas.org/irp/world/para/sdg.htm.).

Serbia: The Three State Pillars of the Drugs Trade, The Geopolitical Drug Dispatch, No 58 – August 1996.

Serio, J. D. – Razinkin, V. S.: The Traditional Role of „Vory v Zakone" in Russiás Criminal World and Adaptations to a New Social Reality (Internet: http://acsp.uic.edu/oicj/cje/050405.htm).

Slatinsky, N.: Crime and corruption in Bulgaria. Projekt Progres – Theme 4. Security in Europe: (New) Threats on the Agenda. Předneseno na „Transborder Organised Crime in the 21st Century. Kyjev, 23–26 březen 2000 (nepublikovaná expertní zpráva).

Scheinost, M.: Velké mezinárodní zločinecké organizace. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, s. 25–40.

Smrž. J.: „Praní špinavých peněz" a finanční podvody". In.: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.) Praha 1997, s.198–204.

Statistika World Trade Organisation. Internet www.wto.org.

Suad, J.: Family as Security and Bondage: A political strategy of the Lebanese Urban Working Class. In.: Arab Society. Social Science Perspectives. Ed. by Saad Eddin Ibrahim and Nicholas S. Hopkins. The American University in Cairo Press 1985, s. 241–256.

Šámal, V.: Krádeže a převozy motorových vozidel. In: Mezinárodní organizovaný zločin v ČR, M. Nožina (ed.), Praha 1997, s. 147–153.

Ščekočichin, Ju. – Gurov, A.: Lev prignul. In: Processy. Glasnosť i mafija: Protivopostojanie. Moskva 1989.

The World Ministerial Conference on Organized Transnational Crime. United Nations Crime Prevention and Criminal Justice Newsletter, No. 26/27, November 1995.

Vasiljev, I.: Vietnamští dělníci mezi námi. Rudé právo 13. 7. 1989 a 11. 8. 1989.

Williamsová, A.: Privatizace v Rusku: Zločin století. In.: Internetový server: Co je nového v České republice. Komentovaný přehled zpráv, pátek 7. 1. 2001 (internet).

Zubludoff, S. J.: Colombian narcotics organisations as business enterprises. Transnational Organised Crime, 3/1997, č. 2, s. 20–49.

Informace z tisku a agentur

Česká (Československá) tisková kancelář (dáleČSTK nebo ČTK): 30. 6. 1992; 6. 1. 1995; 11. 4. 1995; 25. 4. 1995; 11. 12. 1996; 28. 1. 2002.

Denní Telegraf (DT) 22. 3. 1996.

Hospodářské noviny (HN) 15. 5. 2000.

Lidové noviny (LN) 8. 12. 1993; 7. 7. 1997; 9. 2. 2000; 28. 2. 2002.

Metro 11. 12. 2000.

Migration News, vol. 4, no. 3., březen 1997 (internet: migration.ucdavis.edu).

Mladá fronta Dnes (MFD) 14.4. 1995; 30. 4. 1999; 20. 9. 2000; 20.1. 1994; 20. 3. 1996; 3. 6. 2002; 9. 11. 2002.

Moskovskie novosti (Moskva) 18. 2. 1993.

Na vlastní oči. Pořad televize Nova 19. 3. 2002.

Newsweek 2. 9. 1995; 3. 6. 2000.

Nězavisimaja Gazeta (Moskva) 15. 5. 1992.

Práce 6. 6. 1994.

Právo 30. 11. 1996; 16. 10. 1999.

Quick CZ. Internetový zpravodajský server. 28. 1. 2002 (http:// news.quick.cz).

Respekt č. 52/ 21. 11. 1998 – 3. 1. 1999.

Právo 10. 3. 1992.

Segodnja (Moskva), 20. leden 1995. Rozhovor s generálem Kozyrevem.

Server ministerstva vnitra ČR.

Slovo 1. 10. 1998.

Sme (Bratislava) 16. 11. 2000.

The Geopolitical Drug Dispatch (Paříž) 1995/44, s. 1–5 .

The New York Times 15. 8. 1994; 18. 11. 1993.

Týden 1995/12.

Večerní Praha 21. 1. 1994.

Zemské noviny (ZN) 2.2.1996; 20. 3. 1996.

Zprávy a pramenné materiály

Aduse-Poku, Evans: Illicit Drug Traffic Siotuation in Nigeria: An Overview. Paper presented at the 12th VOA News and Current Affairs Drug Workshop in Washington D.C. and Miami, Florida State. 14.–25. září 1992 (nepublikováno).

Aktualizace koncepce boje proti organizovanému zločinu přijatá usnesením vlády České republiky č. 673 ze dne 29. října 1997.

Arabské zločinecké skupiny: Zdroj Národní protidrogová centrála Policie ČR, analýza pro pro projekt Mezinárodní organizovaný zločin v ČR. ÚMV – RSS No.: 84/1999.

Brouček, S.: Vietnamské etnikum v lokálním prostředí české majority. Text vědeckého projektu RB1/1/01 zadaného Ministerstvem zahraničních věcí České republiky, Praha 2002 (nepublikováno).

Cervenka, Z.: Money Laundering and Terrorism: Organised Crime in the Czech Republic: Tunnelling of banks and funds. Conference on the new forms of Terrorism, Wildbad Kreut, November 5-7, 1997.

Combating International Crime in Africa. Hearing Before the Subcomittee on Africa of the Committee on International Relations House of Representatives, One Hundred Fifth Congress. Second Session. July 15, 1998.

Cordesman, A.: Transnational Threats From the Middle East: Crying Wolf or Crying Havoc? Working Draft for Comment. CSIS Middle East Program, January 15, 1999 (nepublikováno).

Delan, S.: The Socioeconomic Reality of Nigeria: Context for Criminality. Zdroj – US Embassy Praha. (nepublikováno).

Diaspora et reseaux vietnamiens de trafic de drogues en Europe. Observatoire géopolitique des drogues, Paris, Avril 1998 (nepublikovaná studie).

Drogues et trafic de drogue au Nigeria. Ambassade de France au Nigéria á Monsieur le Ministre d'Etat, Ministre des Affaires Étrangéres, Direction des Affaires Politiques, Mission pour les Questions de Stupéfiants. Lagos 4. 1. 1993, (nepublikovaná zpráva pro Ministerstvo zahraničních věcí Francouzské republiky).

Delan, S.: Cutlural Data on Nigerian Criminal Groups. Zdroj: US Embassy Praha, (nepublikováno).

Drtil, J.: Epidemiologie drogových závislostí v Československu. Referát přednesený na semináři pořádaném v Kosově Hoře u Sedlčan Sekcí sociální patologie Čs. sociologické společnosti při ČSAV, 1982 (nepublikováno).

Ethnic Chinese Organized Crime : Triad Structures and Capabilities. Materiál US State Department, July 1994.

European Council: Document 6611/00 Crimorg 36, „The Prevention and Control of Organised Crime: A European Union Strategy for the Beginning of the New Millennium"; Bulletin EU 3/2000, bod 1. 4. 9. (Brusel).

European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 1999/2000. Europol, The Hague, July 2000.

European Union Situation Report on Drug Production and Drug Trafficking 2000-01. Europol, The Hague, July 2001.

Europol. Internet: www. europol.eu.int.

Europol Press Release, The Hague, 27 April 2000. On 28 June 2001.

Europol. 2000 EU Organised Crime Situation Report. The Hague, 31 October 2001, File number: 2530–68rev3.

Eurostat, Statistiques en Bref: Population et conditions sociales, 1998/3, ISSN 1024–4360, Mars 23, 1998.

Fituni, L.: CIS: Organised Crime and its International Activities. Referát přednesený na konferenci Mezinárodní dimenze organizovaného zločinu, Wildbat Kreuth, SRN, 22. – 24. 9. 1993. Pořadatel: Nadace Hans Seidel Stiftung (nepublikováno).

Gawlik , L.: Tranzit drog na českém území (vybrané případy). Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha 1994 (nepublikováno).

High Commission of the Federal Republic of Nigeria. Note No. 558/94 to African Department (Equitorial) of Foreign Commonwealth Office and to all Diplomatic Missions accredited to the Court of St. Jameśs London. London 30 December 1994 (nepublikováno).

Informace o situaci v oblasti migrace na území České republiky za rok 2000. Ministerstvo vnitra ČR 2001. Internet: http://www.mvcr.cz/dokumenty/migrace/2000.

Informace o stavu organizovaného zločinu na území České republiky v roce 2000. Příloha k čj.: OBP-458/A-2000. In: Aktualizovaná Koncepce boje proti organizovanému zločinu. Ministerstvo vnitra ČR, Praha 2000 (nepublikovaný návrh).

Informace Úřadu pro zahraniční styky a informace. Čj.: ZSI – 117/IF-97.

Instituto Nacional de Estatistica, seccion Demografia (Španělsko) Internet: http://www.ine.es.

Kokain. Materiál Generálního ředitelství cel, Praha, bez dat. (pravděpodobně 1994 – nepublikováno).

Komorous , J.: Situace v oblasti nelegální výroby, obchodu a šíření omamných a psychotoropních látek za I. pololetí roku 1995 v České republice. Informační bulletin Národní protidrogové centrály, Policie České republiky, Praha 1995/3, ss. 4–10.

Lageberich über die Organisierte Kriminalität in der Europäische Union 2000. Beitrag der Bundesrepublik Deutschland. Bundeskriminalamtes (dále BKA) Wiesbaden 2001.

Lagebild Organisierte Kriminalität 2000 Bundesrepublik Deutschland. (Internet: http://www.bka.de/lageberichte/ok/2000kf/kf_bulabi.doc.)

Mingardi, G.: Os nigerianos no tráfico internacional de cocaína a rota brasileira. Zpráva přednesená na kolokviu „La situation des drogues en Afrique subsaharienne," Paris 28 3. 1997.

National drug threat assessment 2001: the domestic perspective. United States Department of Justice, National Drug Intelligence Center Washington D.C., October 2000.

Nigeria – The 419 Coalition Webside (Internet: http://home.rica.net/alphae/419coa./

Nigérie – aktivity podvodnické obchodní mafie a opatření ZÚ. Zpráva Zastupitelského úřadu Lagos 28. 3. 1995 pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR, č.j. 1373/95.

Nožina, M.: Mezinárodní organizovaný zločin a národní bezpečnost. Analýza pro projekt „Vývoj bezpečnostní politiky ČR po vstupu do NATO" (výzkumný grant Ministerstva zahraničních věcí ČR, ved. J. Eichler), 1999/2000.

Nožina, M.: Migrace z arabských zemí a Evropa. Analýza pro výzkumný projekt Ministerstva zahraničních věcí ČR „Migrační pohyb z arabského světa: příčiny, důsledky a perspektivy" (ved. J. Bureš) 2001–2002 (nepublikováno).

Nožinová, M.: Život a kultura pašeráků na Orlicku v období první republiky (tzv. 35. hraniční zóna). Ústav etnologie. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, Praha 2001 (nepublikováno).

Organizovaný zločin. Národní Ústředna INTERPOL, Praha (nepublikovaná analýza).

Organizovaný zločin – pojem, vymezení, základní charakteristika. In: Aktualizovaná Koncepce boje proti organizovanému zločinu. Ministerstvo vnitra ČR, Praha 2000 (nepublikovaný návrh).

Problematika organizovaného zločinu a účinného postupu proti tomuto typu trestné činnosti. Ministerstvo vnitra Praha 15. 5. 1996. Čj.: OŘ-232/10-96 (nepublikováno).

Report of the International Narcotics Control Board for 1995. United Nations, New York 1995.

Russian Organised Crime. Global Organised Crime Project. CSIS Task Force Report, Washington D.C. 1997.

Russian Organized Crime. State of California. Office of the Attorney General. (Bez dat.)

Daniel E. Lungren, March 1996,
http://www.fas.org/irp/world/para/docs/rusorg3.htm#russ.

Sdělení mluvčí Policie České republiky. Informace o dlouhodobé operaci „Černá cesta" (1997). Internetový server Ministerstva vnitra ČR http://www.mvcr.cz.

Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 33/1997 Sb.

Semion Mogilevich Organization. Department of Justice, FBI, Intelligence Unit, August 1996;

The Semion Mogilevich Crime Group, Israel National Police, Criminal Investigation Dept., Tel Aviv, August 1996.

Statistická ročenka ČR 2001. Praha 2001.

Strategic Assessment: The Impact of West African Organised Crime Groups on the European Union. Europol Analysis Unit. The Hague, 04 April 2001 , File No: 2530-62 (nepublikováno).

Střednědobá koncepce resortní politiky Ministerstva vnitra ČR v letech 2000–2003.

Svědectví generálplukovníka Michaila Jegorova, v té době ministra vnitra SNS a ředitele Oddělení pro kontrolu organizovaného zločinu před Stálým podvýborem pro vyšetřování senátu USA, 26. květen 1994.

Tesař, F.: Gegové a Toskové. Expertýza pro Ministerstvo obrany ČR, září 2000 (nepublikováno, uloženo v Ústavu mezinárodních vztahů, Praha).

Traffickers from Nigeria. Zpráva U. S. Department of Justice, Drug Enforcement Administration (nepublikováno, b.d.).

Trends in International Migration. Annual Report 2001 Edition. OECD, SOPEMI (Paris) 2001.

United Nations Convention Against Transnational Organised Crime.

United Nations, General Assembly, Fifty-fifth Session, Agenda item 105: .

United Nations Economic and Social Council, Document E/CN.7/2001/5, World situation with regard to illicit drug trafficking and reports of subsidiary bodies of the Commission on Narcotic Drug's, Vienna, 21 December 2000.

Věc: Poskytnutí pomoci českým občanům v nouzi. Zpráva Zastupitelského úřadu Lagos pro Ministerstvo zahraničních věcí ČR, 30. 11. 1994, č. 2326/94.

Vládní program boje proti korupci (schváleno usnesením vlády ze dne 17. 2. 1999 č. 125 Praha (nepublikováno).

Výroční zpráva. Situace v oblasti zneužívání drog v ČR v roce 1996. NPC Praha 1997, (nepublikováno).

Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 1999. Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 2000 (nepublikováno).

Výroční zpráva. Situace v oblasti drog v roce 2001 v České republice. Národní protidrogová centrála Služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR, v Praze 25. 1. 2002 (nepublikováno).

Výroční zpráva Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu SKPV Policie ČR za rok 2000 (nepublikováno).

Weggel, O.: Das Chinesische Geheimbundwesen: Entstehung, Pervertierung und Internationalisierung. Referát přednesený na konferenci Mezinárodní dimenze organizovaného zločinu, Wildbat Kreuth, SRN, 22. – 24. 9. 1993. Pořadatel Hans Seidel Stiftung (nepublikováno).

Wegner,W.: Balkánská trasa – hlavní trasa pašování heroinu, srpen 1991, Celní vyhledávací úřad bad Reichenhall (nepublikováno).

World Air Transport Statistics č. 37, červen 1993.

Zasedání Evropské rady, konané ve dnech 15. a 16. října 1999 v Tampere. příloha Mezinárodní Politiky 12/1999.

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území ČR v roce 1998. MV ČR 1999 (nepublikováno).

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 1999. MV ČR Praha 2000, (Internet).

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky za rok 2000. Server Ministerstva vnitra ČR: http://www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si00/2_11krim.html.

Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2001 (ve srovnání s rokem 2000). Server Ministerstva vnitra ČR: http:/www.mvcr.cz/dokumenty/bezp_si01/2_2_6.html.

Zpráva 3. oddělení Národní protidrogové centrály Policie České republiky za rok 2000 (nepublikováno).

Interview a konzultace

Akademie Policejního sboru, Bratislava (SR).
Bundeskriminalamtes Wiesbaden (SRN).
Centrum pro politická a strategická studia Al-Ahram, Káhira (Egypt).
Europol, britská sekce, Londýn (Velká Británie).
Federální úřad pro policejní záležitosti, Bern (Švýcarsko).
Kantonální policie Vaudoise, Lausanne (Švýcarsko).
Policie Geneva (Švýcarsko).
Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha.
Ministerstvo vnitřních věcí a správy, Varšava (Polsko).
Ministerstvo zahraničních věcí Maďarské republiky (Budapešť).
Nadace Demokracie a bezpečnost, Sofie (Bulharsko).
Národní institut kriminologie, Budapešť (Maďarsko).
Národní protidrogová centrála SKPV Policie ČR, Praha (NPC).
National Criminal Intelligence Service, Londýn (Velká Británie).
Observatoire géopolitique des drogues, Paříž (Francie) – dnešní Association d' Études Géopolitiques des Drogues (Nantes).
Open Society Archives Středoevropské univerzity, Budapešť (Maďarsko).
Policie Curych (Švýcarsko).
Služba po borbe s nezakonnym oborotom narkotikov, Ministerstvo vnutrennych del Rossii Moskva (Rusko).
Středisko pro mír, přeměnu a zahraniční politiku Ukrajiny (Kijev).
United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention, Vídeň (Rakousko).
Univerzita Groningen (Nizozemsko).
Univerzita Lausanne (Švýcarsko).
Univerzita Ljubljana (Slovinsko).
Ústav mezinárodních vztahů (Praha).
Útvar pro odhalování organizovaného zločinu SKPV Policie ČR, Praha (ÚOOZ).
Zariská universita (Nigérie).
Policie Ženeva (Švýcarsko).
Veřejné slyšení v Senátu ČR dne 30. 1. 2002 (J. Dienstbier).

Doslov

Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Nožinova práce o organizovaném zločinu, kterou jste právě dočetli, se zabývá jedním z nejdůležitějších sociálních fenoménů na přelomu druhého a třetího tisíciletí. Jestliže ještě před několika lety se mohlo zdát, že Česká republika zůstane tohoto zla ušetřena, dnešní realita nás bohužel z této iluze rychle vyvádí. Možná, že i mezi vámi, čtenáři této knihy, je řada těch, kteří zažili traumatizující dotyk zločinu na své vlastní kůži – vždyť některé viktimologické výzkumy ukazují, že každý třetí občan se stane alespoň jednou za pět let obětí trestného činu. Jestliže i „běžná" kriminalita každého z nás musí silně znepokojovat, což teprve tak závažná forma, jako je organizovaný zločin?

Společenská závažnost organizované kriminality je mimořádně vysoká. Samotné její přímé následky, jako např. počty vražd, ublížení na zdraví, škody na majetku, jsou velmi tíživé. Stačí vzpomenout hrozivě narůstajících počtů drogově závislých osob, úmrtí narkomanů a všech dalších sociálních důsledků toxikomanie. Střelba a výbuchy semtexu na ulicích, vraždy na objednávku, loupežná přepadení za bílého dne – i to dnes bohužel patří k našemu životu. Organizovaná kriminalita vyvolává pocit silného ohrožení občanů, snižuje kvalitu jejich života. Pod dojmem rostoucí kriminality musí stát vynakládat velké prostředky na vydržování policie a justice, posiluje se represivní charakter trestního práva.

Velmi závažným důsledkem organizované kriminality může být vznik tzv. *paralelní společnosti.* Hospodářskou základnou tohoto procesu jsou ohromné zisky, které zločinecké organizace přelévají do legálního hospodářského systému, v němž získají silné rozhodovací pozice. Přitom tam zavlékají zvyklosti obvyklé v kriminálním prostředí, jako je ničení konkurence a udržování monopolních cen za pomoci násilí a vydírání, podvodné machinace, pojišťovací podvody, žhářství, zastrašování. Následuje zpravidla korupce státních úředníků, policie a justice, dezinformační kampaně v koupených médiích, vytváření vlastních lobby v exekutivě, ozbrojených složkách i v zákonodárných sborech. To vše destabilizuje a rozkládá legální ekonomické a politické instituce, které přestávají plnit své funkce a ztrácejí podporu občanů. Skutečnou autoritu a moc získávají paralelně existující instituce, podporované nebo přímo reprezentované zločineckými organizacemi.

Z praxe některých států, např. v Latinské Americe, jsou známy případy, kdy v dobách politické a hospodářské nestability organizovaný zločin získal rozhodující vliv na veřejný život, přivodil zhroucení demokratických institucí a ovládl celý hospodářský a politický systém.

Toto fatální nebezpečí by za určité konstelace nepříznivých podmínek mohlo být ještě umocněno použitím zbraní hromadného ničení, vyvoláním ekologických a energetických katastrof apod., protože je známo, že organizovaný zločin se neštítí žádných prostředků.

Takovému smrtelnému nebezpečí je třeba včas předejít energickými zásahy již v počátcích rozvoje organizované kriminality, protože po upevnění jejích pozic by mohlo být pozdě. Dosavadní výsledky potírání organizovaného zločinu však nejsou uspokojivé – ani v České republice, ani v zahraničí. Organizovaná kriminalita vykazuje mimořádně vysoký stupeň rezistence vůči policejním a justičním zásahům.

Podstatná zvláštnost organizované kriminality spočívá v její rafinovanosti a ve zvláště silných obranných mechanismech. „Klasický" zločinec byl zpravidla primitivní, pocházel typicky z nižších společenských vrstev, nebyl nijak zvlášť vzdělaný, jeho materiální vybavení bylo špatné.

Zločinci z oboru organizované kriminality jsou nezřídka vzdělaní, speciálně školeni.

Četné kriminologické studie ukazují, že pachatelé organizované kriminality se některými specifiky odlišují od jiných typů pachatelů. Německý kriminolog Kaiser[1] je řadí mezi tzv. *inten-*

[1] Kaiser, G., Intensivtäter. In: Kaiser, G. a kol. (ed.): Kleines kriminologisches Wörterbuch. 3 vydání. Heidelberg, C. F. Müller 1993, str. 178–182.

zivní pachatele, Kerner[2] mluví o *profesionálním zločinci*, který je zcela novým typem, odlišným od tradičního obrazu „zločince z povolání" nebo „nebezpečného zločince ze zvyku". Profesionální zločinec se vyznačuje nejen vysokou odbornou úrovní, ale též mobilitou, flexibilitou, způsobilostí rychlé inovace a modernizace. Je dobře integrován do společnosti, v níž často požívá vysokého statusu, jeho materiální situace je nadprůměrně dobrá. Vystupováním, chováním a vzhledem se tento pachatel podobá typu „pachatele s bílým límečkem". Analogická zjištění přinesl též výzkum realizovaný v České republice (Markusová, Netík 1996).[3]

Sílu organizované kriminality násobí její *internacionalizace*, která je vyvolána tím, že ve většině zločineckých oborů je vnitrostátní rámec příliš těsný a omezuje odbyt zboží a služeb. Příznačné je to u drogové kriminality, kde produkce drog je záležitostí zejména chudých rozvojových zemí, zatímco konzumace se soustřeďuje zejména na bohaté západní země. Pohyb pachatelů a zboží přes státní hranice poskytuje zločincům větší bezpečí a silně ztěžuje fungování policie a justice. Výhodou pro pachatele je, že s celkovým uvolňováním mezinárodních vztahů se oslabila kontrola pohybu obyvatel přes hranice. Také nové způsoby bezhotovostního mezinárodního platebního styku (např. elektronický převod peněz tzv. SWIFT-operacemi) velmi usnadňují realizaci zločinného zisku. Obrovský rozsah mezinárodní přepravy zboží velmi ztěžuje fyzickou kontrolu nákladů na hranicích, což rovněž vyhovuje pašerákům drog, zbraní, nukleárních materiálů, toxických odpadů apod.

Nejsilnější zbraní organizované kriminality je její hospodářská síla, která mnohdy převyšuje omezené možnosti policie. Úsilí o maximální zisk je pravým smyslem a hnacím motorem organizované kriminality, jemu je podřízeno vše ostatní. Organizovaná kriminalita vykazuje mnoho společných rysů s podnikatelskou činností, jak to obrazně vystihují v USA používané termíny

[2] Kerner, H.-J.: Organisiertes Vebrechten. In Kaiser, G. a kol. (ed.): Kleines kriminologisches Wörtebuch. 3 vydání. Heidelberg, C. F. Müller 1993.
[3] Markušová, R. - Netík, K., Výzkum pachatelů trestné činnosti spáchané v organizované skupině. Praha, IKSP 1997.

„Crime Industry" „Crime Syndicate" nebo „Murder inc". Reaguje na nedostatečně uspokojovanou společenskou poptávku po zboží nebo službách, které jsou zákonem zakázány nebo omezeny a tím, že se neohlíží na jakékoli společenské normy, dosahuje vysoký zisk, který vyvažuje riziko trestního postihu. Obrovské zisky plynoucí z organizované kriminality jsou zčásti investovány do dokonalé zločinecké infrastruktury, do dopravních a telekomunikačních prostředků, výpočetní techniky apod., což značně ztěžuje dopadení a usvědčení pachatelů. Část těchto finančních prostředků je používána k najímání odborných služeb, k zaplacení drahých advokátů, k podplácení svědků a také ke korupci policejních a justičních orgánů.

Využívání prvků infrastruktury *moderní industriální společnosti* umožňuje nejvyspělejším zločineckým organizacím fungovat na principech dobře prosperujícího podniku. Vybavení nejmodernějšími telekomunikačními prostředky, výpočetní technikou, dopravními prostředky, zbraněmi je mnohdy velmi dokonalé. Úroveň těchto prostředků je mnohem vyšší, než bylo obvyklé u „tradiční" kriminality a často převyšuje možnosti policie a justice.

Připočteme-li k tomu ještě použití brutálního násilí, zastrašování, vraždy a terorismus, objevuje se před námi obraz protivníka, proti němuž se dosavadní postupy a prostředky policejní a justiční práce ukazují jako příliš mírné a neúčinné.

To vyvolává ve všech zemích, v nichž se uhnízdil fenomén organizované kriminality, silné volání po reformě trestněprocesních a policejních předpisů. Obecnou tendencí přitom je zostření donucovacích prostředků, posílení kompetencí státních orgánů a rozsáhlejší omezení občanských práv a svobod, než jaké bylo obvyklé doposud. Pod vlivem narůstajícího ohrožení společnosti organizovanou kriminalitou narůstá ve veřejném mínění a v kriminální politice přesvědčení, že tradiční trestněprávní prostředky nejsou vůči této trestné činnosti dostatečně efektivní a že je třeba zavádět nové specifické instrumenty. Nevýhodou těchto nových metod, jako je odposlech telefonů, skryté zvukové a obrazové nahrávky, monitorování pohybu vozidel a osob apod. je, že znamenají citelné zásahy do občanských práv a svobod, takže někteří autoři mluví o „brutalizaci práva". Část demokratické veřejnosti pohlíží na tyto prostředky s nedůvěrou, což vyvolává

kontroverzní politické diskuse. Přesto je značná část občanů natolik přesvědčena o vysoké nebezpečnosti organizované kriminality, že je ochotna akceptovat jisté „přitvrzení" kriminální politiky.

Jakkoli je dnes jisté, že těchto represivních metod potírání organizovaného zločinu se nemůžeme vzdát a že je musíme nadále zdokonalovat, přesto je očividné, že s nimi nelze vystačit. Stejně jako je tomu v případě „tradiční" kriminality, platí též pro organizovaný zločin teze, že lépe je trestnému činu předejít, než jej pracně a nákladně stíhat.

Prevence organizované kriminality je ovšem velice nesnadným úkolem a vyžaduje hluboká systémová opatření. Její úspěšnost značně závisí na celkovém společenském klimatu a na postojích veřejnosti. Tam, kde má veřejnost ke státu, ke státním orgánům a k politickým institucím negativní vztah, daří se organizovanému zločinu. Stejně mu prospívá destabilita ekonomických a politických poměrů, krize, špatné fungování státního aparátu.

Pro prevenci organizované kriminality je mimořádně důležitá čistota veřejného života, demokratická kontrola, volný přístup k informacím, svoboda tisku, důsledný boj s korupcí politiků, úřednictva, policie a justice. Důležité je zabránit infiltraci hospodářského života, politiky a médií, do nichž se snaží zločinecké organizace umístit své exponenty a informátory.

Vzhledem k tomu, že organizovaný zločin nezřídka získává podporu a podhoubí v sociálně a ekonomicky zanedbaných oblastech a mezi minoritami nedostatečně integrovanými do společnosti, je rovněž třeba nepřipustit vytváření „oblastí chudoby", udržet kontrolu nad sociálně patologickými jevy typu nelegální migrace, toxikomanie, hazardních her apod. a zamezovat vzniku neintegrovaných etnických a dalších minorit žijících na okraji společnosti. V tomto smyslu mají značný význam právní normy týkající se např. regulace migrace, pobytu a podnikání cizinců, nakládání s prekursory apod. Protože různé aktivity organizovaného zločinu se váží na nelegální prostituci a jiné patologické formy tzv. „nočního života", jsou vyvíjeny snahy o právní regulaci prostituce. Cílem takové reglementace je jednak omezit nejzávažnější sociální, zdravotní a bezpečnostní rizika prostituce, regulovat její provozování tak, aby nebyl narušován veřejný pořádek a nebyla ohrožována výchova dětí a mládeže, jednak se má

umožnit jistá kontrola prostituce a tím zamezit jejímu prorůstání s organizovanou kriminalitou. V současné době probíhají v České republice legislativní práce na tvorbě nového zákona o prostituci. Pokud jde o *omezování zranitelnosti ekonomiky,* má zvláštní význam trvalé zdokonalování hospodářské legislativy, daňových a finančních pravidel, systému evidence a kontroly a uplatňování protikorupčních opatření v souladu s příslušnými doporučeními OSN. Doporučováno je i uplatňování účinné kombinace regulace a deregulace ve vztahu k trhu, resp. k aktivitám, v nichž se může organizovaný zločin angažovat (regulace např. ve vztahu k bankovním a finančním operacím směřující k větší transparentnosti probíhajících aktivit a identifikaci jejich účastníků; deregulace ve vztahu k oblastem podnikání a služeb, kde hrozí jejich monopolizace organizovaným zločinem).[4] Zásadní význam má boj proti praní špinavých peněz a odčerpávání zločineckých zisků.

Dnes je nám všem, odborníkům i laikům zřejmé, že neexistuje žádný zázračný lék, která by nemocné lidstvo vyléčil ze všech možných i nemožných neduhů. Ani na chorobu organizovaného zločinu neznáme univerzální recept. Jisté však je, že nesmíme rezignovat a že musíme hledat nové cesty, jak s tímto nepřítelem bojovat. Lepší poznání posiluje naši imunitu a schopnost obrany proti zlu, zvyšuje naše šance na přežití. Kniha, kterou jste právě dočetli, je dobrým pramenem užitečných informací, které je možno s prospěchem využít.

[4] Srov. Novotný, O., Zapletal, J. a kol.: Kriminologie. Eurolex Bohemia, Praha 2001, str. 328.

Miroslav Nožina

Mezinárodní organizovaný zločin v České republice

Odborné posouzení textu a doslov
Prof. JUDr. Jan Musil, CSc.

Obálka a grafická úprava
Petr Bednář

Odpovědná redaktorka
Taťána Hedbávná

Vydává Themis, nakladatelství Tiskárny MV, p. o.
Hybernská 2, 110 00 Praha 1
jako svou 108. publikaci

Tisk Tiskárna MV, p. o. Bartůňkova 4, 149 01 Praha 415

Vydání 1. Praha 2003
ISNB 80-7312-018-6